

**UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN
BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT**

Program de studii universitare de licență: Drept

**Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă / învățământ la
distanță**

**Suport de curs pentru disciplina:
Drept procesual penal 2**

**Titular de disciplină:
Conf. Univ. Dr. Bogdan Buneci**

**București
2023**

CUPRINS

Introducere	8
<i>a. Date privind titularul de disciplină.....</i>	<i>8</i>
<i>b. Date despre disciplină</i>	<i>9</i>
<i>c. Obiectivele disciplinei</i>	<i>9</i>
<i>d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului</i>	<i>9</i>
<i>e. Resurse și mijloace de lucru</i>	<i>9</i>
<i>f. Structura cursului</i>	<i>10</i>
<i>g. Cerințe preliminare.....</i>	<i>11</i>
<i>h. Durata medie de studiu individual</i>	<i>11</i>
<i>i. Evaluarea.....</i>	<i>11</i>
Capitolul 1 URMĂRIREA PENALĂ. Dispoziții generale. Sesizarea organelor de urmărire penală. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror	12
1.1. <i>Introducere.....</i>	<i>12</i>
1.2. <i>Conținut.....</i>	<i>12</i>
1.2.1. NOȚIUNEA, IMPORTANȚA ȘI NECESITATEA URMĂRIRII PENALE	
12	
1.2.2. OBIECTUL, SCOPUL ȘI SARCINILE URMĂRIRII PENALE	13
1.2.3. LIMITELE URMĂRIRII PENALE.....	15
1.2.4. TRĂSĂTURILE URMĂRIRII PENALE.....	16
1.2.4.1. Caracterul nepublic al urmăririi penale	16
1.2.4.2. Urmărirea penală este în principiu necontradictorie	16
1.2.4.3. Caracterul preponderent al formei scrise	17
1.2.4.4. Subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală	17
1.3. COMPETENȚA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ.....	19
1.3.1. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare.....	19
1.3.2. Competența organelor de cercetare penală speciale	20
1.3.3. Competența procurorului în faza urmăririi penale	22

1.3.4. Unele probleme privind competența în activitatea organelor de urmărire penală.	28
1.3.4.1. Verificarea competenței.....	28
1.3.4.3. Lucrările efectuate în cazuri urgente	29
1.3.4.4. Actele încheiate de unele organe de constatare	29
1.3.4.5. Actele încheiate de comandantii de nave și aeronave	30
1.4. CONDUCEREA ȘI SUPRAVEGHEREA ACTIVITĂȚII ORGANELOR DE CERCETARE PENALĂ DE CĂTRE PROCUROR.....	31
1.4.1 Obiectul supravegherii.....	31
1.4.2. Modalitățile de exercitare a supravegherii	31
1.4.3. Trimiterea la organul competent.....	32
1.4.4. Trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul	32
1.4.5. Dispozițiile date de procuror.....	32
1.4.6. Infirmarea actelor procesuale sau procedurale	33
1.5. <i>Test de autoevaluare a cunoștințelor</i>	33
1.6. <i>Bibliografie recomandată</i>	34
1.7. <i>Teme de control</i>	35
Capitolul 2. URMĂRIREA PENALĂ. Efectuarea urmăririi penale. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței. Reluarea urmăririi penale. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală	35
2.1. <i>Introducere</i>	35
2.2. <i>Conținut</i>	36
2.3. <i>Bibliografie recomandată</i>	44
Capitolul 3. CAMERA PRELIMINARĂ.....	45
2.1. <i>Introducere</i>	45
3.2. Măsuri premergătoare	46
3.3. Procedura în camera preliminară	47
3.4. <i>Test de autoevaluare a cunoștințelor</i>	49
3.5. <i>Bibliografie recomandată</i>	50

3.5. Teme de control.....	50
Capitolul 4. JUDECATA. Dispoziții generale.....	52
4.1. Introducere.....	52
4.2. PRINCIPIILE SPECIFICE FAZEI DE JUDECATĂ	52
4.3. CITAREA LA JUDECATĂ	53
4.4. COMPUNEREA INSTANȚEI	54
4.5. ASIGURAREA APĂRĂRII.....	54
4.6. ASIGURAREA ORDINII ȘI SOLEMNITĂȚII ȘEDINȚEI.....	55
4.7. PARTICIPAREA PROCURORULUI ȘI A INCULPATULUI LA JUDECATĂ	55
4.8. SUSPENDAREA JUDECĂȚII.....	56
4.9. FELUL HOTĂRÂRIILOR	57
4.10. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	58
4.11. Bibliografie recomandată	59
4.12. Teme de control.....	60
Capitolul 5. JUDECATA. Judecata în prima instanță	60
5.1. Introducere.....	61
5.2. Conținut.....	61
5.3. Bibliografie recomandată	143
Capitolul 6. Căile ordinare de atac.....	144
6.1. Introducere.....	144
6.2. Conținut.....	144
APELUL	145
Hotărârile supuse apelului	145
Persoanele care pot face apel	145
Termenul de declarare a apelului.....	145
Instanța la care se depune apelul	146
Efectele apelului.	147
Soluțiile la judecata în apel.....	147

CONTESTAȚIA.....	148
6.3. <i>Bibliografie recomandată</i>	149
Capitolul 7.	150
Căile extraordinare de atac. Contestația în anulare. Recursul în casație	150
7.1. <i>Introducere</i>	150
7.2. <i>Conținut</i>	151
7.3. <i>Bibliografie recomandată</i>	200
Capitolul 8.	200
Căile extraordinare de atac. Revizuirea. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate	200
8.1. <i>Introducere</i>	200
8.2. <i>Conținut</i>	201
8.3. <i>Bibliografie recomandată</i>	227
Capitolul 9.	228
Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare	228
9.1. <i>Introducere</i>	228
9.2. <i>Conținut</i>	228
9.3. <i>Bibliografie recomandată</i>	246
Capitolul 10. PROCEDURI SPECIALE. Acordul de recunoaștere a vinovăției. Contestația privind durata procesului penal. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice. Procedura în cauzele cu infractori minori.	247
10.1. <i>Introducere</i>	248
10.2. <i>Conținut</i>	248
<i>Acordul de recunoaștere a vinovăției</i>	248
<i>Contestația privind durata procesului penal</i>	258
<i>Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice</i>	264
<i>Procedura în cauzele cu infractori minori</i>	274

10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	284
10.5. Bibliografie recomandată	285
Capitolul 11. PROCEDURI SPECIALE. Procedura dării în urmărire. Procedura reabilitării. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri.....	286
11.1. Introducere	286
11.2. Conținut.....	287
Procedura dării în urmărire	287
Procedura reabilitării.....	290
Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri	294
11.5. Bibliografie recomandată	298
Capitolul 12. PROCEDURI SPECIALE. Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare. Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală. Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării	300
12.1. Introducere	300
12.2. Conținut.....	300
Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare	301
Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală	303
Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării ...	303
12.5. Bibliografie recomandată	305
Capitolul 13. EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR PENALE	307
13.1. Introducere	307
13.2. Conținut.....	307

13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor.....	342
13.5. Bibliografie recomandată	343
Capitolul 14. IMPACTUL DIGITALIZĂRII ASUPRA JUSTIȚIEI PENALE .	344
14.1. Introducere	344
14.2. Conținut.....	344
7.5. Bibliografie recomandată	351
7.6. Teme de control.....	351
Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor	351

Introducere

Cursul se adresează studenților Facultății de drept, anul III fiind scris într-o manieră sintetică, care urmărește însușirea de către studenți a dispozițiilor Codului de procedură penală privind principiile dreptului procesual penal, competența, acțiunea penală, acțiunea civilă, probele și mijloacele de probă, măsurile preventive, actele procesuale și procedurale comune.

Pe parcursul cursului se analizează instituțiile juridice de drept procesual penal reglementate în Codul de procedură penală incidente în activitatea de practica judiciară prin prisma dispozițiilor legale, a Deciziilor Curții Constituționale a României și a Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Acest curs este menit să contribuie la însușirea și aprofundarea instituțiilor specifice dreptului procesual penal și incidența lor practică din activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești.

Studiul și aplicarea în practică a normelor de drept procesual penal se face în cadrul acestei curs în strânsă legătură cu normele din Legea de organizare judiciară cu Regulamentul de organizare și funcționare al instanțelor judecătorești și Codul deontologic al magistratului, cu dispozițiile din partea generală și specială a Codului penal și a Codului de procedură penală.

Această curs evidențiază din punct de vedere teoretic și practic modalitatea concretă în care trebuie analizate, interpretate și aplicate normele imperative de drept procesual penal.

Astfel, însușirea elementelor de drept procesual și dobândirea de abilități în vederea aplicării în cazul rezolvării unor situații concrete constituie principalul obiectiv al acestui cursului.

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Conf. univ. dr. Bogdan BUNECI
E-mail:	bogdanbuneci@yahoo.ro

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	III
Semestrul :	2

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	• Dobândirea cunoștințelor fundamentale din domeniul științelor penale • Însușirea unui mod de gândire logico-juridic corect
Obiectivele specifice	• Cunoașterea și utilizarea adecvată a noțiunilor specifice procesual - penale, atât a normelor cât și a jurisprudenței relevante cu privire la aplicarea acestora • Analiza evoluției legislative și a jurisprudenței în materie procesual – penală • Cultivarea unor abilități de interpretare contextuală prin abordarea multidisciplinară a soluționării unor spețe din jurisprudența penală și utilizarea în acest sens și a cunoștințelor de drept procesual - penal comparat.

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	• cunoașterea, înțelegerea și utilizarea limbajului specific, a conceptelor și teoriilor dreptului procesual penal • utilizarea adecvată a limbajului juridic procesual penal în cadrul unei dezbateri pe temă dată • utilizarea conceptelor și teoriilor dreptului procesual penal pentru explicarea și interpretarea textelor de lege • identificarea, selectarea și aplicarea prevederilor legale într-un context determinat, pentru rezolvarea unei probleme concrete • realizarea studiului juridic și distingerea între prevederile relevante față de cele irelevante care au incidență în rezolvarea unor situații specifice
Competențe transversale	• realizarea în mod eficient și responsabil, în condiții de relativă autonomie și sub asistență de specialitate, a sarcinilor profesionale • dezvoltarea profesională continuă prin utilizarea în mod eficient a resurselor de comunicare și a surselor de informare și formare profesională • Însușirea și aplicarea tehnicii lucrului în echipă, inclusiv prin participarea la procesele simulate organizate de către facultate

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a

verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare curs există indicată o bibliografie selectivă pe care vă sfătuim să o parcurgeți.

f. Structura cursului

Cursul de drept procesual penal este alcătuit din 3 capitole (fiecare capitol fiind aferent unei **unități de învățare**):

Capitolul I. Urmărirea penală

Capitolul II. Camera preliminară

Capitolul III. Judecata

La sfârșitul fiecărui capitol beneficiați de modele de teste de autoevaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Totodată, sunt formulate **3 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – Capitolul 1: „Realizați un referat de maxim 5 pagini în care să analizați o instituție, la alegere, din etapa urmăririi penale”;

Tema 2 – Capitolul 2: „Realizați un referat de maxim 5 pagini în care să analizați procedura camerei preliminare”;

Tema 3 – Capitolul 3: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o instituție privind judecata în primă instanță sau judecata în căile ordinare de atac”.

Temele de control se prezintă de către fiecare student, iar rezultatele acestei

evaluări se comunică de către cadrul didactic în mod direct și nemijlocit studenților.

Cursul de drept procesual penal poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a capitolelor, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. În vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor 8 capitole și efectuarea testelor prezentate.

g. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la Drept penal general, Drept penal special și Drept civil având în vedere că disciplina se studiază în anul III, semestrul 2.

h. Durata medie de studiu individual

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore.

În vederea susținerii examenului/colocviului considerăm necesar, de regulă, un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărui capitol necesită un efort de cca. 8-9 ore, astfel încât cunoștințele specifice acestui domeniu să se fixeze temeinic.

i. Evaluarea

La încheierea studierii cursului, este obligatorie realizarea celor trei teme de control.

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		
Stabilirea notei	- evaluarea finală	50%

finale (procentaje)	- activități aplicative /laborator/lucrări practice/proiect etc.	
	- teste pe parcursul semestrului	
	- teme de control	50%

Capitolul 1

URMĂRIREA PENALĂ. Dispoziții generale. Sesizarea organelor de urmărire penală. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror

1.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la urmărirea penală. Dispoziții generale. Sesizarea organelor de urmărire penală. Conducerea și supravegherea activității organelor de cercetare penală de către procuror.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

1.2. Conținut

1.2.1. NOȚIUNEA, IMPORTANȚA ȘI NECESITATEA URMĂRIRII PENALE

Procesul penal se desfășoară pe parcursul unor etape necesare, succesive, care poartă denumirea de faze ale procesului penal, și anume: urmărirea penală, camera preliminară, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale.

Activitățile îndeplinite în desfășurarea unei faze procesuale au ca funcțiune și finalitate proprii asigurarea și înlesnirea desfășurării fazei procesuale următoare, funcțiune și finalitate proprii (abilități) care se integrează în finalitatea comună tuturor fazelor, adică funcțiunea și finalitatea procesului penal.

În faza de *urmărire penală* sunt cuprinse etapele descoperirii, cercetării penale și ale trimiterii în judecată. Prin activitățile întreprinse în această fază se descoperă infracțiunile, se identifică autorul(ii) infracțiunilor și se administrează probele în cauză, în vederea trimiterii în judecată. Aceste activități se îndeplinesc de către organele de cercetare penală și procuror prin actele procesuale și procedurale prescrise de lege. Instanța de judecată poate interveni în faza de urmărire penală numai în cazul măsurilor preventive, prelungirii acestora sau soluționării căilor de atac îndreptate împotriva unor măsuri procesuale.

Procesul penal se desfășoară atât în cursul *urmăririi penale*, în cursul procedurii de *cameră preliminară* cât și în cursul *judecății*, potrivit dispozițiilor prevăzute de lege, în faza de urmărire penală se aplică, în funcție de cauzele respective, principiile fundamentale: legalitatea procesului penal, separarea funcțiilor judiciare, ne bis in idem, dreptul la libertate și siguranță, aflarea adevărului, rolul activ al organelor judiciare penale, garantarea libertății persoanei, respectarea demnității umane, garantarea dreptului la apărare, prezumția de nevinovăție, caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal, egalitatea persoanelor în procesul penal.

1.2.2. OBIECTUL, SCOPUL ȘI SARCINILE URMĂRIRII PENALE

Urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Strângerea probelor trebuie să se refere la:

- **existența infracțiunilor** – legea prevede existența materială a unei fapte dacă ea este prevăzută de legea penală, indiferent de faza de desfășurare, adică atât infracțiunea consumată, cât și tentativa;
- **identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune** – probele adunate trebuie să stabilească cunoașterea făptuitorilor în calitate de autori, instigatori sau

complici, cât și descoperirea datelor de identificare a persoanei care a comis fapta și stabilirea forme de participare;

- **stabilirea răspunderii făptuitorului** – probele necesare trebuie să privească nu numai materialitatea faptelor, ci și elucidarea tuturor aspectelor legate de vinovăția făptuitorului dacă acesta poate sau nu să răspundă penal.

Organele de urmărire penală își concretizează activitatea în acte de urmărire penală care pot fi :

- **acte procesuale sau de dispoziție** – sunt, de regulă, atributul procurorului (ex: punerea în mișcare a acțiunii penale, trimiterea în judecată) și numai uneori sunt de competența organelor de cercetare penală (începerea urmăririi penale, dispunerea măsurii reținerii etc.);

- **acte procedurale** – se realizează de organele de cercetare penală (ex: cercetarea la fața locului, ridicarea de obiecte sau înscrisuri, efectuarea perchezițiilor), dar pot să fie efectuate și de procuror.

Actele de cercetare penală sunt acte constitutive ale procesului penal, fiind obligatorie efectuarea lor, în ordinea stabilită de lege. Astfel, pentru sesizarea instanței, trebuie mai întâi să se dispună punerea în mișcare a acțiunii penale și apoi trimiterea în judecată a inculpatului. Pentru arestarea preventivă pe o durată mai mare de 10 zile este necesară inculparea învinuitului prin punerea în mișcare a acțiunii penale.

În cursul urmăririi penale, efectuarea actelor de cercetare penală se îmbină cu efectuarea actelor de urmărire penală. Astfel, după începerea urmăririi penale, care constituie un act de dispoziție, se efectuează acte de cercetare penală cu privire la faptă, făptuitor și răspunderea sa penală. Între timp, se poate dispune punerea în mișcare a acțiunii penale și apoi continuarea efectuării actelor de cercetare penală pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, după care, în final, se dispune fie trimiterea în judecată, fie o soluție de clasare.

Potrivit art. 286 C.pr.pen., în desfășurarea urmăririi penale, procurorul dispune asupra actelor sau măsurilor procesuale și soluționează cauza prin ordonanță, dacă legea nu prevede altfel.

1.2.3. LIMITELE URMĂRIRII PENALE

Urmărirea penală începe o dată cu activitățile de cercetare a strângerii probelor și se termină prin dispoziția de trimitere în judecată, atunci când este cazul, iar sub aspectul desfășurării în timp, urmărirea penală se caracterizează prin următoarele limite:

- **limita inițială** – marchează nașterea cadrului legal de desfășurare a tuturor activităților pe care le efectuează organele de urmărire penală.

Urmărirea penală poate să fie dispusă prin ordonanță de către organul de urmărire penală care a fost sesizat prin plângere sau denunț (art. 288, 289 C. pr. pen.), iar când organul de urmărire penală se sesizează din oficiu (art. 292 C.pr.pen), se încheie un proces-verbal în acest sens.

Dacă din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor premergătoare efectuate după primirea plângerii sau denunțului rezultă vreunul din cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute în art. 16, organul de urmărire penală înaintează procurorului actele încheiate cu propunerea de clasare a cauzei.

Dacă procurorul constată că nu sunt întrunite condițiile arătate mai sus, restituie actele organului de urmărire penală, fie pentru completarea actelor premergătoare, fie pentru începerea urmăririi penale.

- **limita finală** a urmăririi penale o reprezintă soluția pe care o adoptă procurorul în cauza respectivă, și anume: rechizitoriu sau ordonanță prin care clasează sau renunță la urmărire potrivit dispozițiilor legale. .

Dacă din probele administrate în cauză rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal, procurorul întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată.

Procurorul mai poate dispune și **clasarea** cauzei prin ordonanță atunci când se constată unul din cazurile prevăzute în art. 16 C. pr. pen. și nu sunt întrunite condițiile de fond și formă esențiale ale sesizării.

1.2.4. TRĂSĂTURILE URMĂRIRII PENALE

Urmărirea penală ca fază importantă a procesului penal și desfășurată în condițiile stabilite de lege trebuie să constituie o garanție că orice cauză penală nu va ajunge în faza de judecată dacă urmărirea penală nu e completă, iar persoana cercetată nu este vinovată.

Activitățile care se întreprind în această fază fac ca urmărirea penală să aibă anumite caractere care o deosebesc atât de faza de judecată, cât și de punerea în executare a hotărârilor penale.

1.2.4.1. Caracterul nepublic al urmăririi penale

Dacă în faza de judecată trăsătura specifică este publicitatea ședinței de judecată, la urmărirea penală, în general, multe activități au un caracter nepublic, publicitatea nefiind obligatorie. Obiectul urmăririi penale se poate realiza numai dacă strângerea și administrarea probelor nu se fac în mod public și la anumite termene, neexistând posibilitatea pentru participanții din procesul penal să cunoască anumite aspecte ce ar putea duce la zădărnicierea aflării adevărului.

Potrivit dispozițiilor legale (art. 92 C.pr.pen.) avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală cu excepția când se utilizează metode speciale de supraveghere ori cercetare sau când se efectuează percheziții corporale sau a vehiculelor în cazul infracțiunilor flagrante. Poate fi încunoștințat de efectuarea actelor de urmărire penală pentru a putea fi prezent.

Din analiza dispozițiilor legale amintite mai sus rezultă că urmărirea penală nu are un caracter secret și că anumite acte sau probe pot fi cunoscute de către părți.

1.2.4.2. Urmărirea penală este în principiu necontradictorie

Potrivit art. 99 C. pr. pen., sarcina administrării probelor în procesul penal revine organului de urmărire penală și instanței de judecată.

Datorită specificului în care se realizează urmărirea penală și caracterul ei nepublic, contradictorialitatea nu se manifestă între subiecții procesului.

Astfel, organele de urmărire penală strâng și administrează probele, de regulă, fără prezența părților, iar când sunt chemate, sunt audiate separat.

Având în vedere că, potrivit art. 100 C. pr. pen., în cursul procesului penal (deci și în faza urmăririi penale), părțile pot propune probe și cere administrarea lor, rezultă că există și elemente de contradictorialitate mai ales în cazul arestării suspectului sau inculpatului, ori luării măsurii controlului judiciar, în cazul plângerii contra încheierii instanței de respingere a cererii de eliberare provizorie, fie în cazul confruntării (art. 131 C. pr. pen.).

Există proceduri în cadrul urmăririi penale, cum este procedura arestării sau prelungirii arestării preventive, care se efectuează la instanța de judecată, unde sunt aplicabile principiile specifice judecății și contradictorialitatea se manifestă cel mai evident.

1.2.4.3. Caracterul preponderent al formei scrise

Având în vedere faptul că urmărirea penală în principiu are caracter necontradictoriu, iar cercetarea este necunoscută în totalitate de părți sau subiecții procesuali este normal ca forma acesteia să fie scrisă.

Solicitarea de probe, cerute de către părți, se face în formă scrisă, iar dacă acestea au fost solicitate oral, sunt consemnate în înscrisuri de către organele de urmărire penală. De asemenea, toate actele procesuale și procedurale îmbracă forma scrisă.

În timpul urmăririi penale există și situații când anumite activități îmbracă forme orale care ulterior se transformă în formă scrisă (exemple: declarațiile verbale, ascultarea persoanelor confruntate, pregătirea unei expertize – expertul discută cu părțile obiectul expertizei și întrebările la care trebuie să răspundă).

1.2.4.4. Subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală

Urmărirea penală se efectuează de către procurori și de către organele de cercetare penală.

Procurorii fac parte din Ministerul Public și funcționează potrivit Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, actualizată prin Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniul justiției, în timp ce organul de cercetare penală funcționează fie

în cadrul Ministerului Administrației și Internelor, fie ca organ de cercetare specială (art. 55 C.pr.pen.).

Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției, în condițiile legii.

Procurorii își exercită funcțiile în conformitate cu legea, respectă și protejează demnitatea umană și apără drepturile persoanei. Parchetele sunt independente în relațiile cu instanțele judecătorești, precum și cu celelalte autorități publice.

De asemenea procurorul conduce și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare și a altor organe de cercetare penală, dispozițiile date de acesta fiind obligatorii (art. 56 C.pr.pen.).

Dispozițiile procurorului ierarhic superior, date în scris și în conformitate cu legea, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine.

În soluțiile dispuse, procurorul este independent, în condițiile prevăzute de lege. Procurorul poate contesta la Consiliul Superior al Magistraturii, în cadrul procedurii de verificare a conduitei judecătorilor și procurorilor, intervenția procurorului ierarhic superior, în orice formă, în efectuarea urmăririi penale sau în adoptarea soluției.

Soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale. Măsura infirmării este supusă controlului instanței competente să judece cauza în fond, la cererea procurorului care a adoptat soluția.

Controlul exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul - șef al Departamentului Național Anticorupție sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine se poate realiza direct sau prin procurori anume desemnați.

Organele de poliție judiciară își desfășoară activitatea de cercetare penală, în mod nemijlocit, sub conducerea și supravegherea procurorului, fiind obligate să aducă la îndeplinire dispozițiile acestuia. Nerespectarea acestor dispoziții atrage răspunderea juridică potrivit legii.

Ministrul justiției, când consideră necesar, din proprie inițiativă sau la cererea Consiliului Superior al Magistraturii, exercită controlul asupra procurorilor, prin

procurori anume desemnați de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau, după caz, de procurorul - șef al D.N.A., ori de ministrul justiției.

Controlul constă în verificarea eficienței manageriale, a modului în care procurorii își îndeplinesc atribuțiile de serviciu și în care se desfășoară raporturile de serviciu cu justițiabilii și cu celelalte persoane implicate în lucrările de competența parchetelor. Controlul nu poate viza măsurile dispuse de procuror în cursul urmăririi penale și soluțiile adoptate.

1.3. COMPETENȚA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ

1.3.1. Competența organelor de cercetare penală ale poliției judiciare

Organele de cercetare ale poliției judiciare.

În urma modificării art. 201 alin. 3 C.pr.pen., survenită prin Legea nr. 356/2006 și O.U.G. nr. 60/2006, ca organe de cercetare ale poliției judiciare funcționează lucrători specializați din Ministerul Administrației și Internelor, desemnați nominal de ministrul administrației și internelor, cu avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și își desfășoară activitatea sub autoritatea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Retragerea avizului conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție conduce la încetarea calității de lucrător în cadrul poliției judiciare. Când legea specială prevede o procedură diferită de desemnare și funcționare a organelor de poliție judiciară, se aplică dispozițiile legii speciale.

Prin modificarea art. 27 din L. nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române de către L. nr. 281/2003 se prevede că polițiștii care au calitatea de organe de cercetare ale poliției judiciare sunt desemnați prin dispoziția inspectorului general al Inspectoratului General al Poliției Române cu avizul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Atât din dispozițiile art. 55 alin.6 C. pr.pen. (organele de cercetare ale poliției judiciare își desfășoară activitatea sub conducerea și supravegherea procurorului) cât

și art. 27 din L. nr. 218/2002 rezultă că din punct de vedere funcțional (conform atribuțiilor pe care le au acești polițiști) se subordonează procurorului. Dacă aceștia săvârșesc infracțiuni, urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror și se judecă în primă instanță așa cum rezultă din art. 27 alin. 2 și 3 din L. nr. 218/2002, de către:

- tribunal, în cazul polițiștilor prevăzuți în art. 14 alin. 2, pct. II din L. nr. 360/2002 privind Statutul polițistului;
- **curtea de apel, în cazul polițiștilor prevăzuți în art. 14, alin. 2, pct. I, lit. e) – j) din L. nr. 360/2002;**
- **Înalta Curte de Casație și Justiție, în cazul polițiștilor prevăzuți în art. 14, alin. 2, pct. I, lit. a) – d) din L. nr. 360/2002.**

Lucrătorii operativi ai poliției judiciare anume desemnați, care desfășoară activități de cercetare penală, trebuie să aibă, în mod obligatoriu, studii juridice superioare, cunoștințe profesionale temeinice și o conduită morală ireproșabilă, pentru a îndeplini, în cele mai bune condiții, atribuțiile ce le revin.

1.3.2. Competența organelor de cercetare penală speciale

Aceste organe de cercetare specială sunt:

- ofițerii anume desemnați de către comandanții unităților militare corp aparte și similare, pentru militarii în subordine. Cercetarea poate fi efectuată și personal de către comandant;
- ofițerii anume desemnați de către șefii comendurilor de garnizoană, pentru infracțiunile săvârșite de militari în afara unităților militare. Cercetarea poate fi efectuată și personal de șefii comendurilor de garnizoană;
- ofițerii anume desemnați de către comandanții centrelor militare, pentru infracțiunile de competența instanțelor militare, săvârșite de persoanele civile în legătură cu obligațiile lor militare. Cercetarea poate fi efectuată și personal de către comandanții centrelor militare.

La cererea comandantului centrului militar, organul de poliție efectuează unele acte de cercetare, după care înaintează lucrările comandantului centrului militar;

- ofițerii poliției de frontieră, anume desemnați pentru infracțiunile de frontieră;
- căpitani porturilor, pentru infracțiunile contra siguranței navigației pe apă și contra disciplinei și ordinii la bord, precum și pentru infracțiunile de serviciu sau în legătură cu serviciul, prevăzute în Codul penal, săvârșite de personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau ar fi putut pune în pericol siguranța navei sau a navigației.

Atât procurorul, cât și organele de cercetare penală sunt subiecții procesuali oficiali ai fazei de urmărire penală.

În cadrul urmăririi penale se aplică regulile de bază ale procesului penal, și anume: principiul legalității, aflării adevărului, operativității și rolului activ al organelor judiciare. Astfel, așa cum arată și art. 100 C.pr.pen., sub aspectul probațiunii, organul de urmărire penală trebuie să aibă rol activ fiind obligat să strângă probele necesare pentru aflarea adevărului și pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele, în vederea justei soluționări a acesteia, atât în favoarea cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului.

Legea procesual penală a prevăzut în art. 286 C.pr.pen. că procurorul dispune asupra actelor și măsurilor procesuale și soluționează cauza prin ordonanță, dacă legea nu prevede altfel.

Ordonanța prezintă o importanță deosebită, art. 286 alin. 2 prevăzând și mențiunile obligatorii pe care trebuie să le conțină, și anume:

- denumirea parchetului, data și locul întocmirii;
- numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește;
- cauza la care se referă;
- obiectul actului sau măsurii procesuale;
- temeiul legal al acesteia;
- și semnătura celui care a întocmit-o.

- mențiunea căii de atac disponibile, cu arătarea termenului în care aceasta poate fi executată;
- încadrarea juridică a faptei.

Ordonanța trebuie să fie motivată și este folosită în cazul punerii în mișcare a acțiunii penale, luării măsurilor de prevenție sau a măsurilor asiguratorii, clasării cauzei, suspendării urmăririi penale etc.

În lege s-au mai prevăzut și situații în care organele de urmărire penală pot să dispună și prin proces-verbal ca de pildă în cazul efectuării percheziției, a ridicării de obiecte sau înscrisuri, cercetarea la fața locului sau reconstituirea.

Tot în art. 286 alin. 4 C.pr.pen. se precizează că, atunci când organul de cercetare penală consideră că este cazul să fie luate anumite măsuri, el face propuneri motivate în acest sens. Legea a prevăzut acest lucru pentru că organele de cercetare penală au o anumită competență, neputând lua măsuri de prevenție sau de punere în mișcare a acțiunii penale, și din acest motiv printr-un referat motivat ele fac propuneri cu privire la anumite măsuri procesuale.

Toate actele procedurale arătate mai sus trebuie să fie în conformitate cu dispozițiile legale, iar cei care le-au întocmit își asumă responsabilitatea cu privire la conținutul și valabilitatea lor.

1.3.3. Competența procurorului în faza urmăririi penale

Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, completată prin Ordonanța de urgență nr. 12/2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 185 din 07 martie 2019, prevede că procurorii fac parte din Ministerul Public, că aceștia își exercită atribuțiile în cadrul parchetelor constituite pe lângă fiecare instanță judecătorească, sub autoritatea ministrului justiției (art. 59 alin. 2 din Legea nr. 304/2004) și că Ministerul Public exercită prin procurori, printre alte atribuții, și efectuarea urmăririi penale în cazurile și condițiile prevăzute de lege (art. 60 lit. a din Legea nr. 304/2004), efectuând și supravegherea și controlul activității organelor de cercetare penală.

În cadrul urmăririi penale, procurorul poate să efectueze orice acte în cauzele pe care le supraveghează potrivit dispozițiilor art. 56 alin. 2 C.pr.pen. De asemenea, potrivit art. 56 alin. 3 C.pr.pen., urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, în cazul următoarelor infracțiuni:

a) infracțiuni pentru care competența de judecată în primă instanță aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție sau curții de apel;

b) infracțiuni prev. la art. 188-191, 257, 277, 279-283 și 289-294 C.p.;

c) *infracțiunile săvârșite cu intenție depășită*, care au avut ca urmare moartea unei persoane;

d) infracțiuni pentru care competența de a efectua urmărirea penală aparține DIICOT sau DNA;

e) în alte cazuri prevăzute de lege.

De asemenea, procurorul participă și la activitatea de soluționare a cererilor de extrădare sau de transfer ale persoanelor condamnate în străinătate, cereri ce sunt soluționate de către curtea de apel conform art. 28¹ pct. 5 C.pr.pen. înainte soluționării acestor cereri potrivit art. 31 din L. nr. 296/2001 privind extrădarea, cererea de extrădare și actele conexe se transmit de Ministerul Justiției către parchetul competent în vederea identificării și arestării persoanei ce urmează a fi extrădată.

Și în L. nr. 302/2004 modificată prin Legea nr. 222/2008 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, Ministerul Public are atribuții în derularea procedurii de transferare a străinului condamnat de o instanță română – parchetul transmite informații cu privire la condamnat, la faptele penale săvârșite, durata, natura și data începerii executării pedepsei, audierea condamnatului, participarea obligatorie la soluționarea cererii;

Urmărirea penală în cazul infracțiunilor săvârșite de militari se efectuează în mod obligatoriu de procurorul militar.

După modificarea ce a avut loc prin O.U.G. nr. 60/2006, procurorii din cadrul parchetelor ierarhic superioare pot prelua, în vederea efectuării urmăririi penale, cauze de competența parchetelor ierarhic inferioare, prin dispoziția conducătorului parchetului ierarhic superior, când:

- imparțialitatea procurorilor ar putea fi știrbită datorită împrejurărilor cauzei, dușmăniilor locale sau calității părților;
- una dintre părți are o rudă sau un afin până la gradul patru inclusiv printre procurorii ori grefierii parchetului sau judecătoria, asistenții judiciari ori grefierii instanței;
- există pericolul de tulburare a ordinii publice;
- urmărirea penală este împiedicată sau îngreunată datorită complexității cauzei ori altor împrejurări obiective, cu acordul procurorului care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

În cauzele preluate în condițiile prevăzute mai sus, procurorii din cadrul parchetelor ierarhic superioare pot infirma actele și măsurile procurorilor din parchetele ierarhic inferioare, dacă sunt contrare legii, și pot îndeplini oricare dintre atribuțiile acestora.

După apariția O.U.G. nr. 43/2002, aprobată prin Legea nr. 503/2002, privind înființarea și funcționarea Parchetului Național Anticorupție, s-a stipulat în mod expres că procurorii specializați în cadrul acestei instituții efectueau în mod obligatoriu urmărirea penală în cazul infracțiunilor de corupție, incriminate în Legea nr. 78/2000(art. 22).

În raport de aceste considerente, Guvernul a adoptat OUG nr. 134/29.09.2005 prin care a modificat și a completat OUG nr. 43/2002 privind P.N.A. aprobată cu modificări prin Legea nr. 503/2002.

Astfel, potrivit art. 1 din ordonanța arătată mai sus s-a înființat Departamentul Național Anticorupție (D.N.A.) ca structură autonomă, cu personalitate juridică proprie în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin reorganizarea P.N.A.

Procurorul General al Parchetului de pe lângă Î.C.C.J. coordonează activitatea D.N.A. prin intermediul procurorului-șef al acestui departament, coordonarea privind îndrumările cu caracter general referitoare la măsurile care trebuie luate pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor de corupție, cât și solicitarea de informări asupra activității Departamentului. Totodată, Procurorul General are și competența de

a soluționa conflictele de competență ivite între D.N.A. și celelalte structuri sau unități din cadrul Ministerului Public.

D.N.A. este condus de un procuror-șef asimilat prin adjunctul lui Procurorului General al Parchetului de pe lângă ÎCCJ, el fiind ajutat de 2 procurori-șefi adjuncți, asimilați la rândul lor adjunctului Procurorului General al Parchetului de pe lângă ÎCCJ.

Potrivit art. 5 din ordonanță, D.N.A. este organizat în secții conduse de procurori-șei ajutați de procurori-șefi adjuncți, iar acestea se înființează și se desființează prin ordin al procurorului-șef al D.N.A. cu avizul CSM.

D.N.A. este încadrat cu procurori, ofițeri și agenți de poliție judiciară, dar și cu specialiști în domeniul economic, financiar, bancar, vamal și informatic, precum și cu personal auxiliar de specialitate.

Potrivit art. 13 alin. 1 din OUG nr. 134/2005 sunt de competența D.N.A. infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare, săvârșite în una din următoarele condiții:

- dacă, indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 Euro, ori o perturbare deosebit de gravă a activității unei autorități publice, instituții publice sau oricărei alte persoane juridice, ori dacă valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție este mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 Euro;
- dacă indiferent de valoarea pagubei materiale ori de gravitatea perturbării aduse unei autorități publice, instituții publice sau oricărei alte persoane juridice ori de valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, sunt comise de către: deputați; senatori; membri ai Guvernului, secretari de stat ori subsecretari de stat și asimilații acestora; consilieri ai miniștrilor; judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale; ceilalți judecători și procurori; membrii Consiliului Superior al Magistraturii; președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia; Avocatul Poporului și adjuncții săi; consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale; consilierii de stat ai primului-ministru; membrii și controlorii financiari ai Curții de Conturi

și ai camerelor județene de conturi; guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorul Băncii Naționale a României; președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței; ofițeri, amirali, generali și mareșali; ofițeri de poliție; președinții și vicepreședinții consiliilor județene; primarul general și viceprimarii municipiului București; primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București; primarii și viceprimarii municipiilor; consilierii județeni; prefectii și subprefectii; conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora; avocații; comisarii Gărzii Financiare; personalul vamal; persoanele care dețin funcții de conducere, de la director inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și al unităților centrale financiar-bancare; persoanele prevăzute la art. 81 din Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare; lichidatorii judiciari; executorii Autorității pentru Valorificarea Activelor Statului.

La art. 13 au fost introduse două noi alineate și ele se referă la competența D.N.A. de a cerceta infracțiunile contra intereselor financiare ale Comunităților Europene cât și de a efectua urmărirea penală dacă s-a cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 Euro.

Procurorii specializați în cadrul D.N.A. efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală pentru infracțiunile descrise mai sus, în timp ce pentru aceste fapte săvârșite de militari în activitate, urmărirea se efectuează de procurorii militari din cadrul D.N.A. indiferent de gradul militar pe care îl au persoanele cercetate.

Prin legea nr. 508/2004 a fost înființată Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (lege care a fost vigoare de la 26 noiembrie 2004 până la 21 noiembrie 2016, fiind abrogat și înlocuită prin Ordonanță de urgență 78/2016 pentru

organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 938 din 22 noiembrie 2016) ca o structură specializată în vederea creșterii eficienței luptei împotriva infracțiunilor privitoare la traficul și consumul ilicit de droguri.

Direcția este condusă de un procuror-șef ajutat de un procuror-șef adjunct și este coordonată de Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, fiind organizată în cinci servicii conduse fiecare de procurori șefi.

Acestea sunt: combaterea criminalității organizate, combaterea traficului de droguri, combaterea macrocriminalității economico-financiare, combaterea criminalității informatice, combaterea infracțiunilor de terorism.

La nivelul parchetelor de pe lângă Curțile de Apel au fost înființate servicii ale Direcției, iar la nivelul parchetelor de pe lângă Tribunale s-au înființat birouri, ambele fiind conduse de procurori - șefi.

Referitor la subordonare, procurorul - șef al biroului de la nivelul Parchetului de pe lângă Tribunal se subordonează procurorului - șef al Serviciului de la nivelul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel în a cărei circumscripție funcționează, iar acesta din urmă se subordonează la rândul său procurorului - șef al Direcției.

Direcția este compusă din procurori specializați în combaterea infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism care au o vechime de minimum 6 ani în funcția de procuror sau judecător iar numirea lor, transferarea sau eliberarea din funcție se dispune numai de Consiliul Superior al Magistraturii.

În afara procurorilor specializați, în cadrul Direcției funcționează și ofițeri și agenți de poliție judiciară dar și specialiști cu statut de funcționari public, competența lor fiind de a clarifica aspectele tehnice în cadrul urmăririi penale.

Această Direcție înființată prin legea nr. 508/2004 are o competență exclusivă de efectuare a urmăririi penale pentru infracțiunile prevăzute în legea nr. 143/2000 modificată, săvârșite după intrarea în vigoare a ei. Pentru infracțiunile săvârșite înainte de intrarea în vigoare a legii nr.508/2004, actele efectuate de procurorul competent se

mențin, însă continuarea urmăririi penale cât și sesizarea instanței se fac în mod obligatoriu de procurorul numit de Direcție.

Birourile teritoriale ale Direcției au plenitudine de competență, serviciile teritoriale au competența efectuării urmăririi penale în cazul în care activitatea infracțională s-a desfășurat sau și-a produs rezultatul în mai multe circumscripții din cadrul Curții de Apel, în timp ce structurile centrale cercetează acele infracțiuni privind traficul de droguri săvârșite de către persoane care aparțin unei organizații sau grupări criminale care prin activitatea lor pot aduce atingere siguranței naționale a României sau faptei care cauzează o tulburare importantă a relațiilor sociale la nivelul unei colectivități.

Procurorii structurilor ierarhic superioare pot îndeplini oricare dintre atribuțiile procurorilor din structurile ierarhic inferioare, infirmând actele și măsurile acestora, putând prelua în vederea efectuării urmăririi penale cauzele de competența acestora din dispoziția procurorului - șef al structurii ierarhic superioare.

Atunci când urmărirea penală este efectuată de procuror, rechizitoriul este supus verificării sub aspectul legalității de prim-procurorul parchetului de pe lângă Curtea de Apel, iar când urmărirea este făcută de acesta verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când urmărirea penală este efectuată de un procuror de la Parchetul de pe lângă Î.C.C.J., rechizitoriul este verificat de procurorul șef de secție, iar când urmărirea penală este efectuată de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet. În cauzele cu arestați, verificarea se face de urgență și înainte de expirarea duratei arestării preventive.

1.3.4. Unele probleme privind competența în activitatea organelor de urmărire penală.

1.3.4.1. Verificarea competenței

Potrivit dispozițiilor legale, organul de urmărire penală este dator să își verifice competența imediat după sesizare. (art. 58 C.pr.pen.)

Dacă procurorul constată că nu este competent să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală, dispune de îndată, prin ordonanță, declinarea de competență și trimite cauza procurorului competent.

Dacă organul de cercetare penală constată că nu este competent să efectueze urmărirea penală, trimite de îndată cauza procurorului care exercită supravegherea, în vederea sesizării organului competent.

1.3.4.2. Extinderea competenței teritoriale

Când anumite acte de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara razei teritoriale în care se face urmărirea, procurorul sau, după caz, organul de cercetare penală poate să le efectueze ori poate dispune efectuarea lor prin comisie rogatorie sau prin delegare.

În cuprinsul aceleiași localități, procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, efectuează toate actele de urmărire, chiar dacă unele dintre acestea trebuie îndeplinite în afara razei sale teritoriale.

1.3.4.3. Lucrările efectuate în cazuri urgente

Procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, este obligat să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amânare, chiar dacă acestea privesc o cauză care nu este de competența acestuia. Lucrările efectuate în astfel de cazuri se trimit, de îndată, procurorului competent.

1.3.4.4. Actele încheiate de unele organe de constatare

Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate:

a) organele inspecțiilor de stat, ale altor organe de stat, cât și ale autorităților publice, instituțiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează,

potrivit legii;

- b) organele de control și cele de conducere ale autorităților administrației publice, ale altor autorități publice, instituții publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul de către cei aflați în subordinea ori sub controlul lor;
- c) organele de ordine publică și siguranță națională, pentru infracțiunile constatate în timpul exercitării atribuțiilor prevăzute de lege.

Organele prevăzute mai sus au obligația să ia măsuri de conservare a locului săvârșirii infracțiunii și de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă. În cazul infracțiunilor flagrante, aceleași organe au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală.

Când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecții ori precizări sau au de dat explicații cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligația de a le consemna în procesul-verbal.

Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală.

Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile mai sus arătate constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

1.3.4.5. Actele încheiate de comandanții de nave și aeronave

Comandanții de nave și aeronave sunt competenți să facă percheziții corporale sau ale vehiculelor și să verifice lucrurile pe care făptuitorii le au cu sine sau le folosesc, pe timpul cât navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor și pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave, având totodată și obligațiile și drepturile organelor de constatare amintite la pct. 1.3.4.4..

Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează

organelor de urmărire penală, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc.

În cazul infracțiunilor flagrante, comandanții de nave și aeronave au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor și de a-l prezenta organelor de urmărire penală.

Procesul-verbal încheiat de comandanții de nave și aeronave constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

1.4. CONDUCEREA ȘI SUPRAVEGHEREA ACTIVITĂȚII ORGANELOR DE CERCETARE PENALĂ DE CĂTRE PROCUROR

1.4.1 Obiectul supravegherii

În cursul urmăririi penale procurorul supraveghează activitatea organelor de cercetare penală, astfel ca orice infracțiune să fie descoperită și orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie trasă la răspundere penală.

De asemenea, procurorul exercită supravegherea activității organelor de cercetare penală astfel ca niciun suspect sau inculpat să nu fie reținut decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

1.4.2. Modalitățile de exercitare a supravegherii

Procurorul, în exercitarea atribuției de a conduce și supraveghea activitatea organelor de cercetare penală, veghează ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor legale.

Organele de cercetare penală sunt obligate după sesizare să îl informeze pe procuror despre activitățile pe care le efectuează sau urmează să le efectueze.

În exercitarea atribuției de a conduce activitatea de urmărire penală, procurorul ia

măsurile necesare sau dă dispoziții organelor de cercetare penală care iau aceste măsuri. Procurorul poate să asiste la efectuarea oricărui act de cercetare penală sau să îl efectueze personal.

În exercitarea atribuției de supraveghere a activității de urmărire penală, procurorul poate să ceară spre verificare orice dosar de la organul de cercetare penală, care este obligat să îl trimită de îndată, cu toate actele, materialele și datele privitoare la fapta care formează obiectul cercetării. Procurorul poate reține orice cauză în vederea efectuării urmăririi penale.

1.4.3. Trimiterea la organul competent

Când procurorul constată că urmărirea penală nu se efectuează de organul de cercetare penală prevăzut de lege, ia măsuri ca urmărirea să fie făcută de organul competent. În această situație, actele sau măsurile procesuale legal efectuate rămân valabile.

Când procurorul constată că există vreunul o situație care impune reunirea cauzelor, dispune reunirea cauzelor, trimițând ulterior cauza organului competent.

1.4.4. Trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul

Procurorul poate să dispună, după necesitate, ca într-o cauză urmărirea penală să fie efectuată de un alt organ de cercetare decât cel sesizat. Preluarea unei cauze de către un organ de cercetare penală ierarhic superior se dispune de procurorul de la parchetul care exercită supravegherea urmăririi penale în acea cauză, pe baza propunerii motivate a organului de cercetare penală care preia cauza.

1.4.5. Dispozițiile date de procuror

Procurorul poate să dispună cu privire la efectuarea oricărui act de urmărire penală de organele de cercetare penală ale poliției judiciare sau de organele de cercetare penală speciale, după caz.

Dispozițiile date de procuror în legătură cu efectuarea actelor de cercetare penală

sunt obligatorii și prioritare pentru organul de cercetare, precum și pentru alte organe ce au atribuții prevăzute de lege în constatarea infracțiunilor. Organele ierarhic superioare ale poliției judiciare sau ale organelor de cercetare penală speciale nu pot da îndrumări sau dispoziții privind cercetarea penală.

În cazul neîndeplinirii sau al îndeplinirii în mod defectuos de către organul de cercetare penală a dispozițiilor date de procuror, acesta poate sesiza conducătorul organului de cercetare penală, care are obligația ca în termen de 3 zile de la sesizare să comunice procurorului măsurile dispuse, ori poate aplica sancțiunea amenzii judiciare pentru abaterile judiciare sau, după caz ori poate solicita retragerea avizului acordat de Procurorul general al Parchetului de pe lângă ICCJ.

1.4.6. Infirmarea actelor procesuale sau procedurale

Când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de cercetare penală nu este dată cu respectarea dispozițiilor legale sau este neîntemeiată, o infirmă motivat, din oficiu sau la plângerea persoanei interesate.

Aceleași dispoziții se aplică și în cazul verificării efectuate de către procurorul ierarhic superior cu privire la actele procurorului ierarhic inferior.

1.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor

Ce se înțelege prin noțiunea de „suspect”:

- a) persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală;
- b) persoana împotriva căreia s-a dispus trimiterea în judecată;

c) persoana cu privire la care, din datele și probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală ;

Ordonanța de suspendare a urmăririi penale:

- a) se comunică părților și subiecților procesuali principali;
- b) este verificată sub aspectul legalității și temeiniciei de procurorul ierarhic superior și este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară;
- c) este verificată sub aspectul legalității și temeiniciei de judecătorul de drepturi și libertăți;

Renunțarea la urmărirea penală se poate dispune când:

- a) există unul din cazurile prevăzute la art. 16 alin. 1 C.pr.pen.;
- b) nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt îndeplinite condițiile de fond și de formă esențiale ale sesizării;
- c) când pedeapsa închisorii este de cel mult 7 ani și se constată că nu este un interes public în urmărirea faptei;

Constituie act de sesizare al instanței:

- a) rechizitoriul;
- b) plângerea prealabilă;
- c) procesul verbal al comandantului de navă sau aeronavă;

Care sunt modurile de sesizare a organelor judiciare:

- a) acordul de recunoaștere a vinovăției;
- b) procesul verbal de percheziție corporală;
- c) plângerea prealabilă;

1.6. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroș, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017

- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrioiu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

1.7. Teme de control

Realizați un referat de maxim 5 pagini în care să analizați o instituție, la alegere, din etapa urmăririi penale.

Capitolul 2.

URMĂRIREA PENALĂ. Efectuarea urmăririi penale. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței. Reluarea urmăririi penale. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală

2.1. Introducere

În cuprinsul acestui capitol sunt prezentate cunoștințele referitoare la urmărirea penală. Efectuarea urmăririi penale. Rezolvarea cauzelor și sesizarea instanței. Reluarea urmăririi penale. Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 9 ore.

2.2. Conținut

DESFĂȘURAREA URMĂRIRII PENALE

Începerea urmăririi penale

Potrivit art. 305 C.pr.pen. când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege, organul de urmărire penală dispune începerea urmăririi penale cu privire la fapta săvârșită ori a cărei săvârșire se pregătește, chiar dacă autorul este indicat sau cunoscut.

Începerea urmăririi penale și respectiv continuarea efectuării urmăririi penale se dispun prin ordonanță.

Atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect. Măsura dispusă de organul de cercetare penală se supune, în termen de 3 zile, confirmării procurorului care supraveghează urmărirea penală, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte acestuia și dosarul cauzei.

Față de persoanele pentru care urmărirea penală este condiționată de obținerea unei autorizații prealabile sau de îndeplinirea unei alte condiții prealabile, efectuarea urmăririi penale se poate dispune numai după obținerea autorizației ori după îndeplinirea condiției.

Punerea în mișcare a acțiunii penale

Acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1).

Punerea în mișcare a acțiunii penale este comunicată inculpatului de către organul de urmărire penală care îl cheamă pentru a-l audia, ocazie cu care i se aduc la cunoștință drepturile și obligațiile, încheindu-se în acest sens un proces-verbal. Atunci când consideră necesar, procurorul poate proceda personal la audierea inculpatului și la comunicarea drepturilor și a obligațiilor.

La cerere, inculpatului i se eliberează o copie a ordonanței prin care a fost dispusă măsura.

Organul de urmărire penală continuă urmărirea și fără a-l audia pe inculpat atunci când acesta lipsește nejustificat, se sustrage sau este dispărut.

Extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice

În cazul în care, după începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală constată fapte noi, date cu privire la participarea unor alte persoane sau împrejurări, care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei, dispune extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice.

Când urmărirea penală se efectuează față de o persoană, extinderea dispusă de organul de cercetare penală se supune confirmării motivate a procurorului care supraveghează urmărirea penală, în termen de cel mult 3 zile de la data emiterii ordonanței, organul de cercetare penală fiind obligat să prezinte totodată și dosarul cauzei.

Organul judiciar care a dispus extinderea urmăririi penale sau schimbarea încadrării juridice este obligat să îl informeze pe suspect despre faptele noi cu privire la care s-a dispus extinderea. **A se vedea în acest sens Decizia nr. 90/2017 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 311 alin. (3) din Codul de procedură penală (M.Of. partea I nr. 291 din 25/04/2017) prin care a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 311 alin. (3) din**

Codul de procedură penală și s-a constatat că soluția legislativă care exclude obligația informării suspectului/înculpatului despre schimbarea încadrării juridice este neconstituțională.

Procurorul sesizat de organul de cercetare în urma extinderii urmăririi penale sau din oficiu poate dispune extinderea acțiunii penale cu privire la aspectele noi.

SUSPENDAREA URMĂRIRII PENALE

În cazul când se constată printr-o expertiză medico-legală că suspectul sau inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să ia parte la procesul penal, organul de cercetare penală înaintează procurorului propunerile sale împreună cu dosarul, pentru a dispune suspendarea urmăririi penale.

Suspendarea urmăririi penale se dispune și în situația în care există un impediment legal temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale față de o persoană.

Suspendarea urmăririi penale se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii.

După suspendarea urmăririi penale, procurorul restituie dosarul cauzei organului de cercetare penală ori poate dispune preluarea sa.

Ordonanța de suspendare a urmăririi penale se comunică părților și subiecților procesuali principali.

În timpul cât urmărirea este suspendată, organele de cercetare penală continuă să efectueze toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau subiecților procesuali. La reluarea urmăririi penale, actele efectuate în timpul suspendării pot fi refăcute, dacă este posibil, la cererea suspectului sau inculpatului.

Organul de cercetare penală este obligat să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale.

TERMINAREA URMĂRIRII PENALE

De îndată ce urmărirea penală este terminată, organul de cercetare înaintează dosarul procurorului, însoțit de un referat.

Referatul trebuie să cuprindă pe lângă altele și date suplimentare privitoare la mijloacele materiale de probă și măsurile luate cu privire la ele în cursul cercetării penale, precum și locul unde acestea se află.

Când urmărirea penală privește mai multe fapte sau mai mulți inculpați, referatul trebuie să cuprindă mențiuni cu privire la toate faptele și la toți inculpații și, dacă este cazul, trebuie să se arate pentru care fapte ori făptuitori se propune clasarea sau renunțarea la urmărire.

Atunci când constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate, procurorul:

a) *emite rechizitoriu prin care dispune trimiterea în judecată, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal;*

b) *emite ordonanță prin care clasează sau renunță la urmărire, potrivit dispozițiilor legale.*

Actul de sesizare al instanței – rechizitoriul

Rechizitoriul constituie actul de sesizare a instanței de judecată.

Rechizitoriul însoțit de dosarul cauzei și de un număr necesar de copii certificate ale rechizitoriului, pentru a fi comunicate inculpaților, se trimite instanței competente să judece cauza în fond.

În situația în care inculpatul nu cunoaște limba română, se vor lua măsuri pentru traducerea autorizată a rechizitoriului, care va fi atașată actelor menționate mai sus. Când nu există traducători autorizați, traducerea rechizitoriului se face de o persoană care poate comunica cu inculpatul.

Inculpatul, cetățean român aparținând unei minorități naționale, poate solicita să îi fie comunicată o traducere a rechizitoriului în limba maternă.

Rechizitoriul se limitează la fapta și persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală și cuprinde în mod corespunzător mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), datele privitoare la fapta reținută în sarcina inculpatului și încadrarea juridică a

acesteia, probele și mijloacele de probă, cheltuielile judiciare, mențiunile prevăzute la art. 330 și 331, dispoziția de trimitere în judecată, precum și alte mențiuni necesare pentru soluționarea cauzei. Rechizitoriul este verificat sub aspectul legalității și temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când a fost întocmit de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, rechizitoriul este verificat de procurorul-șef de secție, iar când a fost întocmit de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet. În cauzele cu arestați, verificarea se face de urgență și înainte de expirarea duratei arestării preventive.

În rechizitoriu se arată numele și prenumele persoanelor care trebuie citate în instanță, cu indicarea calității lor în proces, și locul unde urmează a fi citate.

Procurorul întocmește un singur rechizitoriu chiar dacă lucrările urmăririi penale privesc mai multe fapte ori mai mulți suspecți și inculpați și chiar dacă se dau acestora rezolvări diferite.

Clasarea și renunțarea la urmărirea penală

După examinarea sesizării, când constată că au fost strânse probele necesare, procurorul, la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu, soluționează cauza prin ordonanță, dispunând:

- a) clasarea, când nu exercită acțiunea penală ori, după caz, stinge acțiunea penală exercitată, întrucât există unul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1);
- b) renunțarea la urmărirea penală, când nu există interes public pentru continuarea urmăririi penale.

Procurorul întocmește o singură ordonanță chiar dacă lucrările dosarului privesc mai multe fapte ori mai mulți suspecți sau inculpați și chiar dacă se dau acestora rezolvări diferite.

Clasarea

Clasarea se dispune când:

- a) nu se poate începe urmărirea penală, întrucât nu sunt întrunite condițiile de fond și formă esențiale ale sesizării;
- b) există unul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1).

Ordonanța de clasare cuprinde printre altele și dispoziții privind:

- a) ridicarea sau menținerea măsurilor asigurătorii; aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției;
- b) restituirea bunurilor ridicate sau a cauțiunii;
- c) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale;
- d) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris;
- e) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire sau de încetare a măsurilor de siguranță prevăzute de art. 109 sau 110 din Codul penal, dispozițiile art. 246 alin. (13) aplicându-se în mod corespunzător;
- f) cheltuielile judiciare.

Dacă în cursul urmăririi penale s-a luat una dintre măsurile de siguranță prevăzute de lege, se va face mențiune despre aceasta.

În ordonanță se va face mențiune și cu privire la încetarea de drept a măsurii preventive dispuse în cauză.

Menționarea motivelor de fapt și de drept este obligatorie numai dacă procurorul nu își însușește argumentele cuprinse în propunerea organului de cercetare penală ori dacă a existat un suspect în cauză.

Ordonanța de clasare se comunică în copie persoanei care a făcut sesizarea, suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate. Dacă ordonanța nu cuprinde motivele de fapt și de drept, se comunică și o copie a referatului organului de cercetare penală.

În cazul în care inculpatul este arestat preventiv, procurorul înștiințează prin adresă administrația locului de deținere cu privire la încetarea de drept a măsurii arestării preventive, în vederea punerii de îndată în libertate a inculpatului.

Renunțarea la urmărire penală

În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la urmărirea penală când constată că nu există un interes public în urmărirea faptei.

Interesul public se analizează în raport cu:

- a) conținutul faptei și împrejurările concrete de săvârșire a faptei;
- b) modul și mijloacele de săvârșire a faptei;
- c) scopul urmărit;
- d) urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii;
- e) eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfășurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei și la timpul scurs de la data săvârșirii acesteia;
- f) atitudinea procesuală a persoanei vătămate;
- g) existența unei disproporții vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfășurarea procesului penal și gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii.

Când autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sunt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii, atitudinea suspectului sau a inculpatului după săvârșirea infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.

Atunci când autorul faptei nu este identificat, se poate dispune renunțarea la urmărirea penală prin raportare doar la criteriile prevăzute mai sus la pct. a), b), e) și g).

Renunțarea la urmărirea penală nu se poate dispune pentru infracțiunile care au avut ca urmare moartea victimei.

Procurorul poate dispune, după consultarea suspectului sau a inculpatului, ca acesta să îndeplinească una sau mai multe dintre următoarele obligații:

- a) să înlăture consecințele faptei penale sau să repare paguba produsă ori să convină cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia;
- b) să ceară public scuze persoanei vătămate;
- c) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;
- d) să frecventeze un program de consiliere.

Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală este verificată sub aspectul legalității și temeiniciei de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, iar când a fost întocmită de acesta, verificarea se face de procurorul ierarhic superior. Când a fost întocmită de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, ordonanța este verificată de procurorul-șef de secție, iar când a fost întocmită de acesta, verificarea se face de către procurorul general al acestui parchet.

Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală, verificată, se comunică în copie, după caz, persoanei care a făcut sesizarea, părților, suspectului, persoanei vătămate și altor persoane interesate și se transmite, spre confirmare, în termen de 10 zile de la data la care a fost emisă, judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

Judecătorul de cameră preliminară hotărăște prin încheiere motivată, în camera de consiliu, cu citarea persoanelor prevăzute mai sus, precum și cu participarea procurorului, asupra legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea cererii de confirmare.

Judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea și temeinicia soluției de renunțare la urmărirea penală pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de

urmărire penală și a înscrisurilor noi prezentate și, prin încheiere, admite sau respinge cererea de confirmare formulată de procuror. În cazul în care respinge cererea de confirmare, judecătorul de cameră preliminară:

- a) desființează soluția de renunțare la urmărire penală și trimite cauza la procuror pentru a începe sau a completa urmărirea penală ori, după caz, pentru a pune în mișcare acțiunea penală și a completa urmărirea penală;
- b) desființează soluția de renunțare la urmărirea penală și dispune clasarea.

Încheierea prin care s-a pronunțat una dintre soluțiile prevăzute mai sus este definitivă. În cazul în care judecătorul a respins cererea de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală, o nouă renunțare nu mai poate fi dispusă, indiferent de motivul invocat.

2.3. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Alexandru Boroi, Gina Negrut, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- c. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- d. Anastasiu Crisu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Hamangiu, București, 2016;
- e. M. Udrioiu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, Bucuresti, 2015;
- f. N. Volonciu, A.S. Uzla (coord.), *Noul Cod de procedura penala comentat*, Ed. Hamangiu, Bucuresti, 2014;
- g. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Editia a*

- II-a, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2015;
- h. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014
 - i. Prof. Univ. Dr. Petre Buneci, *Drept procesual penal. Partea Generală*, Ed. Mustang, București, 2012;
 - j. Prof. Univ. Dr. Petre Buneci, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Mustang, București, 2012;
 - k. Buneci Petre – *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Universitară, București, 2008
 - l. Buneci Petre – *Drept procesual penal. Partea specială*, Editura Universitară, București, 2009
 - m. Neagu Ion – *Tratat de procedură penală, Partea generală*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010
 - n. Neagu Ion – *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010

Capitolul 3. CAMERA PRELIMINARĂ

2.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate dispozițiile referitoare la camera preliminară, al cărei obiect îl reprezintă verificarea după trimiterea în judecată a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Potrivit dispozițiilor legale, durata procedurii în cameră preliminară este de cel mult 60 de zile de la data înregistrării cauzei la instanță.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

3.2. Măsurile premergătoare

După sesizarea instanței prin rechizitoriu, dosarul se repartizează aleatoriu judecătorului de cameră preliminară.

Copia certificată a rechizitoriului și, după caz, traducerea autorizată a acestuia se comunică inculpatului la locul de deținere ori, după caz, la adresa unde locuiește sau la adresa la care a solicitat comunicarea actelor de procedură. Inculpatului, celorlalte părți și persoanei vătămate li se aduc la cunoștință obiectul procedurii în camera preliminară, dreptul de a-și angaja un apărător și termenul în care, de la data comunicării, pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Termenul este stabilit de către judecătorul de cameră preliminară, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, dar nu poate fi mai scurt de 20 de zile.

Î.C.C.J. a admis la data de 04/06/2018 prin Decizia nr. 14/2018 recursul în interesul legii cu privire la interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 344 alin. (2) din Codul de procedură penală, vizând natura juridică a termenului în care, de la data comunicării, inculpatul, persoana vătămată și celelalte părți pot formula cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală (M.Of. partea I nr. 765 din 05/09/2018) și a constatat că *termenul în care inculpatul, persoana vătămată și celelalte părți pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală este un termen de recomandare.*

Când asistența juridică este obligatorie, judecătorul de cameră preliminară ia măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu și stabilește, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, termenul în care acesta poate formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, care nu poate fi mai scurt de 20 de zile.

La expirarea termenelor prevăzute mai sus, dacă s-au formulat cereri sau excepții ori dacă a ridicat excepții din oficiu, judecătorul de cameră preliminară stabilește termenul pentru soluționarea acestora, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului.

3.3. Procedura în camera preliminară

La termenul stabilit, judecătorul de cameră preliminară soluționează cererile și excepțiile formulate ori excepțiile ridicate din oficiu, în camera de consiliu, pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală și a oricăror înscrisuri noi prezentate, ascultând concluziile părților și ale persoanei vătămate, dacă sunt prezente, precum și ale procurorului.

Soluția legislativă cuprinsă în art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu permite judecătorului de cameră preliminară, în soluționarea cererilor și excepțiilor formulate ori excepțiilor ridicate din oficiu, să administreze alte mijloace de probă în afara "oricăror înscrisuri noi prezentate" a fost declarată **parțial neconstituțional la data de 05/12/2017 prin Decizia nr. 802/2017** referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 342 și art. 345 alin. (1) din Codul de procedură penală (M.Of. partea I nr. 116 din 06/02/2018)

Judecătorul de cameră preliminară se pronunță în camera de consiliu, prin încheiere, care se comunică de îndată procurorului, părților și persoanei vătămate.

În cazul în care judecătorul de cameră preliminară constată neregularități ale actului de sesizare sau în cazul în care sancționează potrivit art. 280-282 actele de

urmărire penală efectuate cu încălcarea legii ori dacă exclude una sau mai multe probe administrate, în termen de 5 zile de la comunicarea încheierii, procurorul remediază neregularitățile actului de sesizare și comunică judecătorului de cameră preliminară dacă menține dispoziția de trimitere în judecată ori solicită restituirea cauzei.

Dacă nu s-au formulat cereri și excepții și nici nu a ridicat din oficiu excepții, judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și dispune începerea judecății.

Judecătorul de cameră preliminară se pronunță în camera de consiliu, fără citarea părților și a persoanei vătămate și fără participarea procurorului, prin încheiere, care se comunică de îndată acestora.

A se vedea în acest sens Decizia CCR nr. 641/2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 344 alin. (4), art. 345, art. 346 alin. (1) și art. 347 din Codul de procedură penală, prin care s-a constatat că soluția legislativă prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunță în camera de consiliu, fără participarea procurorului și a inculpatului este neconstituțională.

Dacă respinge cererile și excepțiile invocate ori ridicate din oficiu prin aceeași încheiere judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și dispune începerea judecății.

Judecătorul de cameră preliminară restituie cauza la parchet dacă:

a) rechizitoriul este neregulamentar întocmit, iar neregularitatea nu a fost remediată de procuror în termenul de 5 zile, dacă neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății;

b) a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale;

c) procurorul solicită restituirea cauzei ori nu răspunde în termenul de remediere.

În toate celelalte cazuri în care a constatat neregularități ale actului de sesizare, a exclus una sau mai multe probe administrate ori a sancționat cu nulitatea actele de

urmărire penală efectuate cu încălcarea legii, judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecării.

Probele excluse nu pot fi avute în vedere la judecata în fond a cauzei.

În termen de 3 zile de la comunicarea încheierilor, procurorul, părțile și persoana vătămată pot face contestație. Contestația poate privi și modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor.

Contestația se judecă de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate. Când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație și Justiție, contestația se judecă de către completul competent, potrivit legii.

Contestația se soluționează în camera de consiliu, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului.

În soluționarea contestației nu pot fi invocate sau ridicate din oficiu alte cereri sau excepții decât cele invocate sau ridicate din oficiu în fața judecătorului de cameră preliminară în procedura desfășurată în fața instanței sesizate cu rechizitoriu, cu excepția cazurilor de nulitate absolută.

3.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

Sedința de judecată în cadrul procedurii de cameră preliminară:

- a) are loc fără citarea părților și a inculpatului
- b) este nepublică;
- c) este publică;

Termenul de 60 de zile stabilit pentru durata procedurii în cameră preliminară:

- a) este un termen de decădere;
- b) este un termen de recomandare;
- c) este un termen imperativ;

Obiectul procedurii de cameră preliminară îl reprezintă:

- a) verificarea după trimiterea în judecată a competenței și a legalității sesizării instanței;

- b) verificarea legalității încadrării juridice;
- c) confirmarea soluției de clasare dispuse la finalizarea urmăririi penale;

Dacă judecătorul de cameră preliminară a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale:

- a) restituie cauza la parchet;
- b) dispune achitarea inculpatului;
- c) poate dispune începerea judecării pentru soluționarea laturii civile a cauzei;

Judecătorul de cameră preliminară care a dispus începerea judecării în cauză:

- a) exercită funcția de judecător în cauză;
- b) este incompatibil să mai exercite funcția de judecător în cauză;
- c) poate exercita funcția de judecător în cauză numai dacă nu au fost invocate excepții de către subiecții procesuali principali;

3.5. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroș, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrișu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

3.5. Teme de control

Realizați un referat de maxim 5 pagini în care să analizați procedura camerei preliminare.

Capitolul 4.

JUDECATA. Dispoziții generale

4.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este făcută o analiză a dispozițiilor referitoare la judecata în primă instanță

Judecata reprezintă o fază a procesului penal, alături de urmărirea penală, camera preliminară și de punerea în executare a hotărârilor judecătorești penale și reprezintă etapa procesuală care se desfășoară în fața instanței penale din momentul sesizării ei și până la soluționarea cauzei penale în mod definitiv.

În faza judecății, conducerea activității procesuale revine instanței care este subiectul dominant al procesului penal, dintre organele judiciare participând doar procurorul, care are însă o poziție procesuală diferită de cea pe care o are în cazul urmăririi penale, unde se manifestă ca organ dominant.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

4.2. PRINCIPIILE SPECIFICE FAZEI DE JUDECATĂ

Instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii.

Instanța poate soluționa cauza numai pe baza probelor administrate în faza urmăririi penale, dacă inculpatul solicită aceasta și recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa și dacă instanța apreciază că probele sunt suficiente pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei, cu excepția cazului în care acțiunea penală vizează o infracțiune care se pedepsește cu detențiune pe viață.

Principiile specificei fazei de judecată sunt: oralitatea, nemijlocirea,

contradictorialitatea și publicitatea ședinței de judecată.

4.3. CITAREA LA JUDECATĂ

Judecata poate avea loc numai dacă persoana vătămată și părțile sunt legal citate și procedura este îndeplinită. Inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente și, după caz, reprezentanții legali ai acestora se citează din oficiu de către instanță. Instanța poate dispune citarea altor subiecți procesuali atunci când prezența acestora este necesară pentru soluționarea cauzei. Înfățișarea persoanei vătămate sau a părții în instanță, în persoană sau prin reprezentant ori avocat ales sau avocat din oficiu, dacă acesta din urmă a luat legătura cu persoana reprezentată, acoperă orice nelegalitate survenită în procedura de citare.

Partea sau alt subiect procesual principal prezent personal, prin reprezentant sau prin apărător ales la un termen, precum și acela căruia, personal, prin reprezentant sau apărător ales ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței, i s-a înmănat în mod legal citația pentru un termen de judecată nu mai sunt citați pentru termenele ulterioare, chiar dacă ar lipsi la vreunul dintre aceste termene, cu excepția situațiilor în care prezența acestora este obligatorie. Militarii și deținuții sunt citați din oficiu la fiecare termen.

Pentru primul termen de judecată, persoana vătămată se citează cu mențiunea că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătorești.

Neprezentarea persoanei vătămate și a părților citate nu împiedică judecarea cauzei. Când instanța consideră că este necesară prezența uneia dintre părțile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia, amânând în acest scop judecata.

Pe tot parcursul judecății, persoana vătămată și părțile pot solicita, oral sau în scris, ca judecata să se desfășoare în lipsă, în acest caz nemaifiind citate pentru termenele următoare.

Când judecata se amână, părțile și celelalte persoane care participă la proces iau cunoștință de noul termen de judecată.

La cererea persoanelor care iau termenul în cunoștință, instanța le înmânează citații, spre a le servi drept justificare la locul de muncă, în vederea prezentării la noul termen.

Participarea procurorului la judecata cauzei este obligatorie.

Completul investit cu judecarea unei cauze penale poate, din oficiu sau la cererea părților ori a persoanei vătămate, să preschimbe primul termen sau termenul luat în cunoștință, cu respectarea principiului continuității completului, în situația în care din motive obiective instanța nu își poate desfășura activitatea de judecată la termenul fixat ori în vederea soluționării cu celeritate a cauzei. Preschimbarea termenului se dispune prin rezoluția judecătorului în camera de consiliu și fără citarea părților. Părțile vor fi citate de îndată pentru noul termen fixat.

4.4. COMPUNEREA INSTANȚEI

Instanța judecă în complet de judecată, a cărei compunere este cea prevăzută de legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Completul de judecată trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei. Când acest lucru nu este posibil, completul se poate schimba până la începerea dezbaterilor.

După începerea dezbaterilor, orice schimbare intervenită în compunerea completului atrage reluarea dezbaterilor.

4.5. ASIGURAREA APĂRĂRII.

Persoana vătămată, inculpatul, celelalte părți și avocații acestora au dreptul să ia cunoștință de actele dosarului în tot cursul judecății.

Când persoana vătămată sau una dintre părți se află în stare de deținere, președintele completului ia măsuri ca aceasta să își poată exercita dreptul prevăzut la apărare și să poată lua contact cu avocatul său.

În cursul judecății, persoana vătămată și părțile au dreptul la un singur termen pentru angajarea unui avocat și pentru pregătirea apărării.

În situația în care persoana vătămată sau una dintre părți nu mai beneficiază de asistența juridică acordată de avocatul său ales, instanța poate acorda un alt termen pentru angajarea unui alt avocat și pregătirea apărării.

4.6. ASIGURAREA ORDINII ȘI SOLEMNITĂȚII ȘEDINȚEI

Președintele veghează asupra menținerii ordinii și solemnității ședinței, putând lua măsurile necesare în acest scop. Președintele poate limita accesul publicului la ședința de judecată, ținând seama de mărimea sălii de ședință.

Părțile și persoanele care asistă sau participă la ședința de judecată sunt obligate să păstreze disciplina ședinței.

Când o parte sau oricare altă persoană tulbură ședința ori nesocotește măsurile luate, președintele îi atrage atenția să respecte disciplina, iar în caz de repetare ori de abateri grave, dispune îndepărtarea ei din sală.

Partea sau persoana îndepărtată este chemată în sală înainte de începerea dezbaterilor. Președintele îi aduce la cunoștință actele esențiale efectuate în lipsă și îi citește declarațiile celor audiați. Dacă partea sau persoana continuă să tulbure ședința, președintele poate dispune din nou îndepărtarea ei din sală, dezbaterile urmând a avea loc în lipsa acesteia.

Dacă partea continuă să tulbure ședința și cu ocazia pronunțării hotărârii, președintele completului poate dispune îndepărtarea ei din sală, în acest caz hotărârea urmând a-i fi comunicată.

4.7. PARTICIPAREA PROCURORULUI ȘI A INCULPATULUI LA JUDECATĂ

Participarea procurorului la judecată este obligatorie. În cursul judecății, procurorul exercită rol activ, în vederea aflării adevărului și a respectării dispozițiilor legale.

În cursul judecății, procurorul formulează cereri, ridică excepții și pune concluzii. Cererile și concluziile procurorului trebuie să fie motivate.

Când apreciază că există vreuna dintre cauzele care împiedică exercitarea acțiunii penale, procurorul pune, după caz, concluzii de achitare sau de încetare a procesului penal.

Judecata cauzei are loc în prezența inculpatului. Aducerea inculpatului aflat în stare de deținere la judecată este obligatorie. Se consideră că este prezent și inculpatul privat de libertate care, cu acordul său și în prezența apărătorului ales sau numit din oficiu și, după caz, și a interpretului, participă la judecată prin videoconferință, la locul de deținere.

Judecata poate avea loc în lipsa inculpatului dacă acesta este dispărut, se sustrage de la judecată ori și-a schimbat adresa fără a o aduce la cunoștința organelor judiciare și, în urma verificărilor efectuate, nu i se cunoaște noua adresă.

Judecata poate de asemenea avea loc în lipsa inculpatului dacă, deși legal citat, acesta lipsește în mod nejustificat de la judecarea cauzei.

Pe tot parcursul judecății, inculpatul, inclusiv în cazul în care este privat de libertate, poate cere, în scris, să fie judecat în lipsă, fiind reprezentat de avocatul său ales sau din oficiu. În cazul în care inculpatul aflat în stare de deținere a solicitat să fie judecat în lipsă, instanța poate dispune, la cerere sau din oficiu, ca acesta să poată pună concluzii în cadrul dezbaterilor și să i se dea cuvântul prin intermediul videoconferinței, în prezența apărătorului ales sau din oficiu.

Dacă apreciază necesară prezența inculpatului, instanța poate dispune aducerea acestuia cu mandat de aducere.

Inculpatul poate formula cereri, ridica excepții și pune concluzii, inclusiv când participă la judecată prin videoconferință.

4.8. SUSPENDAREA JUDECĂȚII

Când se constată pe baza unei expertize medico-legale că inculpatul suferă de o boală gravă, care îl împiedică să participe la judecată, instanța dispune, prin încheiere,

suspendarea judecății până când starea sănătății inculpatului va permite participarea acestuia la judecată.

Dacă sunt mai mulți inculpați, iar temeiul suspendării privește numai pe unul dintre ei și disjungerea nu este posibilă, se dispune suspendarea întregii cauze.

Suspendarea judecății se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii.

Încheierea dată în primă instanță prin care s-a dispus suspendarea cauzei poate fi atacată separat cu contestație la instanța ierarhic superioară în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru procuror, părțile și persoana vătămată prezente, și de la comunicare, pentru părțile sau persoana vătămată care lipsesc. Contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

Contestația nu suspendă executarea și se judecă în termen de 3 zile de la primirea dosarului.

Procesul penal se reia din oficiu de îndată ce inculpatul poate participa la judecată sau la încheierea procedurii de mediere, potrivit legii.

Instanța de judecată este obligată să verifice periodic, dar nu mai târziu de 3 luni, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea judecății.

Dacă inculpatul se află în arest la domiciliu sau este arestat preventiv ori față de inculpat s-a dispus măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune, instanța verifică periodic, din oficiu, dacă mai subzistă temeiurile avute în vedere la luarea măsurii.

Ridicarea unei excepții de neconstituționalitate nu suspendă judecarea cauzei.

4.9. FELUL HOTĂRÂRIILOR

Hotărârea prin care cauza este soluționată de prima instanță de judecată sau prin care aceasta se dezinvestește fără a soluționa cauza se numește sentință. Instanța se pronunță prin sentință și în alte situații prevăzute de lege.

Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului în casație și recursului în interesul legii se numește decizie. Instanța se pronunță prin decizie și în alte situații prevăzute de lege.

Toate celelalte hotărâri pronunțate de instanțe în cursul judecății se numesc încheieri.

Desfășurarea procesului în ședința de judecată se consemnează într-o încheiere care cuprinde:

- a) ziua, luna, anul și denumirea instanței;
- b) mențiunea dacă ședința a fost sau nu publică;
- c) numele și prenumele judecătorilor, procurorului și grefierului;
- d) numele și prenumele părților, avocaților și ale celorlalte persoane care participă în proces și care au fost prezente la judecată, precum și ale celor care au lipsit, cu arătarea calității lor procesuale și cu mențiunea privitoare la îndeplinirea procedurii;
- e) fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată și textele de lege în care a fost încadrată fapta;
- f) mijloacele de probă care au fost supuse dezbaterii contradictorii;
- g) cererile de orice natură formulate de procuror, de persoana vătămată, de părți și de ceilalți participanți la proces;
- h) concluziile procurorului, ale persoanei vătămate și ale părților;
- i) măsurile luate în cursul ședinței.

Încheierea se întocmește de grefier în termen de cel mult 72 de ore de la terminarea ședinței și se semnează de președintele completului de judecată și de grefier.

Când hotărârea se pronunță în ziua în care a avut loc judecata, nu se întocmește încheierea.

4.10. Test de autoevaluare a cunoștințelor

Suspendarea judecății este obligatorie:

- a) în cazul în care se constată că inculpatul suferă de o boală gravă;

- b) în cazul în care inculpatul este fugit din țară;
- c) în cazul în care se invocă o excepție de neconstituționalitate ;

Beneficiază de procedura simplificată a recunoașterii învinuirii:

- a) inculpatul care formulează un denunț împotriva unui participant la săvârșirea infracțiunii;
- b) inculpatul care achită prejudiciul produs;
- c) inculpatul care recunoaște în integralitate săvârșirea faptelor astfel cum sunt descrise în rechizitoriu;

Pariciparea procurorului la judecata în apel:

- a) este obligatorie;
- b) nu este obligatorie;
- c) este obligatorie doar dacă a formulat apel în cauză.

Poate formula apel:

- a) martorul în ceea ce privește cheltuielile judiciare;
- b) avocatul pentru neplata onorariului din partea inculpatului;
- c) expertul în ceea ce privește latura penală sau a civilă a cauzei;

Cererea de apel se depune:

- a) la instanța a cărei hotărâre se atacă;
- b) la organul de urmărire penală a emis actul de sesizare al instanței;
- c) la instanța ierarhic superioară;

4.11. Bibliografie recomandată

- k. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- l. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- m. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- n. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- o. Alexandru Boroi, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- p. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;

- q. M. Udroi (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- r. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- s. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- t. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

4.12. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați o instituție privind judecata în primă instanță sau judecata în căile ordinare de atac.

Capitolul 5. JUDECATA. Judecata în prima instanță

5.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este făcută o analiză a dispozițiilor referitoare la judecata în primă instanță.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

5.2. Conținut

Judecata în primă instanță este o activitate a instanței, *obligatorie și indispensabilă* pentru soluționarea conflictului de drept penal, judecată care are loc în primul grad de jurisdicție, iar în cazul exercitării căilor de atac hotărârea instanței superioare să ducă în mod definitiv la soluționarea cauzei penale.

Pentru situațiile în care după *judecata în primă instanță* nu se exercită nicio cale de atac, aceasta devine definitivă în sensul că este completă, integrală, adică *în fapt și în drept*¹. Spunem acest lucru pentru că în primă instanță nu se rezolvă numai chestiunile de drept, ci și cele de fapt, iar în cazul unei căi de atac are loc de fapt o nouă judecată în care se examinează cauza sub toate aspectele de fapt și drept [art. 417 alin. (2) C. pr. pen. privind efectul devolutiv al apelului și limitele sale], fiind de fapt al doilea grad de jurisdicție, judecata fiind de ultimă instanță.

În cadrul *activității de judecată în primă instanță* întâlnim acte procedurale și proceduri specifice judecării în primă instanță, începând cu desfășurarea judecării cauzelor care include atât obiectul, cât și cercetarea judecătorească ce reprezintă de fapt *procedura preliminară dezbaterilor*, dezbaterile și ordinea în care se dă cuvântul, *procedura dezbaterilor*, precum și deliberarea și hotărârea instanței ce reprezintă *procedura posterioară dezbaterilor*.

¹ T. Pop, *op. cit.*, vol. IV, p. 277.

Pentru a putea începe judecarea în primă instanță trebuie ca anterior instanța să fie compusă în complet de judecată conform dispozițiilor legale, să se dispună citarea la judecată, să se asigure apărarea, să se facă pregătirea ședinței de judecată conform art. 361 C. pr. pen., participarea procurorului la judecată fiind obligatorie.

Desfășurarea judecării cauzelor

1. Obiectul judecării

Așa cum era arătat și în dispozițiile legale mai vechi precum și în art. 371 C. pr. pen. (obiectul judecării), judecata se mărginește la faptele și la persoanele arătate în actul de sesizare al instanței. Prin această dispoziție legală se arată de fapt care sunt limitele judecării în primă instanță, în sensul că instanța nu se poate sesiza din oficiu și nici nu poate extinde obiectul judecării la alte fapte sau la alte persoane. Astfel, învestirea are loc *in rem* cu privire la fapta/faptele imputate și *in personam* cu privire la inculpatul/inculpații care le-au săvârșit.

Conform art. 386 alin. (1) C. pr. pen. „dacă în cursul judecării se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea”.

Așadar, schimbarea încadrării juridice se poate dispune numai prin raportare la fapta/faptele descrise în actul de sesizare a instanței care constituie obiectul judecării, neputând fi schimbat conținutul faptei care face obiectul acuzației penale².

- câtă vreme prin actul de trimitere în judecată s-a indicat o anumită stare de fapt drept cauză a acuzațiilor aduse inculpatei, respectiv faptele materiale imputate, iar acestea au determinat obiectul judecării conform art. 371 C. pr. pen., modificarea cauzei acuzației se putea produce exclusiv ca urmare a modificării naturii acuzației, respectiv a încadrării juridice a faptelor, în caz contrar fiind încălcate garanțiile care

² C. Ap. Oradea, s. pen. § 1 pentru cauze cu minori, dec. nr. 410 din 11 septembrie 2019, www.lege5.ro.

însoțesc dreptul la un proces echitabil consacrat de art. 8 C. pr. pen. și art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale³.

În privința *investirii*, așa cum am arătat anterior la modurile de rezolvare a cauzei și sesizare a instanței de judecată, atunci când din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de inculpat și că acesta răspunde penal, se emite *rechizitoriul* prin care se dispune trimiterea în judecată, iar după ce se parcurge procedura în camera preliminară este sesizată și instanța de judecată prin această modalitate. Sesizarea instanței de judecată cu rechizitoriu obligă instanța să judece numai cu privire la faptele și la persoanele arătate în rechizitoriu. Însă, dacă pe parcursul judecății consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare ea urmează a fi schimbată potrivit art. 386 C. pr. pen., instanța atrage atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea. Se poate face acest lucru întrucât obiectul judecății se mărginește la *„faptele” și nu la infracțiunile săvârșite*.

De asemenea, în procedura privind plângerile împotriva soluțiilor de urmărire sau netrimitere în judecată în situațiile prevăzute de art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C. pr. pen. când s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale judecătorul de cameră preliminară poate admite plângerea desființând soluția atacată și dispune începerea judecății cu privire la faptele și persoanele pentru care în cursul cercetării penale a fost pusă în mișcare acțiunea penală iar probele legal administrate sunt suficiente trimițând dosarul spre repartizarea aleatorie. Potrivit art. 17 alin. (1) C. pr. pen. acțiunea penală se stinge prin clasare, ceea ce înseamnă că judecătorul de cameră preliminară desființând soluția atacată ar trebui ca tot în puterea lui să stea și punerea în mișcare a acțiunii penale care este însă numai atributul exclusiv al procurorului așa cum prevede art. 309 alin. (1) C. pr. pen. Legiuitorul nu precizează cum se reactivează acțiunea penală pentru ca instanța de judecată să procedeze în continuare la judecarea cauzei pentru a se putea stabili și care sunt limitele judecății.

³ ICCJ, s. pen., decizia 198/A/31 iulie 2020, www.scj.ro.

O altă situație de investire a instanței de judecată este cea care se face conform art. 483 C. pr. pen. când instanța se sesizează cu un acord de recunoaștere a vinovăției. În aceste cazuri dacă există încheiat acord cu privire numai la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpați, iar pentru celelalte fapte sau inculpați se dispune trimiterea în judecată sesizarea instanței se face separat prin rechizitoriu.

2. Verificări privitoare la inculpat

Deschiderea ședinței de judecată este momentul în care președintele completului anunță că declară ședința deschisă, până la epuizarea dosarelor aflate pe lista de ședință potrivit termenului stabilit, după care dispune a se face apelul părților și a celorlalte persoane citate și constată care dintre ele s-au prezentat (necitarea corespunzătoare potrivit dispozițiilor art. 353 C. pr. pen. duce la amânarea cauzei). Regula este că de obicei se strigă cauzele care se amână, după care se face apelul părților și în celelalte cauze.

Inculpatul este figura centrală a procesului penal, astfel că potrivit art. 372 alin. (1) și (2) C. pr. pen., la termenul de judecată, după strigarea cauzei și apelul părților, președintele verifică identitatea inculpatului. În cazul inculpatului persoană juridică, președintele face verificări cu privire la denumire, sediul social și sediile secundare, codul unic de identificare, identitatea și calitatea persoanelor abilitate să îl reprezinte. Cu această ocazie președintele completului verifică și dacă inculpatul persoană juridică și-a desemnat un reprezentant, iar în caz contrar procedează la desemnarea unuia din rândul practicienilor în insolvență.

3. Măsurile premergătoare privind martorii, experții și interpreții

La termenul de judecată stabilit, de obicei președintele completului face apelul părților și verifică identitatea inculpatului/inculpaților.

Martorii și experții nu se citează la primul termen de judecată întrucât încă nu se știe conduita inculpatului, dacă va merge pe procedura simplificată sau pe procedura obișnuită, cu excepția interpretului, dacă inculpatul, una dintre părți sau persoana

vătămată nu cunoaște limba română. În foarte puține cazuri citarea martorilor și a experților se face începând cu primul termen de judecată al cauzei.

După apelul martorilor, experților și interpreților, președintele cere martorilor prezenți să părăsească sala de ședință și le pune în vedere să nu se îndepărteze fără încuviințarea sa [art. 373 alin. (1) C. pr. pen.].

Pentru a începe audierea martorilor este normal ca ceilalți să părăsească sala de judecată pentru a nu cunoaște ce se declară și a fi influențați în declarațiile pe care le dau și ei la instanță. De altfel, așa cum se arată și în dispozițiile art. 122 C. pr. pen. fiecare martor este audiat separat și fără prezența altor martori. Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezența unuia din părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi e încredințat minorul spre creștere și educare, existând în acest fel obligația președintelui completului de a îi cita la termenul respectiv și pe aceștia.

Dacă la primul termen de judecată există și martori citați, considerăm că atunci când inculpatul, după ce i se aduce la cunoștință învinuirea, formulează cereri sau chestiuni prealabile, președintele completul ar trebui să îndepărteze din sală pe martorii respectivi.

Experții rămân în sala de ședință, în afară de cazul în care instanța dispune altfel, întrucât aceștia sunt chemați fie pentru a lua cunoștință de obiectivele expertizei, fie pentru a da lămuriri cu privire la o expertiză, iar dacă sunt mai mulți experți în cauza respectivă și instanța consideră necesar acest lucru, le poate cere să părăsească sala de ședință, audiindu-i separat.

Martorii, experții și interpreții prezenți pot fi ascultați, chiar dacă nu au fost citați sau nu au primit citație, însă numai după ce s-a stabilit identitatea lor, ținându-se seama de dispozițiile art. 122 [art. 373 alin. (3) C. pr. pen.].

Atunci când se propun probe în apărare cu privire la unii martori și la termenul de judecată unul dintre aceștia se prezintă fără a fi citat de instanță pentru a fi audiat, el trebuie îndepărtat din sală (până la audierea separată a celorlalți martori), precum și alte persoane care ar avea cunoștință de faptele cauzei și ar putea fi ascultate ulterior ca martori.

4. Aducerea la cunoștință a învinuirii, lămuriri și cereri

În această primă etapă a desfășurării judecății, potrivit dispozițiilor art. 374 alin. (1) și (2) C. pr. pen., la primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită și cauza se află în stare de judecată, președintele dispune ca grefierul să dea citire actului prin care s-a dispus trimiterea în judecată ori, după caz, a celui prin care s-a dispus începerea judecății sau să facă o prezentare succintă a acestuia. Președintele explică inculpatului în ce constă învinuirea ce i se aduce, îl înștiințează pe inculpat cu privire la dreptul de a nu face nicio declarație, atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit și împotriva sa, precum și cu privire la dreptul de a pune întrebări coinalpaților, persoanei vătămate, celorlalte părți, martorilor, experților și de a da explicații în tot cursul cercetării judecătorești, când socotește că este necesar.

Faptul de a omite citirea actului de sesizare deși această etapă era obligatorie este arătat și într-o decizie a unei instanțe de apel⁴, cu următoarea motivare: instanța de apel se va referi cu prioritate la problemele de legalitate ale sentinței apelate, care impun trimiterea cauzei spre rejudecare. În acest sens, Curtea constată că judecata de primă instanță s-a desfășurat la un singur termen, cel din data de 14 septembrie 2017 (primul stabilit în cauză după finalizarea procedurii de cameră preliminară), când inculpatul a lipsit, procedura de citare cu acesta fiind efectuată prin afișarea unei înștiințări la adresa sa de domiciliu. La termenul respectiv, deși reprezentantul Ministerului Public a solicitat efectuarea de verificări cu privire la locul citării inculpatului, instanța a respins această solicitare, apoi a apreciat că nu mai sunt probe de administrat, a constatat terminată cercetarea judecătorească și a acordat cuvântul pe fondul cauzei. Raportat la acest mod de desfășurare a judecății, Curtea constată că prima instanță a omis să dea citire actului de sesizare, deși această procedură era obligatorie, conform art. 374 alin. (1) C. pr. pen. Totodată, prima instanță a omis să administreze orice probă și nici nu a acordat cuvântul Ministerului Public sau persoanei vătămate sub acest aspect. În acest context, Curtea atrage atenția că, și în situația în care inculpatul nu este prezent și nu

⁴ C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 49 din 19 ianuarie 2018, www.lege5.ro.

solicită administrarea vreunei probe, acesta beneficiază în continuare de prezumția de nevinovăție, conform art. 4 alin. (1) și (2) C. pr. pen., ceea ce presupune administrarea de probe pentru a stabili dacă acesta a săvârșit sau nu fapta de care este acuzat. De altfel, art. 349 C. pr. pen., stabilind rolul instanței de judecată în procesul penal, prevede la alin. (1) că instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecătii cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii, iar la alin. (2) că instanța poate soluționa cauza numai pe baza probelor administrate în faza urmăririi penale, dacă inculpatul solicită aceasta și recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa și dacă instanța apreciază că probele sunt suficiente pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei, cu excepția cazului în care acțiunea penală vizează o infracțiune care se pedepsește cu detențiune pe viață. Curtea are în vedere faptul că, în anumite cauze, datorită modului de săvârșire a infracțiunii, este posibil să nu fie necesară audierea vreunei persoane, dar în cauza de față se impunea cu necesitate audierea persoanei vătămate constituită parte civilă, prezentă de altfel la termenul de judecată din 14 septembrie 2017, precum și a martorului, propus prin rechizitoriu.

În cauza de față însă, după cum s-a arătat deja, prima instanță a omis în totalitate să acorde cuvântul asupra probelor, deși și acest aspect era obligatoriu conform art. 374 alin. (5) C. pr. pen. De altfel, nu este clar motivul pentru care prima instanță a constatat terminată cercetarea judecătorească potrivit „art. 399 C. pr. pen.” (în fapt art. 387 C. pr. pen., n.n.), în contextul în care această etapă a desfășurării procesului penal a lipsit în totalitate. În aceste condiții, constatând că prima instanță a soluționat cauza fără a efectua nicio verificare cu privire la adresa unde locuia inculpatul, procedura de citare cu acesta nefiind legal îndeplinită, că prima instanță nu a dat citire actului de sesizare, nu acordat cuvântul asupra probelor și nici nu a administrat vreo probă, Curtea constată că singura soluție care poate fi pronunțată în cauză este admiterea apelului și trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, urmând ca judecata să înceapă de la citirea actului de sesizare.

Referitor la explicațiile președintelui completului prin care înștiințează pe inculpat cu privire la dreptul de a nu face nicio declarație atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa, considerăm că și astăzi e valabilă interpretarea dată de Înalta Curte de Casație și Justiție, prin decizia nr. 828/2006⁵, care arată că după citarea actului de sesizare prima instanță a procedat la ascultarea inculpatului fără a-i aduce la cunoștință dreptul de a nu face nicio declarație și a-i atrage totodată atenția că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa, fiind încălcată obligația imperativă prevăzută în acest sens prin dispozițiile art. 80 alin. (1) lit. a) și art. 374 alin. (2) C. pr. pen. [fostul art. 70 alin. (2) și art. 323 din vechiul C. pr. pen.] CEDO a pronunțat mai multe hotărâri prin care a făcut aplicarea acestui principiu al dreptului acuzatului de a nu se autoincrimina, garanție a unui proces echitabil. În această din urmă, CEDO, statuând cu privire la o „*audiere publică*” implicând dreptul la o „*audiere orală*” a arătat că este posibil să nu se organizeze o audiere, dacă partea renunță în mod neechivoc la dreptul său și nu există nicio chestiune de interes public făcând necesară o audiere. Coroborând aceste hotărâri ale CEDO cu prevederile art. 80 alin. (1) lit. a) C. pr. pen. [fost art. 70 alin. (2) C. pr. pen.], care permit inculpatului să refuze să dea declarații, se reține că exercitarea dreptului la o audiere publică este lăsată la libera apreciere a acuzatului, acesta fiind singurul care poate decide dacă va exercita sau nu acest drept, respectiv dacă va da sau nu declarații [(încălcarea acestui drept facultativ atrăgând incidența art. 281 alin. (1) C. pr. pen. [fostul art. 197 alin. (1) C. pr. pen.]. Din examinarea lucrărilor dosarului se constată că în faza urmăririi penale au fost respectate obligațiile impuse prevăzute de lege, iar inculpatul a consimțit la audiere, inclusiv să-și scrie personal declarația în prezența apărătorului desemnat din oficiu. La cercetarea judecătorească instanța a procedat la ascultarea inculpatului, aflat în stare de libertate, în prezența apărătorului ales, fiind menținută atitudinea procesuală inițială.

În consecință, pretinsa încălcare dispozițiilor legale invocate ca motiv de nulitate (relativă) de către inculpat, nu este dovedită în cauză.

⁵ ICCJ, s. pen., dec. nr. 828 din 08 februarie 2006, www.scj.ro.

De asemenea, potrivit alin. (3) din art. 374 C. pr. pen., președintele încunoștințează partea civilă, partea responsabilă civilmente și persoana vătămată cu privire la probele administrate în faza urmăririi penale care au fost excluse și care nu vor fi avute în vedere la soluționarea cauzei și *pune în vedere persoanei vătămate* că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătorești.

Toate aceste obligații ale președintelui completului de a aduce la cunoștință învinuirea și de a încunoștința celelalte părți și persoana vătămată sunt obligatorii deși în cadrul camerei preliminare inculpatului i s-a adus la cunoștință rechizitoriul pentru a formula cereri și ridica excepții, iar celelalte părți și persoana vătămată sunt citate în această procedură a camerei preliminare. Aceste obligații sunt prevăzute și în dispozițiile art. 344 alin. (2) C. pr. pen., ele fiind în concordanță cu o decizie a Curții Constituționale⁶ care arăta că din perspectiva contradictorialității, ca element definitoriu al egalității de arme și al dreptului la un proces echitabil, instanța constituțională apreciază că norma legală trebuie să permită comunicarea către toate părțile din procesul penal – inculpat, parte civilă, parte responsabilă civilmente – a documentelor care sunt de natură să influențeze decizia judecătorului și să prevadă posibilitatea tuturor acestor părți de a discuta în mod efectiv observațiile depuse instanței. Or, Curtea observă că normele ce reglementează procedura camerei preliminare se rezumă la a indica drept persoane participante în această fază procesuală doar pe procuror și pe inculpat. În ceea ce privește cauza dedusă controlului de constituționalitate, Curtea observă că fiind stabilit deja faptul că prevederile art. 6 din Convenție trebuie respectate de legiuitor și atunci când reglementează în domeniul procedurilor penale care nu țin de rezolvarea cauzei pe fond, inclusiv și în ceea ce privește procedura camerei preliminare. Astfel, Curtea apreciază că, din perspectiva principiului contradictorialității, atât părții civile, cât și părții civilmente responsabile trebuie să li se ofere aceleași drepturi ca și inculpatului.

⁶ CCR, dec. nr. 641/2014 publicată în M. Of. nr. 887 din 05 decembrie 2014.

Cu privire la partea vătămată, dacă ea nu s-a constituit parte civilă pe parcursul procedurii de cameră preliminară, poate să facă acest lucru până la începerea cercetării judecătorești.

Dacă pentru cazurile în care acțiunea penală nu vizează o infracțiune care se pedepsește cu detențiune pe viață, președintele pune în vedere inculpatului că poate solicita ca judecata să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale și a înscrisurilor prezentate de părți și de persoana vătămată, dacă recunoaște în totalitate *faptele reținute în sarcina sa*, aducându-i la cunoștință dispozițiile art. 396 alin. (10) C. pr. pen. [posibilitatea reducerii pedepsei cu o treime, iar în cazul pedepsei amenzii cu o pătrime dacă judecata se desfășoară în condițiile simplificate prevăzute de art. 374 alin. (4) C. pr. pen.].

Această procedură abreviată era prevăzută și în dispozițiile art. 304 alin. (3) C. pr. pen. din 1936 în care Ministerul Public și inculpatul erau de acord ca dezbaterile să se facă numai pe baza actelor și dispozițiilor din dosarul de la urmărire penală, necesitând doar aprobarea completului de judecată pentru acest consens unanim. În acest mod se făcea o derogare de la *principiul oralității și nemijlocirii*, iar *contradictorialitatea* se reducea numai la actele și depozițiile de la dosar care erau la îndemâna părților și le puteau combate. Actele și probele care nu au fost cunoscute pe timpul urmăririi penale și discutate în ședință de către părți ce puteau fi anexate ulterior după închiderea discuțiilor nu puteau servi la formarea convingerilor judecătorilor și la darea soluției în cauză⁷.

Această procedură abreviată este prevăzută și în art. 349 alin. (2) C. pr. pen. privind rolul instanței de judecată unde aceasta poate soluționa cauze numai pe baza probelor administrate în faza urmăririi penale dacă inculpatul solicită acestea și recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa.

Așa cum menționa instanța supremă într-o decizie⁸, *procedura simplificată, în cazul recunoașterii învinuirii*, reglementată de dispozițiile art. 349 alin. (2), art. 374 alin. (4), art. 377, art. 395 alin. (2) și art. 396 alin. (10) C. pr. pen. este parte a

⁷ T. Pop, *op. cit.*, vol. IV, pp. 226-227.

⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 415/A/2016, www.lege5.ro.

conceptului juridic contemporan de „*justiție penală negociată*”. Potrivit dispozițiilor sus menționate, în schimbul „*pledării vinovăției*” în fața judecătorului și al acceptării judecării cauzei pe baza probatoriului administrat în cursul urmăririi penale, acuzatul este condamnat, având dreptul să fie sancționat cu o pedeapsă redusă în condițiile art. 396 alin. (10) C. pr. pen. O altă soluție nu este posibilă, deoarece, în toate celelalte situații, legea impune, în mod firesc, efectuarea cercetării judecătorești, respectiv: administrarea probelor în mod direct, nemijlocit, contradictoriu și public, în condițiile unei proceduri judiciare complete, iar nu „*simplificate*”.

Numai o cercetare judecătorească „*completă*” poate sta la baza oricărei soluții prevăzute de art. 396 C. pr. pen. („*achitare*” sau „*condamnare*”), fapt ce rezultă din examinarea dispozițiilor art. 374 alin. (4) C. pr. pen. Procedura simplificată presupune, printre alte condiții, ca inculpatul să recunoască în totalitate faptele reținute în actul de sesizare al instanței, recunoașterea trebuie să fie totală și necondiționată, sub toate aspectele de fapt, singura contestare admisibilă fiind cu privire la încadrarea juridică dată faptei. Or, susținerile inculpatei referitoare la săvârșirea faptei fără vinovăție, pe motiv că nu i-a aparținut inițiativa faptei, ci ar fi fost determinată la a o săvârși de către martorii colaboratori sunt incompatibile cu procedura simplificată.

Au fost excluse de la procedura abreviată infracțiunile care se pedepsesc cu detențiunea pe viață întrucât statul are obligația *de a proteja dreptul fundamental la viață al persoanei*. Din acest motiv și Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 374 alin. (4) C. pr. pen.⁹ cu următoarea motivare: nu se poate reține susținerea potrivit căreia în cazul în care instanța este sesizată cu săvârșirea de către inculpat a unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, ori o tentativă la o astfel de infracțiune, punerea în discuție a procedurii simplificate nu mai are loc, prin aceasta normele procesual penale criticate fiind neconstituționale. Curtea constată că o critică similară a fost analizată de instanța de contencios constituțional prin Decizia nr. 975 din 22 noiembrie 2012,

⁹ Dec. nr. 335/2016 publicată în M. Of. nr. 631 din 17 august 2016, www.lege5.ro.

publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 12 din 8 ianuarie 2013, reținându-se că *„voința legiuitorului este în această privință explicită, în sensul că exclude de la beneficiul aplicării procedurii simplificate acele infracțiuni care se pedepsesc cu detențiune pe viață. O astfel de reglementare nu capătă valențe discriminatorii, având o justificare obiectivă și rezonabilă ce ține de gravitatea extremă a faptei comise, pedeapsa detențiunii pe viață fiind ultima pe scara graduală prevăzută de sistemul represiv românesc și care, în acord cu art. 53 C. pen. este cea mai aspră dintre pedepsele principale, fiind precedată (din perspectiva gradului de intensitate a măsurii de constrângere) de pedeapsa amenzii și de închisoarea de la 15 zile la 30 de ani”*.

Curtea observă că valoarea socială ocrotită prin incriminarea infracțiunilor din actualul Cod penal pentru care legiuitorul a prevăzut pedeapsa detențiunii pe viață (în unele cazuri alternativ cu pedeapsa închisorii) este, în principal, viața (art. 189 – „Omor calificat”, art. 401 – „Atentatul care pune în pericol securitatea națională”, art. 402 – „Atentatul contra unei colectivități”, art. 408 – „Infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională”, art. 438 – „Genocidul”, art. 439 – „Infracțiuni contra umanității”, art. 440 – „Infracțiuni de război contra persoanelor”). Or, astfel cum a reținut Curtea în Decizia nr. 511 din 12 decembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 30 ianuarie 2014, „potrivit formulărilor Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul la viață, statuat în art. 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, reprezintă «regele drepturilor», un drept ce consacră una dintre valorile fundamentale ale statelor democratice care alcătuiesc Consiliul Europei, numărându-se printre prevederile primordiale ale Convenției. Mai mult, Curtea de la Strasbourg acordă preeminență, în jurisprudența sa, art. 2, având în vedere faptul că dreptul la viață se bucură de un statut special printre dispozițiile Convenției pe care aceasta le consideră primordiale. Prin urmare, Curtea Constituțională reține că dreptul la viață constituie un atribut inalienabil al persoanei și reprezintă valoarea supremă în ierarhia drepturilor omului, întrucât este un drept fără de care exercitarea celorlalte drepturi și libertăți garantate de Constituție și de instrumentele internaționale de protecție a drepturilor fundamentale ar fi iluzorie,

fapt ce determină caracterul axiologic al acestui drept, care cuprinde atât un drept subiectiv, cât și o funcție obiectivă, aceea de principiu călăuzitor al activității statului, acesta din urmă având *obligația de a proteja dreptul fundamental la viață al persoanei*.

Deși legiuitorul a exclus infracțiunile care se pedepsesc foarte grav cu detențiunea pe viață, spre finalul alin. (4) din art. 374 C. pr. pen. se face referire la *recunoașterea în totalitate a faptelor reținute în sarcina sa*, instanța supremă, într-o decizie¹⁰, a arătat că potrivit art. 374 alin. (4) C. pr. pen., inculpatul poate solicita ca judecata să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale și a înscrisurilor prezentate de părți și de persoana vătămată, dacă recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa, iar instanța va pronunța o soluție de condamnare în limitele prevăzute de art. 396 alin. (10) C. pr. pen. (limitele de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii se reduc cu 1/3).

În această procedură, în urma cercetării judecătorești, instanța constată că urmează să rețină aceeași situație de fapt ca cea recunoscută de inculpați, însă procedura recunoașterii învinuirii nu este incompatibilă cu alte soluții în procesul penal decât cea de condamnare. Recunoașterea învinuirii presupune *recunoașterea situației de fapt* astfel cum aceasta este descrisă în actul de sesizare, consecințele învinuirii însă urmează a fi stabilite de către instanța de judecată care poate decide în urma aprecierii probelor dacă faptele pentru care s-a formulat învinuirea sunt sau nu infracțiuni.

În consecință, procedura la care face referire și art. 396 alin. (10) C. pr. pen. nu presupune recunoașterea infracțiunilor, astfel cum lasă să se înțeleagă instanța de fond prin considerentele de respingere a aplicării acestei proceduri în ceea ce îi privește pe inculpați, ceea ce ar conduce la una dintre soluțiile prevăzute de procedura penală pentru situația în care instanța constată că există o infracțiune. C. pr. pen. a prevăzut că *procedura recunoașterii învinuirii presupune recunoașterea faptelor și nu a infracțiunilor*, astfel încât, în ipoteza în care faptele recunoscute nu sunt infracțiuni, instanța poate pronunța, chiar în cadrul acestei proceduri, o soluție de achitare.

¹⁰ ICCJ, s. pen., dec. nr. 135/A/2018, www.lege5.ro.

Din punct de vedere al administrării probatoriului în această procedură abreviată, Curtea Constituțională, într-o decizie¹¹, a reținut că, potrivit art. 374 alin. (4) coroborat cu art. 375 alin. (2) și art. 377 C. pr. pen., în cursul cercetării judecătorești simplificate, *pot fi administrate în suplimentarea probatoriului* administrat în faza de urmărire penală *probe cu înscrisuri*. Doctrina a relevat faptul că, dacă, potrivit vechii reglementări, în procedura simplificată de judecată puteau fi administrate doar înscrisuri în circumstanțiere, potrivit actualei reglementări, pot fi administrate atât înscrisuri în circumstanțiere, cât și pentru soluționarea acțiunilor penală și civilă, prin urmare, acestea pot fi atât în favoarea, cât și în defavoarea inculpatului. De asemenea, Curtea observă că, potrivit art. 377 alin. (5) C. pr. pen., dacă după admiterea cererii inculpatului de a fi judecat în procedură simplificată instanța constată că pentru stabilirea încadrării juridice este *necesară administrarea altor probe*, precum și dacă, după schimbarea încadrării juridice, constată același lucru, luând concluziile procurorului și ale părților, dispune efectuarea cercetării judecătorești potrivit procedurii comune. Pentru aceste motive, Curtea apreciază că nu poate fi reținută critica potrivit căreia textul criticat încalcă prevederile constituționale ale art. 21 și art. 124 alin. (2).

Legiuitorul procesual penal, în această procedură abreviată a recunoașterii faptelor numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale, nu a prevăzut un drept fundamental al inculpatului, ci numai faptul că el ar beneficia de reducerea cu o treime în caz de condamnare sau amânare a aplicării pedepsei aplicate inculpatului. Astfel, Curtea Constituțională¹² a statuat că reducerea limitelor speciale de pedeapsă ca urmare a recunoașterii învinuirii nu poate fi convertită într-un drept fundamental, ci reprezintă un beneficiu acordat de legiuitor, potrivit politicii sale penale, în anumite condiții, printre care se numără și recunoașterea în totalitate a faptelor reținute în sarcina inculpatului, tocmai caracterul integral al recunoașterii învinuirii fiind cel care face inutilă efectuarea cercetării judecătorești, așa cum este reglementată aceasta de dispozițiile art. 374 alin. (5)-(10) din actualul Cod de procedură penală. Având în

¹¹ Dec. nr. 107/2016, publicată în M. Of. nr. 324 din 27 aprilie 2016, www.lege5.ro.

¹² Dec. nr. 622/2020, publicată în M. Of. nr. 5 din 05 ianuarie 2021, www.lege5.ro.

vedere efectele procedurii de judecată simplificată, instanța poate respinge, în baza unor criterii obiective și rezonabile, cererea formulată de inculpat, întrucât, indiferent că recunoașterea învinuirii este totală sau parțială, ceea ce prevalează este existența unui proces echitabil, despre care nu se poate vorbi în măsura în care se neagă principiul aflării adevărului. Prin urmare, nu simpla recunoaștere a învinuirii, chiar și integrală, este determinantă pentru a se da eficiență unui proces echitabil desfășurat în limitele legalității și imparțialității, aceasta constituind doar o condiție procedurală, ci stabilirea vinovăției inculpatului cu privire la faptele reținute în sarcina sa. De altfel, având în vedere tocmai riscul exercitării de presiuni asupra inculpatului spre a-și recunoaște vinovăția și cu privire la fapte pe care nu le-a săvârșit, posibilitatea instanței de a respinge cererea de judecare a cauzei potrivit procedurii simplificate constituie o garanție a dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 21 alin. (3) din Constituție și de art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Judecătorul nu este obligat, în absența convingerii cu privire la sinceritatea inculpatului – chiar dacă acesta recunoaște în totalitate faptele reținute în sarcina sa –, să admită cererea formulată de inculpat, ceea ce reprezintă o materializare a principiului constituțional al îndeplinirii justiției de către instanțele judecătorești, consacrat de art. 124 din Legea fundamentală. Prin urmare, instanța are posibilitatea să respingă cererea inculpatului, chiar și în condițiile unei recunoașteri totale a faptelor reținute în sarcina sa, atunci când nu este lămurită asupra împrejurărilor de fapt ale cauzei și consideră că judecata nu poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, ci trebuie să se facă potrivit dreptului comun.

Dacă nu se solicită procedura abreviată în vederea continuării judecății, președintele întreabă procurorul, părțile și persoana vătămată dacă propun administrarea de probe. În cazul în care se propun probe, trebuie să se arate faptele și împrejurările ce urmează a fi dovedite, mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe, locul unde se află aceste mijloace, iar în ceea ce privește martorii și experții, identitatea și adresa acestora [art. 374 alin. (5) și (6) C. pr. pen.]. Aceste probe pot fi solicitate de a le readministra pe cele din cursul urmăririi penale, cât și probe noi. Readministrarea probelor de la urmărirea penală trebuie să fie însă contestată de părți

sau de către persoana vătămată pentru că în caz contrar nu se readministrează în cursul cercetării judecătorești. Acestea sunt puse în dezbateră contradictorie a părților, a persoanei vătămate și a procurorului și sunt avute în vedere de instanță la deliberare [art. 374 alin. (7) C. pr. pen.].

Cu privire la acest alineat, Curtea Constituțională¹³, examinând excepția de neconstituționalitate, a constatat că dispozițiile legale criticate au mai fost supuse controlului său din perspectiva unor critici similare. Astfel, cu prilejul pronunțării Deciziei nr. 30 din 19 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 327 din 5 mai 2017, valorificând, de asemenea, jurisprudența Curții în materie, s-a statuat că prevederile art. 374 alin. (7) C. pr. pen. dispun *cu privire la imposibilitatea nuanțată/condiționată a readministrării ope legis în cursul cercetării judecătorești a probelor administrate în cursul urmăririi penale și care nu au fost contestate*. Din această perspectivă, Curtea a constatat că legiuitorul a impus o singură condiție cu privire la soluția legislativă aleasă, respectiv *absența unei manifestări univoce de voință a părții interesate sau a persoanei vătămate de a contesta probele administrate în cursul urmăririi penale*. Faptul că instanța de judecată, nereadministrând probele în condițiile art. 374 alin. (7) C. pr. pen., va ține seama de ele la judecarea cauzei nu poate fi apreciat ca afectând dreptul la apărare ori dreptul la un proces echitabil al inculpatului, întrucât, potrivit art. 103 alin. (1) C. pr. pen., probele nu au o valoare dinainte stabilită de lege, fiind apreciate de organele judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză. Totodată, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului a cristalizat ideea potrivit căreia utilizarea probelor obținute în faza instrucției penale nu contravine art. 6 par. 3 lit. d) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, atât timp cât dreptul la apărare a fost respectat (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 20 septembrie 1993, pronunțată în Cauza *Saidi c. Franței*, par. 43 și 44, și Hotărârea din 13 octombrie 2005 pronunțată în Cauza *Bracci c. Italiei*, par. 51 și 54.) De aceea, utilizarea unei probe, așa cum a fost administrată în faza de urmărire penală, nu poate fi luată în considerare dacă acuzatul nu a avut

¹³ Dec. nr. 757/2019, publicată în M. Of. nr. 185 din 06 martie 2020, www.lege5.ro.

posibilitatea, în niciun stadiu al procedurii anterioare, să o conteste. Prin urmare, nu se poate susține că prin dispozițiile legale criticate este încălcat dreptul la un proces echitabil, câtă vreme acuzatul, deși a avut posibilitatea, nu a contestat aceste probe. A porni de la premisa administrării pârinitoare a probelor, complinită de nepăsarea acuzatului, nu este de natură să fundamenteze neconstituționalitatea unui text, deoarece obiectul acțiunii penale constă în tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni în cadrul unui proces guvernat de principiul aflării adevărului. De altfel, soluționarea unei cauze penale în baza unei probe nereadministrate de instanța de judecată în fața acuzatului nu este incompatibilă în sine cu dispozițiile art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil, deoarece, în procesul penal, cerința ca elementele de probă să fie produse întotdeauna în fața persoanei acuzate nu este absolută, putând exista situații particulare de excepție, cu respectarea dreptului persoanei acuzate de a fi avut ocazia adecvată și suficientă de a contesta proba și de a solicita refacerea ei sau de a fi participat la administrarea probei (a se vedea *mutatis mutandis* Hotărârea din 27 martie 2014, pronunțată în Cauza *Matytsina c. Rusiei*, par. 151-153).

De asemenea, Curtea a mai observat (par. 18) că legiuitorul nu a exclus posibilitatea readministrării probelor administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de către părți, astfel că, potrivit art. 374 alin. (8) C. pr. pen., *acestea pot fi administrate din oficiu de către instanță, dacă apreciază că este necesar pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei*. Faptul că această posibilitate este atributul exclusiv al instanței de judecată nu este de natură a afecta în vreun fel dreptul la apărare ori dreptul la un proces echitabil, pentru că, potrivit art. 349 alin. (1) C. pr. pen., „Instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii”.

Procurorul, persoana vătămată și părțile pot cere administrarea de *probe noi* și în cursul cercetării judecătorești. Instanța poate dispune din oficiu administrarea de

probe necesare pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei [art. 374 alin. (9) și (10) C. pr. pen.].

Tot Curtea Constituțională, într-o altă decizie¹⁴, a reținut că, potrivit art. 374 alin. (7)-(9) C. pr. pen., probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de părți, deși nu se readministrează, sunt puse în dezbateră contradictorie a acestora sau pot fi administrate din oficiu de către instanță dacă apreciază că este necesar pentru aflarea adevărului și pentru justa soluționare a cauzei. *Per a contrario*, o probă contestată va fi readministrată, iar, în speță, readministrarea nemaifiind posibilă, devine aplicabil textul de lege criticat, ipoteză care, potrivit art. 383 alin. (4) din același cod, obligă instanța să o pună în discuția părților, a persoanei vătămate și a procurorului, dacă imposibilitatea de administrare se referă la o probă administrată în faza de urmărire penală și încuviințată de instanță.

5. Procedura în cazul recunoașterii învinuirii și cercetarea judecătorească în cazul recunoașterii învinuirii

Dispozițiile procesual penale în privința instituției recunoașterii învinuirii prezintă două modalități care sunt diferite și anume:

- *procedura în cazul recunoașterii învinuirii* la instanța de fond, în condițiile dispozițiilor art. 349 alin. (2) și art. 374 alin. (4) C. pr. pen., prevăzând această procedură în art. 375 C. pr. pen.;

- *acordul de recunoaștere a vinovăției* prevăzut în dispozițiile art. 478-488 C. pr. pen., care e o *procedură specială* și în cursul urmăririi penale, după punerea în mișcare a acțiunii penale, inculpatul și procurorul pot încheia un acord ca urmare a recunoașterii vinovăției de inculpat după care se sesizează instanța de judecată având ca procedură dispozițiile art. 484 C. pr. pen., iar instanța poate admite sau respinge acordul.

¹⁴ Dec. nr. 300/2020, publicată în M. Of. nr. 1196 din 09 decembrie 2020, www.lege5.ro.

Această recunoaștere a vinovăției își are rădăcinile în cadrul procedurilor penale din Statele Unite ale Americii în care procurorul oferă o concesie inculpatului în schimbul unei pledoarii de vinovăție ceea ce înseamnă că inculpatul va pleda vinovat la o acuzație mai puțin gravă sau la una dintre cele mai multe acuzații în schimbul respingerii altor acuzații; sau poate însemna că inculpatul va pleda vinovat față de acuzația penală în schimbul unei pedepse mai blânde¹⁵.

Comitetul de miniștri ai statelor membre ale Uniunii Europene a adoptat la 17 septembrie 1987 Recomandarea nr. R(87)18 privind simplificarea justiției penale având în vedere că întârzierile în administrarea justiției penale pot fi remediate în unele situații prin simplificarea procedurilor judiciare ordinare, ținându-se cont de: gravitatea, natura, circumstanțele și consecințele infracțiunii; personalitatea presupusului infractor; sentința probabilă a unei instanțe; efectele condamnării asupra presupusului infractor și poziția victimei.

Întrucât în România exista o disfuncționalitate majoră a justiției criticată prin lipsa de celeritate în soluționarea cauzelor și întrucât procedurile judiciare se dovedeau deseori greoaie, formaliste, costisitoare și de lungă durată și avându-se în vedere și celeritatea cauzelor, prin Legea nr. 202/2010¹⁶ a fost introdus art. 320¹ C. pr. pen. privind judecata în cazul recunoașterii vinovăției. În acest articol se stipula că *până la începerea cercetării judecătorești* inculpatul putea declara personal sau prin înscris autentic recunoașterea săvârșirii faptelor reținute în actul de sesizare a instanței și solicita ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală. În prezentul Cod de procedura penală, procedura în cazul recunoașterii învinuirii e asemănătoare cu cea prevăzută în fostul articol 320¹ C. pr. pen. combinat însă cu dispozițiile art. 349 alin. (2), art. 374 alin. (4), art. 377 și art. 396 alin. (10) C. pr. pen. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 375 alin. (1)-(1²) C. pr. pen., dacă inculpatul solicită ca judecata să aibă loc în condițiile prevăzute la art. 374 alin. (4), instanța procedează la

¹⁵ B.A. Garner, *Dicționarul legii lui Black*, ed. a VII-a, St. Paul, Minnesota: Grupul de Vest, p. 1173.

¹⁶ Publicată în M. Of. nr. 714 din 26 octombrie 2010

ascultarea acestuia, după care, luând concluziile procurorului și ale celorlalte părți, se pronunță asupra cererii.

Inculpatul poate recunoaște faptele și solicita judecarea cauzei în condițiile prevăzute la art. 374 alin. (4) și prin înscris autentic. În cazurile prevăzute la alin. (1) și (1¹), dacă inculpatul este minor, este necesară și încuviințarea reprezentantului său legal. Cu privire la *inculpații minori* este obligatorie manifestarea de voință a lor cu încuviințarea reprezentantului legal, iar dacă până la data primului termen de judecată cu procedura de citare legal îndeplinită aceștia au vârsta de 18 ani, chiar dacă legea nu prevede acest lucru, întrucât el dobândește capacitate deplină de exercițiu nu mai este necesară încuviințarea reprezentantului legal. În privința *persoanei juridice*, având în vedere că dispozițiile legale se referă la inculpat, iar potrivit art. 489 alin. (2) C. pr. pen. procedura privind tragerea la răspundere penală și dispozițiile procedurii de cameră preliminară sunt aplicabile și acesteia, este normal ca și procedura abreviată a recunoașterii învinuirii să fie aplicabilă și în asemenea situații, însă este obligatoriu ca reprezentantul legal desemnat să solicite aceste lucru.

Referitor la înscrisul autentic, acesta trebuie întocmit conform dispozițiilor legale, iar întocmirea sa fără respectarea formelor prevăzute pentru încheierea sa valabilă ori de o persoană incompatibilă, incompetentă sau cu depășirea competenței este lovit de nulitate absolută, dacă legea nu dispune altfel [art. 271 alin. (1) C. pr. civ.]. De aceea, înscrisul autentic notarial¹⁷ este cel întocmit sau, după caz, primit și autenticat de către notarul public ori de către personalul misiunilor diplomatice și al oficiilor consulare, în forma și în condițiile stabilite prin prezenta lege.

Din acest motiv, la instanțele de judecată, în cadrul procedurii recunoașterii învinuirii, înscrisul trebuie să fie autentic¹⁸ însă inculpatul nu poate fi reprezentat de către mandatar așa cum se menționează în art. 91 alin. (2) din Legea nr. 36/1995¹⁹.

¹⁷ Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995, republicată în M. Of. nr. 237 din 19 martie 2018.

¹⁸ Art. 90 alin. (2) din Legea nr. 36/1995 – Autentificarea înscrisului se face cu respectarea următoarei proceduri:

a) stabilirea identității părților în condițiile art. 85;

b) exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținutul actului;

c) semnătura acestora și data înscrisului.

¹⁹ Părțile pot fi reprezentate la autentificare printr-un mandatar cu procură specială autentică, cu excepțiile prevăzute de lege.

Motivăm acest lucru prin faptul că potrivit art. 375 alin. (1¹) C. pr. pen. recunoașterea faptelor prin înscris autentic se poate face numai personal și nu prin mandatar.

Ascultarea inculpatului este totuși diferită de audierea inculpatului prevăzută la art. 378 C. pr. pen. întrucât acesta este întrebat decât dacă recunoaște fapta și este de acord ca procedura de judecată să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale. Această ascultare a inculpatului este menită să deceleze elementele care pot pune la îndoială valabilitatea exprimării consimțământului, iar obligația ascultării inculpatului având rolul de a garanta echitatea procedurii și de a da posibilitatea instanței să analizeze dacă această manifestare de voință a fost sau nu afectată de eroare, violență, dol, leziune.

După ascultarea inculpatului, dacă instanța admite cererea de judecare potrivit art. 374 alin. (4) și art. 375 C. pr. pen., acesta nu mai poate renunța pe parcursul procesului penal asupra opțiunii sale de a fi judecat pe procedura simplificată.

Așa cum s-a arătat și în practica instanțelor de judecată²⁰, inculpații care au beneficiat de procedura simplificată a judecării pot critica soluția numai sub aspectul încadrării juridice și al individualizării pedepsei. Acest aspect, chiar dacă nu este prevăzut în mod expres în vreun text de lege, se deduce din ansamblul reglementării, deoarece, odată făcută opțiunea privind aplicarea judecării cauzei în procedură simplificată, instanța nu mai poate reveni asupra dispoziției de admitere a cererii.

Dacă admite cererea, instanța întreabă părțile și persoana vătămată dacă propun administrarea de probe cu înscrisuri. Înscrisurile trebuie să privească acte în circumstanțiere și nu chestiuni care ar fi contrare recunoașterii faptei de către inculpat pentru că în acest sens nu am mai avea o recunoaștere totală și nu mai poate fi aplicată procedura abreviată.

Având în vedere că procedura simplificată a recunoașterii vinovăției reprezintă de fapt o procedură abreviată ce are la bază o pledoarie de vinovăție, aceasta poate fi

²⁰ C. Ap. Bucureș ti, s. a II-a pen., dec. nr. 660 din 15 mai 2019.

aplicată dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în dispozițiile legii procesual penale. Astfel, în cazul recunoașterii învinuirii, trebuie ca inculpații să recunoască faptele de care sunt acuzați, dându-și totodată acordul de a presta muncă neremunerată în folosul comunității. De asemenea, trebuie să se constate de către instanță că sunt îndeplinite cerințele legii pentru aplicarea în cauză a procedurii recunoașterii învinuirii, respectiv: *inculpații și-au manifestat voința de a fi judecați în procedura simplificată la primul termen la care procedura de citare este îndeplinită și cauza se află în stare de judecată, după citirea actului de sesizare, dar înainte de începerea cercetării judecătorești; infracțiunile pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpaților nu sunt pedepsite cu închisoarea pe viață și deci nu sunt excluse de la aplicarea procedurii simplificate; inculpații au recunoscut în totalitate faptele reținute în sarcina fiecăruia*²¹.

Pot exista situații și când instanța de judecată să admită cererea inculpatului potrivit procedurii simplificate de recunoaștere a vinovăției însă temeiurile achitării să fie altele, așa cum a procedat și o curte de apel²². Aceasta a constata că, deși instanța a admis cererea inculpatului de judecare potrivit procedurii simplificate de recunoaștere a vinovăției, aceasta a dispus achitarea inculpatului pentru una dintre infracțiunile care au făcut obiectul sesizării, soluție incompatibilă cu procedura reglementată de art. 375 și 396 alin. (10) C. pr. pen., așa cum a decis I.C.C.J prin deciziile nr. 2142/19 iunie 2012, nr. 3116/03 octombrie 2012. În cazul în care există nelămuriri privind starea de fapt descrisă în rechizitoriu, așa cum este cazul în speță, soluția corectă este aceea de respingere a cererii inculpatului și de judecare conform procedurii comune, cu mențiunea că, manifestarea de voință a inculpatului astfel cum a fost exprimată cu ocazia audierii în fața instanței de fond la data de 02 octombrie 2014 poate primi relevanță prin prisma dispozițiilor art. 374 alin. (7) C. pr. pen., acesta nesolicitând readministrarea probatoriului de la urmărirea penală, situație în care este posibil, ca pe baza probelor administrate în faza inițială a procesului penal, să se pronunțe o soluție de achitare.

²¹ A se vedea în acest sens § i C. Ap. Suceava, s. pen. § i pentru cauze cu minori, dec. nr. 131 din 06 februarie 2017, www.lege5.ro.

²² C. Ap. Craiova, s. pen. § i pentru cauze cu minori, dec. nr. 168 din 09 februarie 2015, www.lege5.ro.

În consecință, respingând cererea inculpatului de judecare potrivit procedurii simplificate de recunoaștere a vinovăției, reglementată de art. 374-375 C. pr. pen., dar reținând aplicabilitatea art. 374 alin. (7) din același cod, instanța de apel va menține soluția de achitare a inculpatului, pentru infracțiunea prevăzută de art. art. 4 alin. (1) și (2) din Legea nr. 143/2000, ca fiind corectă, cu excepția temeiului achitării, care în mod corect este cel prevăzut de art. 16 lit. d) C. pr. pen. și, totodată, va dispune achitarea și cu privire la infracțiunea prevăzută de art. art. 2 alin. (1) și 2 din Legea nr. 143/2000, întrucât argumentele privind incidența erorii de fapt sunt valabile și cu privire la această faptă.

Considerăm că atunci când instanța întreabă părțile și persoana vătămată dacă propun administrarea cu înscrisuri, dacă acestea propun numai înscrisuri, le poate admite și nu alte mijloace de probă. De exemplu, în practica judiciară, o curte de apel a adoptat o decizie²³ cu următoarea motivare: în condițiile în care subiectul activ al infracțiunii, respectiv inculpatul împotriva căruia a fost exercitată acțiunea penală, recunoaște învinuirea cu respectarea dispozițiilor legale prevăzute de art. 374 alin. (4) și art. 375 și urm. C. pr. pen. ce reglementează procedura în cazul recunoașterii învinuirii, iar mijloacele de probă administrate în cursul urmăririi penale nu sunt în măsură să înlăture concluzia privind săvârșirea cu vinovăție a faptei de către inculpat, ci, dimpotrivă, corelate între ele, precum și cu declarația inculpatului de recunoaștere, conduc la concluzia certitudinii întrunirii elementelor constitutive ale infracțiunii și la fundamentarea temeiniciei exercitării acțiunii penale împotriva inculpatului, *este evident că administrarea altor mijloace de probă, la solicitarea altui subiect procesual, definit pe art. 34 C. pr. pen., nu poate fi permisă în contra declarației de recunoaștere a învinuirii.*

Admiterea cererii privind procedura în cauzele recunoașterii învinuirii se face în mod necondiționat, astfel că recunoașterea faptei trebuie făcută atât pe latură obiectivă, cât și subiectivă a infracțiunii. În practica sa, Înalta Curte²⁴ a arătat că instanța de fond

²³ C. Ap. Ploiești, s. pen. și pentru cauze cu minori și de familie, dec. nr. 545 din 26 mai 2015, www.lege5.ro.

²⁴ ICCJ, s. pen., dec. nr. 288 din 13 octombrie 2020, www.scj.ro.

avea obligația să verifice manifestarea de voință a inculpatului de recunoaștere a învinuirii, care trebuia să fie integrală și necondiționată, atât cu privire la faptele în materialitatea lor, sub toate componentele ce alcătuiesc latura obiectivă, cât și referitor la împrejurările de natură subiectivă care au stat la baza săvârșirii actului de conduită imputat și putea admite cererea de parcurgere a judecării simplificate numai în situația în care acestea erau recunoscute în totalitate. Astfel cum s-a reținut și prin Decizia nr. 4/2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, procedura simplificată nu poate fi legal încuviințată și aplicată de către instanță în situația în care inculpatul recunoaște doar faptele în materialitatea lor, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul, în rechizitoriu, a reținut că a fost comisă activitatea imputată. A aprecia că recunoașterea învinuirii se referă la acceptarea situației faptice descrise în rechizitoriu, în sensul exclusiv de realitate obiectivă, fără a viza și elementele de factură subiectivă ale infracțiunii deduse judecării și a admite cererea de judecare în procedura simplificată în ipoteza unei asemenea recunoașteri (parțială și condiționată), cu consecința achitării inculpatului în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C. pr. pen., ca urmare a examinării elementelor de tipicitate ale laturii subiective doar în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale și a înscrisurilor noi, echivalează, practic, cu transformarea unei proceduri speciale, derogatorii de la dreptul comun, într-una obișnuită, ce se convertește în regulă, încălcându-se astfel dreptul la un proces echitabil, recunoscut, deopotrivă, și celorlalte părți, dar și persoanei vătămate (nu doar acuzatului), care sunt în acest mod lipsite de posibilitatea de a propune probe și de a-și exercita celelalte drepturi procesuale garantate de art. 81 alin. (1) lit. b), c), f), g) și art. 85 alin. (1) C. pr. pen., pentru a dovedi poziția psihică conștientă cu care a acționat inculpatul și a obține astfel o hotărâre de condamnare a acestuia și de obligare la plata eventualelor despăgubiri civile. Cu alte cuvinte, acceptarea unei asemenea semnificații a noțiunii de recunoaștere a învinuirii ar conduce automat la încuviințarea solicitării de soluționare a cauzelor în procedura abreviată în toate situațiile în care inculpatul, deși a recunoscut fapta în materialitatea ei, nu a confirmat toate împrejurările și circumstanțele ce o caracterizează, astfel cum au fost reținute în actul de sesizare, atât în privința laturii

obiective, cât și a celei subiective, aspect care, pe de o parte, determină, în mod nepermis, eludarea dispozițiilor privind efectuarea cercetării judecătorești în procedura tipică, care oferă cele mai multe garanții de administrare a justiției în mod echitabil, iar, pe de altă parte, contravine însăși voinței legiuitorului, care a reglementat această instituție ca fiind una de favoare pentru acuzat, dar numai în situația în care acceptă în integralitate și necondiționat actele de conduită reținute în sarcina sa din perspectiva tuturor aspectelor de ordin obiectiv, dar și a resorturilor de natură subiectivă ce au stat la baza săvârșirii acestora (*Decizia nr. 4/2019 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii*).

Într-o decizie²⁵, Curtea Constituțională a arătat că instanța are posibilitatea de a respinge cererea inculpatului, chiar și în condițiile unei recunoașteri totale a faptelor reținute în sarcina sa, atunci când nu este lămurită asupra împrejurărilor de fapt ale cauzei și consideră că judecata nu poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, ci trebuie să se facă potrivit dreptului comun.

Dacă instanța respinge cererea privind recunoașterea învinuirii, va proceda la judecarea cauzei potrivit art. 374 alin. (5)-(10) C. pr. pen. în sensul că se aplică procedura obișnuită.

5.2. Cercetarea judecătorească în cazul recunoașterii învinuirii

În Codul de procedură penală se arată, în dispozițiile art. 377, modul cum are loc cercetarea judecătorească în cazul recunoașterii învinuirii. Astfel, dacă a dispus ca judecata să aibă loc în condițiile prevăzute la art. 375 alin. (1), instanța administrează proba cu înscrisurile încuviințate. Înscrisurile pot fi prezentate la termenul la care instanța se pronunță asupra cererii prevăzute la art. 375 alin. (1) sau la un termen ulterior, acordat în acest scop. Pentru prezentarea de înscrisuri instanța nu poate acorda decât un singur termen.

²⁵ Dec. nr. 726/2015, publicată în M. Of. nr. 887 din 26 noiembrie 2015.

Există situații când această procedură simplificată poate fi respinsă, așa cum a menționat și Înalta Curte de Casație și Justiție printr-o decizie²⁶ și anume că *procedura simplificată*, în cazul recunoașterii învinuirii, reglementată de dispozițiile art. 349 alin. (2), art. 374 alin. (4), art. 377, art. 395 alin. (2) și art. 396 alin. (10) C. pr. pen. este parte a conceptului juridic contemporan de „*justiție penală negociată*”. Potrivit dispozițiilor sus menționate, în schimbul „*pledării vinovăției*” în fața judecătorului și al acceptării judecării cauzei pe baza probatoriului administrat în cursul urmăririi penale, acuzatul este condamnat, având dreptul să fie sancționat cu o pedeapsă redusă în condițiile art. 396 alin. (10) C. pr. pen. O altă soluție nu este posibilă, deoarece, în toate celelalte situații, legea impune, în mod firesc, efectuarea cercetării judecătorești, respectiv: administrarea probelor în mod direct, nemijlocit, contradictoriu și public, în condițiile unei proceduri judiciare complete, iar nu „*simplificate*”. Numai o cercetare judecătorească „*completă*” poate sta la baza oricărei soluții prevăzute de art. 396 C. pr. pen. („*achitare*” sau „*condamnare*”), fapt ce rezultă din examinarea dispozițiilor art. 374 alin. (4) C. pr. pen. Procedura simplificată presupune, printre alte condiții, ca inculpatul să recunoască în totalitate faptele reținute în actul de sesizare al instanței, recunoașterea trebuie să fie totală și necondiționată, sub toate aspectele de fapt, singura contestare admisibilă fiind cu privire la încadrarea juridică dată faptei. Or, susținerile inculpatei referitoare la săvârșirea faptei fără vinovăție, pe motiv că nu i-a aparținut inițiativa faptei, ci ar fi fost determinată la a o săvârși de către martorii colaboratori sunt *incompatibile cu procedura simplificată*.

Față de vechea reglementare, în actualul Cod nu se mai prevede *obligativitatea disjungerii acțiunii civile* decât atunci când este cazul. Pentru situațiile în care inculpatul recunoaște atât săvârșirea faptelor, cât și pretențiile civile recunoscute integral prin declarația pe care a dat-o cu acordul părților responsabile civilmente se poate face aplicarea art. 23 alin. (3) C. pr. pen. în sensul că instanța obligă la despăgubiri în măsura recunoașterii, astfel că nu se mai impune disjungerea cauzei. Am putea da exemplu aici o decizie a unei curți de apel²⁷.

²⁶ Dec. nr. 415 din 27 octombrie 2016, www.scj.ro.

²⁷ C. Ap. Iaș i, s. pen. § i pentru cauze cu minori § i de familie, dec. nr. 104 din 24 februarie 2020, www.lege5.ro.

Aceste situații privind obligativitatea disjungerii acțiunii civile se aplică când:

- potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C. pr. pen. se admite de către judecătorul de cameră preliminară plângerea împotriva unei soluții de neurmărire sau netrimitere în judecată în cazul în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare, dosarul se repartizează aleatoriu iar la primul termen de judecată inculpatul solicită aplicarea procedurii de recunoaștere a învinuirii. În aceste situații, dacă soluționarea laturii civile a cauzei ar implica mai multe termene de judecată sau avem și alți inculpați care nu merg pe procedura abreviată, judecătorul dacă sunt întrunite condițiile va aplica procedura simplificată față de inculpatul care a solicitat-o, dispunând disjungerea cauzei și pentru ceilalți inculpați și pentru acțiunea civilă, *însă rezolvarea acesteia din urmă să nu aibă implicații și pentru cel care s-a dispus procedura simplificată*;

În situația prezentată mai sus, instanța rămâne investită cu soluționarea cauzei în continuare după ce a procedat la disjungerea cauzei²⁸.

- pentru rezolvarea acțiunii civile este necesară administrarea mai multor mijloace de probă, printre care audierea de martori sau rapoarte de expertiză.

Precizăm faptul că atunci când soluționarea acțiunii penale este indisolubil legată de soluționarea acțiunii civile, cum ar fi în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală, nu este posibilă disjungerea. În acest sens, așa cum s-a pronunțat și o curte de apel, printr-o decizie²⁹ a arătat, pronunțându-se *din oficiu, că prima instanță deși a dispus disjungerea laturii penale în raport de un coinculpat a prezentat în sentință situația de fapt reținută pe baza analizei probatoriului administrat în raport de ambii inculpați trimiși în judecată ceea ce aduce atingere prezumției de nevinovăție de care beneficiază inculpatul. De altfel, se remarcă faptul că prima instanță a dispus și disjungerea laturii civile în integralitatea sa, deși a reținut cuantumul prejudiciului cauzat, judecarea acțiunii penale fiind de altfel, indisolubil legată de soluționarea acțiunii civile în cazul infracțiunilor de evaziune fiscală. Astfel, în cadrul soluționării unitare a cauzei penale, stabilirea întinderii prejudiciului produs prin fapta de evaziune fiscală constituie un element esențial ce se reflectă în încadrarea juridică a faptei, dar*

²⁸ A se vedea în acest sens § i ICCJ, s. pen., dec. nr. 2695/2013, www.scj.ro.

²⁹ C. Ap. Bucureș ti, s. a II-a pen., dec. nr. 463 din 15 martie 2016, www.lege5.ro.

și în planul tragerii la răspundere penală, în procesul individualizării pedepsei, ținând seama de gravitatea consecințelor păgubitoare. Curtea subliniază că dispozițiile ce reglementează procedura în cazul recunoașterii învinuirii – art. 374 alin. (4) C. pr. pen., art. 375 C. pr. pen. și art. 377 C. pr. pen. nu au preluat dispozițiile art. 320¹ alin. (5) C. pr. pen. din 1968 care acordau posibilitatea instanței de a soluționa separat acțiunea civilă în cazul în care se proceda la judecată potrivit procedurii simplificate. De altfel, din dispozițiile legale în vigoare incidente, reiese caracterul de excepție al unei astfel de măsuri, art. 46 alin. (1) C. pr. pen. statuând în sensul că instanța poate dispune disjungerea „*pentru motive temeinice*”, art. 25 alin. (1) C. pr. pen. stabilește expres că „*instanța se pronunță prin aceeași hotărâre atât asupra acțiunii penale, cât și asupra acțiunii civile*”, iar art. 26 C. pr. pen. prevede expres că disjungerea acțiunii civile poate fi dispusă atunci „*când soluționarea acesteia determină depășirea termenului rezonabil de soluționare a acțiunii penale*”. Curtea remarcă faptul că prima instanță nu a motivat care a fost rațiunea pentru care a considerat justificată măsura disjungerii, rațiune care a prevalat justei soluționări a cauzei, în contextul în care față de complexitatea cauzei și comportamentul autorităților, durata procesului penal apare ca fiind una rezonabilă. Curtea apreciază că din rațiuni ce țin de principiul aflării adevărului și unei juste soluționări a cauzei nu poate fi justificată disjungerea judecării laturii civile de cea penală în cauzele în care stabilirea vinovăției inculpatului și individualizarea pedepsei se raportează la întinderea pagubei produse prin infracțiune. De altfel, această orientare constantă a jurisprudenței instanței supreme este în prezent consacrată și legislativ prin dispozițiile ce reglementează disjungerea la care am făcut referire în precedent, dar și specific în cazul procedurii simplificate, art. 377 alin. (5) C. pr. pen. menționând expres că ” *Dacă pentru stabilirea încadrării juridice, precum și dacă, după schimbarea încadrării juridice, este necesară administrarea altor probe, instanța, luând concluziile procurorului și ale părților, dispune efectuarea cercetării judecătorești, dispozițiile art. 374 alin. (5)-(10) aplicându-se în mod corespunzător*”.

S-au menționat în art. 377 alin. (3) C. pr. pen. și că dispozițiile art. 383 alin. (3) C. pr. pen. se aplică în mod corespunzător în sensul că dacă în cursul cercetării judecătorești administrarea unei probe anterior admise apare ca inutilă sau nu mai este

posibilă, instanța după ce ascultă procurorul, părțile și persoana vătămată poate dispune ca aceasta să nu mai fie administrată.

Este posibil ca instanța din oficiu, la cererea procurorului sau a părților, să constate că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă [art. 377 alin. (4) C. pr. pen.].

În asemenea situații procedura simplificată se aplică numai dacă prin schimbarea încadrării juridice rămâne nemodificată situația de fapt așa cum a fost descrisă prin rechizitoriu și recunoscută de inculpat în totalitate.

Pentru situațiile în care prin noua încadrare juridică am avea o infracțiune pentru care e necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța de judecată o cheamă pe aceasta și o întreabă dacă înțelege să facă plângere prealabilă. În caz afirmativ, dacă persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanța continuă și cercetarea judecătorească pentru fapta respectivă [art. 377 alin. (4) teza a II-a C. pr. pen.].

Dispozițiile art. art. 377 alin. (4) C. pr. pen. au fost atacate la Curtea Constituțională, iar aceasta s-a pronunțat prin decizia nr. 250/2019³⁰ a admis excepția de neconstituționalitate constatând că dispozițiile art. 377 alin. (4) teza întâi și art. 386 alin. (1) C. pr. pen. sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare *printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauze*, motivându-se următoarele: cu privire la „*reîncadrarea juridică a acuzației*”, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că „Acuzatul trebuie să fie informat în mod corespunzător și pe deplin cu privire la orice modificare a acuzației, inclusiv modificările care au legătură cu «cauza» acesteia, și trebuie să dispună de timpul și înlesnirile necesare pentru a reacționa la aceste modificări și pentru a-și organiza apărarea pe baza oricărei noi informații sau afirmații. Modificarea acuzației aduse unei persoane, indiferent dacă este vorba despre natura faptelor imputate sau despre calificarea lor

³⁰ Publicată în M. Of. nr. 500 din 20 iunie 2019.

juridică, trebuie adusă la cunoștința ei în aceleași condiții de promptitudine prevăzute de art. 6 par. 3 lit. a), pentru ca ea să fie în măsură să dispună de facilitățile necesare organizării apărării în noile condiții apărute”. (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza *Mattoccia c. Italiei*, par. 61, și Decizia din 5 septembrie 2006, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în Cauza *Baockstrom și Andersson c. Suediei*). Mai mult, aceeași instanță europeană a statuat că „Informațiile referitoare la acuzațiile aduse, inclusiv încadrarea juridică reținută de instanță în materie, trebuie să fie furnizate fie înainte de proces, în actul de inculpare, fie cel puțin în cursul procesului, prin alte mijloace, precum extinderea formală sau implicită a acuzațiilor. Simpla menționare a posibilității teoretice ca instanța să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce privește încadrarea infracțiunii este, în mod evident, insuficientă” (Hotărârea din 20 aprilie 2006, pronunțată în Cauza *I.H. și alții c. Austriei*, par. 34). S-a reținut totodată că „În cazul reîncadrării faptelor în cursul procesului, acuzatului trebuie să i se acorde posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare în mod practic și efectiv și în timp util (Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza *Pelissier și Sassi c. Franței*, par. 62; Hotărârea din 25 ianuarie 2011, pronunțată în Cauza *Block c. Ungariei*, par. 24). De altfel, cu valoare de principiu, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că „statele contractante au obligația de a adopta măsuri pozitive care să garanteze respectarea efectivă a drepturilor înscrise în art. 6, adică să realizeze punerea lor în valoare în folosul celor cărora le sunt recunoscute” (Hotărârea din 30 ianuarie 2001, pronunțată în Cauza *Vaudelle c. Franței*, par. 52), principiu aplicabil și dispozițiilor art. 6 par. 3 lit. a) din Convenție.

Așa cum s-a arătat și în motivarea acestei decizii a Curții Constituționale, schimbarea încadrării juridice este în strânsă legătură și cu respectarea dreptului la apărare. Astfel, instanța supremă³¹ a motivat că între momentul dezbaterilor și cel al soluționării cauzei, Curtea Constituțională s-a pronunțat, prin Decizia nr. 250 din 16 aprilie 2019, asupra dispozițiilor art. 377 alin. (4) teza întâi și art. 386 alin. (1) C. pr. pen., constatând că sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se

³¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 207/A din 18 august 2020, www.scj.ro.

pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauzei.

În cuprinsul deciziei mai sus menționate, Curtea Constituțională a reținut că „respectarea de către instanța de judecată a obligațiilor reglementate în art. 386 alin. (1) C. pr. pen., în condițiile în care aceasta se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare la finalul procesului, prin hotărâre judecătorească, sentință sau decizie, nu este în măsură să mențină caracterul echitabil al procesului penal și exercitarea în mod efectiv de către inculpat a dreptului la apărare în procesul penal”.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea Constituțională a avut în vedere dispozițiile art. 6 par. 3 lit. a) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care reglementează dreptul acuzatului de a fi informat cu privire la cauza acuzației [(faptele materiale de care este acuzat și pe care se bazează acuzația) și natura acuzației (încadrarea juridică a faptelor în cauză)], iar dreptul de a fi informat cu privire la natura și cauza acuzației trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-și pregăti apărarea], ale Directivei 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului, privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale [conform căroră „În cazul în care, în cursul procedurilor penale, detaliile acuzării se modifică într-o măsură care să afecteze în mod substanțial poziția persoanei suspectate sau acuzate, modificările ar trebui să i se comunice persoanei respective atunci când este necesar pentru garantarea caracterului echitabil al procedurilor și la timp pentru a permite exercitarea efectivă a dreptului la apărare” (par. 29), art. 6 alin. (4) – „Statele membre se asigură că persoanele suspectate sau acuzate sunt informate cu promptitudine cu privire la orice modificare a informațiilor oferite în conformitate cu prezentul articol [s.n. informații cu privire la acuzare], acolo unde este necesar pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor”], precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materie.

Astfel, „Acuzatul trebuie să fie informat în mod corespunzător și pe deplin cu privire la orice modificare a acuzației, inclusiv modificările care au legătură cu «cauza» acesteia, și trebuie să dispună de timpul și înlesnirile necesare pentru a reacționa la

aceste modificări și pentru a-și organiza apărarea pe baza oricărei noi informații sau afirmații. Modificarea acuzației aduse unei persoane, indiferent dacă este vorba despre natura faptelor imputate sau despre calificarea lor juridică, trebuie adusă la cunoștința ei în aceleași condiții de promptitudine prevăzute de art. 6 par. 3 lit. a), pentru ca ea să fie în măsură să dispună de facilitățile necesare organizării apărării în noile condiții apărute” (Hotărârea din 25 iulie 2000, pronunțată în Cauza *Mattoccia c. Italiei*, par. 61, și Decizia din 5 septembrie 2006, pronunțată în procedura de admisibilitate a cererii în Cauza *Bäckström și Andersson c. Suediei*). Mai mult, „Informațiile referitoare la acuzațiile aduse, inclusiv încadrarea juridică reținută de instanță în materie, trebuie să fie furnizate fie înainte de proces, în actul de inculpare, fie cel puțin în cursul procesului, prin alte mijloace, precum extinderea formală sau implicită a acuzațiilor. Simpla menționare a posibilității teoretice ca instanța să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce privește încadrarea infracțiunii este, în mod evident, insuficientă” (Hotărârea din 20 aprilie 2006, pronunțată în Cauza *I.H. și alții c. Austriei*, par. 34).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a mai reținut că, „În cazul reîncadrării faptelor în cursul procesului, acuzatului trebuie să i se acorde posibilitatea de a-și exercita dreptul la apărare în mod practic și efectiv și în timp util” (Hotărârea din 25 martie 1999, pronunțată în Cauza *Pelissier și Sassi c. Franței*, par. 62; Hotărârea din 25 ianuarie 2011, pronunțată în Cauza *Block c. Ungariei*, par. 24).

Or, prin raportare la dispozițiile art. 11 și 148 alin. (2) și (4) din Constituția României, respectarea dreptului Uniunii și a jurisprudenței CJUE și a CEDO poate și trebuie să fie asigurată prin aplicarea de către instanța judecătorească, în mod direct, a prevederilor art. 21 din TFUE, dacă prevederea legală internă sau, cu atât mai mult, orientarea jurisprudențială este contrară.

De aceea, chiar dacă Decizia nr. 250/2019 a Curții Constituționale nu era publicată în Monitorul Oficial al României la data pronunțării sentinței apelate, dreptul acuzatului de a cunoaște, anterior dezbaterii vinovăției sale, textul de lege în temeiul

căruia răspunderea sa penală ar putea fi angajată este garantat de Convenție [art. 6 par. 3 lit. a)].

Împrejurarea că încadrarea juridică a faptelor reținute prin sentința apelată este mai favorabilă inculpaților A. și B. sub aspect sancționator decât cea reținută prin rechizitoriu, nu are relevanță sub aspectul respectării dreptului la apărare al inculpaților și al echității procedurilor, instanța de fond fiind obligată să se pronunțe cu privire la schimbarea de încadrare juridică pusă în discuție înainte de închiderea dezbaterilor, conform Deciziei Curții Constituționale nr. 250/2019, în condițiile în care dispozitivul deciziei oferă elemente suficiente cu privire la motivele admiterii excepției („schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare la finalul procesului, prin hotărâre judecătorească, sentință sau decizie, nu este în măsură să mențină caracterul echitabil al procesului penal și exercitarea în mod efectiv de către inculpat a dreptului la apărare în procesul penal”) și permit corelarea drepturilor constituționale încălcate cu garanțiile similare instituite de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [art. 6 par. 3 lit. a)].

Astfel, pentru restabilirea caracterului echitabil al procesului penal și *exercitarea în mod efectiv de către inculpații a dreptului la apărare*, Înalta Curte de Casație și Justiție va admite apelurile declarate.

Dacă, pentru stabilirea încadrării juridice, precum și dacă, după schimbarea încadrării juridice, este necesară administrarea altor probe, instanța, luând concluziile procurorului și ale părților, dispune efectuarea cercetării judecătorești, dispozițiile art. 374 alin. (5)-(10) aplicându-se în mod corespunzător [art. 377 alin. (5) C. pr. pen.].

Din analiza acestei dispoziții legale rezultă că fie pentru stabilirea încadrării juridice, fie după schimbarea încadrării juridice, dacă sunt necesare administrarea altor probe, aceasta ar trebui să se facă în procedura obișnuită, fără a fi aprobată procedura abreviată. De altfel, și instanța supremă printr-o decizie³², analizând susținerile inculpaților legate de faptul că judecătorul fondului, a dispus o soluție de condamnare față de un coinculpat, care a uzat de *procedura simplificată*, constată că judecătorul

³² ICCJ, s. pen., dec. nr. 242/A din 29 iunie 2017, www.scj.ro.

fondului nu și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluția ce urma a fi dată în cauză, în condițiile în care, judecătorul fondului nu și-a exprimat opinia cu privire la soluția ce urma a fi dată, față de restul inculpaților.

De altfel, ICCJ, printr-un R.I.L. pronunțat în 12 noiembrie 2012, a statuat că judecătorul care a soluționat cauza conform procedurii prevăzute de art. 320¹ C. pr. pen. anterior (preluată de art. 375 în C. pr. pen.), cu privire la unii dintre inculpați nu devine incompatibil să judece acțiunea penală și civilă cu privire la ceilalți inculpați, în ipoteza în care trimiterea în judecată a tuturor inculpaților s-a făcut prin același rechizitoriu, pentru infracțiuni între care există stare de conexitate sau indivizibilitate.

Se arăta că procedura prevăzută la art. 320¹ C. pr. pen. anterior (preluată de art. 375 în C. pr. pen.) presupunea o analiză a condițiilor în care recunoașterea vinovăției proprii produce efectele prevăzute de lege, astfel ca probele administrate în faza de urmărire penală față de persoana care solicită aplicarea acestei proceduri sunt suficiente pentru a permite stabilirea unei pedepse pentru fapta proprie, ceea ce înlătură posibilitatea ca instanța de judecată să se refere la vinovăția persoanelor față de care cercetarea judecătorească va continua în cauza disjunsă. În situația trimiterii în judecată a mai multor inculpați, instanța are de evaluat vinovăția fiecăruia dintre ei, ceea ce exclude „*de jure*” antepronunțarea judecătorului cu privire la vinovăția unui inculpat în evaluarea vinovăției altuia.

În ceea ce privește procedura aplicabilă inculpatului A., Înalta Curte constată că instanța de fond deși a precizat că a admis cererea inculpatului A. de judecare conform procedurii simplificate, fiind menționate în hotărâre dispozițiile art. 375 C. pr. pen., *nu a disjuns cauza*, ci a continuat-o, acest inculpat fiind cercetat alături de inculpații B. și C., conform procedurii comune.

Înalta Curte consideră că este vorba de o eroare cu privire la articolul indicat de către instanța de fond, în condițiile în care dispozițiile art. 377 alin. (5) C. pr. pen., permit aplicarea în final a dispozițiilor art. 396 alin. (10) C. pr. pen., chiar dacă respectiva cauză s-a judecat conform procedurii comune.

În atare condiții, instanța de apel apreciază că nu s-a dovedit incidența unui caz de incompatibilitate a judecătorului investit cu soluționarea fondului, astfel încât critica este nefondată, neexistând temei de admitere a excepției invocate.

6. Ordinea cercetării judecătorești

Cercetarea judecătorească începe după ce s-a adus la cunoștință învinuirea, s-au dat lămuririle necesare și s-au solicitat cereri potrivit art. 374 C. pr. pen.

Aceste cereri pot privi atât probele administrate în cursul urmăririi penale, care se readministrează în cursul cercetării judecătorești sau instanța din oficiu poate administra probe necesare pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei. De asemenea, mai pot cere noi probe în cursul judecății și procurorul, persoana vătămată, cât și părțile.

Activitatea în timpul cercetării judecătorești se deosebește însă de cea de urmărire penală, întrucât totul se face în prezența atât a completului de judecată, a procurorului, a părților, a persoanei vătămate, cât și în prezența publicului.

Prevederile art. 376 alin. (1) și (2) C. pr. pen. arată că instanța începe *efectuarea cercetării judecătorești* când se află în stare de judecată, iar ordinea de efectuare a actelor de cercetare judecătorească sunt cuprinse în dispozițiile privind desfășurarea judecării cauzelor.

Așa cum a precizat și Curtea Constituțională în Decizia nr. 505/2020³³, cercetarea judecătorească are obiect readministrarea probelor care au fost strânse în cursul urmăririi penale, ca cerință a principiului nemijlocirii ședinței de judecată, în scopul perceperii de către instanță a probelor *în mod direct și nemijlocit*, dar și administrarea oricăror noi probe necesare în vederea lămuririi cauzei sub toate aspectele. Atât administrarea probelor strânse în cursul urmăririi penale, cât și administrarea probelor noi se realizează prin mijloacele de probă legale, obținute prin procedeele probatorii corespunzătoare caracterului public, oral și contradictoriu al

³³ Publicată în M. Of. nr. 1071 din 12 noiembrie 2020.

judecării. Când cauza se află în stare de judecată, instanța începe efectuarea cercetării judecătorești, procedând la audierea inculpatului, a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, după care la administrarea probelor încuviințate anterior, administrarea de probe din oficiu putând fi făcută oricând pe parcursul cercetării judecătorești.

Spre deosebire de vechea reglementare, conform căreia începerea cercetării judecătorești era determinată de citirea actului de sesizare, *potrivit Codului de procedură penală în vigoare, momentul începerii cercetării judecătorești este momentul administrării primei probe*. Dacă instanța nu dispune altfel, cercetarea judecătorească începe cu audierea inculpatului, întrucât acesta este subiectul central al procesului penal. De atitudinea inculpatului în fața instanței depind, în bună măsură, conținutul și desfășurarea cercetării judecătorești, motiv pentru care este util ca această atitudine să fie cunoscută de la bun început. Prioritatea ascultării inculpatului este determinată de necesitatea aflării adevărului de la inculpat, neinfluențat de declarațiile celorlalte părți sau de alte probe administrate de instanță. Audierea inculpatului la începutul cercetării judecătorești reprezintă regula, stabilită conform art. 378 C. pr. pen. Însă, potrivit art. 376 alin. (6) din același cod, atunci când este necesar, instanța poate dispune schimbarea ordinii efectuării actelor de cercetare judecătorească.

Trebuie să precizăm însă faptul că atunci când nu se recunoaște învinuirea și se contestă probele, există obligația instanței ca această cercetare judecătorească să se facă cu respectarea dispozițiilor procesual penale și nu în *mod formal*, astfel încât instanța de judecată să respecte principiile judecării (principiul nemijlocirii, contradictorialității și al continuității), iar în final să procedeze la adoptarea unei soluții legale și temeinice.

7. Audierea inculpatului și a coinculpaților

Pe tot parcursul cercetării judecătorești audierea persoanelor se desfășoară potrivit regulilor generale în materia audierii persoanelor prevăzute de art. 104-130 C.

pr. pen., referindu-ne în mod expres la dispozițiile art. 107-110 C. pr. pen., referitoare la audierea inculpatului.

Ca mod de ascultare, inculpatul este lăsat să declare tot ce dorește referitor la fapta prevăzută de legea penală, care i-a fost comunicată, după care i se pot pune întrebări. Potrivit dispozițiilor art. 378 alin. (1) C. pr. pen. inculpatul este lăsat să arate tot ce știe despre fapta pentru care a fost trimis în judecată, apoi i se pot pune întrebări *în mod nemijlocit* de către procuror, de persoana vătămată, de partea civilă, de partea responsabilă civilmente, de ceilalți inculpați, precum și de avocații acestora și de avocatul inculpatului a cărui audiere se face. Președintele și ceilalți membri ai completului pot, de asemenea, pune întrebări, dacă apreciază necesar, pentru justa soluționare a cauzei.

Din analiza dispoziției legale rezultă că avocatul inculpatului ar fi ultimul care ar pune întrebări, după celelalte părți, inculpați și avocații acestora, însă nu este un mod obligatoriu a adresa întrebări, astfel că președintele completului poate să fie de acord cu schimbarea acestei ordini.

Referitor la aceste întrebări putem arăta că instanța le poate respinge pe cele care nu sunt concludente și utile cauzei, însă întrebările respinse se consemnează în încheierea de ședință [art. 378 alin. (2) C. pr. pen.].

Pot exista situații în care inculpatul să nu-și amintească anumite fapte sau împrejurări ori când există contradicții între declarațiile făcute de inculpat în instanță și cele date anterior, președintele îi cere acestuia explicații și *poate da citire, în întregime sau în parte, declarațiilor anterioare* [art. 378 alin. (4) C. pr. pen.].

Dacă inculpatul refuză însă să dea declarații, instanța dispune citirea declarațiilor pe care le-a dat anterior la urmărirea penală, iar în cazul în care nici acolo nu a dat declarații, el se poate prevala de dispozițiile art. 83 lit. a) C. pr. pen., în sensul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal și dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă.

Nimic nu interzice completului de judecată de a putea reasculta pe inculpat ori de câte ori este necesar pe parcursul cercetării judecătorești, iar în cazul în care există

mai mulți inculpați în cauză, el poate fi din nou reaudiat în prezența celorlalți sau a unora din ei [art. 378 alin. (6) și art. 379 alin. (4) C. pr. pen.].

În cazul în care pentru anumite fapte penale s-ar dispune amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, existând obligația prestării unei munci neremunerate în folosul comunității pentru o anumită perioadă de timp, s-a prevăzut posibilitatea în dispozițiile art. 378 alin. (3) C. pr. pen., cu ocazia audierii inculpatului, ca acesta să fie întrebat dacă își manifestă acordul în acest sens, în cazul în care va fi găsit vinovat. O asemenea întrebare și răspunsul adecvat trebuie să fie menționată în cuprinsul declarației, însă considerăm noi că acest lucru ar trebui menționat și în încheierea de ședință, pentru că neconsemnarea răspunsului dat de inculpat în declarație ar putea duce chiar la condamnarea acestuia cu privare de libertate, menționându-se de către complet în hotărâre că nu a fost de acord cu prestarea unei munci în folosul comunității.

Referitor la prestarea unei munci în folosul comunității am putea menționa și o decizie a Curții Constituționale³⁴, cu următoarea motivare: având în vedere însă structura cercetării judecătorești în cadrul procedurii de judecată, Curtea reține că, indiferent de momentul plasării de către legiuitor a întrebării referitoare la acordul de a efectua o muncă în folosul comunității, respectiv la sfârșitul audierii inculpatului sau cu prilejul acordării ultimului cuvânt, această întrebare nu poate fi adresată decât pe parcursul cercetării judecătorești, anterior momentului deliberărilor și, prin urmare, anterior analizei și interpretării coroborate a probelor, în scopul stabilirii soluției. Or, în cursul cercetării judecătorești, prezumția de nevinovăție a inculpatului este pe deplin asigurată. Având în vedere aceste aspecte, Curtea reține că adresarea întrebării referitoare la acordul inculpatului privind prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, în cadrul cercetării judecătorești, garantează protecția acestuia împotriva supunerii sale la muncă forțată, fără ca prin aceasta să îi fie încălcată prezumția de nevinovăție, astfel cum această prezumție este reglementată la art. 23 alin. (11) din Constituție și la art. 6 par. 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a

³⁴ Dec. nr. 505/2020, publicată în M. Of. nr. 1071 din 12 noiembrie 2020.

libertăților fundamentale. Curtea reține, de asemenea, că doar ulterior momentului audierii inculpatului, prin întreaga cercetare efectuată, ca urmare a administrării probelor și a interpretării lor coroborate, instanța va aprecia cu privire la vinovăția acestuia, prezumția de nevinovăție subzistând, de altfel, pe tot parcursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

Dacă în cauza penală există mai mulți inculpați, potrivit art. 379 alin. (1)-(3) C. pr. pen., audierea fiecăruia dintre ei se face în prezența celorlalți inculpați. Când interesul aflării adevărului o cere, instanța poate dispune audierea vreunuia dintre inculpați fără ca ceilalți să fie de față. În acest sens, când este audiat un inculpat ceilalți vor părăsi sala de judecată, intrând fiecare pentru audiere, pentru ca în final declarațiile luate separat să fie citite în mod obligatoriu celorlalți inculpați, după audierea lor.

8. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente

În deplină concordanță cu dispozițiile art. 111 și 112 C. pr. pen. (modul de audiere a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente), potrivit art. 380 C. pr. pen., instanța va proceda și la audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, după ce în cauză a fost ascultat inculpatul sau, după caz, coinculpații.

În privința persoanei vătămate trebuie să reamintim faptul că potrivit art. 111 alin. (6)-(10) C. pr. pen., dacă a fost stabilită în condițiile legii existența unor nevoi specifice de protecție, organul judiciar poate dispune una sau mai multe dintre următoarele măsuri, atunci când este posibil și când acesta apreciază că nu se aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților:

- a) audierea acestora în incinte concepute sau adaptate acestui scop;
- b) audierea acestora prin intermediul sau în prezența unui psiholog sau a altui specialist în consilierea victimelor;
- c) audierea acestora, cât și eventuala lor reaudiere se realizează de aceeași persoană, dacă acest lucru este posibil și dacă organul judiciar apreciază că aceasta nu aduce atingere bunei desfășurări a procesului ori drepturilor și intereselor părților.

Persoanele menționate sunt lăsate să arate tot ce știu despre fapta care face obiectul judecății, apoi li se pot pune în mod nemijlocit întrebări de către procuror, inculpat, avocatul inculpatului, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente și avocații acestora. Președintele și ceilalți membrii ai completului pot, de asemenea, pune întrebări, dacă apreciază necesar, pentru justa soluționare a cauzei. Pentru întrebările care nu sunt concludente și utile cauzei instanța le poate respinge, iar acestea pot fi reascultate ori de câte ori este necesar. Întrebările care au fost respinse se consemnează în încheierea de ședință.

Față de dispozițiile art. 380 alin. (1) și (2) C. pr. pen. s-a ridicat excepția de constituționalitate, iar Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 57/2019³⁵, a respins excepția cu următoarele argumente: analizând regulile de procedură referitoare la desfășurarea judecării cauzelor, Curtea constată că acestea nu sunt de natură a încălca dreptul la un proces echitabil al inculpatului. Curtea reține, în acest sens, că audierea inculpatului înaintea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente constituie, de fapt, o garanție a dreptului fundamental anterior menționat, în acest moment procesual inculpatul putând să își formuleze apărările pe care le consideră necesare, prin raportare la probele administrate în etapa urmăririi penale, respectiv să aducă argumente referitoare la propria nevinovăție sau să interpreteze probele într-o manieră care îi este favorabilă. De asemenea, prin răspunsurile pe care le dă la întrebările formulate, conform art. 380 alin. (2) C. pr. pen., inculpatul își exercită același drept fundamental, prevăzut la art. 21 alin. (3) din Constituție, putând aduce precizări favorabile situației sale procesuale. Apoi, după terminarea cercetării judecătorești, înainte de încheierea dezbaterilor, inculpatului i se acordă ultimul cuvânt, moment procesual în care, de asemenea, inculpatul poate formula noi apărări, după ce a luat cunoștință de susținerile persoanelor audiate, aspect ce reprezintă o altă garanție a dreptului său la un proces echitabil.

Așa fiind, prevederile art. 380 alin. (1) C. pr. pen. oferă inculpatului toate mijloacele procedurale necesare apărării intereselor sale procesuale, din perspectiva

³⁵ Publicată în M. Of. nr. 418 din 28 mai 2019.

respectării dreptului la un proces echitabil, prevederile art. 380 alin. (1) C. pr. pen. urmând a fi interpretate sistematic, în contextul întregii reglementări a etapei cercetării judecătorești și a dezbaterilor, respectiv urmând a fi coroborate cu dispozițiile art. 381-389 C. pr. pen. Cu privire la respectarea principiului egalității armelor, componentă a dreptului la un proces echitabil, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că acesta presupune o egalitate a mijloacelor procesuale asigurate părților, respectiv ca fiecare parte să își poată expune cauza în fața instanței, în condiții care să nu o dezavantajeze, în mod semnificativ, față de partea adversă (a se vedea Decizia nr. 320 din 14 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.027 din 8 noiembrie 2004). De asemenea, referitor la respectarea dreptului la un proces echitabil, astfel cum acesta este reglementat la art. 6 din Convenție, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, în jurisprudența sa, că acest drept presupune, printre altele, ca acuzarea și apărarea să aibă posibilitatea de a lua la cunoștință observațiile sau elementele de probă produse de cealaltă parte și de a le discuta (a se vedea Hotărârea din 16 februarie 2000 pronunțată în Cauza *Rowe și Davis c. Regatului Unit*, par. 60). S-a arătat, totodată, că legislația națională poate asigura îndeplinirea acestei cerințe prin diverse modalități, dar metoda adoptată trebuie să garanteze că fiecare dintre cele două părți este la curent cu depunerea de observații și că are o posibilitate reală de a le comenta (a se vedea Hotărârea din 28 august 1991, pronunțată în Cauza *Brandstetter c. Austriei*, par. 67).

În ceea ce privește pretinsa încălcare prin textul criticat a prevederilor art. 16 din Constituție, Curtea constată că aceasta este neîntemeiată, întrucât situația procesuală a inculpatului este diferită de cea a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, așa încât reglementarea în privința acestuia a unui regim juridic diferit în cadrul procedurii dezbaterilor nu este de natură a încălca principiul egalității în drepturi. Cu privire la respectarea prevederilor art. 16 din Constituție, Curtea a reținut, în jurisprudența sa, că principiul egalității în drepturi nu interzice reguli specifice în cazul unei diferențe de situații, motiv pentru care inegalitatea reală care rezultă din această diferență, poate justifica reguli distincte în funcție de scopul legii care le conține. S-a constatat, prin aceeași jurisprudență, că principiul egalității

conduce la un drept fundamental care este dreptul la diferență iar, în măsura în care egalitatea nu este naturală, faptul de a o impune ar însemna instituirea unei discriminări (a se vedea Decizia nr. 107 din 1 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 26 aprilie 1996). De altfel, tot în jurisprudența Curții Constituționale, s-a reținut că egalitatea de tratament între subiectele de drept îmbracă, în materie procesuală, forma egalității de arme între justițiabili (a se vedea Decizia nr. 322 din 14 septembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.013 din 3 noiembrie 2004).

Pentru aceste motive, nu poate fi susținută nici încălcarea libertății individuale a inculpatului, vinovăția acestuia urmând a fi stabilită pe baza unor norme procesuale referitoare la audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, care nu contravine prevederilor constituționale invocate în prezenta cauză.

9. Audierea martorului și a expertului

După apelul martorilor, experților și interpreților, potrivit art. 373 C. pr. pen., președintele cere martorilor prezenți să părăsească sala de ședință și le pune în vedere să nu se îndepărteze fără încuviințarea sa. Experții și interpreții rămân în sala de ședință afară de cazul în care instanța dispune altfel.

Audierea martorului, a expertului și a interpretului se poate face potrivit dispozițiilor art. 381 alin. (1)-(12) C. pr. pen., iar martorul rămas în sală pentru audiere, în primul rând i se pun întrebările cu privire la persoana martorului și i se comunică drepturile și obligațiile urmând să depună jurământul și declarația solemnă (art. 119-121 C. pr. pen.). Martorul este lăsat să declare tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus, apoi i se pot adresa întrebări [art. 122 alin. (2) C. pr. pen.], după care se face consemnarea declarațiilor potrivit art. 123 și 283 C. pr. pen.

Dacă martorul a fost propus de către procuror, acestuia i se pot pune *în mod nemijlocit întrebări* de către procuror, inculpat, persoana vătămată, partea civilă, partea

responsabilă civilmente. Dacă martorul sau expertul a fost propus de către una dintre părți, i se pot pune întrebări de către aceasta, de către procuror, persoana vătămată și de către celelalte părți.

Președintele și ceilalți membrii ai completului pot adresa întrebări martorului ori de câte ori consideră necesar, pentru justă soluționare a cauzei.

Având în vedere *principiul nemijlocirii*, instanța de judecată ar trebui să audieze martorul asupra unor fapte sau împrejurări de fapt care constituie obiectul probațiunii pentru ca aceasta să se lămurească în concret asupra tuturor împrejurărilor necesare pentru verificarea credibilității martorului, cât și asupra aspectelor ce țin de probațiunea în sine. Nu este normal ca uneori instanța de judecată să dea întâietate unor declarații ale martorului date în cursul urmăririi penale, față de cele date chiar în fața completului de judecată. În acest sens s-a pronunțat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului³⁶ printr-o hotărâre prin care a apreciat că Înalta Curte ar fi trebuit să aibă în vedere necesitatea unei noi audieri a martorilor respectivi, cu atât mai mult cu cât s-a pronunțat asupra caracterului credibil al mărturiilor. Într-adevăr, *instanța a dat întâietate declarațiilor făcute de martori în fața procurorului, considerându-le mai credibile decât pe cele pe care aceștia le-au dat în fața primei instanțe*, deși martorii făcuseră cunoscute presiunile exercitate de parchet asupra lor pentru a-i determina să depună mărturie împotriva reclamantului.

Curtea reamintește, în acest context, că cei care au responsabilitatea de a decide cu privire la vinovăția sau nevinovăția unui inculpat trebuie, în principiu, să fie în măsură să asculte martorii personal și să evalueze credibilitatea acestora. Evaluarea credibilității unui martor este o sarcină complexă care, în general, nu poate fi dusă la bun sfârșit prin simpla citire a declarațiilor scrise (*Dan c. Moldovei*, nr. 8.999/07, pct. 33, 5 iulie 2011). Desigur, există cazuri în care este imposibilă ascultarea martorului de către instanță, de exemplu, dacă persoana în cauză a decedat sau atunci când este vorba de respectarea dreptului acesteia de a nu se autoincrimina [*Craxi c. Italiei* (nr.

³⁶ CEDO, s. a IV-a, hotărârea din 9 iunie 2020, publicată în M. Of. nr. 1247 din 17 decembrie 2020.

1), nr. 34.896/97, pct. 86, 5 decembrie 2002, și Dan]. Însă nu acesta a fost cazul în speță.

Având în vedere aceste elemente, Curtea apreciază că în speță omisiunea Înaltei Curți de a audia martorii înainte de a-l declara pe reclamant vinovat de luare de mită *i-a restrâns semnificativ dreptul la apărare (Destrehem c. Franței*, nr. 56.651/00, pct. 45, 18 mai 2004, Dan, citată anterior, pct. 31-35, și *Lazu c. Republicii Moldova*, nr. 46.182/08, pct. 36-44, 5 iulie 2016). În consecință, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

În condițiile în care completul de judecată audiază martorii potrivit dispozițiilor procesuale din partea generală și în concordanță cu art. 381 C. pr. pen. înseamnă că se respectă drepturile procesuale ale inculpatului.

Astfel, așa a considerat și Înalta Curte de Casație și Justiție³⁷, în sensul că instanța fondului a apreciat că se impune audierea tuturor martorilor din rechizitoriu în vederea aflării adevărului în cauză, motiv pentru care în conformitate cu dispozițiile art. 381 alin. (1) raportat la art. 122 și art. 382 C. pr. pen., la termenele (...), a procedat la audierea separată a martorilor sub prestare de jurământ, declarațiile acestora fiind consemnate, semnate și atașate la dosarul cauzei.

În timpul audierii martorilor, atât apelanta, cât și apărătorul său ales au fost prezenți, având posibilitatea de a adresa întrebări tuturor martorilor, în condiții de contradictorialitate, astfel cum rezultă atât din conținutul declarațiilor martorilor, cât și din cuprinsul încheierilor de ședință din dosarul de fond.

Prin urmare, instanța de control judiciar constată că apelanta, beneficiind de asistență juridică de specialitate din partea apărătorului ales, între altele, a avut răgazul necesar pregătirii apărării și a avut ocazia de a adresa întrebări martorilor, în exercitarea dreptului său la apărare și la un proces echitabil. Ca atare, instanța de control judiciar respinge susținerile apelantei, ca nefiind fondate.

Instanța poate respinge întrebările care nu sunt *concludente și utile cauzei*. Întrebările respinse se consemnează în încheierea de ședință.

³⁷ ICCJ, Completul de 5 judecători, dec. nr. 170 din 24 octombrie 2016, www.scj.ro.

Martorul care posedă un înscris în legătură cu depoziția făcută poate să îl citească în instanță. Procurorul și părțile au dreptul să examineze înscrisul, iar instanța *poate* dispune reținerea înscrisului la dosar, în original sau în copie.

În situațiile în care martorul nu își mai amintește anumite fapte sau împrejurări ori când există contradicții între declarațiile făcute în instanță și cele date anterior, după ce martorul a fost lăsat să declare tot ceea ce știe, președintele poate da citire, în întregime sau în parte, declarațiilor anterioare.

Pot exista situații când din cauza pericolozității faptelor (ex. trafic de droguri), unii martori să refuze să se mai prezinte în fața instanței de judecată, iar citirea acestora face ca inculpatul să nu mai aibă posibilitatea de a pune întrebări martorului, fapt care îl privează pe aceasta de dreptul la un proces echitabil. În acest sens s-a pronunțat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului într-o decizie³⁸ arătând următoarele: în mod normal, toate probele trebuie să fie *produse în prezența acuzatului la o ședință publică* în vederea unei argumentări contradictorii. Cu toate acestea, folosirea ca probă a declarațiilor obținute în etapa anchetei polițienești și a cercetării judecătorești nu este în sine în contradicție cu alin. (3) lit. d) și 1 al art. 6 (art. 6-3-d, art. 6-1), cu condiția să fi fost respectate *drepturile la apărare*. De regulă, aceste drepturi presupun ca pârâtului să i se acorde o oportunitate adecvată de a contesta și interoga un martor împotriva sa, fie atunci când își făcea declarațiile, fie într-o etapă ulterioară a procedurii [a se vedea, printre alte autorități, Hotărârea *Isgrò c. Italia* din 19 februarie 1991, Seria A nr. 194-A, p. 12, alin. (34)].

Asemenea Comisiei, Curtea reține că în condamnarea reclamantului cele două instanțe care l-au judecat nu s-au referit la nicio altă probă decât declarațiile obținute anterior procesului.

Mărturia a constituit, așadar, singurul temei al condamnării reclamantului, după ce a fost singurul motiv pentru trimiterea sa în judecată. Cu toate acestea, nici în stadiul anchetei, nici în timpul procesului, reclamantul nu a fost în măsură să examineze sau

³⁸ CEDO, hotărârea din 20 septembrie 1993, cauza *Saidi c. Franța* și.

să-i fi audiat pe martorii în cauză. Lipsa oricărei confruntări l-a privat în anumite privințe de un proces echitabil.

Pe scurt, a existat o încălcare a art. 6 alin. (1) și (3) (d) (art. 6-1, art. 6-3-d).

Tot în acest sens, Curtea Europeană, într-o altă decizie³⁹ împotriva României, a observat că decizia de condamnare a reclamantului se întemeia și pe procesul-verbal întocmit în urma cercetărilor efectuate la fața locului, care corobora, potrivit instanțelor interne, declarațiile martorilor D.T.C. și M.J., pe care reclamantul nu a putut să-i interogheze sau să solicite audierea lor pe durata procedurii (a se vedea, *a contrario* și *mutatis mutandis*, *Bloise c. Franței*, nr. 30828/13, pct. 58, 11 iulie 2019, unde instanțele naționale au asigurat întemeierea condamnării exclusiv prin alte elemente decât afirmațiile reclamantului în timpul arestării preventive). Făcând trimitere la principiile generale în privința dreptului de a examina martorii acuzării [*Schatschaschwili c. Germaniei* (MC), nr. 9154/10, pct. 100-109, CEDO 2015], Curtea reține că, dacă neprezentarea martorului D.T.C. era justificată, potrivit instanțelor interne, prin motive de natură medicală (supra, pct. 17), motivele avansate de aceleași autorități pentru a justifica absența martorului M.J. nu par să arate că autoritățile au depus toate eforturile la care ne-am putea aștepta în mod rezonabil din partea lor pentru a asigura înfățișarea martorului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Ben Moumen c. Italiei*, nr. 3977/13, pct. 45-51, 23 iunie 2016). Rezultă într-adevăr că, în ciuda prezenței sale pe teritoriul unui alt stat, autoritățile române au continuat să convoace acest martor să se înfățișeze prin procedura comunicării la adresa acestuia din România (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Colac c. României*, nr. 26504/06, pct. 49-50, 10 februarie 2015 și, *a contrario*, *Tseber c. Republicii Cehe*, nr. 46203/08, pct. 50-52, 22 noiembrie 2012). Curtea observă, de asemenea, că simplul fapt că avocatul reclamantului *nu s-a opus lecturii declarației martorului* M.J. nu poate să schimbe constatarea sa de la punctul precedent, ținând seama, în special, de poziția reclamantului, care ulterior criticase, în cadrul apelului său, neînfațișarea acestui martor. Reclamantul se plânge că a fost condamnat pe baza

³⁹ CEDO, hotărârea din 3 martie 2020, cauza *Mircea c. României*, publicată în M. Of. nr. 1004 din 29 octombrie 2020.

declarațiilor date de martorii D.T.C. și M.J. în cursul urmăririi penale fără a fi avut ocazia de a examina respectivii martori. În acest sens, denunță încălcarea art. 6 § 1 și 3 lit. d) din Convenție. Ținând seama de constatarea sa cu acest titlu în analiza din perspectiva art. 6 § 1 și 3 lit. c) din Convenție, Curtea apreciază că acest capăt de cerere *trebuie să fie considerat admisibil*, dar că nu este necesar să examineze dacă în prezenta cauză a existat o încălcare a dispoziției invocate (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Harun Gürbüz c. Turciei*, nr. 68556/10, pct. 88-89, 30 iulie 2019).

Dacă audierea vreunuia dintre martori nu mai este posibilă, iar în faza de urmărire penală acesta a dat declarații în fața organelor de urmărire penală sau a fost ascultat de către judecătorul de drepturi și libertăți în condițiile art. 308, instanța dispune citirea depoziției date de acesta în cursul urmăririi penale și ține seama de ea la judecarea cauzei. Atunci când unul sau mai mulți martori lipsesc, instanța poate dispune motivat fie continuarea judecății, fie amânarea cauzei. Martorul a cărui lipsă nu este justificată poate fi adus cu mandat de aducere [art. 381 alin. (7) și (8) C. pr. pen.].

Dispozițiile art. 381 alin. (7) C. pr. pen. au fost în mai multe rânduri contestate la Curtea Constituțională.

Astfel, Curtea Constituțională, într-o decizie⁴⁰, a constatat că dispozițiile art. 381 alin. (7) C. pr. pen. au mai fost supuse controlului Curții Constituționale prin Decizia nr. 836 din 8 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 143 din 24 februarie 2016, Decizia nr. 16 din 19 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 182 din 10 martie 2016 și Decizia nr. 37 din 9 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 209 din 22 martie 2016. Cu acele ocazii, Curtea a făcut trimitere la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a cristalizat ideea potrivit căreia utilizarea probelor obținute în faza instrucției penale nu contravine art. 6 par. 3 lit. d) din Convenția pentru apărarea

⁴⁰ Dec. nr. 315/2017, publicată în M. Of. nr. 553 din 13 iulie 2017.

drepturilor omului și a libertăților fundamentale, atât timp cât dreptul la apărare a fost respectat. De aceea, citirea declarațiilor unor martori care au refuzat să depună mărturie în fața tribunalului nu poate fi luată în considerare dacă acuzatul nu a avut posibilitatea, în niciun stadiu al procedurii anterioare, să interogheze persoanele ale căror *declarații sunt citite în ședința de judecată* (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 1993, pronunțată în Cauza *Saidi c. Franței*, par. 43 și 44, și Hotărârea din 13 octombrie 2005, pronunțată în Cauza *Bracci c. Italiei*, par. 51 și 54). Totodată, pentru a determina dacă admiterea unor astfel de probe este compatibilă cu dreptul la un proces echitabil, se impune ca mai întâi să se stabilească dacă a existat un motiv temeinic pentru neprezentarea martorului, iar, în măsura în care depoziția unui martor absent este temeiul unic sau decisiv pentru o condamnare, sunt necesare măsuri de contrabalansare suficiente care să permită o apreciere echitabilă și corespunzătoare a fiabilității probelor în cauză. Cerința de a exista un motiv întemeiat pentru a admite depoziția unui martor absent este o chestiune preliminară care trebuie examinată înainte de a se pronunța dacă proba a fost unică sau decisivă. Astfel, atunci când martorii nu se înfățișează pentru a depune mărturie, există obligația de a verifica *dacă absența lor este justificată* (a se vedea Hotărârea din 10 februarie 2015, pronunțată în Cauza *Colac c. României*, par. 43 și 44).

Într-o altă decizie⁴¹, Curtea Constituțională a arătat că soluționarea unei cauze penale în baza unei probe care nu este readministrată de instanța de judecată în fața acuzatului nu este incompatibilă în sine cu dispozițiile art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil, deoarece în procesul penal cerința ca elementele de probă să fie produse întotdeauna în fața persoanei acuzate nu este absolută, putând exista situații particulare de excepție cu respectarea dreptului persoanei acuzate de a fi avut ocazia adecvată și suficientă de a contesta proba și de a solicita refacerea ei sau de a fi participat la administrarea probei (a se vedea *mutatis mutandis* Hotărârea din 27 martie 2014, pronunțată în Cauza *Matytsina c. Rusiei*, par. 151-153).

⁴¹ Dec. nr. 751/2019, publicată în M. Of. nr. 90 din 07 februarie 2020.

Curtea Constituțională a mai reținut că, potrivit dispozițiilor legale criticate, dacă audierea vreunui dintre martori nu mai este posibilă, instanța de judecată *dispune citirea depoziției date de martor în cursul urmăririi penale* și ține seama de ea la judecarea cauzei. Așa fiind, reglementarea dă eficiență viziunii Curții Europene a Drepturilor Omului, care a statuat că o astfel de procedură este compatibilă cu dreptul la un proces echitabil în măsura în care depoziția unui martor absent nu este temeiul unic sau decisiv pentru o condamnare. Faptul că instanța de judecată ține seama de o astfel de declarație la judecarea cauzei nu înseamnă că își va fundamenta hotărârea de condamnare exclusiv pe aceasta, deoarece, potrivit art. 103 alin. (2) C. pr. pen., în luarea deciziei asupra existenței infracțiunii și a vinovăției inculpatului, instanța hotărăște motivat, cu trimitere la toate probele evaluate (deci și asupra unei astfel de declarații). Condamnarea se dispune doar atunci când instanța are convingerea că acuzația a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă. Practic, prin sintagma „*ține seama de ea la judecarea cauzei*”, cuprinsă în textul legal criticat, se înțelege faptul că proba respectivă – în măsura în care acuzatul a avut posibilitatea în procedura anterioară să o conteste – este legală și face parte din ansamblul probator care fundamentează hotărârea, neputând fi exclusă din cauza imposibilității audierii de către instanță a martorului care a dat declarații în fața organelor de urmărire penală.

Curtea a mai observat și că, potrivit art. 374 alin. (7)-(9) C. pr. pen., probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de părți, deși nu se readministrează, sunt puse în dezbaterile contradictorii a acestora sau pot fi administrate din oficiu de către instanță dacă apreciază că este necesar pentru aflarea adevărului și pentru justa soluționare a cauzei. *Per a contrario*, o probă contestată va fi readministrată, iar, în speță, readministrarea nemaifiind posibilă, face aplicabil textul legal criticat, ipoteză care, potrivit art. 383 alin. (4) din același cod, obligă instanța să o pună în discuția părților, a persoanei vătămate și a procurorului, dacă imposibilitatea de administrare se referă la o probă administrată în faza de urmărire penală și încuviințată de instanță.

Excepția de neconstituționalitate a art. 381 alin. (7) C. pr. pen. a mai fost dezbătută și într-o altă decizie⁴² prin care Curtea Constituțională a constatat că dreptul suspectului sau al inculpatului de a propune probe și de a contesta temeinicia probelor în acuzare se păstrează în tot cursul urmăririi penale. Astfel, în acord cu art. 78 și 83 C. pr. pen., avocatul suspectului sau al inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, cu două excepții (referitoare la utilizarea metodelor speciale de supraveghere ori cercetare prevăzute în cap. IV din titlul IV și la percheziția corporală sau a vehiculelor în cazul infracțiunilor flagrante), poate solicita să fie încunoștințat de data și ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi și libertăți și are, de asemenea, dreptul să participe la audierea oricărei persoane de către judecătorul de drepturi și libertăți, să formuleze plângeri, cereri și memorii [a se vedea art. 92 alin. (1), (2) și (4) C. pr. pen.]. Totodată, avocatul părților și al subiecților procesuali principali are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv (a se vedea art. 94 C. pr. pen.). De aceea, în situația în care martorul nu se mai poate prezenta pentru a fi audiat în instanță, *punerea în discuție și valorificarea declarației date de acesta în cursul urmăririi penale, cu respectarea dispozițiilor legale, nu pot afecta dreptul la apărare al inculpatului*, deoarece acesta a avut posibilitatea să cunoască această declarație în cursul urmăririi penale, iar dacă se consideră prejudiciat, poate formula plângere în condițiile art. 95 raportat la art. 336-339 C. pr. pen. De asemenea, din perspectiva legalității administrării probelor, Curtea a constatat că aceste aspecte pot fi cenzurate, în acord cu art. 342 C. pr. pen., în fața judecătorului de cameră preliminară, care, potrivit art. 346 alin. (4) din același cod, va exclude una, mai multe sau toate probele administrate în cursul urmăririi penale.

Anterior acestor decizii ale Curții Constituționale și Înalta Curte de Casație și Justiție, printr-o decizie⁴³ pronunțată pe dispozițiile art. 327 alin. (5) din vechiul Cod de procedură penală, a arătat că un drept fundamental recunoscut oricărei persoane

⁴² Dec. nr. 322/2020 publicată în M. Of. nr. 1069 din 12 noiembrie 2020.

⁴³ ICCJ, Completul de 5 judecători, dec. nr. 18 din 30 ianuarie 2014, www.scj.ro.

acuzate de comiterea unei infracțiuni este dreptul de a contesta temeinicia oricărei probe administrate care tinde să dovedească vinovăția sa. În cazul probei testimoniale, acesta se concretizează în dreptul de a fi prezent la audierea martorilor, de a pune întrebări și de a-i interoga asupra oricăror aspecte considerate relevante de către inculpat.

În practică se întâlnesc însă situații în care audierea unor martori devine imposibilă din diferite motive: martorul a decedat, a dispărut sau a părăsit țara etc. Pentru a asigura buna desfășurare a procesului penal și aflarea completă a adevărului, chiar și în aceste condiții, dispozițiile art. 327 alin. (3) C. pr. pen. vechi stabilesc că: „Dacă ascultarea vreunuia dintre martori nu mai este posibilă, instanța dispune citirea depoziției dată de acesta în cursul urmăririi penale și va ține seama de ea la judecarea cauzei”.

Prin urmare, textul de lege evocat permite instanței de judecată ca, în situația în care se constată imposibilitatea audierii directe și nemijlocite a unui martor, să se procedeze la citirea depoziției martorului dată în faza de urmărire penală.

Pornind de la acest aspect, în practică s-a ridicat deseori problema compatibilității textului de lege amintit cu asigurarea dreptului la apărare consacrat de art. 24 alin. (1) din Constituție, considerându-se că citirea unei declarații date anterior în fața organului de urmărire penală, fără ca inculpatul sau reprezentantul său să fi fost prezent sau fără să fi avut posibilitatea să formuleze întrebări asupra unor împrejurări considerate ca fiind esențiale, restrânge în mod grav și nejustificat dreptul la apărare a persoanei acuzate.

Această opinie este contrazisă de însăși sfera conceptuală a dreptului prevăzut art. 172 alin. (1) teza I C. pr. pen. care consacră dreptul apărătorului acuzatului de a asista la efectuarea oricărui act de urmărire penală.

Acest drept, în conținutul său concret, are corespondent în dreptul prevăzut de art. 6 par. 3 lit. d) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului: „orice acuzat are, în special, dreptul să audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării”, care, deopotrivă, circumscrie trei elemente componente: 1) dreptul acuzatului de a adresa

întrebări martorilor acuzării; 2) dreptul acuzatului de a obține citarea și interogarea martorilor apărării și 3) egalitatea de tratament între acuzare și apărare în ceea ce privește citarea și interogarea martorilor.

O delimitare rezonabilă a sferei funcționale a dreptului prevăzut de art. 6 par. 3 lit. d) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost realizată prin hotărârea instanței de la Strasbourg pronunțată în cauza *Kostovski c. Olandei* în care s-a statuat: „(...) De regulă, toate probele trebuie administrate în prezența acuzatului, în cadrul unei proceduri publice având caracter contradictoriu. Asta nu înseamnă că, pentru a fi folosite ca probe, declarațiile unui martor trebuie făcute întotdeauna în fața instanței, în ședință publică; a folosi ca probe, declarații luate în cursul unor proceduri anterioare, nu este contrară prevederilor par. 3 lit. d) și par. 1 ale art. 6, cu condiția ca drepturile apărării să fie respectate. Ca regulă, aceste drepturi cer ca acuzatul să aibă oportunitatea de a contesta și interoga un martor, fie la momentul la care martorul face declarația, fie într-un stadiu ulterior al procedurii (...)”.

Prin urmare, aplicarea art. 327 alin. (3) C. pr. pen. [*actualul art. 381 alin. (7) C. pr. pen*] cu respectarea principiilor jurisprudențiale anterior menționate, vine să asigure un just echilibru între interesul aflării adevărului și dreptul la apărare al persoanei acuzate.

Deopotrivă, în practică se întâlnesc și situații în care, deși legal citați, martorii nu se prezintă în fața instanței în vederea audierii.

În aceste situații, potrivit art. 327 alin. (5) C. pr. pen., legea prevede că instanța poate decide, motivat, fie continuarea judecării, fie amânarea cauzei.

Adoptarea soluției depinde de anumiți factori cum sunt: importanța declarațiilor martorului absent, numărul și importanța martorilor prezenți, legătura dintre faptele și împrejurările ce urmează să fie dovedite prin declarațiile martorilor prezenți la judecată și cele ce urmează să fie dovedite prin declarațiile martorilor care lipsesc, existența unor serioase contradicții între declarațiile date anterior de către martorii absenți și de către cei prezenți, proporția între martorii acuzării și martorii apărării.

Subsecvent evaluării factorilor și împrejurărilor susmenționate, instanța poate dispune continuarea judecării atunci când probele ce pot fi administrate sunt suficiente

pentru soluționarea cauzei, astfel că ascultarea martorului sau martorilor care lipsesc apare ca fiind inutilă, ori atunci când ascultarea martorilor prezenți se poate face fără ingerințe asupra principiilor aflării adevărului sau a dreptului la apărare al părților, urmând, dacă va fi nevoie, ca martorii care lipsesc să fie audiați la un alt termen de judecată.

În privința martorilor lipsă, instanța trebuie să depună toate diligențele pentru aducerea lor la instanță chiar și cu mandat de aducere dispunând continuarea judecății. Astfel, și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, într-o cauză⁴⁴ împotriva României a arătat că în ceea ce privește admiterea declarațiilor unor martori care nu s-au prezentat în instanță și care nu au putut fi interogați de către acuzat în nicio etapă a procesului, Curtea a clarificat în hotărârea sa pronunțată în cauza *Al-Khawaja și Tahery* că pentru a determina dacă admiterea unor astfel de probe era compatibilă cu dreptul la un proces echitabil trebuia să se stabilească mai întâi că exista un motiv temeinic pentru neprezentarea martorilor. În al doilea rând, atunci când depoziția unui martor absent era temeiul unic sau decisiv pentru o condamnare, erau necesare măsuri de contrabalansare suficiente, inclusiv existența unor garanții procedurale solide, care să permită o apreciere echitabilă și corespunzătoare a fiabilității probelor în cauză (a se vedea, *Al-Khawaja și Tahery*)

Cerința de a exista un motiv întemeiat pentru a admite *depoziția unui martor absent* este o chestiune preliminară care trebuie *examinată înainte de a se pronunța dacă proba a fost unică sau decisivă*. Chiar în cazul în care depoziția unui martor absent nu a fost unică sau decisivă, Curtea a identificat totuși o încălcare a art. 6 § 1 și art. 6 § 3 lit. d) din Convenție atunci când nu a fost oferit un motiv întemeiat pentru omisiunea audierii martorului. Acest lucru se întâmplă deoarece, ca regulă generală, martorii ar trebui să depună mărturie în timpul procesului și toate eforturile rezonabile ar trebui depuse pentru a se asigura înfățișarea lor. Astfel, atunci când martorii nu se înfățișează pentru a depune mărturie, există obligația de a verifica dacă absența lor este justificată (a se vedea cauza *Gabrielyan*, pct. 78).

⁴⁴ CEDO, hotărârea din 10 februarie 2015, cauza *Colac c. României*, publicată în M. Of. nr. 619 din 14 august 2015.

Așadar, chestiunea preliminară pe care Curtea trebuie să o examineze în prezenta cauză este dacă *a existat un motiv întemeiat* pentru a admite ca probe declarațiile date în etapa urmăririi penale de către cei 13 martori, fără ca aceste persoane să fie interogate în faza de judecată. Din aceste motive Curtea a declarat admisibil capătul de cerere privind pretinsa încălcare a dreptului reclamantului de a adresa întrebări martorilor în acuzare.

Martorii audiați rămân în sală, la dispoziția instanței, până la terminarea actelor de cercetare judecătorească care se efectuează în ședința respectivă. Dacă instanța găsește necesar, poate dispune retragerea lor sau a unora dintre ei din sala de ședință, în vederea reaudierii ori a confruntării lor.

Instanța poate încuviința plecarea martorilor, după audierea lor, în prealabil luând concluziile procurorului, persoanei vătămate și ale părților. Dispozițiile din art. 381 alin. (1)-(10) C. pr. pen. se aplică în mod corespunzător și în caz de *audiere a expertului sau interpretului*. Trebuie să menționăm faptul că deși în titlul articolului legiuitorul s-a referit numai la audierea martorului și a expertului în alin. (11) se referă și la interpret deși vechiul articol 327 C. pr. pen. făcea acest lucru, menționând *ascultarea martorului, expertului sau interpretului*.

Dispozițiile art. 130-134 C. pr. pen. referitoare la martorul vulnerabil, confruntarea martorilor, identificarea persoanelor sau audierea prealabilă a persoanei care face identificarea se aplică în mod corespunzător și la audierea în cadrul instanțelor de judecată. De asemenea, și dispozițiile art. 306 alin. (6) C. pr. pen. privind secretul bancar și cel profesional, cu excepția secretului profesional al avocatului, nu sunt opozabile instanței de judecată.

10. Consemnarea declarațiilor, renunțarea la probe și imposibilitatea administrării probelor

a) În desfășurarea judecării cauzelor penale potrivit art. 382 C. pr. pen. declarațiile și răspunsurile inculpaților, ale martorilor ori ale altor persoane audiate în cauză se consemnează în scris. În declarații se consemnează întrebările adresate pe

parcursul ascultării, menționându-se cine le-a formulat și se menționează de fiecare dată ora începerii și ora încheierii ascultării. În cazul inculpatului dacă are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declarației fiind urmate de semnătura acestuia. Aceste declarații scrise sunt semnate de inculpat, de martor ori alte persoane audiate, de președintele completului de judecată și de grefier, de avocatul inculpatului, al persoanei vătămate, al părții civile sau părții responsabile civilmente dacă aceștia au fost prezenți precum și de interpret când declarația a fost luată printr-un interpret.

Toate întrebările respinse sunt consemnate în încheierea de ședință potrivit art. 378-380 C. pr. pen.

b) Conform dispozițiilor art. 383 C. pr. pen., în cadrul procesului penal în fața instanței de judecată, procurorul, persoana vătămată și părțile pot renunța la probele pe care le-au propus.

Renunțarea la probă poate fi propusă de către cel care a solicitat-o, iar după punerea în discuție a renunțării, instanța dispune motivat ca proba să nu mai fie administrată, dacă apreciază că nu mai este necesar.

S-a dat posibilitatea recunoscută de legiuitor procurorului și părților de a aprecia ele singure asupra necesității și utilității audierii martorilor pe care i-au propus în sprijinul concluziilor lor. Fiind în faza judecării, acest lucru nu poate fi efectuat decât cu aprobarea și sub controlul instanței de judecată⁴⁵.

Dacă în cursul cercetării judecătorești administrarea unei probe anterior admise apare ca inutilă sau nu mai este posibilă, instanța, după ce ascultă procurorul, persoana vătămată și părțile, poate dispune ca acea probă să nu mai fie administrată. Din acest motiv instanța – în virtutea dreptului său suveran de a aprecia asupra utilității, concludenței și pertinentei – poate renunța la administrarea probei care a devenit inutilă.

⁴⁵ ICCJ, Completul de 5 judecători, dec. nr. 18 din 30 ianuarie 2014, www.scj.ro.

Dacă imposibilitatea de administrare se referă la o probă administrată în faza de urmărire penală și încuviințată de instanță, aceasta este pusă în discuția părților, a persoanei vătămate și a procurorului și se ține seama de ea la judecarea cauzei.

Dispoziția legală de la art. 383 alin. (4) C. pr. pen. se referă la imposibilitatea de administrare a unei probe ce a fost administrată în cadrul urmăririi penale fiind obligatorie punerea în discuție dacă ea nu mai poate fi administrată în fața instanței de judecată. În acest sens s-a pronunțat și Curtea Constituțională printr-o decizie⁴⁶ și anume că potrivit art. 374 alin. (7)-(9) C. pr. pen., probele administrate în cursul urmăririi penale și necontestate de părți, deși nu se readministrează, sunt puse în dezbateră contradictorie a acestora sau pot fi administrate din oficiu de către instanță dacă apreciază că este necesar pentru aflarea adevărului și pentru justa soluționare a cauzei. *Per a contrario*, o probă contestată va fi readministrată, iar, în speță, readministrarea nemaifiind posibilă, devine aplicabil textul legal criticat, ipoteză care, potrivit art. 383 alin. (4) din același cod, obligă instanța să o pună în discuția părților, a persoanei vătămate și a procurorului, dacă imposibilitatea de administrare se referă la o probă administrată în faza de urmărire penală și încuviințată de instanță.

11. Prezentarea mijloacelor materiale de probă, amânarea pentru probe noi

Mijloacele materiale de probă sunt acele obiecte care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului. Sunt, de asemenea, corpuri delictive, mijloacele materiale de probă care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și obiectele care sunt produsul infracțiunii [art. 197 alin. (1) și (2) C. pr. pen.].

Față de cele arătate atunci când în cauza supusă judecății există *mijloace materiale de probă*, instanța, la cerere sau din oficiu, dispune aducerea și prezentarea acestora, dacă este posibil (art. 384 C. pr. pen.). Dispoziția legală menționată ne arată că atât procurorul, părțile, persoana vătămată, cât și instanța din oficiu pot solicita

⁴⁶ Dec. nr. 724/2019, publicată în M. Of. nr. 266 din 31 martie 2020.

aducerea și prezentarea acestora, numai atunci când este posibil. Considerăm că existența acestor mijloace de probă ar trebui să fie obligatorie atunci când este posibil chiar dacă în dispoziția legală nu se specifică acest lucru întrucât prezentarea lor la instanță ar putea să releve aspecte în aflarea adevărului pe care nici măcar instanța nu le cunoaște la momentul solicitării, cu atât mai mult dacă ele sunt reliefate de către una dintre părți sau procuror.

Așa cum se arată și în dispozițiile art. 374 alin. (9) și (10) C. pr. pen., la începutul judecății sau pe parcursul cercetării judecătorești, procurorul, persoana vătămată și părțile pot cere administrarea de probe noi, același drept fiind și pentru completul de judecată când poate dispune din oficiu.

Potrivit art. 385 C. pr. pen. dacă din cercetarea judecătorească rezultă că pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei este necesară administrarea de *probe noi*, instanța dispune fie judecarea cauzei în continuare, fie *amânarea ei pentru administrarea probelor*. Din această dispoziție legală rezultă că numai dacă din cercetarea judecătorească ar fi necesară administrarea de probe noi pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei, cauza trebuie să continue și ar trebui să fie amânată însă acest articol trebuie coroborat cu dispozițiile art. 374 alin. (9) și (10) C. pr. pen.

Curtea Constituțională, în analiza dispozițiilor art. 385 C. pr. pen. privind constituționalitatea acestui articol⁴⁷, a motivat că *administrarea probelor noi*, chiar și a celor propuse din oficiu, poate fi dispusă doar dacă acestea sunt relevante în raport cu obiectul probațiunii, adică sunt pertinente, concludente și utile cauzei. Administrarea de probe care nu au niciun efect asupra soluționării cauzei ori pentru dovedirea unor aspecte asupra cărora organele judiciare s-au edificat deja nu ar conduce decât la tergiversarea soluționării cauzei. Faptul că instanța judecătorească dispune administrarea unor *probe noi, propuse din oficiu*, nu presupune automat că hotărârea pronunțată se va întemeia exclusiv pe aceste probe. Astfel, dispoziția potrivit căreia probele sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare este completată, în același text de lege, de mențiunea că această apreciere se realizează în urma evaluării

⁴⁷ Dec. nr. 754/2019 publicată în M. Of. nr. 210 din 16 martie 2020.

tuturor probelor administrate în cauză, ceea ce exclude posibilitatea întemeierii hotărârii numai pe anumite probe, indiferent de valoarea atribuită acestora de către instanța care o pronunță. Acest fapt conferă procedurii caracter echitabil, deoarece, pe lângă faptul că, potrivit art. 4 alin. (2) C. pr. pen., orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea inculpatului, principiul liberei aprecieri a probelor nu este absolut, fiind mărginit de existența unor mijloace compensatorii care să asigure un echilibru suficient între acuzare și apărare.

Pot exista situații când se pot administra probe noi din oficiu, în sensul că instanța de judecată potrivit art. 192 C. pr. pen. poate dispune prin încheiere o cercetare la fața locului, atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării a unor împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului sau să dispună potrivit art. 193 C. pr. pen. reconstituirea, dacă găsește necesar pentru verificarea sau precizarea unor date sau probe ori pentru a stabili împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru soluționarea cauzei. Menționăm faptul că atât la cercetarea la fața locului, cât și la reconstituire se încheie un proces-verbal de către membrii completului de judecată care au efectuat aceste activități în care în primul rând e indicată încheierea prin care s-a dispus măsura.

12. Schimbarea încadrării juridice

Sesizarea instanțelor de judecată cu săvârșirea unei infracțiuni poate fi în diferite variante cum ar fi la unele infracțiuni în varianta tip, în varianta calificată sau agravată, în forma tentativei sau în forma participației penale precum și existența unei pluralități de infracțiuni.

Așa cum se arată în dispozițiile art. 386 alin. (1) C. pr. pen. dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea

judecării, pentru a-și pregăti apărarea. Prin decizia nr. 250/2019⁴⁸ Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile art. 386 alin. (1) C. pr. pen. sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată se pronunță cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauzei.

Astfel, dispozițiile art. 368 alin. (1) C. pr. pen. impun o *dublă obligație instanței* atunci când se solicită schimbarea încadrării juridice a faptei și anume:

- obligația să pună în discuție noua încadrare juridică;
- obligația de a informa inculpatul că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării pentru a își pregăti apărarea.

În practica constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, în deciziile date s-a considerat că pentru a constitui o garanție a dreptului la apărare, cât și a soluționării corecte a cauzei trebuie să existe o procedură echitabilă conform art. 6 par. 3 lit. a) și b) din Convenție astfel în cazul schimbării încadrării juridice, cum au procedat și unele instanțe din România s-a considerat că s-a adus atingere dreptului reclamantului de a fi informat în mod detaliat cu privire la natura și cauza acuzației aduse împotriva sa precum și dreptului său de a dispune de timpul și facilitățile necesare pregătirii apărării sale.

Așa cum se menționează și în considerentele deciziei nr. 250/2019 Curtea reține că *obiectul judecării* se limitează la fapta și persoana reținute în actul de sesizare a instanței – rechizitoriul sau încheierea de începere a judecării, după caz – nu *însă și la încadrarea juridică a faptei*. În condițiile în care corecta încadrare juridică a unei fapte pentru care o persoană este inculpată ține de corecta aplicare a legii penale, de respectarea principiului legalității în cursul procedurilor judiciare, în vederea respectării acestor principii și a dreptului părților la un proces echitabil, pe parcursul procesului penal acuzația penală poate fi modificată din perspectiva încadrării juridice a faptei. Așadar, dacă fapta reținută în actul de sesizare în sarcina persoanei acuzate nu se regăsește perfect în norma care o incriminează, atunci instanța de judecată este

⁴⁸ Publicată în M. Of. nr. 500 din 20 iunie 2019.

obligată – din oficiu sau la cererea participanților la procesul penal, indiferent de procedura de judecată pe care o aplică – să îi găsească corespondentul în cadrul normativ, potrivit art. 386 C. pr. pen. *Încadrarea juridică* a faptei semnifică stabilirea textului de lege care o prevede și o sancționează și caracterizarea ei ca infracțiune potrivit acestui text și presupune realizarea de către organele judiciare a unei relații corespunzătoare între conținutul legal al infracțiunii și conținutul concret al acesteia. Prin încadrarea juridică a faptei se statuează asupra textului din legea penală, a tiparului incriminator ce prevede și sancționează fapta socialmente periculoasă ce constituie *obiectul cauzei penale*, în sensul art. 371 C. pr. pen.

Din analiza prevederilor art. 386 alin. (1) C. pr. pen., întrucât se menționează termenii „*în cursul judecății*”, rezultă că schimbarea încadrării juridice poate avea loc în fața primei instanțe sau în judecarea căilor de atac și că ea este de fapt un act procesual în care dacă există erori reținute în rechizitoriu cu privire la o anumită încadrare juridică sau chiar pe parcursul judecății apar alte elemente ce ar determina o altă încadrare juridică ea poate fi cerută de către procuror sau oricare dintre părți. Spunem acest lucru întrucât potrivit art. 363 alin. (3) C. pr. pen. – în cursul judecății procurorul formulează cereri, ridică excepții și pune concluzii, iar în dispozițiile art. 364 alin. (6), art. 365 alin. (2) și art. 366 alin. (2) C. pr. pen. inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente și persoana vătămată pot formula, de asemenea, cereri, ridică excepții și pune concluzii. Trebuie să precizăm faptul că persoana vătămată poate formula aceste cereri numai pe latura penală a cauzei.

Așa cum se menționează și în decizia nr. 253/2017⁴⁹ a Curții Constituționale, *încadrarea juridică* a faptei presupune realizarea de către organele judiciare a unei concordanțe între conținutul legal al infracțiunii și conținutul concret al acesteia. De pildă, se poate schimba încadrarea juridică dintr-o infracțiune în altă infracțiune, însă *cu reținerea aceleiași laturi obiective, dar cu urmări sau cu împrejurări diferite*. Așadar, schimbând încadrarea juridică a faptei, instanța *constată ca săvârșită aceeași faptă prevăzută în actul de sesizare*, însă cu reținerea sau înlăturarea unor împrejurări

⁴⁹ Publicată în M. Of. nr. 570 din 18 iulie 2017.

de care nu/se face vorbire în rechizitoriu. Or, Curtea constată că datele, care ar putea conduce la concluzia că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, *pot să apară doar în cursul cercetării judecătorești ca urmare a readministrării probelor din urmărirea penală ori a administrării de probe noi.* Totodată, Curtea constată că schimbarea încadrării juridice a faptei poate avea loc în anumite condiții, a căror îndeplinire constituie o garanție atât a dreptului de apărare al părților, cât și a soluționării corecte a cauzei. Procedura pe care instanța de judecată trebuie să o aplice în ipoteza schimbării încadrării juridice a faptei este reglementată de art. 386 C. pr. pen., potrivit căruia instanța de fond este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecării, pentru a-și pregăti apărarea, iar, *dacă noua încadrare juridică vizează o infracțiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate* [art. 386 alin. (2) C. pr. pen.], instanța de judecată este obligată să cheme persoana vătămată și să o întrebe dacă înțelege să facă plângere prealabilă. În situația în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanța continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal. Așadar, față de procedura menționată și soluția ce poate fi pronunțată în ipoteza ultimă din paragraful anterior, Curtea constată că *schimbarea încadrării juridice* a faptei implică verificarea temeiniciei acuzației, fiind o instituție juridică ce *poate fi valorificată doar în faza judecării în primă instanță.*

Cu privire la acest ultim alineat al deciziei nr. 253/2017 în care pentru schimbarea încadrării juridice într-o faptă pentru care ar fi necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în care această schimbare se putea face numai la instanța fondului, prin decizia nr. 250/2019, Curtea Constituțională și-a schimbat opțiunea, menționând așa cum arată și dispozițiile legale (*în cursul judecării*) că aceasta poate fi făcută și în cadrul apelului și nu numai la instanța de fond (a se vedea în acest sens par. 43 din decizie).

De altfel, dacă persoana vătămată înțelege să facă plângere în condițiile art. 386 alin. (2) C. pr. pen. nu este de fapt o repunere în termenul de formulare a plângerii prealabile deoarece persoana vătămată participă în procesul penal fie ca subiect

principal, fie ca parte civilă, iar, pe de altă parte, problema termenului de formulare a plângerii prealabile nu se mai pune la momentul schimbării încadrării juridice întrucât procesul penal a fost guvernat până la momentul respectiv de principiul oficialității (aceasta nu se confundă nici cu repunerea în termen a apelului prevăzut de art. 411 C. pr. pen. care e o instituție procesuală distinctă și cu efecte proprii. Legiuitorul a prevăzut posibilitatea persoanei vătămate de a face plângere urmând ca procesul penal să continue, iar dacă persoana vătămată renunță la formularea plângerii se va dispune încetarea procesului penal (a se vedea în acest sens și decizia Curții Constituționale nr. 187/2015⁵⁰).

Avându-se în vedere și decizia Curții Constituționale nr. 250/2019, rezultă că atunci când instanța de judecată schimbă încadrarea juridică, nu trebuie să se pronunțe asupra fondului cauzei, ci la un alt termen pentru a nu fi încălcate dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare.

Dacă cererea de schimbare a încadrării juridice a faptei are loc în cadrul procedurii recunoașterii învinuirii prevăzut în dispozițiile art. 374 alin. (4), art. 375, art. 377 C. pr. pen. și după schimbarea încadrării juridice sunt necesare administrarea altor probe, instanța după ce ia concluziile procurorului și ale părților poate dispune efectuarea cercetării judecătorești în procedura obișnuită prevăzută de art. 374 alin. (5)-(10) C. pr. pen.

În cazul în care nu s-ar respecta dispozițiile prevăzute la art. 376 C. pr. pen. acestea ar putea fi sancționate cu nulitatea relativă prevăzută în art. 282 alin. (1) și (4) lit. c) C. pr. pen. dacă schimbarea s-a dispus în timpul judecății, iar dacă s-a pronunțat odată cu soluționarea cauzei să fie ca motiv de apel.

13. Terminarea cercetării judecătorești

Într-un proces penal, cercetarea judecătorească se face prin audierea inculpatului, a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente, se

⁵⁰ Publicată în M. Of. nr. 420 din 12 iunie 2015.

procedează la readministrarea probelor încuviințate care au fost efectuate în cursul urmăririi penale precum și administrarea de probe noi din oficiu sau la cerere, care au fost cerute, iar dacă din cercetarea judecătorească rezultă o altă faptă penală, poate dispune chiar schimbarea încadrării juridice.

De asemenea, se rezolvă chestiunile incidentale, cererile sau excepțiile făcute de către părți, persoana vătămată sau procuror, iar potrivit art. 387 C. pr. pen., înainte de a declara terminată cercetarea judecătorească, președintele întreabă procurorul, persoana vătămată și părțile dacă mai au de dat explicații ori de formulat cereri noi pentru completarea cercetării judecătorești.

Dacă nu s-au formulat cereri sau dacă cererile formulate au fost respinse ori dacă s-au efectuat completările cerute, președintele declară terminată cercetarea judecătorească, considerându-se că toată procedura de probațiune s-a închis și că poate să aibă loc dezbaterile în cauză.

14. Dezbaterile și ordinea în care se dă cuvântul, ultimul cuvânt al inculpatului și concluziile scrise

a) Dezbaterile – după terminarea cercetării judecătorești (care în sens larg a fost tot o dezbatere) are loc o *dezbatere stricto sensu* pentru că se dă cuvântul atât procurorului și părților care vor examina materialul probator al cauzei, vor discuta în contradictoriu chestiunile de fapt și de drept și vor pune concluziile lor prin care solicită completului de judecată care ar fi soluția ce ar fi preconizată în cauză⁵¹.

Astfel, potrivit art. 388 alin. (1) C. pr. pen. după terminarea cercetării judecătorești se trece la dezbateri, dându-se cuvântul în *următoarea ordine*: procurorului, persoanei vătămate, părții civile, părții responsabile civilmente și inculpatului. Dezbaterile reprezintă de fapt punctul culminant al procesului penal în sensul că atât completul de judecată, părțile și reprezentanții lor examinează toată cercetarea judecătorească în acel proces cu elementele de contradictorialitate examinându-se atât valoarea probelor administrate în cauza respectivă, chestiunile de

⁵¹ T. Pop, *op. cit.*, vol. IV, p. 222.

fapt și de drept și punând concluziile necesare. Din analiza textului al art. 388 alin. (1) C. pr. pen. rezultă că legiuitorul a prevăzut o anumită ordine și anume:

- *procurorul*, ca reprezentant al Ministerului Public, va expune în primul rând oral din rechizitoriu chestiunile de fapt și de drept ce privesc probatoriul efectuat în cauză, încadrarea juridică și concluziile acestuia cu privire la stingerea acțiunii penale în funcție de cauza respectivă solicitând: condamnarea inculpatului, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal. Menționăm că în cursul dezbaterilor procurorul întrucât nu mai poate dispune de acțiunea penală el nici nu și-o poate retrage astfel încât numai completul de judecată este cel care se poate pronunța asupra acesteia. Atunci când potrivit art. 19 alin. (3) C. pr. pen. persoana vătămată e lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă dacă nu are un reprezentant legal ea poate fi susținută de către procuror și are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală;

- *persoana vătămată* este cea care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală și din acest motiv dacă nu s-a constituit parte civilă în cauză ea va putea pune concluzii în cadrul dezbaterilor numai pe latura penală a cauzei privitor la învinuirea adusă inculpatului conform art. 366 alin. (2) C. pr. pen. Ea se referă numai la fapta care i-a cauzat vătămarea și pentru care participă în cadrul procesului penal;

- *partea civilă* va putea în cadrul dezbaterilor să pună concluzii cu privire la indicarea naturii și întinderii pretențiilor, a motivelor și probelor pe care acestea se întemeiază, cât și cu privire la latura penală a cauzei dacă acestea au legătură cu pretențiile civile referitoare la existența faptei. În cadrul dezbaterii la judecata în fond partea civilă poate însă renunța în tot sau în parte la pretențiile civile formulate;

- *partea responsabilă civilmente* este partea care deși nu a participat la săvârșirea infracțiunii, ea este introdusă în procesul penal, la cererea părții îndreptățite potrivit legii civile pentru ca aceasta să răspundă alături de inculpat în privința acțiunii civile a cauzei. În cadrul deliberării, concluziile acesteia pot să fie legate de calitatea sa de parte responsabilă civilmente în care poate demonstra că nu ar fi întrunite condițiile

răspunderii civile pentru ca ea să răspundă alături de inculpat sau, dacă răspunderea civilă există, de admitere a despăgubirilor civile la valoarea reală a prejudiciului;

– *inculpatul*, întrucât dezbaterile au ca obiect rezolvarea fondului cauzei, în concluziile sale se va referi la încadrarea juridică, la forma de vinovăție, va face referire la probele care au fost administrate în cauză până la momentul încheierii cercetării judecătorești și va solicita ce soluții ar trebui să adopte instanța în privința sa. În majoritatea cazurilor sau acolo unde asistența juridică este obligatorie, pledoaria pe care trebuie să o facă inculpatul o face apărătorul său (ales sau din oficiu). După ce se dă cuvântul în ordinea prevăzută de lege, președintele instanței poate da *cuvântul și în replică*, însă aceasta replică trebuie să se facă în limitele a ceea ce este strict necesar pentru combaterea argumentelor adversare, care nu au mai fost înainte discutate⁵². Pentru cazurile în care s-a admis *procedura simplificată*, apărătorul inculpatului nu mai poate susține chestiuni contrare prin care inculpatul a recunoscut faptele numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale sau a înscrisurilor prezentate în fața instanței de judecată. Președintele completului are dreptul *de a limita durata* concluziilor procurorului, ale părților, ale persoanei vătămate și ale avocaților, însă, când se hotărăște acest lucru, trebuie ca acestea să aibă o durată similară [art. 388 alin. (3) C. pr. pen.];

De asemenea, președintele completului are dreptul să îi întrerupă pe cei care au cuvântul, dacă în susținerile lor depășesc limitele cauzei ce se judecă. Pentru situațiile în care sunt mulți inculpați într-o cauză și dezbaterile, datorită timpului, nu se termină în aceeași ședință sau pentru alte motive temeinice, ele pot fi întrerupte, însă întreruperea nu poate fi mai mare de 3 zile [art. 388 alin. (6) C. pr. pen.]. Nu trebuie confundată această amânare a dezbaterilor cu amânarea cauzei în timpul cercetării judecătorești, la mai multe termene de judecată, pentru ca aceasta să fie finalizată.

b) Potrivit art. 389 C. pr. pen. înainte de a încheia dezbaterile președintele dă ultimul cuvânt inculpatului personal. Dacă se omite să se facă acest lucru, intervine

⁵² T. Pop, *op. cit.*, vol. IV, p. 235.

sanctiunea nulității relative pentru că nulitatea absolută prevăzută de art. 281 lit. e) C. pr. pen. (prezența inculpatului atunci când participarea sa e obligatorie potrivit legii), cât și lit. f) (asistarea inculpatului precum și a celorlalte părți atunci când asistența e obligatorie) operează numai în cazul lipsei inculpatului și a avocatului de la dezbateri. Am putea da exemplu aici o cauză⁵³, judecată la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care a arătat că Înalta Curte și-a bazat condamnarea reclamantului pentru tâlhărie pe o nouă interpretare a probelor care fuseseră depuse la dosar în fața instanțelor anterioare, fără a proceda la ascultarea martorilor în cauză. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că prin condamnarea reclamantului pentru tâlhărie, pronunțată fără ascultarea reclamantului în persoană, precum și fără ascultarea martorilor, în măsura în care cele două instanțe inferioare consideraseră că elementele constitutive ale acestei infracțiuni nu erau reunite, s-au încălcat cerințele unui proces echitabil în sensul art. 6 § 1 din Convenție.

În timpul în care inculpatul are ultimul cuvânt, nu i se pot pune întrebări și menționăm faptul că acesta este un drept și nu o obligație însă, în general, majoritatea inculpaților, în funcție de probatoriul administrat în cauză, declară dacă sunt sau nu vinovați. În situațiile în care inculpatul relevă fapte sau împrejurări noi, esențiale pentru soluționarea cauzei, instanța poate dispune *reluarea cercetării judecătorești*. Legiuitorul a menționat acest lucru pentru că de multe ori în ultimul cuvânt inculpatul poate releva aspecte pe care fie nu a dorit să le spună până atunci, fie văzând situația.

c) În funcție de complexitatea cauzei, potrivit art. 390 C. pr. pen., instanța poate cere părților după închiderea dezbaterilor să depună concluzii scrise. Există situații în care, după închiderea dezbaterilor și unde instanța rămâne în pronunțare, unele dintre părți, pe lângă concluziile scrise ale avocaților, să depună și memorii, acestea nefiind interzise. Legea permite ca atât procurorul, persoana vătămată, cât și părțile să poată depune concluzii scrise chiar și atunci când ele nu sunt cerute de instanța de judecată. Dacă în aceste concluzii scrise se relevă fapte sau împrejurări noi esențiale pentru

⁵³ Hotărârea din 4 octombrie 2016 în cauza *Torja c. României*, www.ier.gov.ro.

soluționarea cauzei sau că o anumită împrejurare trebuie lămurită potrivit art. 395 C. pr. pen. în cursul deliberării, instanța poate relua cercetarea judecătorească sau a dezbaterilor, repunând cauza pe rol.

Deliberarea și hotărârea instanței

Actul final al procesului penal în faza de judecată este *hotărârea* instanței prin care se rezolvă conflictul de drept penal. După ce au fost terminate dezbaterile, președintele dă ultimul cuvânt inculpatului, la închiderea acestora președintele completului informează părțile și persoana vătămată prezente asupra datei și modalității de pronunțare a hotărârii.

1. Soluționarea cauzei

Așa cum se menționează și în dispozițiile art. 391 alin. (1) și (3) C. pr. pen. privind *soluționarea cauzei, deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii* se fac într-un termen de maximum 60 de zile de la închiderea dezbaterilor. În cazuri temeinic justificate, dacă deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc în termenul prevăzut la alin. (1), instanța poate amâna succesiv pronunțarea, fiecare amânare neputând depăși 30 de zile. În toate cazurile, deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc mai târziu de 120 de zile de la închiderea dezbaterilor.

Ca regulă, deliberarea și pronunțarea hotărârii se fac în ziua în care au avut loc dezbaterile, iar dacă sunt cazuri temeinic justificate, sunt prevăzute termenele în art. 391 alin. (3) C. pr. pen. Termenul începe să curgă din ziua în care au avut loc dezbaterile, fiind un termen procedural, *de recomandare*, care se calculează potrivit art. 269 C. pr. pen.

2. Deliberarea

Deliberarea, obiectul deliberării și reluarea cercetării judecătorești sau a dezbaterilor sunt prevăzute în dispozițiile art. 392, 393 și 395 C. pr. pen.

*Deliberarea*⁵⁴ este o activitate în care se examinează chestiunile de fapt și de drept, asupra existenței faptei și vinovăției inculpatului, asupra stabilirii pedepsei, asupra stabilirii măsurii educative ori a măsurii de siguranță dacă este cazul să fie luată precum și asupra deducerii duratei măsurilor preventive privative de libertate și a internării medicale. Dacă avem și o *acțiune civilă* în cadrul procesului penal completul de judecată deliberează și asupra reparării pagubei produse prin infracțiune, asupra măsurilor preventive și asigurătorii, a mijloacelor materiale de probă, a cheltuielilor judiciare, precum și asupra oricărei alte probleme privind justa soluționare a cauzei [art. 393 alin. (1)-(3) C. pr. pen.].

Așa cum se arăta în dreptul procesual penal mai vechi⁵⁵, *deliberarea* este o operațiune (judecata în fapt și în drept) de analiză faptică, logică și juridică și de concluzie a instanței de judecată și care se încheie cu concluzia hotărârii prin soluționarea conflictului de drept. Astfel, *deliberarea* este judecata propriu-zisă iar hotărârea este fixarea concluziei deliberării.

Potrivit art. 392 alin. (1) și (2) C. pr. pen., la *deliberare* iau parte numai membrii completului în fața căruia a avut loc dezbateră, iar completul de judecată *deliberează în secret*. Este normal ca *deliberarea* să aibă loc în secret întrucât completul de judecată trebuie să fie lipsit de orice influență sau intervenție în fixarea convingerilor cu privire la soluția ce o vor adopta în cauză. De altfel, potrivit art. 91 alin. (2) din Legea nr. 303/2004⁵⁶ judecătorul este obligat să păstreze *secretul deliberărilor și al voturilor la care a participat*, inclusiv după încetarea exercitării funcției. Mai arătăm faptul că în această procedură a deliberării în secret este obligatoriu ca toți membrii completului de judecată în fața căruia au avut loc dezbaterile să-și spună părerea asupra fiecărei chestiuni (de fapt și de drept), iar dacă completul are mai mulți membri pentru a nu se

⁵⁴ Provine din cuvântul latinesc *delibero* care înseamnă a cumpăni, a dezbate, a se hotări.

⁵⁵ T. Pop, *op. cit.*, vol. IV, pp. 241-242.

⁵⁶ Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată în M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005.

influența luarea hotărârii președintele va fi ultimul care își va exprima opinia. Niciun judecător care face parte din completul de judecată nu poate spune că se abține pentru a-și exprima opinia cu privire la cauza a cărei deliberare se face.

În privința deliberării, trebuie să arătăm că aceasta nu este o etapă formală a completului de judecată, ea fiind esențială pentru respectarea dreptului la un proces echitabil reprezentând o activitate complexă și deosebit de importantă în contextul luării unei hotărâri. Cu ocazia deliberării, completul de judecată trebuie să *decidă mai întâi asupra chestiunilor de fapt* care se referă la temeinicia învinuirii aduse inculpatului, respectiv dacă se poate reține că inculpatul a săvârșit fapta, acest lucru făcându-se numai prin aprecierea probelor. Dacă completul de judecată apreciază, cu ocazia deliberării, că o anumită împrejurare de fapt trebuie lămurită și este necesară reluarea cercetării judecătorești, va *repune cauza pe rol*. De asemenea, dacă judecata a avut loc în condițiile art. 375 alin. (1)-(2) C. pr. pen. privind procedura în cazul recunoașterii învinuirii, iar instanța constată că pentru soluționarea acțiunii penale se impune administrarea altor probe în afara înscrisurilor, *repune cauza pe rol* și dispune efectuarea cercetării judecătorești [art. 395 alin. (1)-(2) C. pr. pen.].

Pentru rezolvarea *chestiunilor de drept*, în procesul deliberării completul de judecată stabilește infracțiunea pe care a săvârșit-o inculpatul, forma acesteia (consumată, forma tentativei, infracțiune simplă, continuată, complexă), după care se deliberează cu privire la răspunderea penală a inculpatului, iar dacă acesta răspunde penal și nu există vreo cauză de înlăturare a răspunderii penale se concluzionează asupra pedepsei sau a măsurii educative, a măsurii de siguranță dacă este cazul să fie luată, iar dacă avem măsuri preventive privative de libertate deducerea duratei acestora sau referințe la internarea medicală. Pentru situațiile în care după încheierea dezbaterilor și în concluziile scrise se solicită schimbarea încadrării juridice având în vedere și decizia Curții Constituționale nr. 250/2019 dacă completul de judecată este de acord cu această solicitare, este obligatorie repunerea pe rol a cauzei.

În privința rezolvării acțiunii civile, completul de judecată deliberează conform dispozițiilor art. 393 alin. (3) C. pr. pen.

3. Luarea hotărârii

Rezultatul deliberării îl reprezintă hotărârea în cauza respectivă ce reprezintă atât un act procesual, cât și procedural, și potrivit art. 394 alin. (1) C. pr. pen. hotărârea trebuie să fie rezultatul acordului membrilor completului de judecată asupra soluțiilor date chestiunilor supuse deliberării.

Trebuie să mai arătăm faptul că potrivit dispozițiilor art. 354 alin. (2) C. pr. pen. completul nu mai poate fi schimbat după începerea dezbaterilor astfel încât completul care a participat la dezbateri este și cel care deliberează în secret în cauza respectivă. Încălcarea acestor dispoziții este sancționată cu nulitatea absolută prevăzută de art. 281 alin. (1) lit. a) C. pr. pen. privind compunerea completului de judecată.

Deoarece prin luarea hotărârii se rezolvă atât conflictul de drept penal, cât și stingerea raporturilor privind procesul penal trebuie ca această hotărâre să fie luată în unanimitate sau cu majoritate. La completurile de judecată cu un singur judecător nu se mai pune problema unanimității însă în cazul completului format din 2 judecători, potrivit art. 17 din Legea nr. 303/2004, dacă aceștia nu ajung la un acord asupra hotărârii ce urmează a se pronunța, procesul se judecă din nou în complet de divergență. Acest complet se constituie prin includerea, în completul de judecată, a judecătorului din planificarea de permanență. Completul de divergență se face și atunci când nu se poate întruni majoritatea. Potrivit art. 394 alin. (3) C. pr. pen., dacă din deliberare rezultă mai mult decât două păreri, judecătorul care opinează pentru soluția cea mai severă trebuie să se alăture celei mai apropiate de părerea sa. Această dispoziție se aplică atunci când sunt mai mult de 2 păreri, nu avem condiții de majoritate, iar dispoziția legală ne arată că judecătorii care opinează pentru soluția cea mai severă, trebuie să se alăture opiniei celei mai apropiate de părerea sa, iar dacă nici în acest fel nu se poate forma majoritatea atunci se ajunge din nou la completul de divergență. Putem avea aici situații în cazul completurilor de 3 judecători sau în cazul completurilor de 5 judecători.

Atunci când se formează o majoritate în luarea unei hotărâri, potrivit art. 394 alin. (4) C. pr. pen., motivarea opiniei separate este obligatorie de către judecătorul care nu a fost de acord cu opinia majoritară.

4. Minuta

*Minuta*⁵⁷ – hotărârea judecătorească se pronunță de către completul de judecată prin rezolvarea acțiunii penale și a acțiunii civile într-o cauză dedusă judecății instanței penale însă, atunci când instanța nu pronunță una dintre soluțiile prevăzute la art. 396 și 397 C. pr. pen., rezultatul deliberării se consemnează într-o minută care trebuie să aibă conținutul prevăzut pentru dispozitivul hotărârii [art. 400 alin. (1) C. pr. pen.]. Ca să fie în concordanță cu dispozitivul, minuta trebuie să aibă conținutul acesteia așa cum e prevăzut în dispozițiile art. 404 alin. (1) C. pr. pen. Acest lucru este menționat și în dispozițiile art. 406 alin. (3) C. pr. pen. în care se arată că rezultatul deliberării se consemnează într-o minută în care dispozitivul hotărârii trebuie să fie conform cu minuta, ceea ce înseamnă că atunci când se redactează și semnează hotărârea dispozitivul are conținutul minutei. Este obligatoriu ca minuta să se semneze de către membrii completului de judecată, ea întocmindu-se în două exemplare originale din care unul se atașează la dosarul cauzei, iar celălalt se depune spre conservare la dosarul de minute al instanței. Atunci când instanța de judecată a întocmit o minută în cauză, după deliberare, este obligatoriu ca instanța sau judecătorul, indiferent de funcția judiciară pe care o exercită *să redacteze hotărârea în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțarea minutei*, care se semnează de toți membrii completului de judecată și de grefier.

Minuta se întocmește în formă scrisă și având în vedere că nu dă o rezolvare privind una dintre soluțiile prevăzute la art. 396 și 397, ea se poate da în materia măsurilor preventive, a măsurilor asigurătorii, în procedura de cameră preliminară precum și în cazul căilor de atac. Modificarea minutei se poate face numai în condițiile art. 277 C. pr. pen. privind modificări în acte procedurale pentru că în caz contrar aceste modificări ar duce la anularea hotărârii.

5. Rezolvarea acțiunii penale

⁵⁷ Prin dec. nr. 233/2021 a Curții Constituționale s-a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 400 alin. (1), art. 405 alin. (3) și art. 406 alin. (1) și (2) C. pr. pen. (minuta, pronunțarea hotărârii, redactarea și semnarea hotărârii) astfel încât Parlamentul României, prin Legea nr. 130/2021 publicată în M. Of. nr. 493 din 12 mai 2021, a modificat dispozițiile art. 391, art. 400 alin. (1)-(2), art. 405, art. 406 și art. 407 C. pr. pen.

Potrivit dispozițiilor art. 396 alin. (1)-(10) C. pr. pen., instanța de judecată hotărăște rezolvarea acțiunii penale asupra învinuirii aduse inculpatului, pronunțând, după caz: *condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal*.

În acest sens, dispozițiile art. 396 alin. (1) C. pr. pen. prevăd că, în soluționarea acțiunii penale, instanța *hotărăște prin sentință* [potrivit art. 370 alin. (1) C. pr. pen.] *asupra învinuirii* aduse inculpatului, prin „învinuire” înțelegându-se totalitatea faptelor, a acuzațiilor formulate prin actul de sesizare [rechizitoriul procurorului, astfel cum a fost verificat sub aspectul regularității în procedura prevăzută de art. 342 și urm. C. pr. pen., sau încheierea judecătorului de cameră preliminară, pronunțată în temeiul art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C. pr. pen., împotriva persoanei deferite judecății și care au format obiectul acțiunii penale exercitate de procuror pe parcursul procedurii judiciare. Judecata în primă instanță trebuie să dea o rezolvare integrală fondului cauzei, sens în care organul judiciar legal investit are obligația să se pronunțe asupra acțiunii penale, dar și a celei civile, cu referire la toate faptele și persoanele indicate în actul de sesizare a instanței, orice omisiune sub acest aspect afectând realizarea scopului procesului penal, respectiv soluționarea în întregime a conflictului juridic de drept penal dedus judecății, cu consecința stingerii acestuia în privința ambelor laturi ale sale (penală și civilă).

De altfel, îndatorirea instanței de fond de a se pronunța asupra tuturor faptelor cu care a fost legal investită prin actul de sesizare nu rezultă doar din economia dispozițiilor art. 17 alin. (2) și art. 396 alin. (1) C. pr. pen., dar și din textul art. 371 din același cod care circumstanțiază *obiectul judecății* la faptele și persoanele arătate în respectivul act de sesizare, precum și din cel al art. 403 C. pr. pen. care, reglementând *conținutul hotărârii judecătorești* prin care instanța soluționează fondul cauzei, prevede că aceasta trebuie să cuprindă, printre altele, în caz de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei, fiecare faptă reținută în sarcina inculpatului [alin. (2)], iar, în situația în care au fost reținute doar o parte dintre faptele ce formează obiectul trimiterii în judecată, trebuie să menționeze pentru care anume

fapte s-a pronunțat condamnarea ori, după caz, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei și pentru care anume fapte, încetarea procesului penal ori achitarea [alin. (3)]. În plus, această obligație ce incumbă primei instanțe reprezintă o garanție a respectării exigențelor unui proces echitabil, căci, în conformitate cu art. 8 C. pr. pen., organele judiciare au îndatorirea „de a desfășura (...) judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și drepturilor părților (...), astfel încât să fie constatate (...) în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii (...)”, iar, potrivit art. 6 par. 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, „orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil (...) de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa”⁵⁸.

Condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepse se pronunță de către instanța de judecată numai dacă nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 C. pr. pen. pentru că, în caz contrar, aceasta se pronunță prin achitare sau încetarea procesului penal.

Condamnarea se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat [art. 396 alin. (2) C. pr. pen.]. Hotărârea de condamnare trebuie să conțină pe lângă descrierea faptei ce face obiectul trimiterii în judecată, motivarea soluției cu privire la latura penală prin analiza probelor care au servit ca temei pentru soluționarea laturii penale, o expunere care trebuie să cuprindă fiecare faptă reținută de instanță în sarcina inculpatului, forma de vinovăție, circumstanțele agravante sau atenuante, starea de recidivă dacă există, măsurile preventive care au fost luate și eventual deducerea din pedeapsa pronunțată. Astfel, Curtea Constituțională, prin decizia nr. 47/2016⁵⁹, a arătat că standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă din cuprinsul dispozițiilor art.

⁵⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 174 din 2 iulie 2020, www.scj.ro.

⁵⁹ Publicată în M. Of. nr. 323 din 27 aprilie 2016.

396 alin. (2) C. pr. pen. constituie o garanție procesuală a aflării adevărului și, implicit, a dreptului la un proces echitabil. De asemenea, acest standard asigură respectarea prezumției de nevinovăție până la momentul asumării de către judecător a convingerii cu privire la vinovăția inculpatului, dincolo de orice îndoială rezonabilă, asumare concretizată prin pronunțarea hotărârii judecătorești de condamnare. Curtea Constituțională a mai arătat, prin decizia nr. 217/2017⁶⁰, că preluarea în sistemul continental a *standardului probei dincolo de orice îndoială rezonabilă*, specific sistemelor adversariale, este rezultatul tendinței de obiectivizare a standardului convingerii intime a judecătorului care, în esența sa, presupune un grad apreciabil de subiectivitate. Acest standard poate fi pe deplin înțeles doar prin raportare la standardul *in dubio pro reo*, care, la rândul său, constituie o garanție a prezumției de nevinovăție și reflectă modul în care principiul aflării adevărului, consacrat la art. 5 C. pr. pen., este aplicat în materia probațiunii. El se referă la aceea că, în măsura în care dovezile administrate pentru susținerea vinovăției celui acuzat conțin o informație îndoielnică tocmai cu privire la vinovăția făptuitorului, în legătură cu fapta imputată, instanțele judecătorești nu își pot forma o convingere care să se constituie într-o certitudine și, de aceea, ele trebuie să concluzioneze în sensul nevinovăției acuzatului și să îl achite.

Această modificare de viziune a fost pusă de legiuitor în acord cu modificarea textului privind sarcina probei, care prevede că aceasta aparține, în special, procurorului, iar, în acțiunea civilă, părții civile sau, după caz, procurorului, care exercită acțiunea civilă, în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă, potrivit art. 99 alin. (1) C. pr. pen. Așa fiind, standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă din cuprinsul dispozițiilor art. 396 alin. (2) C. pr. pen. constituie o garanție procesuală a aflării adevărului și, implicit, a dreptului la un proces echitabil.

Renunțarea la aplicarea pedepsei se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, în condițiile art. 80-82 C. pen. [art. 396 alin. (3) C. pr. pen.]. Instanța se

⁶⁰ Publicată în M. Of. nr. 617 din 31 iulie 2017.

pronunță dacă infracțiunea săvârșită prezintă o gravitate redusă având în vedere natura și întinderea urmărilor produse, mijloacele folosite, motivul și scopul urmărit urmând să țină seama și de persoana inculpatului, de conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii precum și de eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii. Codul penal în dispozițiile art. 80 alin. (2) ne arată situațiile în care nu se poate dispune renunțarea la aplicarea pedepsei.

Persoana față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei nu este supusă niciunei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârșită în sensul că nu reprezintă o soluție de condamnare.

Amânarea aplicării pedepsei se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, în condițiile art. 83-90 C. pen. [art. 396 alin. (4) C. pr. pen.]. Instanța poate dispune amânarea aplicării pedepsei stabilind un termen de supraveghere numai dacă pedeapsa este amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani inculpatul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii, și-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității și a avut o conduită bună atât anterior, cât și ulterior săvârșirii infracțiunii. La fel ca și la renunțarea, amânarea aplicării pedepsei nu reprezintă o condamnare însă ea poate fi revocată sau anulată conform art. 88-89 C. pen.

Instanța poate *pronunța achitarea inculpatului* în cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) și anume:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;

Achitarea unui inculpat se pronunță în baza art. 16 alin. (1) lit. a) C. pr. pen. și atunci când o *acuzatie este formulată constitutiv pentru prima dată în fața instanței de judecată* întrucât contravine exigențelor dreptului la un proces echitabil și că nici nu există vreo probă care să o susțină, chiar dacă s-ar fi apreciat că acuzația se subînțelege, instanța de fond, în baza art. 396 alin. (5) C. pr. pen. raportat la art. 16 alin. (1) lit. a) C. pr. pen., *l-a achitat pe inculpat* sub aspectul săvârșirii infracțiunii de compromitere

a intereselor justiției, prevăzută de art. 277 alin. (1) C. pen. și a infracțiunii de compromitere a intereselor justiției, prevăzută de art. 277 alin. (2) din C. pen⁶¹.

Referitor la dispozițiile acestui articol privind achitarea pe art. 16 lit. b), Înalta Curte de Casație și Justiție⁶² a statuat că potrivit art. 15 C. pen. în vigoare *„infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o. Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale”*.

Astfel, se instituie un nou concept de ilicit penal, deoarece nu se mai face deosebire între lipsa de prevedere în legea penală și situația în care nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii, raportat la soluția reglementată de art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) C. pr. pen. în vigoare, respectiv de achitare pe motiv că „fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege”.

Rezultă, așadar, că față de soluția reglementată prin dispozițiile art. 396 alin. (5) raportat la art. 16 alin. (1) lit. b) teza I din noua reglementare a C. pr. pen., sintagma „fapta nu este prevăzută de legea penală” conținută în dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. pr. pen. – care reglementează unul dintre cazurile de casare, vizează atât lipsa incriminării (neprevăderea faptei ca infracțiune sau lipsa de tipicitate a faptei în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, fiind incident alt tip de răspundere, după caz, civilă, contravențională, materială sau disciplinară), cât și situația în care lipsesc elementele constitutive ale infracțiunii, altele decât cele referitoare la „vinovăția prevăzută de lege”.

c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;

d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate.

Instanța pronunță încetarea procesului penal în cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) și anume:

⁶¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 466 din 3 decembrie 2019, www.scj.ro.

⁶² Dec. nr. 107 din 26 martie 2019.

e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;

f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;

g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;

h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;

i) există autoritate de lucru judecat;

j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

Pentru situațiile în care inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 C. pr. pen. (în caz de amnistie, de prescripție, de retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală), se constată, *ca urmare a continuării procesului*, că sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d), *instanța de judecată pronunță achitarea*, iar pentru cazurile în care *nu sunt incidente* situațiile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d), instanța de judecată *pronunță încetarea procesului penal* [art. 396 alin. (7)-(8) C. pr. pen.].

Atunci când în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, față de inculpat s-a luat măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune sau s-a dispus înlocuirea unei alte măsuri preventive cu măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune și inculpatul este *condamnat la pedeapsa amenzii*, instanța dispune plata acesteia din cauțiune, potrivit dispozițiilor art. 217 alin. (7) C. pr. pen. [art. 396 alin. (9) C. pr. pen.].

Pentru situațiile în care se solicită procedura în cazul recunoașterii învinuirii – judecata s-a desfășurat în condițiile art. 375 alin. (1), (1¹) și (2), dacă cererea inculpatului ca judecata să aibă loc în aceste condiții *a fost respinsă* sau când cercetarea judecătorească a avut loc în condițiile art. 377 alin. (5) ori art. 395 alin. (2), iar *instanța*

reține aceeași situație de fapt ca cea recunoscută de către inculpat, în caz de condamnare sau amânare a aplicării pedepsei, limitele de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii se reduc cu o treime, iar în cazul pedepsei amenzii, cu o pătrime. Pentru inculpații minori, instanța va avea în vedere aceste aspecte la alegerea măsurii educative; în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime. Referitor la inculpații minori, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul competent să judece recursul în interesul legii, prin decizia nr. 5/2016⁶³ a stabilit că: în cazul inculpaților minori sancționați prin aplicarea unor măsuri educative conform noului Cod penal, instanța de judecată nu poate dispune prelevarea probelor biologice pentru obținerea și stocarea în Sistemul Național de Date Genetice Judiciare a profilului genetic.

De asemenea, Înalta Curte de Casație și Justiție, completul competent să judece recursul în interesul legii, prin decizia nr. 4/2019⁶⁴, în interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 396 alin. (10) C. pr. pen., stabilește că: în ipoteza în care instanța a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoașterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, *nu este posibilă pronunțarea unei hotărâri de achitare întemeiate pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a și lit. c) C. pr. pen.*

Pentru a fi aplicabile dispozițiile art. 396 alin. (10) trebuie ca instanța de judecată să rețină aceeași situație de fapt ca cea recunoscută de inculpat, în caz contrar nu se mai face aplicarea acestei dispoziții legale. În acest sens s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție⁶⁵ care a reținut că, în mod corect judecătorul fondului a respins cererea inculpatului de aplicare a procedurii simplificate, față de declarația din 14 decembrie 2017, când a arătat că recunoaște în totalitate infracțiunile de ucidere din culpă prevăzută de art. 192 alin. (1) și (2) C. pen. și de vătămare corporală din culpă, prevăzută de art. 196 alin. (2) și (3) C. pen., însă a contestat valoarea alcoolemiei pentru

⁶³ Publicată în M. Of. nr. 493 din 1 iulie 2016.

⁶⁴ Publicată în M. Of. nr. 546 din 3 iulie 2019.

⁶⁵ ICCJ, s. pen., dec. nr. 101 din 12 martie 2020, www.scj.ro.

care s-a dispus trimiterea sa în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de conducere pe drumurile publice a unui vehicul de către o persoană care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, prevăzută de art. 336 alin. (1) C. pen. Ulterior, *instanța nu a reținut aceeași situație de fapt ca cea invocată de către inculpat*, aplicând doar legea penală mai favorabilă sub imperiul căreia, situația de fapt reținută în sarcina acestuia nu constituie infracțiune, astfel că *a apreciat că nu se impune reținerea dispozițiilor art. 396 alin. (10) C. pr. pen.*

6. Rezolvarea acțiunii civile

Potrivit art. 25 C. pr. pen. privind rezolvarea acțiunii civile în procesul penal, instanța se pronunță prin aceeași hotărâre atât asupra acțiunii penale, cât și asupra acțiunii civile. Dacă în acest articol se arată cum se soluționează acțiunea civilă alături de acțiunea penală, în dispozițiile art. 397 alin. (1) C. pr. pen. se arată că instanța se pronunță prin aceeași hotărâre și asupra acțiunii civile, dar se prevăd și măsurile pe care le va dispune instanța în privința reparațiilor civile *dacă nu au fost luate anterior* sau asupra restituirii lucrurilor și restabilirii situației anterioare.

Astfel, instanța poate lua măsuri asigurătorii pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune [art. 249 alin. (1) C. pr. pen.]. Aceste măsuri pot fi luate însă numai dacă nu au fost luate anterior fie la urmărirea penală fie de instanță în cursul judecății. Atunci când au fost ridicate lucruri de la inculpat sau de la alte persoane și au fost luate pe nedrept din posesia sau deținerea acestora se dispune restituirea lucrurilor potrivit art. 255 C. pr. pen. precum și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii când schimbarea acelei situații a rezultat din comiterea infracțiunii iar restabilirea este posibilă – art. 256 C. pr. pen.

Dispozițiile din hotărâre privind luarea măsurilor asigurătorii și restituirea lucrurilor sunt executorii [art. 397 alin. (4) C. pr. pen.]. Cu privire la aceste dispoziții legale, ele sunt necesare a fi luate deoarece în cazul în care luarea măsurilor nu ar fi o

măsură executorie și ar fi puse în executare la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, aceasta ar fi lipsită de finalitate, dând timp debitorului să înstrăineze sau să ascundă bunurile ce pot fi puse în executare. În acest sens s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție printr-o decizie⁶⁶ prin care constată că potrivit art. 397 alin. (4) C. pr. pen., dispozițiile din hotărâre privind luarea măsurilor asigurătorii și restituirea lucrurilor sunt executorii, motiv pentru care, dispoziția instanței de fond din sentința de condamnare cu privire la aceste măsuri a fost pusă în executare.

Contrar apărării contestatorului A. invocată în argumentarea contestației la executare formulate și astfel cum corect a reținut prima instanță, dispozițiile art. 397 alin. (4) C. pr. pen. *constituie o excepție de la efectul suspensiv al apelului*, prevăzută de teza finală a dispozițiilor art. 416 C. pr. pen.

Excepția de la caracterul suspensiv al apelului rezultă din modalitatea în care legiuitorul a înțeles să reglementeze dispozițiile aplicabile în materia măsurilor asigurătorii, prin acordarea *caracterului executoriu al acestora și punerea lor de îndată în executare*, chiar și în situația formulării căii de atac a apelului, cale de atac care suspendă punerea în executare a dispozițiilor cuprinse în respectiva sentință penală, cu excepția acelor dispoziții care au caracter executoriu.

Prin reglementarea caracterului executoriu al dispozițiilor privind luarea măsurilor asigurătorii, legiuitorul a urmărit acordarea posibilității de a indisponibiliza în mod imediat acele bunuri mobile și imobile aparținând inculpatului sau suspectului, până la soluționarea definitivă a cauzei, pentru a evita posibilitatea ca bunurile respective să fie înstrăinate, distruse, sustrase de la executare, aceasta, în situația în care, la data rămânerii definitive a hotărârii penale, bunurile respective ar fi fost folosite pentru garantarea plății despăgubirilor stabilite pentru latura civilă, pentru garantarea confiscării speciale sau pentru garantarea plății cheltuielilor judiciare.

Pentru situațiile în care, potrivit dispozițiilor art. 25 alin. (5), instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, măsurile asigurătorii se mențin. Aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile în termen

⁶⁶ ICCJ, s. pen., dec. nr. 575 din 15 iunie 2018, www.scj.ro.

de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii [art. 397 alin. (5) C. pr. pen.]. Această dispoziție legală de menținere a măsurilor asigurătorii (ex. măsura sechestrului) pe o perioadă de 30 de zile sau până la soluționarea acțiunii civile de către instanța civilă, în ipoteza formulării de către persoana vătămată sau de către succesorii săi a unei acțiuni civile potrivit art. 27 alin. (2) C. pr. pen. are rolul de a limita exercitarea dreptului de proprietate privată asupra bunurilor care fac obiectul măsurii asigurătorii, limitare ce respectă dispozițiile art. 53 din Constituție. În același timp se apără și drepturile persoanei vătămate prin săvârșirea unei fapte producătoare de prejudicii sau a succesorilor ei însă acest drept este limitat de timp.

Așa cum a precizat și Curtea Constituțională într-o decizie⁶⁷ de respingere a excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 397 alin. (5) C. pr. pen. faptul că instanța judecătorească a pronunțat achitarea în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza întâi C. pr. pen. – fapta nu este prevăzută de legea penală – nu înseamnă că, în realitate, nu a fost comisă o faptă, care poate fi ilicită, fără a viza, însă, sfera ilicitului penal. Astfel, este posibil ca fapta inculpatului să nu fie prevăzută de legea penală, dar să îmbrace totuși forma unui ilicit civil, antrenând, astfel, o răspundere civilă delictuală. În această situație, dacă în cursul procesului penal a fost dispusă o măsură asiguratorie în condițiile art. 249 și următoarele C. pr. pen., aceasta se menține de drept în ipoteza art. 397 alin. (5) teza întâi C. pr. pen. și după pronunțarea hotărârii definitive de achitare, întrucât vizează garantarea reparării pagubei produse părții civile în condițiile în care instanța penală lasă nesoluționată acțiunea civilă, iar pretențiile civile vor fi soluționate de instanța civilă într-o acțiune ulterior introdusă. În consecință, putându-se promova o acțiune civilă, este firesc ca la finalul procesului penal să se ia măsurile necesare pentru garantarea reparării pagubei pentru care persoana vătămată s-a constituit parte civilă în condițiile în care aceasta din urmă are posibilitatea legală de a se adresa instanței civile. Nu în ultimul rând, Curtea constată că, potrivit art. 397 alin. (5) teza a doua C. pr. pen., „aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce

⁶⁷ Dec. nr. 234/2017 publicată în M. Of. nr. 556 din 13 iulie 2017.

acțiune în fața instanței civile în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii”.

Mai trebuie să precizăm faptul că dacă în perioada de timp limitată de 30 de zile partea civilă nu sesizează instanța civilă cu analizarea pretențiilor civile art. 397 alin. (5) C. pr. pen. prevede că măsura asiguratorie încetează de drept. Încetarea de drept de exemplu a sechestrului asigurator nu duce la radierea de către Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară a mențiunilor din Cartea Funciară. Proprietarii bunurilor supuse sechestrului asigurator trebuie să sesizeze instanța de judecată cu o astfel de cerere pentru constatarea de drept a măsurii.

În cazul în care, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, față de inculpat s-a luat măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune sau s-a dispus înlocuirea unei alte măsuri preventive cu măsura preventivă a controlului judiciar pe cauțiune și este admisă acțiunea civilă, instanța dispune plata din cauțiune a despăgubirilor acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, potrivit dispozițiilor art. 217 alin. (7) C. pr. pen. [art. 397 alin. (6) C. pr. pen.].

7. Cheltuielile judiciare

În cadrul procesului penal, cheltuielile necesare pentru efectuarea actelor de procedură, administrarea probelor, conservarea mijloacelor materiale de probă, administrarea și după caz, valorificarea în cursul procesului penal a bunurilor indisponibilizate, onorariile avocaților precum și orice alte cheltuieli ocazionate de desfășurarea procesului penal se acoperă din sumele avansate de stat sau plătite de părți (art. 272 C. pr. pen.). Astfel, potrivit art. 398 C. pr. pen. instanța se pronunță prin hotărâre și asupra cheltuielilor judiciare, potrivit dispozițiilor art. 272-276 C. pr. pen.

Potrivit doctrinei și jurisprudenței în materie⁶⁸, fundamentul (temeiul) obligării unui inculpat la plata către stat a cheltuielilor judiciare, în aplicarea prevederilor art.

⁶⁸ C. Ap. Suceava, s. pen. § i pentru cauze cu minori, dec. nr. 742 din 17 iulie 2017.

274 alin. (1) C. pr. pen., o *constituie culpa sa infracțională*, care subzistă și în cazul inculpatului minor căruia i se aplică o măsură educativă. Așa fiind, prin prisma dispozițiilor art. 504 alin. (1) C. pr. pen. (care fac trimitere la normele generale în materia judecării, vizând prin urmare inclusiv regimul cheltuielilor judiciare) și în condițiile în care completările și derogările reglementate de acest text de lege nu vizează prezenta instituție, se impune obligarea inculpatului minor care a comis o infracțiune și căruia i s-a aplicat o măsură educativă la plata către stat a cheltuielilor judiciare, în temeiul art. 274 alin. (1) din același act normativ.

De asemenea, pronunțarea prin hotărâre asupra cheltuielilor de judecată nu obligă totuși completul la detalierea acestor cheltuieli așa cum s-a pronunțat și o instanță de judecată⁶⁹ că nu se poate reține nici că solicitarea contestatorului este una de lămurire a dispozitivului hotărârii, întrucât acesta solicită a se detalia cheltuielile judiciare avansate de stat, însă, contrar celor susținute, în dispozitivul hotărârii există o dispoziție clară privind obligarea la cheltuieli judiciare.

5.3. Bibliografie recomandată

- u. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- v. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- w. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- x. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- y. Alexandru Boroi, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- z. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- aa. M. Udrioiu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- bb. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;

⁶⁹ C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 21 din 19 ianuarie 2018.

cc.Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
dd.Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 6. Căile ordinare de atac

6.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este făcută o analiză a dispozițiilor referitoare la judecata în căile ordinare de atac.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

6.2. Conținut

APELUL

Hotărârile supuse apelului

Sentințele pot fi atacate cu apel, dacă legea nu prevede altfel. Încheierile pot fi atacate cu apel numai odată cu sentința, cu excepția cazurilor când, potrivit legii, pot fi atacate separat cu apel. Apelul declarat împotriva sentinței se socotește făcut și împotriva încheierilor.

Persoanele care pot face apel

Pot face apel:

- a) procurorul, referitor la latura penală și latura civilă;
- b) inculpatul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă;
- c) partea civilă, în ceea ce privește latura penală și latura civilă, și partea responsabilă civilmente, în ceea ce privește latura civilă, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă;
- d) persoana vătămată, în ceea ce privește latura penală;
- e) martorul, expertul, interpretul și avocatul, în ceea ce privește amenzile judiciare aplicate prin sentință, precum și în ceea ce privește cheltuielile judiciare și indemnizațiile cuvenite acestora;
- f) orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămase nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanței, în ceea ce privește dispozițiile care au provocat asemenea vătămare.

(2) Pentru persoanele prevăzute mai sus la pct. b) – f) apelul poate fi declarat și de către reprezentantul legal ori de către avocat, iar pentru inculpat, și de către soțul acestuia.

Termenul de declarare a apelului

Pentru procuror, persoana vătămată și părți, termenul de apel este de 10 zile, dacă legea nu dispune altfel, și curge de la comunicarea copiei minutei.

În cazul martorului, expertului, interpretului și avocatului, apelul poate fi exercitat de îndată după pronunțarea încheierii prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare și indemnizațiilor și cel mai târziu în 10 zile de la pronunțarea sentinței prin care s-a soluționat cauza sau, după caz, în termen de 10 zile de la comunicarea sentinței prin care a fost aplicată amenda judiciară sau prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare sau indemnizațiilor.

Pentru orice alte persoane fizice ori juridice ale cărei drepturi legitime au fost vătămăte nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanței, termenul de apel este de 10 zile și curge de la data la care acestea au aflat despre actul sau măsura care a provocat vătămarea.

Apelul declarat după expirarea termenului prevăzut de lege este considerat ca fiind făcut în termen dacă instanța de apel constată că întârzierea a fost determinată de o cauză temeinică de împiedicare, iar cererea de apel a fost făcută în cel mult 10 zile de la încetarea acesteia.

Hotărârea este definitivă până la momentul în care instanța de apel admite cererea de repunere în termen.

Până la soluționarea repunerii în termen, instanța de apel poate suspenda executarea hotărârii atacate.

Instanța la care se depune apelul

Cererea de apel se depune la instanța a cărei hotărâre se atacă.

Persoana care se află în stare de deținere poate depune cererea de apel și la administrația locului de deținere. Cererea de apel înregistrată sau atestată ori procesul-verbal întocmit de administrația locului de deținere se înaintează de îndată instanței a cărei hotărâre este atacată.

Efectele apelului.

Apelul declarat în termen este **suspensiv de executare**, atât în ceea ce privește latura penală, cât și în ceea ce privește latura civilă, în afară de cazul când legea dispune altfel.

Instanța judecă apelul numai cu privire la persoana care l-a declarat și la persoana la care se referă declarația de apel și numai în raport cu calitatea pe care apelantul o are în process (**efect devolutiv**).

În cadrul limitelor prevăzute mai sus, instanța este obligată ca, în afară de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să examineze cauza sub toate aspectele de fapt și de drept.

Codul de procedură consacră și principiul **neagrării situației în propriul apel**, când instanța de apel, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai grea pentru cel care a declarat apel. De asemenea, în apelul declarat de procuror în favoarea unei părți, instanța de apel nu poate agrava situația acesteia.

Instanța de apel examinează cauza **prin extindere (efectul extensiv)** și cu privire la părțile care nu au declarat apel sau la care acesta nu se referă, putând hotărî și în privința lor, fără să poată crea acestor părți o situație mai grea.

Soluțiile la judecata în apel

Instanța, judecând apelul, pronunță una dintre următoarele soluții:

1. respinge apelul, menținând hotărârea atacată:

- a) dacă apelul este tardiv sau inadmisibil;
- b) dacă apelul este nefondat;

2. admite apelul și:

- a) desființează sentința primei instanțe și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit regulilor referitoare la soluționarea acțiunii penale și a acțiunii civile la judecata în fond. Instanța de apel readministrează declarațiile pe care prima instanță și-a întemeiat soluția de achitare, dispozițiile art. 374 alin. (7) - (10) și ale art. 383 alin. (3) și (4) aplicându-se în mod corespunzător;

b) desființează sentința primei instanțe și dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată pentru motivul că judecarea cauzei la acea instanță a avut loc în lipsa unei părți nelegal citate sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate, invocată de acea parte. Rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată se dispune și atunci când instanța nu s-a pronunțat asupra unei fapte reținute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare sau asupra acțiunii civile ori când există vreunul dintre cazurile de nulitate absolută, cu excepția cazului de necompetență, când se dispune rejudecarea de către instanța competentă.

Instanța, deliberând asupra apelului, face, atunci când este cazul, aplicarea dispozițiilor privitoare la reluarea dezbaterilor și a celor privind rezolvarea acțiunii civile, măsurile asigurătorii, cheltuielile judiciare și orice alte aspecte de care depinde soluționarea completă a apelului. De asemenea, instanța de apel verifică dacă s-a făcut o justă aplicare de către prima instanță a dispozițiilor privitoare la deducerea duratei reținerii, arestării preventive, arestului la domiciliu sau internării medicale și adaugă, dacă este cazul, timpul de arestare scurs după pronunțarea hotărârii atacate cu apel.

În caz de admitere a apelului, hotărârea atacată se desființează, în limitele dispozițiilor privind efectul devolutiv și extensiv al apelului.

Hotărârea poate fi desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ceea ce privește latura penală sau civilă, dacă aceasta nu împiedică justa soluționare a cauzei.

În caz de desființare a hotărârii, instanța de apel poate menține măsura arestării preventive.

CONTESTAȚIA

Calea de atac a contestației se poate exercita numai atunci când legea o prevede expres, prevederile prezentului articol fiind aplicabile când legea nu prevede altfel.

Pot face contestație procurorul și subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă, precum și persoanele ale căror interese legitime au fost vătămăte prin aceasta,

în termen de 3 zile, care curge de la pronunțare pentru procuror și de la comunicare pentru celelalte persoane.

Contestația se depune la judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, la instanța care a pronunțat hotărârea care se atacă și se motivează până la termenul stabilit pentru soluționare.

Contestația se soluționează de către judecătorul de drepturi și libertăți, respectiv de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate sau, după caz, de către instanța superioară celei sesizate, respectiv de completul competent al Înaltei Curți de Casație și Justiție, în ședință publică, cu participarea procurorului.

La soluționarea contestației se citează persoana care a făcut contestația, precum și subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă.

Contestația se soluționează prin decizie, care nu este supusă niciunei căi de atac, putându-se pronunța una dintre următoarele soluții:

1. respingerea contestației, cu menținerea hotărârii atacate:

- a) când contestația este tardivă sau inadmisibilă;
- b) când contestația este nefondată;

2. admiterea contestației și:

- a) desființarea hotărârii atacate și soluționarea cauzei;
- b) desființarea hotărârii atacate și dispunerea rejudecării cauzei de către judecătorul sau completul care a pronunțat-o, atunci când se constată că nu au fost respectate dispozițiile privind citarea.

6.3. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Alexandru Boroi, Gina Negrut, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017

- c. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- d. Anastasiu Crisu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Hamangiu, București, 2016;
- e. M. Udriș (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, Bucuresti, 2015;
- f. N. Volonciu, A.S. Uzla (coord.), *Noul Cod de procedura penala comentat*, Ed. Hamangiu, Bucuresti, 2014;
- g. Neagu I., M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Editia a II-a*, Ed. Universul Juridic, Bucuresti, 2015;
- h. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014
- i. Prof. Univ. Dr. Petre Buneci, *Drept procesual penal. Partea Generală*, Ed. Mustang, București, 2012;
- j. Prof. Univ. Dr. Petre Buneci, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Mustang, București, 2012;
- k. Buneci Petre – *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Universitară, București, 2008
- l. Buneci Petre – *Drept procesual penal. Partea specială*, Editura Universitară, București, 2009
- m. Neagu Ion – *Tratat de procedură penală, Partea generală*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010
- n. Neagu Ion – *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010

Capitolul 7.

Căile extraordinare de atac. Contestația în anulare. Recursul în casație

7.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este făcută o analiză a dispozițiilor referitoare la judecata în căile extraordinare de atac, respectiv Contestația în anulare și recursul în casație.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

7.2. Conținut

Secțiunea I. Contestația în anulare

1. Considerații generale

Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac având *ca efect anularea hotărârii atacate* datorită faptului că la judecata în apel s-au încălcat dispoziții ce atrag nulitatea absolută și aici ne referim la cazurile prevăzute de art. 426 lit. a), c), d), e), f) și g) C. pr. pen., cât și o cale de atac de retractare în cazurile prevăzute la art. 426 lit. d) și i) C. pr. pen. În privința anulării unei hotărâri cazurile de contestație se referă numai la cele pronunțate în apel cu excepția dispozițiilor art. 426 lit. d) și i) C. pr. pen. când putem avea o hotărâre definitivă care este o sentință a instanței fondului și neapelată sau o decizie a instanței de apel. Astfel, și instanța supremă a evidențiat temeiurile contestației în anulare într-o decizie⁷⁰ motivând următoarele: având natura juridică a unei căi extraordinare de atac, de anulare și retractare a hotărârilor definitive ce conțin erori de drept, *contestația în anulare* are întotdeauna ca temei exclusiv nulitatea unor acte de procedură efectuate anterior pronunțării hotărârii (*error in procedendo*). La rândul său, noțiunea de „nulitate” implică întotdeauna încălcarea prescripțiilor legale în vigoare la data efectuării actului nul sau anulabil.

Curtea Constituțională însăși a subliniat, în jurisprudența sa, că „Hotărârea judecătorească, fiind înzestrată cu autoritate de lucru judecat, răspunde nevoii de securitate juridică, părțile având obligația să se supună efectelor obligatorii ale actului jurisdicțional, fără posibilitatea de a mai pune în discuție ceea ce s-a tranșat deja pe calea judecății. Prin urmare, hotărârea judecătorească produce efecte din momentul pronunțării, iar după rămânerea irevocabilă se situează în sfera actelor de autoritate

⁷⁰ ICCJ, s. pen., dec. nr. 178 din 8 iulie 2020, www.scj.ro.

publică, fiind investită cu o eficiență specifică de către ordinea normativă constituțională”⁷¹.

Prin urmare, începând cu data pronunțării sale, decizia definitivă a instanței de apel este prezumată a reflecta adevărul judiciar, iar rezolvarea dată raportului penal de conflict nu mai poate fi repusă în discuție decât în situații excepționale care, în esență, implică fie descoperirea unor fapte sau împrejurări factuale noi, susceptibile a demonstra netemeinicia hotărârii, fie vicii fundamentale de legalitate, de drept substanțial sau procesual. Aceste două ipoteze principale sunt prevăzute și de art. 4 par. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului și își găsesc un corespondent legislativ intern în cazurile limitative în care pot fi exercitate, în procesul penal, căile extraordinare de atac ale contestației în anulare, recursului în casație și revizuirii.

În același sens, tot instanța supremă, printr-o decizie⁷², a arătat că contestația în anulare este o cale de atac extraordinară, de retractare, având drept scop îndreptarea unor vicii de ordin procedural ce atrag nulitatea. Această cale extraordinară de atac vizează hotărâri judecătorești definitive și se promovează în condițiile procedurale reglementate expres în art. 426-432 C. pr. pen., care sunt mult mai stricte decât în cazul căilor ordinare de atac (cât privește titularii, termenul de introducere, cazurile de contestație în anulare, motivele aduse în sprijinul acestora, dovezile în susținerea lor), tocmai în considerarea caracterului acestei instituții juridice, determinat de faptul că prin formularea contestației în anulare se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat pentru o hotărâre penală definitivă care își produce deja efectele.

Contestația în anulare se deosebește de revizuire, care vizează hotărâri definitive prin care se soluționează fondul cauzei.

Completul de 5 Judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție reține că intenția legiutorului a fost aceea de a nu permite reformarea, pe calea contestației în anulare, a unor hotărâri care au intrat în puterea lucrului judecat decât în situațiile excepționale,

⁷¹ CCR, dec. nr. 460 din data de 13 noiembrie 2013, publicată în M. Of. nr. 762 din 9 decembrie 2013.

⁷² ICCJ, completul de 5 judecători, dec. nr. 68 din 18 martie 2019, www.scj.ro.

în care se constată erori de procedură care nu au putut fi înlăturate în căile ordinare de atac și doar în condițiile strict prevăzute de dispozițiile art. 426-432 C. pr. pen.

2. Cazurile de contestație în anulare

Conform art. 426 C. pr. pen., împotriva hotărârilor penale definitive se poate face contestație în anulare în următoarele cazuri:

a) când judecata în apel a avut loc fără citarea legală a unei părți sau când, deși legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această imposibilitate;

b) când inculpatul a fost condamnat, deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal;

c) când hotărârea din apel a fost pronunțată de alt complet decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului;

d) când instanța de apel nu a fost compusă potrivit legii ori a existat un caz de incompatibilitate;

e) când judecata în apel a avut loc fără participarea procurorului sau a inculpatului, când aceasta era obligatorie, potrivit legii;

f) când judecata în apel a avut loc în lipsa avocatului, când asistența juridică a inculpatului era obligatorie, potrivit legii;

g) când ședința de judecată în apel nu a fost publică, în afară de cazurile când legea prevede altfel;

h) când instanța de apel nu a procedat la audierea inculpatului prezent, dacă audierea era legal posibilă;

i) când împotriva unei persoane s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă.

3. Cererea, termenul de introducere al contestației în anulare și instanța competentă

3.1. Cererea de contestație în anulare

Cererea de contestație în anulare este actul prin care este sesizată instanța de judecată pentru judecarea căii de atac extraordinare. Această cerere se face în scris și, pe lângă datele privind identitatea, calitatea avută în procesul penal și hotărârea definitivă atacată, cererea în contestație mai trebuie să arate cazurile de contestație pe care le invocă, precum și motivele aduse în sprijinul acestora.

Potrivit art. 427 alin. (1) C. pr. pen., titulari ai contestației în anulare poate fi oricare dintre părți, persoana vătămată sau procurorul. Astfel, o persoană care nu a avut calitatea de parte în cauză nu poate exercita calea de atac a contestației în anulare, în acest sens pronunțându-se și Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 240/2018⁷³, în care s-a arătat că autoarea excepției de neconstituționalitate invoca lipsa citării legale în situația în care aceasta nu avea calitate de parte în cauza penală dedusă judecării, ci de proprietară a unor bunuri asupra cărora a fost extinsă măsura sechestrului asigurător. Curtea a reținut că imposibilitatea formulării unei cereri de contestație în anulare pentru motivul anterior arătat este un aspect ce ține de politica penală a statului. În acest context, Curtea a reținut că autoarea excepției se află într-o situație juridică diferită de cea a părților și a celorlalți participanți în procesul penal enumerați la art. 427 alin. (1) C. pr. pen., aspect care justifică tratamentul juridic diferențiat instituit de legiuitor în privința posibilității de a formula cerere de contestație în anulare, fără ca, prin aceasta, textul criticat să contravină dispozițiilor art. 16 din Constituție. Curtea a constatat, în final, că textul criticat reprezintă opțiunea legiuitorului, exprimată în marja de apreciere prevăzută la art. 61 alin. (1) din Constituție.

Cu privire la procuror trebuie să arătăm faptul că el nu poate sesiza instanța cu o cerere de contestație în anulare pe art. 426 lit. a) C. pr. pen. întrucât față de acesta nu are loc procedura de citare.

3.2. Termenul de introducere al contestației în anulare

⁷³ Publicată în M. Of. nr. 584 din 10 iulie 2018.

Potrivit dispozițiilor art. 428 C. pr. pen., contestația în anulare prezintă două tipuri de termene, și anume:

- pentru motivele prevăzute la art. 426 lit. a) și c)-h) poate fi introdusă în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel;
- pentru motivele prevăzute la art. 426 lit. b) și i) poate fi introdusă *oricând*.

Termenul de contestație se calculează potrivit art. 269 alin. (1) și (2) C. pr. pen. și el începe să curgă de la comunicarea deciziei instanței de apel.

3.3. Instanța competentă

Conform dispozițiilor legale menționate în art. 429 alin. (1) C. pr. pen., contestația în anulare se introduce la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei anulare se cere.

Contestația în anulare poate fi făcută numai împotriva unei hotărâri penale definitive și trebuie să prezinte unele dintre cauze de contestație prevăzute în art. 426 C. pr. pen. Dacă nu avem o hotărâre definitivă a instanței care a judecat fondul cauzei, nu poate fi făcută contestație în anulare, în acest sens pronunțându-se și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 649/2019⁷⁴, în sensul că examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că a fost *ridicată cu ocazia soluționării unei contestații în anulare formulate împotriva unei hotărâri pronunțate de judecătorul de cameră preliminară* în procedura plângerii împotriva unei soluții de netrimiteră în judecată. Totodată, Curtea reține că respectiva cale extraordinară de atac – contestația în anulare – se poate exercita numai împotriva hotărârilor judecătorești definitive prin care se soluționează fondul cauzei penale, fiind inadmisibilă în materia plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimiteră în judecată, indiferent de cazul invocat.

⁷⁴ Publicată în M. Of. nr. 1003 din 13 decembrie 2019.

Prin urmare, excepția de neconstituționalitate este, la rândul ei, inadmisibilă, pentru lipsa legăturii cu soluționarea cauzei. Astfel, potrivit prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești (...) privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei (...)”. În acest sens, Curtea a reținut, în jurisprudența sa, că o excepție de neconstituționalitate ridicată într-o acțiune *ab initio* inadmisibilă este, de asemenea, inadmisibilă, în condițiile în care nu sunt contestate chiar dispozițiile legale care determină o atare soluție în privința cauzei în care a fost ridicată excepția. Aceasta, deoarece, indiferent de soluția pronunțată de Curtea Constituțională referitor la excepția de neconstituționalitate ridicată într-o cauză *ab initio* inadmisibilă, decizia sa nu va produce niciun efect cu privire la o astfel de cauză. Rezultă că o atare excepție de neconstituționalitate nu îndeplinește o condiție de admisibilitate, aceea a legăturii cu soluționarea cauzei, în sensul prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.

Pentru situațiile prevăzute în art. 426 lit. b) C. pr. pen., contestația se adresează instanței în fața căreia a rămas definitivă hotărârea, care poate fi prima instanță, când hotărârea nu a fost apelată sau instanța de apel care a soluționat în mod definitiv cauza.

În cazurile prevăzute la art. 426 lit. a), c)-h) C. pr. pen., este competentă instanța de apel, când a rămas hotărârea penală definitivă. Atunci când avem situația prevăzută la art. 426 lit. i) în care s-au pronunțat două hotărâri definitive pentru aceeași faptă, este competentă instanța la care a rămas definitivă ultima hotărâre ce a rezolvat acțiunea penală a cauzei [art. 429 alin. (2) C. pr. pen.].

4. Procedura de judecare a contestației în anulare.

Instanța competentă să judece contestația în anulare poate să procedeze la judecarea contestației într-un complet compus exact ca acela prin care s-a pronunțat hotărârea rămasă definitivă.

Așa cum se precizează în dispozițiile art. 64 alin. (3) C. pr. pen., judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleași cauze

într-o cale de atac sau la rejudecarea cauzei după desființare ori casarea hotărârii. În sensul contrar dacă un judecător ce compune completul care va judeca contestația în anulare, el făcând parte și din completul prin care hotărârea a rămas definitivă acesta este incompatibil.

De altfel, și Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, prin Decizie nr. 32/2019 din 09/12/2019⁷⁵ a stabilit că în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 64 alin. (3) C. pr. pen. stabilește că: Judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale extraordinară de atac, în etapa admisibilității în principiu (contestație în anulare, revizuire și recurs în casație).

Procedura de judecată a contestației în anulare are loc în două etape și anume:

- admiterea în principiu prevăzută de art. 431 C. pr. pen.;
- procedura de judecare prevăzută de art. 432 C. pr. pen.

După admiterea în principiu a contestației în anulare și după ce s-a constatat că aceasta îndeplinește condițiile art. 431 alin. (2) C. pr. pen., se va fixa termen pentru judecarea contestației. Așa cum se arată și în art. 432 alin. (1) C. pr. pen., la termenul fixat pentru judecarea contestației în anulare, instanța, ascultând părțile și concluziile procurorului, dacă găsește contestația întemeiată, desființează prin decizie hotărârea a cărei anulare se cere și procedează fie de îndată, fie acordând un termen, după caz, la rejudecarea apelului sau la rejudecarea cauzei după desființare. Judecarea contestației în anulare nu poate avea loc decât în prezența inculpatului, când acesta se află în stare de deținere. La judecarea contestației în anulare se verifică temeinicia cazului de contestație în anulare invocat, fără a se mai putea administra însă probe în cauză. În cadrul temeinicie se verifică dispozițiile prevăzute de art. 426 lit. a)-h) C. pr. pen., iar instanța în contestație poate să admită sau să respingă prin decizie contestația. Respingerea contestației se face când aceasta este netemeinică și în asemenea situații se menține hotărârea definitivă atacată. Dacă instanța găsește contestația întemeiată,

⁷⁵ Publicată în M. Of. nr. 148 din 25 februarie 2020.

desființează prin decizie hotărârea a cărei anulare se cere, fie prin desființarea hotărârii rejudecând apelul, fie la rejudecarea cauzei după desființare.

Dacă avem o situație prevăzută de art. 426 lit. b) (când inculpatul a fost condamnat deși existau probe cu privire la o cauză de încetare a procesului penal), iar hotărârea penală a rămas definitivă prin neapelare, prima instanță este cea competentă să procedee la rejudecarea cauzei. Atunci când se procedează la rejudecarea apelului sau la rejudecarea cauzei după desființare, după admiterea contestației în anulare și desființarea deciziei atacate se fixează termen pentru a se ajunge la rejudecarea apelului sau rejudecarea cauzei după desființare.

În cazul în care prin contestația în anulare se invocă autoritatea de lucru judecat, judecarea contestației se face cu citarea părților interesate în cauza în care s-a pronunțat ultima hotărâre. Instanța, ascultând părțile și concluziile procurorului, dacă găsește contestația întemeiată, desființează prin decizie sau, după caz, prin sentință ultima hotărâre sau acea parte din ultima hotărâre cu privire la care există autoritate de lucru judecat [art. 432 alin. (2) C. pr. pen.].

Ultima sentință sau decizie poate fi desființată în întregime sau în parte în funcție de existența autorității de lucru judecat care a fost în ultima hotărâre judecătorească.

În privința căilor de atac, sentința dată în contestația în anulare este supusă apelului, iar decizia dată în apel este definitivă [art. 432 alin. (4) C. pr. pen.].

Așa cum s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție printr-o decizie⁷⁶ conform art. 370 alin. (1) C. pr. pen. hotărârea prin care cauza este soluționată de prima instanță de judecată sau prin care aceasta se dezinvestește fără a soluționa cauza se numește sentință. Instanța se pronunță prin sentință și în alte situații prevăzute de lege. În alin. (2) al aceluiași text de lege se prevede că hotărârea prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului în casație și recursului în interesul legii se numește decizie. Instanța se pronunță prin decizie și în alte situații prevăzute de lege.

Înalta Curte reține că singurele situații în care instanța ce judecă contestația în anulare se pronunță prin sentință, iar aceasta este supusă căii de atac a apelului, sunt

⁷⁶ ICCJ, s. pen., dec. nr. 157 din 2 mai 2017, www.scj.ro.

reprezentate de cazurile în care competența de soluționare aparține instanței de fond, respectiv cazul prevăzut de art. 426 alin. (1) lit. b) C. pr. pen., când sentința a rămas definitivă prin neapelare, și cel prevăzut de art. 426 alin. (1) lit. i) C. pr. pen., când ultima hotărâre a rămas definitivă prin neexercitarea căii ordinare de atac. În toate celelalte situații competența de soluționare a contestației în anulare aparține instanței de apel, iar decizia acesteia este definitivă.

În speța analizată, contestatorul a declarat apel împotriva deciziei penale nr. 1795/A din 29 noiembrie 2016 a Curții de Apel București, secția a II-a penală, prin care s-a soluționat contestația în anulare formulată împotriva deciziei penale nr. 2170 din 07 noiembrie 2011 a Curții de Apel București, secția I penală, pronunțată în Dosarul nr. x/236/2009, ca instanță de apel.

În acest context, față de împrejurarea că, pe calea contestației în anulare promovate, contestatorul a criticat o decizie penală pronunțată în calea de atac a apelului, hotărârea prin care s-a soluționat contestația în anulare – atacată pe calea prezentului apel – *este definitivă*.

Prin urmare, în privința deciziei penale atacate, definitivă, legea nu prevede posibilitatea exercitării vreunei căi ordinare de atac.

Recunoașterea unei căi de atac în situații neprevăzute de legea procesual penală constituie o încălcare a principiului legalității căilor de atac și, din acest motiv, apare ca o soluție inadmisibilă în ordinea de drept.

Inadmisibilitatea ca sancțiune procesual penală constă în lipsirea de efecte a unui act procedural pe care legea nu îl prevede sau îl exclude, precum și a unui act prin care a fost exercitat sau se încearcă exercitarea unui drept procesual exercitat și epuizat anterior. Inadmisibilitatea operează automat și inevitabil, ori de câte ori un act procesual este lipsit de bază legală.

În materia apelului inadmisibilitatea intervine, în principal, în două situații și anume, când apelul nu este obiectiv încuviințat de lege, hotărârea atacată făcând parte dintre cele care nu sunt supuse niciunei căi de atac, precum și atunci când a fost declarat de o persoană care nu are calitate procesuală de a apela.

Față de cele ce preced, în temeiul art. 421 pct. 1 lit. a) teza ultimă C. pr. pen., Înalta Curte va respinge ca inadmisibil apelul declarat de contestatorul A. împotriva deciziei penale nr. 1795/A din 29 noiembrie 2016 a Curții de Apel București, secția a II-a penală, pronunțată în Dosarul nr. x/2/2016.

Pe de altă parte, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin Decizia nr. 5 din 4 martie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 248 din 10 aprilie 2015, a stabilit că hotărârea pronunțată în procedura examinării admisibilității în principiu a contestației în anulare, împotriva unei sentințe pentru care nu este prevăzută o cale de atac, nu poate fi supusă apelului. În acest sens, s-a reținut că aplicabilitatea dispozițiilor art. 432 alin. (4) C. pr. pen., referitoare la căile de atac în materia contestației în anulare, privește exclusiv hotărârile judecătorești pronunțate în procedura de judecare ulterioară aditerii în principiu, precum și că prevederile art. 408 alin. (1) C. pr. pen. (ce reglementează calea de atac a apelului) vizează doar sentințele nedefinitive, pronunțate în cursul judecării, iar nu în procedura specifică unei căi extraordinare de atac.

Aceste argumente sunt valabile și în ceea ce privește decizia pronunțată în etapa admisibilității în principiu a contestației în anulare, cum este cazul în speță, care, în conformitate cu dispozițiile art. 552 C. pr. pen., a rămas definitivă la data pronunțării acesteia și, ca atare, nu este susceptibilă a fi atacată cu apel⁷⁷.

Secțiunea a II-a. Recursul în casație

Recursul în casație, față de vechea reglementare, a devenit cale extraordinară de atac, fiind prevăzută în dispozițiile art. 433-451 C. pr. pen.

⁷⁷ ICCJ, s. pen., dec. nr. 41 din 13 februarie 2020, www.scj.ro.

1. Scopul recursului în casație și instanța competentă

Așa cum se arată și în dispozițiile art. 433 C. pr. pen. recursul în casație urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție judecarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile. Acesta se deosebește de *contestația în anulare* care vizează îndreptarea erorilor de procedură sau *de revizuire*, cale de atac de fapt care urmărește îndreptarea erorilor de judecată, recursul în casație având drept scop verificarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, scopul său fiind acela de a îndrepta erorile de drept comise de curțile de apel și de Înalta Curte, ca instanță de apel, prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege⁷⁸.

Referitor la expresia „*în condițiile legii*”, ea se poate regăsi în textele de lege subsecvente, în special de prevederile art. 434 C. pr. pen. referitoare la hotărârile supuse recursului, cât și art. 438 C. pr. pen. referitor la cazurile în care se poate face recurs în casație.

Așa cum s-a pronunțat și Înalta Curte în mai multe decizii⁷⁹ (fiind singura instanță competentă în a soluționa recursul în casație), limitarea obiectului judecății în recursul în casație la cazurile strict prevăzute de lege înseamnă că nu orice presupusă încălcare a legii de procedură penală sau a legii substanțiale constituie temei pentru a casa hotărârea recurată, ci numai acelea care corespund unuia dintre cazurile de casare prevăzute de lege.

Recursul în casație nu are ca finalitate remedierea unei greșite aprecieri a faptelor sau a unei inexacte sau insuficiente stabiliri a adevărului printr-o urmărire penală incompletă sau o cercetare judecătorească nesatisfăcătoare. Instanța de casare nu judecă procesul propriu zis, respectiv litigiul care are ca temei juridic fapta penală, ci judecă, exclusiv, dacă, din punct de vedere al dreptului, hotărârea atacată este

⁷⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 49/RC din 8 februarie 2017, www.scj.ro.

⁷⁹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 89 din 28 februarie 2017 și 140/RC din 18 aprilie 2019, www.scj.ro.

corespunzătoare, chiar dacă soluția dispusă conduce la satisfacerea intereselor inculpatului.

Scopul recursului în casație este de a îndrepta erorile de drept comise de curțile de apel, ca instanțe de apel, prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege.

Recursul în casație reprezintă, astfel, un mijloc de reparare a ilegalităților și nu are ca obiect rezolvarea unei acțiuni penale, ci desființarea sentințelor și deciziilor care sunt contrare legii.

În această procedură nu se judecă raportul juridic dedus judecății în fața primei instanțe ori în apel, ci se judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este conformă cu regulile de drept, în cazuri și condiții expres prevăzute de lege.

Recursul în casație nu poate fi introdus decât în cazul unor erori de drept, dintre acestea *patru fiind cazuri întemeiate pe încălcări ale legii penale* – inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală; nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată; s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege; în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal – și *un singur caz având ca temei încălcări ale legii procesual penale* – încălcarea dispozițiilor privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente.

Fiind reglementat ca o cale extraordinară de atac, recursul în casație trebuie să asigure echilibrul între principiul egalității și principiul respectării autorității de lucru judecat, vizând numai legalitatea anumitor hotărâri definitive indicate de lege și numai anumite motive expres și limitativ prevăzute în dispozițiile legale. Din acest motiv scopul acestei căi de atac prevăzute de art. 433 C. pr. pen. este judecarea în condițiile legii a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile fiind legat intrinsec de dispozițiile art. 477 C. pr. pen. în care instanța verifică exclusiv legalitatea hotărârii atacate. Drept urmare, orice chestiune de fapt analizată de instanța de fond, respectiv

de apel, intră în puterea lucrului judecat și excede cenzurii instanței investită cu judecarea recursului în casație⁸⁰.

Așadar, recursul în casație are ca scop verificarea conformității hotărârilor atacate cu regulile de drept aplicabile, scopul său fiind acela de a îndrepta erorile de drept comise de curțile de apel, ca instanțe de apel, prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege.

Pe cale de consecință, recursul în casație nu are în vedere elementele de fapt ce au fost stabilite cu autoritate de lucru judecat, așa încât, Înalta Curte nu poate să reevalueze materialul probator și să stabilească o situație de fapt diferită de cea menționată în hotărârile atacate.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, când recursul a constituit o cale de atac ordinară, în noua reglementare, recursul în casație a devenit o cale extraordinară de atac, revenindu-se astfel la sistemul clasic al dublului grad de jurisdicție, pornindu-se de la teza potrivit cu care, în această cale de atac, nu se rejudecă litigiul, respectiv fondul cauzei, ci se fac doar aprecieri asupra hotărârii date și dacă ea corespunde sau nu legii.

Recursul în casație reprezintă, astfel, un mijloc de reparare a ilegalităților și nu are ca obiect rezolvarea unei acțiuni penale, ci desființarea sentințelor și deciziilor care sunt contrare legii.

În această procedură nu se judecă raportul juridic dedus judecății în fața primei instanțe ori în apel, ci se judecă exclusiv dacă hotărârea atacată este conformă cu regulile de drept, în cazuri și condiții expres prevăzute de lege.

Recursul în casație nu poate fi introdus decât în cazul unor erori de drept, dintre acestea patru fiind cazuri întemeiate pe încălcări ale legii penale – inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală; nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată; s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege; în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal – și un singur caz având ca temei încălcări ale

⁸⁰ ICCJ, s. pen., dec. nr. 285 din 30 iunie 2017, www.scj.ro.

legii procesual penale – încălcarea dispozițiilor privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente.

2. Hotărârile supuse recursului în casație

Având în vedere esența căilor extraordinare de atac, pot fi atacate cu recurs în casație numai hotărârile definitive iar în art. 434 alin. (1) C. pr. pen. se arată că pot fi atacate cu recurs în casație *deciziile* pronunțate de curțile de apel și de Înalta Curte de Casație și Justiție, *ca instanțe de apel*, cu excepția deciziilor prin care s-a dispus rejudecarea cauzelor.

Cu privire la aceste aspecte s-a pronunțat și Curtea Constituțională, prin decizia nr. 149/2019⁸¹, arătând că referitor la prevederile *art. 434 alin. (1) teza a doua C. pr. pen.*, Curtea observă că pot face obiectul căii extraordinare de atac a recursului în casație numai hotărârile penale definitive. Dispozițiile de lege criticate exceptează de la recursul în casație deciziile pronunțate de curțile de apel și de Înalta Curte de Casație și Justiție – *ca instanțe de apel – prin care s-a dispus rejudecarea cauzelor*, ceea ce înseamnă că pot fi atacate cu recurs în casație numai hotărâri definitive prin care s-a soluționat fondul cauzelor. Potrivit soluțiilor de la judecata recursului în casație prevăzute de dispozițiile art. 448 C. pr. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție, admitând recursul în casație, casează hotărârea atacată și, după caz, în funcție de motivul invocat, desființează și hotărârea primei instanțe, dacă se constată aceleași încălcări de lege ca în decizia recurată, sau poate dispune rejudecarea de către instanța competentă material sau după calitatea persoanei, fiind evident că, și în această din urmă situație, sentința dată cu încălcarea normelor privind competența după materie sau după calitatea persoanei este desființată în recurs.

Din dispozițiile procesual penale rezultă că dacă nu avem hotărâri pronunțate de către instanțele de apel, ele nu pot face obiectul unui recurs în casație, și anume:

⁸¹ Publicată în M. Of. nr. 482 din 13 iunie 2019, www.lege5.ro.

- sentințele pronunțate de curțile de apel și de Înalta Curte de Casație și Justiție sau deciziile prin care s-au pronunțat potrivit art. 425¹ C. pr. pen. referitor la calea ordinară de atac a contestației;

- deciziile pronunțate de curțile de apel sau Înalta Curte ca instanțe de apel în care s-a admis apelul desființându-se hotărârea atacată și s-a dispus rejudecarea cauzei. În acest caz nu avem de-a face cu o hotărâre definitivă și nu poate fi supusă căilor de atac extraordinare (art. 434 teza a 2-a C. pr. pen.).

De asemenea, nu pot fi atacate cu recurs în casație și hotărârile enumerate limitativ de art. 434 alin. (2) C. pr. pen. și anume:

a) hotărârile de respingere ca inadmisibilă a cererii de revizuire;

Revizuirea, ca o cale extraordinară de atac, privește și ea numai hotărâri definitive care conțin o rezolvare a fondului cauzei deoarece prin revizuire se urmărește înlăturarea erorilor de fapt pe care le conțin hotărârile judecătorești. Atunci când avem o cerere de revizuire îndreptată împotriva unei hotărâri judecătorești definitive prin care a fost soluționată plângerea împotriva actelor procurorului de netrimiteră în judecată, este inadmisibilă, ca și hotărârile care nu rezolvă fondul cauzei cum ar fi încheierile pe parcursul judecății, sentințele de dezinvestire, hotărârile prin care se admite sau se respinge cererea de recuzare. Asemenea hotărâri de respingere, ca inadmisibile, a cererii de revizuire nu pot face obiectul recursului în casație.

b) hotărârile de respingere a cererii de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsă;

Conform dispozițiilor art. 469 alin. (6) C. pr. pen., hotărârea prin care este respinsă cererea de redeschidere a procesului penal este supusă aceleiași căi de atac ca și hotărârea pronunțată în lipsa persoanei condamnate. Prin această hotărâre nu se soluționează fondul cauzei astfel încât ea nu poate fi nici supusă căii de atac a recursului în casație.

c) hotărârile pronunțate în materia executării pedepselor;

d) hotărârile pronunțate în materia reabilitării;

Atât în cazul rezolvării contestației la reabilitare prevăzută de art. 535 C. pr. pen. referitoare la procedura reabilitării, cât și la procedura la instanța de executare

prevăzute de art. 597 C. pr. pen., decizia instanței prin care se soluționează contestația este definitivă și nu sunt aplicabile dispozițiile privind recursul în casație.

e) soluțiile pronunțate cu privire la infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate;

Excluderea posibilității atacării cu recurs în casație a unor asemenea situații a dus la ridicarea excepției de neconstituționalitate, excepție ce a fost admisă prin Decizia nr. 208/2022⁸² a Curții Constituționale, cu următoarea motivare: având în vedere, pe de o parte, motivele de recurs în casație prevăzute de dispozițiile art. 438 alin. (1) C. pr. pen., iar, pe de altă parte, faptul că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. e) din același cod exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate cu privire la infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, reiese că în astfel de cauze soluționate definitiv rămân nesancționate: nerespectarea, în cursul judecății, a dispozițiilor privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente; condamnarea inculpatului pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală; greșita încetare a procesului penal; neconstatarea grațierii pedepsei sau greșita constatare a acesteia; aplicarea pedepselor în alte limite decât cele prevăzute de lege. Or, aceste aspecte trebuie raportate la sfera largă a infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

De asemenea, instanța constituțională apreciază că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. e) C. pr. pen. creează – prin excluderea de la controlul judiciar realizat pe calea recursului în casație a unor hotărâri penale definitive care soluționează fondul cauzei – o vădită inegalitate de tratament juridic între persoane aflate în situații similare, și anume părțile din procesul penal, fără a exista o justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 din Constituție, care consacră egalitatea în fața legii.

⁸² Publicată în M. Of. nr. 510 din 24 mai 2022.

În acest sens, Curtea observă că – dacă instanța schimbă încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare dintr-o infracțiune pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate în una pentru care acțiunea penală se pune în mișcare (și) din oficiu sau dacă inculpatul este judecat pentru ambele categorii de infracțiuni – hotărârea definitivă pronunțată în cauză poate fi atacată cu recurs în casație. Totodată, există cazuri – în procesul penal – în care principiul oficialității se substituie principiului disponibilității, cazuri consacrate de prevederile art. 157 alin. (4) și (5) și ale art. 199 alin. (2) C. pen., precum și de cele ale art. 289 alin. (8) fraza a treia C. pr. pen.

Având în vedere cele arătate mai sus, Curtea constată că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. e) C. pr. pen. creează, cu privire la persoane aflate în situații similare, o vădită inegalitate de tratament sub aspectul recunoașterii liberului acces la justiție, în componenta sa referitoare la dreptul la un proces echitabil, această inegalitate nefiind justificată în mod obiectiv și rezonabil, astfel că dispozițiile de lege criticate aduc atingere prevederilor constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi și ale art. 21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil.

f) soluțiile pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii;

Prin decizia Curții Constituționale nr. 651/2017⁸³ s-a admis excepția de neconstituționalitate a art. 434 alin. (2) lit. f) C. pr. pen., cu motivarea că având în vedere motivele pentru care se poate declara recurs în casație, prevăzute de dispozițiile art. 438 alin. (1) C. pr. pen., precum și împrejurarea că, în actuala reglementare, nu pot fi atacate cu recurs în casație soluțiile pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii, reiese că, într-o cauză soluționată definitiv potrivit procedurii accelerate, ar rămâne nesancționate aspecte precum: nerespectarea, în cursul judecății, a dispozițiilor privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente; condamnarea inculpatului pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală; greșita

⁸³ Publicată în M. Of. nr. 1000 din 18 decembrie 2017.

încetare a procesului penal; neconstatarea grațierii pedepsei sau greșita constatare a acesteia; aplicarea pedepselor în alte limite decât cele prevăzute de lege.

Curtea constată că excluderea posibilității atacării cu recurs în casație a soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii creează discriminare atât pentru inculpat, cât și pentru partea civilă și partea responsabilă civilmente, față de părțile din cauzele penale soluționate potrivit procedurii de drept comun, fără a exista o justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 din Constituție referitor la egalitatea în drepturi.

Astfel, Curtea constată că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. f) C. pr. pen., care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a soluțiilor pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii, încalcă prevederile constituționale ale art. 16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art. 21 privind accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, precum și ale art. 131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât, pe de o parte, creează pentru părți o vădită inegalitate de tratament prin împiedicarea accesului la justiție în situația soluționării apelului prin pronunțarea unei hotărâri definitive nelegale ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii, iar, pe de altă parte, lipsesc procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal. Astfel, în cazul în care normele de procedură penală și/sau de drept penal substanțial – avute în vedere de dispozițiile art. 438 alin. (1) C. pr. pen. la reglementarea cazurilor de casare – sunt încălcate, trebuie să se asigure atât părții interesate, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea legalității, prin casarea hotărârii definitive nelegale pronunțate în cadrul procedurii privind recunoașterea învinuirii.

g) hotărârile pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției;

Prin decizia nr. 573/2018⁸⁴, Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea dispoziției prevăzută de art. 434 lit. g), arătând că având în vedere, pe de o parte, motivele de recurs în casație prevăzute de dispozițiile art. 438

⁸⁴ Publicat în M. Of. nr. 959 din 13 noiembrie 2018.

alin. (1) C. pr. pen., iar, pe de altă parte, faptul că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. g) C. pr. pen. exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției, reiese că, într-o cauză soluționată definitiv potrivit acestei proceduri simplificate, ar putea rămâne nesancționate aspecte precum: nerespectarea, în cursul judecării, a dispozițiilor privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente, condamnarea inculpatului pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, neconstatarea grațierii sau aplicarea pedepselor în alte limite decât cele prevăzute de lege.

Curtea constată că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. g) C. pr. pen. creează, sub aspectul posibilității atacării cu recurs în casație a hotărârii prin care se soluționează fondul cauzei, o vădită inegalitate de tratament juridic între persoane aflate în situații similare, și anume părțile procesului penal, în funcție de procedura de judecată urmată de inculpat/coinculpat – cea obișnuită, respectiv cea referitoare la recunoașterea vinovăției –, fără a exista o justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art. 16 din Constituție, care consacră egalitatea în drepturi.

Având în vedere cele mai sus arătate, Curtea constată că dispozițiile art. 434 alin. (2) lit. g) C. pr. pen., care exclud posibilitatea atacării cu recurs în casație a hotărârilor pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției, încalcă prevederile constituționale.

Recursul în casație exercitat de procuror împotriva hotărârilor prin care s-a dispus achitarea inculpatului nu poate avea ca scop obținerea condamnării acestuia de către instanța de recurs în casație [art. 434 alin. (3) C. pr. pen.].

3. Termenul de declarare a recursului în casație și titularii acestuia

Decizia instanței de apel se comunică procurorului, părților, persoanei vătămate și administrației locului de deținere conform dispozițiilor art. 424 alin. (5) C. pr. pen.

Potrivit art. 435 C. pr. pen., recursul în casație poate fi introdus de către părți sau procuror în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel. Acest

termen se calculează potrivit art. 269 alin. (1) și (2) C. pr. pen. Față de calea de atac a apelului pentru recursul în casație nu se aplică instituția repunerii în termen așa cum e prevăzută în art. 411 C. pr. pen. Depășirea termenului de 30 de zile duce la tardivitatea recursului în casație indiferent de motivele de întârziere ce au determinat nedeclararea acestuia în termenul prevăzut de lege.

În acest sens s-a pronunțat și Curtea Constituțională prin decizia 656/2019⁸⁵, cu următoarea motivare: termenul de declarare a recursului în casație este de „30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel”, potrivit art. 435 C. pr. pen., normă procesual penală criticată în cauză. Termenul de recurs se calculează conform regulii stabilite în art. 269 alin. (1) și (2) C. pr. pen. privind calculul termenelor procedurale pe zile, fiind aplicabile și prevederile art. 269 alin. (4) privind situațiile când ultima zi a termenului cade într-o zi nelucrătoare și cele ale art. 270 alin. (1) și (2) referitoare la actele considerate ca făcute în termen. Momentul inițial al termenului este data comunicării deciziei instanței de apel, indiferent de titularul căii de atac, în condițiile în care decizia instanței de apel se comunică atât părților, cât și procurorului, potrivit art. 424 alin. (5) C. pr. pen. Cât privește deciziile pronunțate în apel înainte de intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, cu privire la care termenul de declarare a căii ordinare de atac prevăzute de legea anterioară nu expirase la data intrării în vigoare a legii noi, care sunt supuse recursului în casație, potrivit art. 11 alin. (2) din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, „termenul de 30 de zile de declarare a recursului în casație curge după cum urmează: a) de la data intrării în vigoare a Codului de procedură penală, pentru procuror și pentru părțile cu privire la care legea anterioară nu prevedea obligația comunicării deciziei de apel, precum și pentru părțile cărora decizia le-a fost comunicată anterior intrării în vigoare a Codului de procedură penală; b) de la data comunicării, pentru părțile cărora decizia le-a fost comunicată după data intrării în vigoare a Codului de procedură penală”. În cazul nerespectării termenului de declarare,

⁸⁵ Publicată în M. Of. nr. 11 din 09 ianuarie 2020.

cererea de recurs în casație este respinsă ca inadmisibilă, prin încheiere definitivă, potrivit dispozițiilor art. 440 alin. (2) C. pr. pen.

Luând în considerare toate cele menționate anterior, Curtea constată că dispozițiile de lege criticate reprezintă o normă de procedură, a cărei stabilire, potrivit art. 126 alin. (2) din Constituție, intră în competența exclusivă a legiuitorului.

Față de reglementarea apelului în cadrul procesului penal pentru calea extraordinară a recursului în casație au fost prevăzute mai puține persoane care pot fi titulare ale acestei proceduri.

Astfel, pot formula cerere de recurs în casație:

a) procurorul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă;

Procurorul poate promova recurs în casație pe ambele laturi ale procesului penal, atât penală, cât și civilă însă este limitat potrivit art. 434 alin. (3) C. pr. pen. atunci când este exercitat de procuror împotriva hotărârilor prin care s-a dispus achitarea inculpatului nu poate avea ca scop obținerea condamnării acestuia de către instanța de recurs în casație. Cu privire la rolul exercitat de procuror în cadrul procesului penal putem menționa aici decizia nr. 651/2017⁸⁶ a Curții Constituționale care a arătat că potrivit prevederilor art. 131 din Constituție, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, exercitându-și atribuțiile prin procurori constituiți în parchete. Astfel, în temeiul dispozițiilor art. 62 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005), procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, iar, în baza prevederilor art. 67 din același act normativ, procurorul participă la ședințele de judecată, în condițiile legii, și are rol activ în aflarea adevărului. În acest sens, dispozițiile art. 55 alin. (3) lit. f) C. pr. pen. prevăd atribuția procurorului de a formula și exercita, în cadrul procesului penal, contestațiile și căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești.

⁸⁶ Publicată în M. Of. nr. 1000 din 18 decembrie 2017.

Așadar, pornind de la scopul reglementării instituției recursului în casație, și anume îndreptarea erorilor de drept survenite, în soluționarea apelului, prin hotărâri penale definitive care rezolvă fondul cauzei – raportat la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege –, precum și de la rolul procurorului, care, așa cum a reținut instanța de contencios constituțional în jurisprudența sa, acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, dar și ale părților din proces, în spiritul legalității (Decizia nr. 983 din 8 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 551 din 5 august 2010, Decizia nr. 641 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 887 din 5 decembrie 2014, par. 51, Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2017, par. 25, și Decizia nr. 18 din 17 ianuarie 2017, par. 25, decizii citate anterior), Curtea apreciază că exigențele art. 131 din Constituție impun legiuitorului să asigure posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casație de către procuror, în calitate de titular al acesteia, inclusiv în ceea ce privește hotărârile penale definitive – prin care se soluționează fondul cauzei – pronunțate ca urmare a aplicării procedurii privind recunoașterea învinuirii.

b) inculpatul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă, împotriva hotărârilor prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei ori încetarea procesului penal;

Din analiza textului legal rezultă că împotriva unei hotărâri definitive de achitare inculpatul nu poate declara recurs în casație, el fiind inadmisibil. Este posibil ca atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente, chiar și în cazul achitării, inculpatul ar putea declara recurs în casație și potrivit art. 444 C. pr. pen. privind neagravarea situației în propriul recurs în casație nu ar putea fi schimbată soluția de achitare într-una de condamnare.

c) partea civilă și partea responsabilă civilmente, în ceea ce privește latura civilă, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă.

Partea civilă poate critica prin recursul în casație latura civilă fără limitări iar în ceea ce privește latura penală numai dacă soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă, astfel formulând recurs în casație pentru dispozițiile art. 438 alin. (1)

pct. 1 și 8 C. pr. pen. Același lucru este posibil și pentru partea responsabilă civilmente putând invoca motivele de casare prevăzute în art. 438 alin. (1) pct. 1, 7 și 8 C. pr. pen. Nu pot fi titulare ale recursului în casație persoana vătămată, martorul, expertul, interpretul, avocatul sau vreo altă persoană ale cărei drepturi legitime au fost încălcate prin măsuri sau acte ale instanței, acestea având la îndemână calea de atac a apelului sau a contestației. Față de dispozițiile art. 434 alin. (1) C. pr. pen. s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, iar Curtea Constituțională prin deciziile nr. 424/2015⁸⁷ și 490/2016⁸⁸, a respins excepțiile cu următoarea motivare: hotărârile ce pot fi atacate cu recurs în casație sunt, potrivit art. 434 alin. (1) C. pr. pen., deciziile pronunțate de curțile de apel, ca instanțe de apel, cu excepția deciziilor prin care s-a dispus rejudecarea cauzelor. De asemenea, titularii dreptului de a promova calea extraordinară de atac analizată sunt, conform art. 436 alin. (1) C. pr. pen.: procurorul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă; inculpatul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă, împotriva hotărârilor prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei ori încetarea procesului penal; și partea civilă și partea responsabilă civilmente, în ceea ce privește latura civilă, iar referitor la latura penală, în măsura în care soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă. Astfel, nu pot declara recurs în casație persoana vătămată, martorul, expertul, interpretul, avocatul sau vreo altă persoană ale cărei drepturi legitime au fost încălcate prin măsuri sau acte ale instanței, acestea putându-și valorifica drepturile doar pe calea apelului, conform art. 409 C. pr. pen.

Curtea reține, totodată, că, așa cum reiese și din Expunerea de motive a Legii nr. 255/2013, prin reducerea numărului motivelor de recurs în casație, prevăzute la art. 438 alin. (1) C. pr. pen., legiuitorul a urmărit, pe de o parte, degrevarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar, pe de altă parte, asigurarea specificului acestei căi extraordinare de atac. În realizarea acestui scop, au fost menținute, ca motive ale recursului în casație, doar acelea care vizează îndreptarea erorilor de drept, fiind eliminate din sfera acestei instituții și din competența Înaltei Curți de Casație și Justiție motivele care vizau

⁸⁷ Publicată în M. Of. nr. 636 din 21 august 2015.

⁸⁸ Publicată în M. Of. nr. 832 din 20 octombrie 2016.

aspecte procedurale și care au fost transformate în motive ale contestației în anulare, potrivit naturii acestei căi de atac.

Având în vedere argumentele expuse anterior și raportând textele criticate la scopul recursului în casație, Curtea reține că restrângerea de către legiuitor a titularilor dreptului de a formula cerere de recurs în casație la cei prevăzuți la art. 436 alin. (1) C. pr. pen. și a hotărârilor ce pot fi supuse casării la cele prevăzute la art. 438 alin. (1) C. pr. pen., așa cum acesta a fost modificat prin dispozițiile art. 102 pct. 267 din Legea nr. 255/2013, este justificată de finalitatea instituției analizate, aceea de verificare a conformității hotărârilor atacate cu regulile de drept aplicabile, și de natura acesteia, cea de cale extraordinară de atac.

Pentru acest motiv, textele criticate nu creează discriminare între titularii dreptului de a promova recurs în casație și ceilalți participanți la procesul penal, întrucât aceștia din urmă se află, din această perspectivă, într-o situație juridică diferită, eventualele lor interese procesuale putând fi valorificate doar în condițiile permise de lege. Prin urmare, nu poate fi reținută încălcarea prin textul criticat a dispozițiilor art. 16 din Legea fundamentală.

Pentru aceste considerente și având în vedere că recursul în casație reprezintă o cale extraordinară de atac prin care se realizează un control de legalitate, Curtea nu poate reține încălcarea prin textele criticate a dreptului de acces liber la justiție al celorlalți participanți la procesul penal, care nu se regăsesc printre titularii dreptului de a promova recurs în casație, prevăzuți la art. 436 alin. (1) C. pr. pen.

Prin urmare, nu poate fi reținută nici încălcarea prin prevederile art. 436 alin. (1) C. pr. pen. și ale art. 102 pct. 267 din Legea nr. 255/2013 a dispozițiilor art. 6 și 13 din Convenție.

Dispozițiile legale privind titularii căii de atac a recursului în casație nu pot fi extinse și la alți subiecți procesuali și Înalta Curte a respins, printr-o decizie, cererea de sesizare a Curții Constituționale în care petenta susținea de fapt modificarea textului de lege prin lărgirea sferei persoanelor care pot formula recurs în casație. Astfel, Înalta Curte, prin decizia 200/2017, a motivat respingerea cererii de sesizare a Curții prin următoarele: în ceea ce privește argumentele invocate de petentă în susținerea cererii

de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 436 alin. (1) C. pr. pen., Înalta Curte – Completul de 5 Judecători apreciază că, acestea tind la modificarea textului de lege criticat prin lărgirea sferei persoanelor care pot formula recurs în casație. Or, potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituțională a României se pronunță numai asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, neputând modifica sau completa textele legale supuse controlului.

Modificarea sau completarea legii este atributul legiuitorului, Curtea Constituțională a României neavând o astfel de competență, ci având exclusiv rolul de garant al supremației Constituției.

Reglementarea căilor de atac reprezintă, în conformitate cu dispozițiile art. 129 și art. 126 alin. (2) din Constituția României ce fac trimitere la „*condițiile legii*”, o opțiune de politică legislativă de competență exclusivă a Parlamentului, care nu poate fi cenzurată de instanța de contencios constituțional prin intermediul mijlocului procedural prevăzut de art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată.

Inițial art. 436 alin. (2) C. pr. pen. avea următoarea formulare – *inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot formula cerere de recurs în casație numai prin intermediul unui avocat care poate pune concluzii în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție*, însă această dispoziție a fost declarată neconstituțională prin decizia nr. 432/2016⁸⁹ a Curții Constituționale și abrogată prin O.U.G. nr. 70/2016.

Legiuitorul a prevăzut în dispozițiile art. 436 alin. (3)-(5) C. pr. pen. dispoziții privitoare la retragerea recursului în casație declarat prevăzând următoarele:

- până la închiderea dezbaterilor la instanța de recurs, *părțile și procurorul* își pot retrage recursul în casație declarat. Retragerea trebuie să fie făcută personal de parte sau prin mandatar special, iar dacă partea se află în stare de deținere, printr-o declarație atestată sau consemnată într-un proces-verbal de către conducerea locului de deținere. Declarația de retragere se poate face fie la instanța a cărei hotărâre a fost atacată, fie la instanța de recurs.

⁸⁹ Publicată în M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016.

- *reprezentanții legali* pot retrage recursul în casație cu respectarea, în ceea ce privește latura civilă, a condițiilor prevăzute de legea civilă. Inculpatul minor nu poate retrage recursul în casație declarat personal sau de reprezentantul său legal.

- recursul în casație declarat de procuror poate fi *retras de procurorul ierarhic superior*.

Decizia instanței de apel prin care a fost respins apelul nu poate fi atacată cu recurs în casație de persoanele care nu au exercitat calea de atac a apelului ori când apelul acestora a fost retras [art. 436 alin. (6) C. pr. pen.].

În cazurile în care apelul a fost respins și alte persoane nu au exercitat calea de atac a apelului, ele nu pot beneficia de instituția recursului în casație. Astfel, și Înalta Curte, prin decizia nr. 242/2015⁹⁰, a arătat că parchetul nu a exercitat calea de atac a apelului, iar conform art. 436 alin. (6) C. pr. pen., decizia instanței de apel prin care a fost respins apelul nu poate fi atacată cu recurs în casație de persoanele care nu au exercitat calea de atac a apelului ori când apelul acestora a fost retras.

Situația ar fi fost diferită dacă pedeapsa aplicată inculpatului ar fi fost mai mare decât limita maximă specială de 3 ani și 8 luni închisoare (tot pedeapsă nelegală), când, în mod evident, ar fi fost mai favorabile dispozițiile art. 7 din Convenție, iar pedeapsa trebuia redusă la 3 ani și 8 luni închisoare, independent de prevederile art. 436 alin. (6) C. pr. pen.

Ca urmare, în situația juridică analizată, dispozițiile art. 436 alin. (6) C. pr. pen. nu împiedică verificarea pe fond a cazului de casare prevăzut de art. 438 pct. 12 C. pr. pen., urmând ca în baza examenului legalității pedepsei să se stabilească dacă sunt mai favorabile dispozițiile legii interne sau cele ale art. 7 din Convenția europeană a drepturilor omului.

4. Motivarea recursului în casație

⁹⁰ ICCJ, s. pen., dec. nr. 242 din 8 iulie 2015, www.scj.ro.

Față de cererea prin care se declara apelul într-o cauză penală, cererea de recurs în casație este mai complexă întrucât în ea trebuie să existe indicarea cazurilor de recurs în casație pe care se întemeiază cererea și motivarea acestora. Astfel, potrivit art. 437 C. pr. pen., cererea de recurs în casație se formulează în scris și va cuprinde:

a) numele și prenumele, domiciliul sau reședința părții ori, după caz, numele și prenumele procurorului care exercită recursul în casație, precum și organul judiciar din care acesta face parte;

b) indicarea hotărârii care se atacă;

c) indicarea cazurilor de recurs în casație pe care se întemeiază cererea și motivarea acestora;

d) semnătura persoanei care exercită recursul în casație.

La cerere se anexează toate înscrisurile invocate în motivarea acesteia.

Îndeplinire condițiilor de formă ale cererii de recurs se realizează la admiterea în principiu a admisibilității cererii de recurs în casație ce se examinează în camera de consiliu. Dacă cererea nu cuprinde indicarea cazurilor de recurs și motivarea acestora, ea nu va putea fi susținută la admiterea în principiu sau separat printr-un memoriu după ce sa depus cererea de recurs în casație. Toate motivele de nelegalitate trebuiau să fie susținute anterior în cadrul apelului și acestea să fi fost respinse și astfel să poată fi admisibile în cadrul recursului în casație.

Întotdeauna trebuie să existe o corespondență între motivele invocate și cazurile prevăzute de lege la art. 438 C. pr. pen. în care se poate face recurs în casație. În acest sens Înalta Curte⁹¹ a subliniat că recursul în casație este o cale extraordinară de atac, prin intermediul căreia este analizată conformitatea hotărârilor definitive cu regulile de drept prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege, care vizează exclusiv legalitatea hotărârii. Astfel, în ceea ce privește condiția prevăzută de art. 437 alin. (1) lit. c) C. pr. pen., pentru a putea fi considerată îndeplinită, trebuie să existe o corespondență între motivele invocate și cazurile de casare prevăzute de lege. Dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7 C. pr. pen. sunt incidente în situația în care

⁹¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 1/RC din 7 ianuarie 2020, www.scj.ro.

inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală. Sintagma *„fapta nu este prevăzută de legea penală”* vizează atât lipsa incriminării (neprevăderea faptei ca infracțiune sau lipsa de tipicitate a faptei în sensul că nu corespunde modelului abstract de incriminare, fiind incident alt tip de răspundere, după caz, civilă, contravențională, materială sau disciplinară), cât și situația în care lipsesc elementele constitutive ale infracțiunii, altele decât cele referitoare la *„vinovăția prevăzută de lege”*.

Tot în acest sens, prin decizia nr. 68/2020⁹², Înalta Curte a arătat că în ceea ce privește condițiile de formă prevăzute de 437 alin. (1) lit. a), b) și d) C. pr. pen. se constată că acestea au fost îndeplinite, astfel în cuprinsul acesteia fiind menționate numele și prenumele inculpatului, prin apărătorul ales, cabinet avocat I., se indică domiciliul procesual ales, se arată hotărârea care se atacă și motivele și se indică cazul de casare pe care se întemeiază cererea, care poartă semnătura și ștampila apărătorului ales și este însoțită de împuternicirea avocațială.

Condiția prevăzută de art. 437 alin. (1) lit. c) C. pr. pen. rezultă din indicarea temeiului de drept pe care se întemeiază recursul în casație, și anume, dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen., respectiv faptul că instanța de apel a dispus condamnarea inculpatului aplicând o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege, dar fără să se arate în concret care ar fi aceste limite de pedeapsă.

Un al doilea motiv invocat în susținerea recursului în casație, se referă la omisiunea instanței de control judiciar de a pune în discuție schimbarea încadrării juridice, din infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte în infracțiunea de omor și de a se pronunța asupra acestei schimbări printr-o încheiere separată, conform Deciziei Curții Constituționale nr. 250/2019.

În motivarea recursului în casație inculpatul a făcut o expunere detaliată a întregii proceduri judiciare desfășurate, iar în ceea ce privește cazul de casare prev. de art. 438 pct. 12 C. pr. pen. (*„s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege”*), recurentul face referire în esență la faptul că instanța de apel a dispus

⁹² ICCJ, s. pen., dec. nr. 68/RC din 20 februarie 2020, www.scj.ro.

condamnarea inculpatului aplicând o pedeapsă în alte limite decât cele prevăzute de lege, dar fără să se arate în concret care ar fi aceste limite de pedeapsă.

5. Cazurile în care se poate face recurs în casație

Cazurile în care se poate face recurs în casație sunt prevăzute în dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 1-12, cu mențiunea că în cazurile care erau la alin. (1) pct. 2-6, 9-10 și 13-14 au fost abrogate prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedura penală nr. 255/2013.

Legiuitorul a prevăzut, de fapt, prin scopul recursului în casație, la art. 433 C. pr. pen., că prin această procedură se urmărește conformitatea hotărârii atacate cu regulile de drept aplicate și nu se poate cenzura situația de fapt care a fost stabilită de instanța de apel și nu poate fi schimbată având un caracter definitiv.

Curtea Constituțională s-a pronunțat, prin decizia nr. 100/2020⁹³, în sensul respingerii excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 438 alin. (1) C. pr. pen. constatând că unele dintre motivele de casare reglementate de textul de lege criticat în prezenta cauză pot fi invocate atât cu privire la soluționarea laturii penale, cât și cu privire la soluționarea laturii civile a cauzei, astfel că nu poate fi reținută critica autoarei excepției, potrivit căreia dispozițiile art. 438 alin. (1) C. pr. pen. creează discriminare-sub aspectul posibilității invocării cazurilor de casare cu privire la soluționarea laturii civile a cauzei-între partea civilă și partea responsabilă civilmente, pe de o parte, și procuror și inculpat, pe de altă parte. Astfel, Curtea a reținut că din cele cinci cazuri de casare prevăzute de dispozițiile art. 438 alin. (1) C. pr. pen., în limitele cărora instanța de recurs în casație poate examina cauza, primul – necompetența instanței – se referă la încălcarea normelor de procedură, iar celelalte vizează încălcarea legii penale și, contrar susținerilor autoarei excepției, unele dintre acestea pot avea implicații și în soluționarea acțiunii civile (așa cum a statuat deja Curtea în Decizia nr. 540 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 841 din 24 octombrie

⁹³ Publicată în M. Of. nr. 382 din 12 mai 2020.

2016, par. 17, Decizia nr. 699 din 29 noiembrie 2016, citată anterior, par. 17, și Decizia nr. 651 din 17 octombrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1000 din 18 decembrie 2017, par. 22). Sub acest aspect, Curtea a subliniat că motivele de casare care au incidență cu privire la soluționarea laturii civile a procesului penal sunt cele prevăzute de dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 7, 8 și 11 C. pr. pen., cazul de la pct. 12 al articolului menționat vizând exclusiv latura penală a cauzei.

Așa cum a menționat și Înalta Curte⁹⁴ într-o decizie, analiza efectuată în calea extraordinară de atac a recursului în casație vizează exclusiv elemente de legalitate, prin raportare la cazurile de casare prevăzute de lege. De aceea, controlul judiciar nu poate fi extins cu privire la alte motive de nelegalitate echivalente celor limitativ enumerate în cuprinsul art. 438 alin. (1) C. pr. pen. și, cu atât mai puțin, nu poate viza temeinicia deciziei recurate. Această limitare a recursului în casație doar la anumite probleme de drept nu îngreșează accesul la justiție prin încălcarea dreptului la un recurs efectiv (art. 13 din Convenție), atâta timp cât inculpaților li s-a oferit posibilitatea de a exercita o cale ordinară de atac efectivă (apelul) în cadrul căreia și-au putut susține toate apărările, atât în fapt, cât și în drept. Instanța europeană a subliniat că efectivitatea unei căi de atac nu depinde de certitudinea unei soluții favorabile pentru reclamant, ceea ce interesează pe temeiul art. 13 este însăși existența ei (*Vilvarajah și alții c. Regatului Unit*).

Astfel, potrivit art. 438 alin. (1) C. pr. pen. hotărârile sunt supuse casării în următoarele cazuri:

1. în cursul judecății nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente;

(...)

7. inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală;

8. în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal;

⁹⁴ ICCJ, s. pen., dec. nr. 109/RC din 14 martie 2017, www.scj.ro.

(...)

11. nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată;

12. s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege;

Din analiza textului legal menționat mai sus rezultă că recursul în casație nu poate fi introdus decât *în cazul unor erori de drept*, dintre acestea patru fiind cazuri întemeiate pe încălcări ale legii penale:

- inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală;

- în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal;

- nu s-a constatat grațierea sau în mod greșit s-a constatat că pedeapsa aplicată inculpatului a fost grațiată;

- s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege;

Avem un singur caz care are ca *temei încălcări ale legii procesual penale* – în cursul judecății nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente⁹⁵;

6. Procedura de comunicare

Procedura de comunicare privind recursul în casație se face într-o singură etapă, iar uneori și în a doua etapă, când aceasta nu este completă. În prima etapă potrivit art. 439 alin. (1)-(4) C. pr. pen. cererea de recurs în casație împreună cu înscrisurile anexate se depun, însoțite de copii pentru procuror și părți, *la instanța a cărei hotărâre se atacă*. Președintele instanței a cărei hotărâre se atacă ori judecătorul delegat de către acesta va comunica procurorului și părților copii de pe cererea de recurs în casație și celelalte

⁹⁵ ICCJ, s. pen., dec. nr. 66 din 20 februarie 2020, www.scj.ro.

înscrieri doveditoare, cu mențiunea că se pot depune concluziile scrise în termen de 10 zile de la primirea comunicărilor, la aceeași instanță.

Nu este obligatoriu ca părțile și procurorul să depună concluzii acest lucru nu împiedică judecarea recursului în casație, iar termenul de 10 zile pentru depunerea concluziilor scrise e un *termen de recomandare* ca o dovadă că, comunicarea mai poate fi făcută și de către magistratul asistent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, desemnat cu verificarea îndeplinirii procedurii de comunicare.

Nedepunerea de către părți și procuror de concluzii scrise nu împiedică judecarea recursului în casație.

Astfel, în termen de 5 zile de la depunerea concluziilor scrise sau de la expirarea termenului de depunere a acestora, președintele instanței sau judecătorul delegat de către acesta va *înainta Înaltei Curți de Casație și Justiție dosarul cauzei, cererea de recurs în casație, înscrisurile anexate, dovezile de comunicare efectuate, precum și, după caz, concluziile scrise.*

Înainte de trimiterea dosarului cauzei cu cererea de recurs în casație și celelalte înscrisuri anexate trebuie ca președintele instanței sau judecătorul delegat de la instanța a cărei hotărâre se atacă să verifice dacă recursul în casație este formulat împotriva unei hotărâri ce nu poate fi atacată cu recurs în casație potrivit art. 434 alin. (2) C. pr. pen., iar dacă face parte din această categorie președintele instanței sau judecătorul delegat de aceasta restituie părții, pe cale administrativă, cererea de recurs în casație.

Pentru situațiile în care nu este îndeplinită procedura de comunicare la instanța a cărei hotărâre se atacă ori dacă aceasta nu este completă, magistratul-asistent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, desemnat cu verificarea îndeplinirii procedurii de comunicare și de întocmire a raportului referitor la cererea de recurs în casație, va îndeplini sau va completa, după caz, procedura. Fiind o restituire pe cale administrativă aceasta nu este supusă vreunei căi de atac și nici nu prelungește termenul de recurs de 30 de zile de la data comunicării decizie instanței de apel.

Verificarea care se face de către instanța a cărei hotărâri se atacă, se limitează doar la obiectul recursului în casație prevăzut în dispozițiile legale, însă nu apreciază cu privire la aspectele de admisibilitate, acest atribut fiind al instanței competente și

anume Înalta Curte de Casație și Justiție. În acest sens s-a pronunțat și Înalta Curte, printr-o decizie⁹⁶ în care a arătat că exercitarea unei căi de atac denumită de către petentul A. ca fiind „*recurs*”, nu atrage, *de plano*, calificarea acesteia ca fiind calea extraordinară a recursului în casație prevăzută de legea penală actuală, câtă vreme din cuprinsul cererii formulate nu rezultă niciun element care să ducă la crearea cel puțin a unei aparențe de calificare a acesteia ca fiind recurs în casație.

De asemenea, Înalta Curte a constatat că, potrivit art. 111 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, în cazul trimiterii cauzei de la o secție la alta în condițiile legii, dosarul își păstrează numărul și este repartizat aleatoriu. Aceeași regulă se aplică în cazul trimiterii dosarului la sau de la un complet specializat.

Chiar dacă instanța de apel a efectuat procedura de comunicare a cererii de recurs în casație către părți, astfel cum prevăd dispozițiile art. 439 alin. (2) C. pr. pen., Înalta Curte a apreciat că acest demers inițiat de instanța inferioară nu conduce la concluzia că cererea formulată îndeplinește condițiile pentru a fi considerată cerere de recurs în casație, judecătorul de filtru nefiind ținut de calificarea dată cererii pendinte de Curtea de Apel.

Dacă recursul în casație este declarat împotriva deciziilor pronunțate de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca instanță de apel, procedura de comunicare se realizează la nivelul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar în cazul recursurilor în casație declarate împotriva deciziilor pronunțate de completul de 5 judecători, ca instanțe de apel, procedura de comunicare se realizează la nivelul completelor de 5 judecători [art. 439 alin. (6) C. pr. pen.].

7. Procedura de judecare a recursului în casație

⁹⁶ ICCJ, s. pen., dec. nr. 250 din 22 martie 2018, www.scj.ro.

7.1. Admiterea în principiu

După ce cauza privind recursul în casație a ajuns la Înalta Curte de Casație și Justiție potrivit art. 440 C. pr. pen. în vederea admisibilității cererii de recurs în casație, dosarul este repartizat unui complet format dintr-un judecător care examinează cauza după depunerea raportului magistratului asistent fără citarea părților și fără participarea procurorului. Judecătorul care examinează cauza de recurs în casație, dacă a făcut parte din completul care a judecat cauza în apel, nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze într-o cale extraordinară de atac, în etapa admisibilității în principiu (contestație în anulare, revizuire și recurs în casație)⁹⁷. Magistratul asistent de la Înalta Curte, desemnat cu verificarea procedurii de comunicare, va întocmi un raport referitor la cererea de recurs în casație arătând și dacă procedura de comunicare este legal îndeplinită. Raportul trebuie să conțină elementele pe care judecătorul le poate aprecia cu privire la admisibilitatea sau nu a cererii de recurs în casație fără a se face mențiuni cu privire la temeinicia căii de atac care poate fi apreciată doar de către completul ce judecă recursul în casație după admiterea în principiu. Motivele de admisibilitate pe care judecătorul le verifică sunt cele care privesc dacă recursul în casație a fost introdus în 30 de zile de la comunicarea deciziei instanței de apel, dacă hotărârea definitivă poate fi atacată cu recurs în casație potrivit art. 434 C. pr. pen., dacă cererea a fost formulată de procuror, partea civilă și partea responsabilă civilmente potrivit art. 436 C. pr. pen., precum și faptul dacă s-au respectat condițiile de formă prevăzute de la art. 437-438 C. pr. pen. adică ce trebuie să conțină cererea de recurs în casație, cât și indicarea cazurilor de recurs pe care se întemeiază cererea și motivarea acestora.

În procedura de admisibilitatea cererii de recurs, judecătorul desemnat va putea dispune una dintre următoarele soluții:

- a) respingerea prin încheiere definitivă a cererii de recurs în casație atunci când:
 - calea de atac a fost făcută împotriva unei hotărâri pronunțate de curțile de apel și Înalta Curte ca instanță de apel sau hotărârea definitivă nu putea fi atacată cu recurs în casație [art. 434 alin. (1)-(2) C. pr. pen.].

⁹⁷ ICCJ, recurs în interesul legii, dec. nr. 32 din 9 decembrie 2019, www.scj.ro.

- cererea de recurs în casație a fost formulată cu depășirea termenului de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel prevăzută de art. 435 C. pr. pen. sau nu a fost introdusă de către părți sau procuror.

- cererea de recurs în casație nu îndeplinește condițiile de formă prevăzute la art. 437 C. pr. pen. sau nu se indică cazurile de recurs pe care se întemeiază cererea și motivarea acestora.

Cu privire la caracterul definitiv al încheierii când instanța respinge cererea de recurs în casație Înalta Curte, printr-o decizie⁹⁸ a arătat că potrivit dispozițiilor art. 440 alin. (2) C. pr. pen., dacă cererea de recurs în casație nu este făcută în termenul prevăzut de lege sau dacă nu s-au respectat dispozițiile art. 434, art. 436 alin. (1), (2) și 6, art. 437 și art. 438, instanța respinge, prin încheiere definitivă, cererea de recurs în casație.

Prin urmare, o atare hotărâre, cum este cea pronunțată în cauză împotriva căreia s-a exercitat prezenta cale de atac, potrivit legii, este definitivă, legea neprevăzând vreo cale de atac ordinară sau extraordinară ce ar putea fi exercitată împotriva sa.

Or, o cale de atac nu poate exista în afara legii. Această regulă are valoare de principiu constituțional. Normele procesuale privind sesizarea instanțelor judecătorești și soluționarea cererilor în limitele competenței atribuite prin lege sunt de ordine publică, corespunzător principiului stabilit prin art. 126 din Constituția României.

Recunoașterea unei căi de atac în alte situații decât cele prevăzute de legea procesuală constituie o încălcare a principiului legalității acesteia, precum și a principiului constituțional al egalității în fața legii și autorităților și, din acest motiv, apare ca o situație inadmisibilă în ordinea de drept.

Inadmisibilitatea reprezintă o sancțiune procedurală care intervine atunci când părțile implicate în proces efectuează un act pe care legea nu îl prevede sau îl exclude, precum și în situația când se încearcă exercitarea unui drept epuizat pe o altă cale procesuală ori chiar printr-un act neprocesual.

Având în vedere că vechea formulare se referea și la *caracterul vădit nefondat* al motivelor invocate prin cerere, ca urmare a deciziei Curții Constituționale nr.

⁹⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 13 din 17 ianuarie 2020, www.scj.ro.

432/2016 care a arătat că în cadrul procedurii admiterii în principiu nu are loc o judecată asupra temeiniciei recursului în casație, ci o judecată asupra îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru introducerea cererii, examinându-se numai admisibilitatea în principiu a recursului, iar nu și temeinicia acestuia, textul a fost modificat prin O.U.G. nr. 70/2016 în sensul că acest lucru nu mai constituie un motiv de inadmisibilitate a recursului în casație.

b) Dacă cererea de recurs în casație a fost retrasă, instanța ia act de retragere, prin încheiere, care este tot definitivă pentru că ulterior retragerii conform art. 438 alin.

(3) C. pr. pen. nu se mai poate formula o nouă cerere împotriva aceleiași hotărâri.

c) În cazul în care instanța constată că cererea îndeplinește condițiile prevăzute la art. 434-438, *dispune prin încheiere admiterea în principiu a cererii de recurs în casație și trimite cauza în vederea judecării recursului în casație.*

În cazul recursurilor în casație declarate împotriva deciziilor pronunțate de completele de 5 judecători, ca instanțe de apel, judecătorul care examinează admisibilitatea cererii de recurs în casație în condițiile prevăzute în alin. (1)-(4) trebuie să facă parte dintr-un complet de 5 judecători [art. 440 alin. (5) C. pr. pen.].

7.2. Suspendarea executării

Rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești penale are ca efect punerea în executare a hotărârii astfel că recursul în casație fiind o cale extraordinară de atac nu este suspensiv de executare. Potrivit art. 441 alin. (1) C. pr. pen., instanța care admite în principiu cererea de recurs în casație sau completul care judecă recursul în casație poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii, putând impune respectarea de către condamnat a unora dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și (2) C. pr. pen. privind conținutul controlului judiciar. Din analiza textului rezultă că suspendarea executării deciziei este una facultativă și nu obligatorie lăsând la aprecierea fie a judecătorului care admite în principiu recursul în casație, fie a completului care judecă recursul să suspende sau nu executarea hotărârii. În cazul în care persoana condamnată nu respectă obligațiile impuse prin încheiere, completul care

va judeca recursul în casație, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune revocarea măsurii suspendării și reluarea executării pedepsei.

Aducerea la îndeplinire a dispozițiilor de suspendare a executării hotărârii și supravegherea respectării obligațiilor impuse se fac prin instanța de executare.

7.3. Efectele recursului în casație și limitele sale

Dispozițiile procesual penale arată, în art. 442-444 C. pr. pen., ca efecte ale recursului în casație, efectul devolutiv, extensiv și neagravarea situației în propriul recurs în casație, precum și efectul suspensiv de executare care poate exista numai atunci când potrivit art. 441 C. pr. pen. s-a suspendat executarea hotărârii, în tot sau în parte, până la judecarea recursului în casație.

a) *Efectul devolutiv și limitele sale* este prevăzut în dispozițiile art. 442 alin. (1)-(2) C. pr. pen. în care se arată că instanța judecă recursul în casație numai cu privire la persoana care l-a declarat și la persoana la care se referă declarația de recurs în casație și numai în raport cu calitatea pe care recurentul o are în proces. Instanța de recurs în casație examinează cauza numai în limitele motivelor de casare prevăzute la art. 438, invocate în cererea de recurs în casație. Recursul în casație este o cale extraordinară de atac în care e analizată conformitatea hotărârilor definitive atacate cu regulile de drept, prin raportare la cazurile de casare expres și limitativ prevăzute de lege. Ele pot constitui temei al casării doar dacă nu au fost invocate pe calea apelului sau în cursul judecății apelului ori dacă, deși au fost invocate, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor. Din acest motiv cu privire la efectul devolutiv instanța judecă recursul în casație cu privire la persoana care l-a declarat și numai în raport de calitatea pe care o are recurentul în proces.

Pentru unele situații întâlnite în practica judiciară pot exista chestiuni care nu pot fi cenzurate de către Înalta Curte de Casație și Justiție, însă pot admite recursul în casație cu rejudecarea cauzei așa cum s-a pronunțat într-o decizie⁹⁹ și anume că

⁹⁹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 370 din 29 septembrie 2017, www.scj.ro.

nelegalitatea revocării suspendării sub supraveghere în cazul condamnării la pedeapsa amenzii pentru infracțiunea comisă în termenul de încercare pune în discuție, în mod necesar, și legalitatea valorificării art. 41 alin. (1) și art. 43 alin. (1) C. pen. la stabilirea pedepsei finale aplicabile și a cadrului legal în care poate fi sancționat recurentul. Clarificarea acestei din urmă chestiuni reclamă un examen juridic distinct al formei de pluralitate infracțională incidente în speță, prin raportare la toate normele pertinente în această materie, și al tratamentului sancționator aplicabil.

Aceste chestiuni nu pot fi cenzurate direct de către Înalta Curte în actuala procedură, date fiind limitele efectului devolutiv al recursului în casație, prevăzute de art. 442 alin. (2) C. pr. pen., însă nici nu pot fi înlăturate din sfera de analiză a unei instanțe, fără riscul stabilirii unei noi pedepse, la rândul său nelegală.

Pentru aceste considerente, în temeiul dispozițiilor art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) C. pr. pen. Înalta Curte va admite recursul în casație declarat de inculpatul A. împotriva deciziei penale pronunțată de Curtea de Apel va casa decizia atacată și va dispune rejudecarea apelului de către aceeași instanță, respectiv Curtea de Apel.

b) *Efectul extensiv și limitele sale* este prevăzut în dispozițiile art. 443 alin. (1) și (2) C. pr. pen. în sensul că instanța examinează cauza prin extindere și cu privire la părțile care nu au declarat recurs în casație sau la care acesta nu se referă, putând hotărî și în privința lor, fără să poată crea acestor părți o situație mai grea.

Examinarea cauzei prin extindere și față de părțile care nu au declarat recurs în casație se face întrucât dacă acestea au aceeași calitate (ex. inculpații) și un interes comun, aparținând aceluiași grup procesual, între ei operând solidaritatea procesuală, astfel că recursul în casație se poate extinde și față de aceștia. Poate exista și situația în care unul dintre inculpați a introdus recursul în casație în termenul prevăzut de art. 435 C. pr. pen., iar alt inculpat l-a introdus mai târziu, instanța va proceda și la examinarea cauzei față de acesta¹⁰⁰.

¹⁰⁰ ICCJ, s. pen., dec. nr. 5672 din 2 octombrie 2006, www.scj.ro.

Într-o altă decizie¹⁰¹, Înalta Curte a arătat că în ceea ce privește critica inculpatului referitoare la aplicabilitatea Deciziei nr. 10/2015 privind dezlegarea unor chestiuni de drept în materia penală pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, urmează a se observa că inculpatul B. a fost trimis în judecată și pentru infracțiunea de dare de mită prevăzută de art. 255 C. pen./1969, atât instanța de fond, cât și cea de apel reținând vinovăția acestuia în săvârșirea acestei infracțiuni și a dispus condamnarea inculpatului, astfel că nu își găsesc aplicabilitatea dispozițiile Deciziei nr. 10/2015.

În aceste condiții, solicitarea apărătorilor intimaților inculpați A. și C. de extindere a efectelor recursului în casație și cu privire la aceștia și pronunțarea unor soluții de achitare nu poate fi primită, întrucât Înalta Curte *putea examina cauza și cu privire la acești inculpați potrivit art. 443 C. pr. pen. numai în situația în care ar fi admis recursul inculpatului B.*

Legiuitorul a mai prevăzut pentru procuror, atunci când declară recurs în casație în termen, posibilitatea de a cere extinderea recursului în casație și pentru alte persoane decât acelea la care s-a referit, însă fără a se putea crea acestora o situație mai grea [art. 443 alin. (2) C. pr. pen.].

c) Neagravarea situației în propriul recurs în casație prevăzută în dispozițiile art. 444 alin. (1) și (2) C. pr. pen. constă în respectarea principiului *non reformatio in peius* în sensul că instanța, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai grea pentru cel care a declarat recursul în casație. În recursul în casație declarat de procuror în favoarea unei părți, instanța de recurs în casație nu poate agrava situația acesteia.

Acest principiu *non reformatio in peius* interzice a crea o situație mai grea care poate fi rezultată din modificarea limitelor ori condițiilor individualizării judiciare.

În situația în care se admite recursul în casație atât al inculpatului, cât și cel al procurorului dacă a fost făcut în favoarea inculpatului, în rejudecarea după casare, acestuia nu i se poate agrava situația.

¹⁰¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 186 din 3 mai 2017, www.scj.ro.

7.4. Judecarea recursului în casație și soluțiile date de către instanță

7.4.1. Măsurile premergătoare judecării recursului în casație

După admiterea în principiu prin încheiere a cererii de recurs în casație se iau măsuri privind stabilirea termenului de judecată a completului precum și citarea părților, iar participarea procurorului la judecarea recursului în casație este obligatorie [art. 445 alin. (1) și (2) C. pr. pen.].

Se iau, de asemenea, măsuri pentru asigurarea asistenței juridice, dacă aceasta este obligatorie pentru inculpat, cât și pentru partea civilă și partea responsabilă civilmente. Întrucât nu există dispoziții exprese cu privire la prezența inculpatului, se aplică normele generale prevăzute la ar. 364 C. pr. pen. privind participarea la judecată și drepturile acesteia. În situația în care inculpatul este condamnat la executarea unei pedepse, el este obligatoriu să fie adus la judecarea recursului în casație sau poate participa la judecată prin videoconferință la locul de deținere.

7.4.2. Judecarea recursului în casație

La termenul de judecată stabilit, în ședință publică președintele completului dă cuvântul recurentului, apoi intimatului și procurorului. Dacă între recursurile în casație declarate se află și recursul procurorului, primul cuvânt îl are acesta. Procurorul și părțile au dreptul la replică cu privire la chestiunile noi ivite cu ocazia dezbaterilor [art. 446 alin. (1) și (2) C. pr. pen.].

Cu ocazia judecării recursului în casație nu are loc o cercetare judecătorească, se verifică numai legalitatea hotărârii definitive atacate și nu se pot invoca din oficiu alte cazuri de casare.

Completul de judecată pentru recursurile în casație împotriva deciziilor pronunțate în apel de curțile de apel și de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, după admiterea în principiu este format din 3 judecători [art. 31 lit. g) din Legea nr. 304/2004].

Completurile de 5 judecători judecă recursurile în casație împotriva hotărârilor pronunțate în apel de completurile de 5 judecători după admiterea în principiu potrivit art. 24 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

7.4.3. Verificarea legalității hotărârii

Potrivit art. 447 C. pr. pen., instanța este obligată să se pronunțe asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate prin cerere de procuror sau de părți, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate.

Pe calea recursului în casație nu se realizează o evaluare în fapt a cauzei fiind obligatoriu a se raporta la cazurile de casare prevăzute de lege întrucât situația de fapt a căpătat autoritate de lucru judecat.

Instanța de casare nu judecă procesul propriu-zis, respectiv litigiul care are ca temei juridic cauza penală, ci judecă exclusiv dacă din punct de vedere al dreptului hotărârea atacată este corespunzătoare.

Totodată, se reține că, în conformitate cu prevederile art. 447 C. pr. pen., la judecarea recursului în casație, instanța verifică exclusiv legalitatea hotărârii atacate, pe baza actelor și a materialului din dosarul cauzei, precum și a înscrisurilor anexate cererii de recurs în casație și care au fost invocate în motivarea acesteia și, de asemenea, este obligată să se pronunțe asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate de părți sau procuror¹⁰².

Atunci când avem o soluție de încetare a procesului penal se poate face totuși o evaluare a actelor dosarului în raport de soluția pronunțată. În acest sens, Înalta Curte, printr-o decizie¹⁰³, a arătat că aspectele factice ce rezultă din probele testimoniale invocate de către procuror vor fi evidențiate, în considerentele ce succed, în unicul scop al cenzurării motivului de casare invocat și, subsecvent, al verificării legalității

¹⁰² ICCJ, s. pen., dec. nr. 417 din 1 noiembrie 2019, www.scj.ro.

¹⁰³ ICCJ, s. pen., dec. nr. 444 din 15 noiembrie 2017, www.scj.ro.

hotărârii definitive, fără a avea, însă, semnificația unei reevaluări a particularităților faptice ale cauzei.

Un atare demers al instanței de casație este necesar, luând în considerare, pe de o parte, specificitatea motivului de casare invocat, care reclamă o evaluare a actelor dosarului prin raportare la fundamentul soluției de încetare a procesului penal. Pe de altă parte, analiza instanței de casație este impusă și de exigențele art. 438 alin. (2) C. pr. pen., de vreme ce, în speță, instanța de apel nu a cenzurat critic motivele de apel invocate de procuror sub acest aspect, omițând să răspundă, cel puțin generic, argumentelor de drept invocate în calea de atac ordinară.

În acest context, imperativul examinării efective a legalității hotărârii definitive, prin raportare la criticile aduse în recurs în casație, conform art. 442 alin. (2) și art. 447 C. pr. pen., impune instanței de casație analiza concretă a actelor invocate de procuror ca fundament al criticii sale, însă în măsura strict necesară soluționării prezentei căi extraordinare de atac și cu respectarea scopului său, astfel cum este prevăzut de art. 433 C. pr. pen.

De asemenea, în calea extraordinară a recursului în casație nu se poate verifica, pentru prima dată, incidența unei cauze legale de reducere a pedepsei, cum este cea prevăzută de art. 19 din Legea nr. 682/2002¹⁰⁴.

Instanța supremă poate constata, potrivit art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen., dacă s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege, însă ea nu poate judeca o cauză atunci când a fost greșită individualizarea. Astfel, într-o decizie¹⁰⁵ se constată că, prin prisma cazului de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen., inculpatul A. a susținut că s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege întrucât, în mod greșit, instanțele inferioare nu au reținut dispozițiile art. 396 alin. (10) C. pr. pen. și nu au redus limitele pedepselor cu o treime, argumentele invocate de recurent în privința reținerii procedurii simplificate în fața primei instanțe, care a respins cererea sa, constituind și unul dintre motivele apelului promovat de acesta.

¹⁰⁴ ICCJ, s. pen., dec. nr. 453/RC din 2 decembrie 2020, www.scj.ro.

¹⁰⁵ ICCJ, s. pen., dec. nr. 101/RC din 12 martie 2020, www.scj.ro.

Potrivit jurisprudenței instanței supreme (Deciziile nr. 480/RC din 06 octombrie 2017, nr. 172/RC din 14 aprilie 2019), acest caz de casare este incident atunci când s-au produs erori de drept referitoare la aplicarea pedepsei prin stabilirea unei sancțiuni neprevăzute de legea penală sau prin depășirea limitelor legale, respectiv acest temei de casare se circumscrie doar conceptului de individualizare legală a pedepsei, aspect ce rezultă din scopul recursului în casație, așa cum este reglementat de dispozițiile art. 433 C. pr. pen. prin raportare la art. 447 C. pr. pen. (examinarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate), din interpretarea gramaticală a textului de lege, precum și din reglementarea distinctă, în capitole diferite, a pedepselor și a individualizării acestora.

O pedeapsă depășește, de regulă, limitele prevăzute de lege dacă se situează în afara limitelor speciale ale sancțiunii prevăzute de dispozițiile Codului penal pentru o anumită infracțiune, însă, există situații în care limitele speciale suferă modificări datorită reținerii unor împrejurări care au drept consecință reducerea sau majorarea acestora.

Aceste împrejurări țin de individualizarea legală a pedepsei și pot fi legate de faptă, de calitatea făptuitorului sau a victimei (circumstanțe atenuate sau agravante, unitatea sau pluralitatea de infracțiuni, unele cauze speciale de atenuare sau agravare a răspunderii), dar pot fi și de natură procesuală (procedura recunoașterii învinuirii).

Cu toate acestea, aprecierea legalității pedepsei în calea de atac a recursului în casație se face în funcție de încadrarea juridică reținută/menținută prin hotărârea atacată, instanța de recurs nefiind abilitată de lege să dispună schimbarea respectivei încadrări juridice, datorită limitării erorilor de drept ce pot fi corectate în calea extraordinară de atac a recursului în casație.

În acest context, susținerea recurentului A. în sensul că instanța de apel nu a constatat îndeplinite dispozițiile art. 396 alin. (10) C. pr. pen. și nu a redus limitele pedepsei cu o treime ca efect al recunoașterii faptei reținute în sarcina sa nu vizează nelegalitatea pedepselor aplicate, ci, în realitate, reprezintă critici privind greșita aplicare a legii și netemeinicia sancțiunilor stabilite (quantum și modalitate de executare), aspecte ce nu pot fi cenzurate în prezenta cale extraordinară de atac, prin

prisma cazului de casare prevăzut de art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen., care este incident doar în situația în care pedepsele stabilite și aplicate sunt nelegale, fiind excluse aspectele privind greșita individualizare.

7.4.4. Soluțiile la judecata recursului în casație

După judecarea recursului în casație deliberarea are loc în camera de consiliu, iar în urma deliberării instanța pronunță, potrivit ar. 448 C. pr. pen., una dintre următoarele soluții:

1. respinge recursul în casație, menținând hotărârea atacată, dacă recursul în casație este nefondat;

Instanța respinge recursul în casație atunci când constată că motivele de recurs invocate sunt neîntemeiate (ex. la aplicarea legii penale mai favorabile Înalta Curte poate constata că tratamentul sancționator aplicat inculpatului este nefondat, având în vedere că în mod corect instanța de apel în mod minuțios a argumentat juridic că aplicarea legii penale mai favorabile este legea veche).

2. admite recursul în casație, casând hotărârea atacată, și:

a) îl achită pe inculpat sau dispune încetarea procesului penal ori înlătură greșita aplicare a legii;

În acest caz, instanța dispune casarea totală a hotărârii și aplicând dispozițiile art. 442-444 C. pr. pen. îl achită pe inculpat potrivit cazului prevăzut la art. 438 alin. (1) pct. 7 C. pr. pen. când inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală. Tot prin achitare poate dispune și potrivit art. 438 alin. (1) pct. 8 când în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal, iar instanța de apel ar fi trebuit să rețină unul dintre cazurile prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a-d C. pr. pen.

Încetarea procesului penal corespunde dispozițiilor art. 438 alin. (1) pct. 8 C. pr. pen. unde instanța de apel a dispus încetarea în baza unui temei greșit¹⁰⁶.

Astfel, Înalta Curte a arătat într-o decizie¹⁰⁷ că textul art. 448 alin. (1) pct. 2 C. pr. pen. a prevăzut expres soluțiile ce pot fi pronunțate de instanța supremă la judecarea

¹⁰⁶ G. Tudor, N. Volonciu, *Codul de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 1297.

¹⁰⁷ ICCJ, s. pen., dec. nr. 372/RC din 4 noiembrie 2015, www.scj.ro.

recursului în casație, în cazul admiterii, atunci când în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal [art. 438 alin. (1) pct. 8 C. pr. pen.] și prin raportare la cazurile de casare stabilite de lege, situația vizând doar ipoteza modificării temeiului în baza căruia s-a încetat procesul penal și nu cea a constatării intervenirii decesului inculpatului după rămânerea definitivă a hotărârii pronunțate de curtea de apel, ca instanță de apel. În susținerea acestei argumentări este chiar scopul vizat de exercitarea căii extraordinare, de atac, verificarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile în sensul îndreptării erorilor de drept, raportat și la cazurile expres și limitativ prevăzute de lege.

Înlăturarea greșită a aplicării legii o avem în dispozițiile art. 438 alin. (1) pct. 11-12 C. pr. pen., cu privire la grațiere, cât și atunci când s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege.

Pentru aceste cazuri, instanța casează hotărârea și tot ea pronunță o nouă hotărâre, înlăturând eroarea de drept, iar atunci când este necesar desființează și hotărârea primei instanțe dacă se constată aceleași încălcări de lege ca și în decizia recurată [art. 448 alin. (3) C. pr. pen.].

Într-o altă decizie¹⁰⁸ Înalta Curte privind greșita aplicare a legii a arătat că înlăturarea recidivei postexecutorii, greșit reținute, nu poate fi censurată prin prisma vreunuia dintre cazurile de casare prev. de art. 438 alin. (1) C. pr. pen.

Ca atare, deși critica privind aplicarea unei pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege, ar putea fi censurată prin prisma cazului de casare prev. de art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen., nelegalitatea cuantumului pedepsei aplicate este generată tocmai de reținerea greșită a stării de recidivă postexecutorie, pe care instanța de casație nu o poate înlătura prin prisma niciunuia dintre cazurile de casare.

În aceste condiții, Înalta Curte nu poate perpetua greșeala instanțelor de fond și apel reținând că limitele de pedeapsă sunt cele rezultate ca urmare a aplicării art. 43 alin. (5) C. pen., privind tratamentul sancționator al recidivei postexecutorii.

¹⁰⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 21/RC din 26 ianuarie 2018, www.scj.ro.

Prin urmare, limitele în care instanțele puteau individualiza pedeapsa erau cuprinse între 2 ani și 7 ani închisoare și nu cele ce rezultau din aplicarea art. 43 alin. (5) C. pen., așa încât critica parchetului este neîntemeiată.

Pentru aceste considerente, în temeiul dispozițiilor art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. a) teza finală C. pr. pen., raportat la art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen., Înalta Curte de Casație și Justiție va admite recursul în casație formulat de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel B. împotriva Deciziei penale nr. 585 din 10 mai 2017 pronunțată de Curtea de Apel B., secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie numai cu privire la inculpatul A.

De asemenea, și atunci când există o hotărâre nelegală cu privire la stabilirea pedepsei poate fi înlăturată prin rejudecarea cauzei de către instanța supremă așa cum s-a pronunțat prin mai multe decizii¹⁰⁹ și anume că: nelegalitatea hotărârii, cu privire la aplicarea pedepsei rezultante în alte limite decât cele prevăzute de lege, poate fi înlăturată prin rejudecarea dosarului de către instanța supremă deoarece nu implică nicio chestiune de apreciere referitoare la individualizarea pedepsei sau la modul de executare a acesteia, fiind astfel aplicabile dispozițiile art. 448 alin. (2) lit. a) C. pr. pen. și nu cele ale art. 448 alin. (2) lit. b) C. pr. pen. Restabilirea legalității în cauza de față presupune strict calculul sporului obligatoriu de o treime raportat la pedepsele aplicate de către instanța de apel. Recursul în casație nu presupune, așadar, o reindividualizare a sancțiunilor, ci o restabilire a pedepsei rezultante în raport de un criteriu legal. În consecință, restabilirea legalității este de competența instanței care soluționează calea extraordinară de atac a recursului în casație și nu se impune restituirea cauzei Curții de Apel B.

În acest sens este și jurisprudența instanței supreme, cu titlu de exemplu putând fi menționate deciziile nr. 255/2014, nr. 32/2015 și nr. 150/2015.

¹⁰⁹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 150/RC din 4 aprilie 2017 și dec. nr. 79 din 3 martie 2020, www.scj.ro.

b) dispune rejudecarea de către instanța de apel ori de către instanța competentă material sau după calitatea persoanei, dacă sunt incidente celelalte cazuri de casare prevăzute la art. 438.

Rejudecarea se face numai în situația prevăzută la art. 438 alin. (1) pct. 1 C. pr. pen. în cursul judecării nu au fost respectate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente.

Pentru celelalte cazuri rejudecarea de către instanța de apel se poate dispune dacă recursul în casație a fost admis pentru cazul prevăzut la art. 438 alin. (1) pct. 8 C. pr. pen. când în mod greșit s-a dispus încetarea procesului penal fiind necesară rejudecarea care presupune administrarea de probe și stabilirea corectă a situației de fapt sau pentru art. 438 alin. (1) pct. 12 C. pr. pen. când s-au aplicat pedepse în alte limite decât cele prevăzute de lege, întrucât nelegalitatea constată presupune chestiuni de apreciere privind individualizarea pedepsei și a modalității de executare¹¹⁰.

Atunci când recursul în casație vizează greșita soluționare a laturii civile, instanța, după admiterea recursului, înlătură nelegalitatea constatată sau dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost casată, în condițiile alin. (1) pct. 2 lit. b) [art. 448 alin. (2) C. pr. pen.].

În cazul în care condamnatul se găsește în cursul executării pedepsei, instanța, admițând recursul în casație și pronunțând casarea cu trimitere, dispune asupra stării de libertate a acestuia, putând lua o măsură preventivă [art. 448 alin. (4) C. pr. pen.]. În funcție de obiectul cauzei, având în vedere că hotărârea penală care a fost pusă în executare a fost casată, Înalta Curte poate aprecia dacă trebuie să ia o măsură preventivă necesară pe perioada rejudecării cauzei.

8. Desființarea hotărârii și conținutul decizie, limitele rejudecării și procedura de rejudecării

¹¹⁰ ICCJ, s. pen., dec. nr. 554/RC din 19 decembrie 2016, www.scj.ro.

8.1. Desființarea hotărârii și conținutul deciziei

Potrivit art. 449 C. pr. pen. în caz de admitere a recursului în casație, hotărârea atacată se casează în limitele prevăzute la art. 442 și 443 C. pr. pen. referitoare la efectul devolutiv și efectul extensiv al recursului în casație.

Înalta Curte *se pronunță printr-o decizie* care trebuie să cuprindă în partea introductivă, mențiunile prevăzute la art. 402, iar în expunere, temeiurile de drept care au dus la respingerea sau admiterea recursului în casație. Dispozitivul trebuie să cuprindă soluția pronunțată de instanța de recurs în casație, data pronunțării deciziei și mențiunea că pronunțarea s-a făcut în ședință publică.

Hotărârea poate fi desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ceea ce privește latura penală sau civilă, dacă aceasta nu împiedică justa soluționare a cauzei. Putem da exemplu de o casare în întregime a hotărârii atunci când au fost încălcate dispozițiile privind competența după materie sau după calitatea persoanei, atunci când judecata a fost efectuată de o instanță inferioară celei legal competente privind cazul de la art. 438 alin. (1) pct. 1 C. pr. pen. Se poate avea și o casare parțială atunci când, potrivit art. 438 pct. 12 C. pr. pen., s-au aplicat alte limite decât cele prevăzute de lege.

Când s-a dispus rejudecarea, decizia trebuie să indice care este ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul penal trebuie să își reia cursul.

8.2. Limitele rejudecării

Instanța de rejudecare este fie prima instanță, atunci când au fost casate atât hotărârea primei instanțe, cât și a instanței de apel, dispunându-se trimiterea spre rejudecare la prima instanță, potrivit art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) teza a II-a C. pr. pen., fie instanța de apel când a fost casată hotărârea instanței de apel potrivit art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. b) teza I C. pr. pen.

Pentru situațiile în care rejudecarea s-a dispus pentru incompetența materială sau după calitatea persoanei, rejudecarea se va face de către instanța competentă. Trebuie să amintim faptul că având în vedere art. 64 alin. (3) C. pr. pen., judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiași cauze după desființarea ori casarea hotărârii.

Decizia instanței de recurs în casație este obligatorie astfel că, potrivit art. 450 alin. (1) C. pr. pen., instanța de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanței de recurs în casație, în măsura în care situația de fapt rămâne cea avută în vedere la admiterea recursului în casație.

Când hotărârea este desființată numai cu privire la unele fapte sau persoane, instanța se pronunță în limitele în care hotărârea a fost casată.

8.3. Procedura de rejudecare

În funcție de modul cum a fost dispusă rejudecarea de către Înalta Curte, rejudecarea cauzei după casarea hotărârii atacate se desfășoară potrivit dispozițiilor cap. II (când rejudecarea are loc la prima instanță) sau III (când rejudecarea are loc la instanța de apel) din titlul III al Părții speciale, care se aplică în mod corespunzător (art. 451 C. pr. pen.). Din punct de vedere al procedurii de rejudecare ține tot de indicațiile care s-au dat de instanța de casare în sensul că atunci când instanța a fost incompetentă material sau după calitatea persoanei, în rejudecare pot fi refăcute toate actele, în alte cazuri de casare se pot reface numai unele dintre acte și se va ține cont și de decizia de casare unde s-a indicat care este ultimul act procedural rămas valabil de la care procesul penal trebuie să-și reia cursul.

La rejudecarea cauzei de către prima instanță, după casare, aceasta se pronunță prin *sentință* sau dacă e rejudecată de instanța de apel se pronunță prin *decizie*, împotriva acestora se pot exercita căile de atac prevăzute în dispozițiile procesual penale.

7.3. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroi, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. UdROIU (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014
- k. Neagu Ion – *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010

Capitolul 8.

Căile extraordinare de atac. Revizuirea. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate

8.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este făcută o analiză a dispozițiilor referitoare la căile extraordinare de atac, respectiv la revizuire și la redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

8.2. Conținut

Revizuirea

Aspecte generale

Revizuirea constituie o cale extraordinară de atac¹¹¹ care poate fi exercitată împotriva *hotărârilor judecătorești definitive* pronunțate de instanțele penale, având caracterul unei *căi de atac de retractare* care permite instanței penale să revină asupra propriei sale hotărâri și, în același timp, caracterul unei *căi de atac de fapt*, prin care sunt constatate și înlăturate erorile judiciare în rezolvarea cauzelor penale. Revizuirea se formulează împotriva unei hotărâri care *a dobândit autoritate de lucru judecat*, în temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanță la soluționarea cauzei, descoperite după judecată și care fac dovada că aceasta se întemeiază pe o eroare judiciară. Fiind o cale extraordinară de atac, revizuirea poate privi exclusiv hotărârile determinate de art. 452 C. pr. pen. și numai în cazurile prevăzute de art. 453 din același cod, singurele apte a provoca o reexaminare în fapt a cauzei penale. O altă interpretare, în sensul extinderii acestei căi de atac la alte situații privitoare la eventuala nerespectare a unor condiții formale de desfășurare a judecății sau a unor raționamente jurisdicționale pretins eronate, este exclusă, în raport de dispozițiile procesuale menționate și de principiul statuat prin art. 129 din Constituția României, potrivit căruia părțile interesate, care își legitimează calitatea procesuală, pot exercita căile de atac numai în condițiile legii.

Potrivit dispozițiilor art. 452 C. pr. pen. hotărârile judecătorești definitive pot fi supuse revizuirii atât cu privire la latura penală, cât și cu privire la latura civilă. Când

¹¹¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 142 din 6 iunie 2018, www.scj.ro.

o hotărâre privește mai multe infracțiuni sau mai multe persoane, revizuirea se poate cere pentru oricare dintre fapte sau dintre făptuitori.

Din examinarea dispozițiilor legale rezultă că revizuirea este o cale extraordinară de atac care permite instanței penale să revină asupra propriei hotărâri, având caracterul unei căi de atac de fapt, prin care sunt constatate și înlăturate erorile de judecată intervenite în rezolvarea cauzelor penale. În ceea ce privește *obiectul căii de atac*, revizuirea poate fi exercitată în cazurile limitative prevăzute de dispozițiile art. 453 C. pr. pen., numai împotriva *hotărârilor judecătorești definitive* pronunțate de instanțele penale, indiferent dacă acestea au rămas definitive la prima instanță (sentințe) sau la instanța de apel (decizie). Totodată, revizuirea privește doar hotărârile definitive care conțin o *rezolvare a fondului cauzei*, deoarece prin revizuire se urmărește înlăturarea erorilor de fapt pe care le conțin hotărârile judecătorești, or, asemenea erori pot fi întâlnite numai în cadrul hotărârilor care rezolvă fondul cauzei penale¹¹².

Revizuirea fiind o cale extraordinară de atac, are și caracterul unei căi de atac de retractare care permite instanței penale să revină asupra propriei sale hotărâri și, în același timp, caracterul unei căi de atac de fapt, prin care sunt constatate și înlăturate erorile judiciare în rezolvarea cauzelor penale. Din acest motiv hotărârile judecătorești prin care nu se rezolvă fondul cauzei nu sunt supuse revizuirii. Am putea da ca exemplu hotărârea prin care s-a respins un recurs în casație (nu este o hotărâre care rezolvă fondul cauzei), hotărâri judecătorești având ca obiect contopirea pedepselor (o asemenea cale nu este admisibilă întrucât ar constitui o încălcare a principiului legalității exercitării căilor de atac), hotărâri prin care se recunoaște o hotărâre judecătorească pronunțată într-un stat membru al Uniunii Europene (acest caz nu este admisibil întrucât la fel s-ar încălca principiul legalității exercitării unei căi de atac). De asemenea, nu pot fi supuse revizuirii hotărârile judecătorești privind strămutarea pentru că în această procedură nu se soluționează fondul cauzei, ci acela al unui

¹¹² CCR, dec. nr. 37 din 2021, publicată în M. Of. nr. 244 din 10 martie 2021.

incident procedural intervenit în administrarea justiției, inerent bunei funcționări a sistemului judiciar¹¹³.

Ca o concluzie a celor expuse mai sus, putem să arătăm că cererea de revizuire trebuie să aibă ca obiect o hotărâre prin care s-a soluționat fondul cauzei, cu privire la acțiunea penală și civilă exercitată în cursul procesului penal, împotriva unui inculpat, iar nu o hotărâre pronunțată într-o altă procedură judiciară¹¹⁴.

Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea unui tribunal și prin Decizia nr. 68/2020¹¹⁵ a stabilit că, în interpretarea dispozițiilor art. 452 alin. (1) C. pr. pen., o cerere de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) C. pr. pen. poate fi îndreptată și împotriva unei hotărâri penale definitive, pronunțate în soluționarea unei cereri întemeiate pe dispozițiile art. 595 C. pr. pen. Potrivit art. 595 C. pr. pen. dacă intervine o lege penală nouă, din oficiu sau la cererea procurorului ori a persoanei condamnate când aceasta se află în executarea unei pedepse sau unei măsuri educative, dacă legea nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea sau este o pedeapsă mai ușoară, se face aplicarea dispozițiilor art. 4 referitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare și art. 6 privind aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitive a cauzei din Codul penal.

Dispozițiile art. 452 alin. (1) C. pr. pen. au fost supuse examenului de constituționalitate în mai multe rânduri, iar prin Decizia nr. 98/2022¹¹⁶ de respingere a excepției, Curtea a reținut că revizuirea privește numai hotărârile judecătorești definitive care conțin o rezolvare a fondului cauzei, deoarece prin revizuire se urmărește înlăturarea erorilor de fapt pe care le conțin hotărârile judecătorești, or, asemenea erori pot fi întâlnite numai în hotărârile care rezolvă fondul cauzei penale. Sunt hotărâri prin care se rezolvă fondul cauzei acelea prin care instanța se pronunță asupra raportului juridic de drept penal substanțial și asupra raportului juridic procesual

¹¹³ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 23 din 2014, publicată în M. Of. nr. 843 din 19 noiembrie 2014 www.scj.ro.

¹¹⁴ ICCJ, s. pen., dec. nr. 21 din 23 ianuarie 2020, www.scj.ro.

¹¹⁵ Publicată în M. Of. nr. 99 din 29 ianuarie 2021.

¹¹⁶ Publicată în M. Of. nr. 552 din 06 iunie 2022.

penal principal. Cu alte cuvinte, prin rezolvarea fondului cauzei, instanța penală rezolvă acțiunea penală și pronunță, după caz, condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal. Practica judiciară a stabilit că pot fi atacate pe calea revizuirii numai hotărârile definitive prin care s-a soluționat fondul cauzei prin condamnare, achitare sau încetarea procesului penal, aceste considerente de principiu regăsindu-se și în Decizia nr. XVII din 19 martie 2007, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite în soluționarea unui recurs în interesul legii. La acestea se adaugă și soluțiile de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, întrucât și în aceste ipoteze instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, potrivit art. 396 alin. (3) și (4) C. pr. pen.

Cazurile de revizuire și dovedirea acestora

Cazurile de revizuire

Așa cum s-a pronunțat și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 126/2016¹¹⁷, activitatea desfășurată în ciclul ordinar al procesului penal, în măsura în care a fost legală și temeinică, se finalizează cu pronunțarea unei hotărâri penale definitive în care faptele reținute exprimă adevărul, iar legea penală și legea civilă au fost aplicate corect. Practica învederează însă și cazuri de hotărâri definitive, având autoritate de lucru judecat, care cuprind grave erori de fapt și de drept ce pot să persiste și în căile ordinare de atac și, cu atât mai mult, dacă nu au fost exercitate căile de atac ordinare. Într-o astfel de ipoteză rezidă rațiunea pentru care legiuitorul a instituit căile de atac extraordinare, ca mijloace procesual penale de desființare a hotărârilor cu autoritate de lucru judecat, dar care nu corespund legii și adevărului. Instituirea unor astfel de mijloace procesuale aduce atingere autorității de lucru judecat, așadar stabilității hotărârilor judecătorești definitive, menite a da încredere în activitatea justiției, însă numai în cazurile și în condițiile strict reglementate de legiuitor, în vederea restabilirii ordinii juridice. Așa încât, având în vedere efectele exercitării căilor extraordinare de

¹¹⁷ Publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016.

atac asupra hotărârilor judecătorești care reprezintă actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează cu autoritate de lucru judecat cauza, Curtea reține că opțiunea legiuitorului în reglementarea unei căi de atac ce urmărește reformarea unei hotărâri judecătorești trebuie să se realizeze în limite constituționale.

Putem spune că revizuirea se deosebește de celelalte căi extraordinare de atac prin aceea că temeiurile de înlăturarea hotărârii nu rezultă din dosarul cauzei, ci din aspecte exterioare acestuia, pe care instanța nu le-a avut în vedere la judecata anterioară.

Astfel, revizuirea ca o cale extraordinară de atac poate fi cerută numai în cazurile limitativ prevăzute de art. 453 C. pr. pen. *cu privire la latura penală* și anume:

a) s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluținarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunțate în cauză; Din analiza dispozițiilor art. 453 lit. a) C. pr. pen., așa cum s-a arătat și în practica judiciară¹¹⁸, rezultă că revizuirea întemeiată pe descoperirea de fapte sau împrejurări noi este dublu condiționată, în sensul că:

- trebuie să fie vorba de descoperirea unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanță la soluținarea cauzei;

- faptele sau împrejurările noi să poată dovedi netemeinicia hotărârii de achitare, de încetare a procesului penal ori de condamnare.

Cu privire la înțelesul expresiei „*fapte sau împrejurări*”, în literatura de specialitate, ca și în practica judiciară, s-a considerat că semnifică probele propriu-zise, adică elementele de fapt cu caracter informativ cu privire la ceea ce trebuie dovedit în calea de atac a revizuirii, respectiv, orice întâmplare, situație, stare care în mod autonom sau în coroborare cu alte probe poate duce la dovedirea netemeinicii hotărârii de achitare, de încetare a procesului penal sau de condamnare.

Așa cum a stabilit încă din 1976 Tribunalul Suprem (decizia nr. 1643/1976), textul art. 394 alin. (1) lit. a) C. pr. pen. (actualul text al art. 453 lit. a) C. pr. pen.) se referă la „fapte și împrejurări”, deci la fapte probatorii și nu la mijloace de probă noi,

¹¹⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 249 din 30 iunie 2017, www.scj.ro; C. Ap. Alba Iulia, dec. nr. 280 din 16 aprilie 2014, www.lege5.ro.

căci *altfel* revizuirea s-ar transforma într-un nou grad de jurisdicție în care s-ar putea continua probațiunea, situație de natură a afecta principiul securității raporturilor juridice aplicabil și în materie penală, ca parte a procesului echitabil. Fără îndoială că noile fapte sau împrejurări urmează a fi dovedite de mijloace de probă noi. Dar elementele de probă noi la care se referă textul de lege trebuie să fie de natură a demonstra fie că faptul constat nu a existat, fie că cel condamnat nu a luat parte la comiterea lui. Nu pot fi, însă, considerate „probe noi” în sensul cerut de lege dovezile care aduc numai un surplus de argumente noi, care completează mijloacele de probă deja administrate, jurisprudența în materia revizuirii fiind bine stabilită în ceea ce privește inadmisibilitatea cererilor prin care se tinde la prelungirea probatoriului sau reexaminarea materialului probator pe baza căruia a fost pronunțată hotărârea inițială.

Este adevărat că necunoașterea faptelor sau împrejurărilor de către instanță nu trebuie înțeleasă în mod absolut, în sensul că despre faptele sau împrejurările respective nu s-a amintit nimic în actele și lucrările dosarului, ci în sensul că ele nu au putut fi luate în considerare la soluționarea cauzei din lipsa posibilității dovedirii lor.

Aspectele menționate la acest punct sunt în strânsă legătură și cu dispozițiile art. 459 alin. (3) lit. e) C. pr. pen. referitoare la admiterea în principiu, când instanța examinează faptele și mijloacele de probă în baza cărora este formulată cererea conduc, în mod evident, la stabilirea existenței unor temeieri legale ce permit revizuirea.

Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 114/2022¹¹⁹, a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 452 alin. (1), ale art. 453 alin. (1) lit. a) și ale art. 459 alin. (3) lit. e) C. pr. pen. întrucât acestea sunt constituționale în raport de criticile formulate.

Cazul prevăzut la alin. (1) lit. a) constituie motiv de revizuire dacă pe baza faptelor sau împrejurărilor noi se poate dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal [art. 453 alin. (4) teza I C. pr. pen.], iar același caz poate fi invocat ca

¹¹⁹ Publicată în M. Of. nr. 676 din 6 iulie 2022.

motiv de revizuire numai în favoarea persoanei condamnate sau a celei față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei.

În privința dispozițiilor art. 453 alin. (3), 453 alin. (4) teza I și art. 457 alin. (2) C. pr. pen., Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 2/2017¹²⁰, a admis excepția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile art. 453 alin. (3) C. pr. pen. sunt neconstituționale cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin. (1) lit. a), iar soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 453 alin. (4) teza întâi C. pr. pen., care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin. (1) lit. a), este neconstituțională precum și soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 457 alin. (2) C. pr. pen., care exclude cazul de revizuire prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. a), este neconstituțională.

b) hotărârea a cărei revizuire se cere s-a întemeiat pe declarația unui martor, opinia unui expert sau pe situațiile învederate de un interpret, care a săvârșit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluția pronunțată; Pentru admisibilitatea cazului de revizuire privind mărturia mincinoasă, așa cum s-a arătat și în practica judiciară¹²¹, se cer a fi îndeplinite cumulativ trei condiții, și anume:

- să se fi săvârșit o infracțiune de mărturie mincinoasă de către un martor, expert sau interpret;
- mărturia mincinoasă să fi condus la pronunțarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice și
- mărturia mincinoasă să se poată dovedi prin anumite mijloace de probațiune prevăzute de lege.

Cu privire la prima condiție, se impune precizarea că este necesar ca mărturia mincinoasă să se fi săvârșit în cauza a cărei revizuire se cere, și nu în altă cauză, iar condamnarea pentru mărturie mincinoasă trebuie să fie după condamnarea pronunțată contra celui care cere revizuirea.

¹²⁰ Publicată în M. Of. nr. 324 din 5 mai 2017.

¹²¹ C. Ap. Alba Iulia, dec. nr. 280 din 16 aprilie 2014, www.lege5.ro.

Cu privire la cea de-a doua condiție, trebuie arătat că legea nu prevede necesitatea ca motivul de revizuire invocat să ducă neapărat la pronunțarea unei soluții diametral opuse celei care face obiectul revizuirii, ci este suficient să se demonstreze faptul că mărturia mincinoasă a condus la influențarea soluției pronunțate.

În fine, cu privire la cea de-a treia condiție, se impune precizarea că art. 494 alin. (1) C. pr. pen. arată expres că mărturia mincinoasă poate fi dovedită doar printr-o hotărâre judecătorească, dacă prin aceasta s-a dispus asupra fondului. Hotărârea judecătorească prin care se dovedește săvârșirea infracțiunii de mărturie mincinoasă trebuie să fie definitivă. Pe lângă aceasta legiuitorul a prevăzut și posibilitatea ca, în situația în care nu există o hotărâre a instanței de judecată prin care s-a rezolvat fondul cauzei, mărturia mincinoasă să poată fi constatată în procedura revizuirii. Astfel, în cazul în care a intervenit prescripția, amnistia sau decesul făptuitorului, fără să se fi rezolvat fondul cauzei, mărturia mincinoasă poate fi constatată în procedura revizuirii.

Actualul revizuent nu a făcut altceva decât să propună readministrarea și reaprecierea probelor ce au condus la condamnarea sa definitivă. Or, așa cum mai sus am arătat, la momentul analizării teoretice a cazurilor de revizuire invocate, în această procedură nu se poate ajunge la prelungirea probatoriului sau la completarea mijloacelor de probă deja administrate.

În ceea ce privește invocarea declarațiilor mincinoase ale unora dintre martorii audiați în cauză, observăm noi că nu s-a făcut dovada existenței unei hotărâri judecătorești prin care să se fi dispus asupra fondului acuzației de mărturie mincinoasă.

Hotărârea judecătorească definitivă pe latură penală poate fi supusă revizuirii și atunci când un expert în opinia sa face declarații mincinoase sau un interpret prezintă anumite situații în mod mincinos.

Acest caz poate constitui motiv de revizuire dacă a dus la pronunțarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice [art. 453 alin. (4) teza a II a C. pr. pen.].

c) un înscris care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză; Din analiza textului rezultă că trebuie să avem următoarele elemente pentru a exista acest caz de revizuire și anume:

- un înscris care a servit ca temei al hotărârii al cărei revizuire se cere;
- înscrisul a fost declarat fals în cursul judecății sau după pronunțarea hotărârii;
- înscrisul declarat fals a dus la pronunțarea unei hotărâri nelegale și netemeinice;
- dovada actului fals se face prin hotărâre judecătorească definitivă prin care instanța s-a pronunțat asupra fondului cauzei constatând existența falsului [art. 454 alin. (1) C. pr. pen.].

Este exclus în această situație înscrisurile care sunt constatate a fi false atunci când ele sunt întocmite de organele judiciare întrucât ele intră sub incidența cazului de revizuire prevăzut de art. 453 lit. d) C. pr. pen.

d) *un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influențat soluția pronunțată în cauză;* Dacă un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat urmărirea penală în legătură cu exercitarea atribuțiilor judiciare au comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, iar această infracțiune a dus la pronunțarea unei hotărâri nelegale și netemeinice ne aflăm în situația acestui caz de revizuire. Nu este aplicabil acest caz de exemplu atunci când revizuentul arată că organele de anchetă au încălcat legea în administrarea probațiunii în dosarul în care s-a dispus condamnarea acestuia¹²². Trebuie să menționăm faptul că dacă infracțiunea a avut efect de a influența soluția pronunțată în cauză aceasta va fi constatată de către instanța de revizuire.

e) *când două sau mai multe hotărâri judecătorești definitive nu se pot concilia;* În această situație trebuie să existe două hotărâri care au dobândit autoritate de lucru judecat pentru că, în caz contrar, s-ar exclude revizuirea. Hotărârile nu se pot concilia datorită faptelor stabilite în hotărâri și care servesc ca fundament al condamnărilor sau când printr-o hotărâre se stabilește existența unei infracțiuni, iar prin alta că aceasta nu există. De asemenea, și dispozitivele hotărârilor să nu se poată concilia, și atunci avem acest caz de revizuire. Acest caz implică fie existența unor hotărâri pronunțate față de aceeași faptă, dar față de persoane diferite, fie existența unor hotărâri pronunțate față

¹²² ICCJ, s. pen., dec. nr. 257 din 17 iunie 2016, www.scj.ro.

de aceeași persoană dar pentru fapte diferite, fie chiar existența unor hotărâri pronunțate față de persoane diferite și pentru fapte diferite, dar corelative¹²³.

Mai pot exista situații cu privire la hotărâri ce nu se pot concilia și atunci când avem două hotărâri în materia executării, acestea nu se pot concilia nici cu privire la componentele pedepsei principale aplicate și nici cu privire la executarea sau neexecutarea măsurii de siguranță a expulzării¹²⁴.

Cu privire la competența instanței care va soluționa cererea de revizuire aceasta se va determina potrivit dispozițiilor art. 44 C. pr. pen. în sensul că aceasta revine oricăreia dintre instanțele care au pronunțat hotărârile judecătorești definitive, care nu se pot concilia și care a fost mai întâi sesizată. În condițiile în care se solicită incidența cazului de revizuire prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. e) C. pr. pen. și avem două hotărâri definitive care nu se pot concilia însă una dintre acestea nu a soluționat fondul cauzei, chiar dacă prin dispozițiile pe care le conțin se exclud între ele, revizuirea este inadmisibilă. În acest sens este și Decizia nr. 2/2022¹²⁵ a Înaltei Curți prin care s-a respins, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de o curte de apel, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept: „Dacă în interpretarea dispozițiilor art. 452 alin. (1) C. pr. pen. o cerere de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. e) C. pr. pen. poate fi îndreptată și împotriva unei hotărâri penale definitive, dar care nu soluționează fondul acțiunii penale”.

Potrivit art. 453 alin. (5) C. pr. pen., toate hotărârile care nu se pot concilia sunt supuse revizuirii.

f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele

¹²³ ICCJ, s. pen., dec. nr. 12 din 20 ianuarie 2017, www.scj.ro.

¹²⁴ C. Ap. București, dec. nr. 330 din 25 septembrie 2019, www.lege5.ro.

¹²⁵ ICCJ, s. pen., dec. nr. 2 din 9 martie 2022, www.scj.ro.

încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

Poate fi făcut ca motiv de revizuire dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- s-a ridicat o excepție de neconstituționalitate în acea cauză;
- prevederea legală, pe care s-a întemeiat hotărârea după ce aceasta a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională;
- s-a pronunțat o hotărâre nelegală sau netemeinică;
- consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

Acest caz de revizuire constituie o excepție de la dispozițiile art. 147 alin. (4) din Constituția României, care prevăd că deciziile Curții Constituționale produc efecte numai pentru viitor, cu condiția însă ca în cauzele în care decizia Curții Constituționale de admitere a unei excepții de neconstituționalitate *este invocată ca și temei al revizuirii*, să fi fost invocată excepția de neconstituționalitate a textelor de lege declarate neconstituționale până la data publicării¹²⁶.

De asemenea, mai putem arăta că acest caz de revizuire presupune invocarea excepției de constituționalitate în cauza soluționată prin hotărâre judecătorească definitivă atacată pe calea revizuirii. Dacă acest caz a fost formulat împotriva unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate într-o cauză în care *nu s-a invocat excepția de neconstituționalitate* este inadmisibilă, decizia Curții Constituționale prin care s-a constatat existența unui conflict juridic de natură constituțională neputând conduce la revizuirea hotărârii judecătorești definitive pronunțate în cauză¹²⁷.

Un aspect esențial este acela că acest caz nu este incident dacă o prevedere legală pe care s-a întemeiat hotărârea fusese declarată neconstituțională anterior datei la care hotărârea penală în cauză a rămas definitivă. În această situație hotărârea poate fi îndreptată prin intermediul căii ordinare de atac¹²⁸.

¹²⁶ ICCJ, s. pen., dec. nr. 334 din 24 octombrie 2019, www.scj.ro.

¹²⁷ *Ibidem*.

¹²⁸ ICCJ, s. pen., dec. nr. 53 din 21 februarie 2017, www.scj.ro.

Pentru situațiile în care nu a fost sesizată Curtea Constituțională cu o excepție, într-o decizie¹²⁹ s-a arătat că în aceeași ordine de idei, Înalta Curte, secția penală, în considerarea motivării Deciziei nr. 126/2016 a Curții Constituționale, a constatat că instanța de contencios constituțional a stabilit că o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate se aplică și în cauzele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la data publicării, altele decât cea în care a fost pronunțată decizia Curții Constituționale, soluționate definitiv prin hotărâre judecătorească, ipoteză ultimă în care decizia de admitere constituie motiv de revizuire.

În același timp însă, mai arată Curtea Constituțională că, în ceea ce privește cauzele soluționate până la publicarea deciziei Curții Constituționale și în care nu a fost dispusă sesizarea Curții Constituționale cu o excepție având ca obiect o dispoziție dintr-o lege sau ordonanță declarată neconstituțională, acestea reprezintă o *facta praeterita* (faptele constitutive, modificatoare sau extinctive de situații juridice, realizate în întregime înainte de intrarea în vigoare a legii noi, cât și efectele produse de acea situație juridică înainte de acest moment), de vreme ce cauza a fost definitiv și irevocabil soluționată.

Se reține așadar că, din momentul introducerii cererii în instanță și până la soluționarea definitivă a cauzei, norma incidentă a beneficiat de o prezumție de constituționalitate, care nu a fost răsturnată decât ulterior pronunțării hotărârii prin care s-a tranșat în mod definitiv litigiul.

Pe cale de consecință, s-a constatat că incidența deciziei de admitere a instanței de contencios constituțional într-o atare cauză ar echivala cu atribuirea de efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții Constituționale, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, și ar nega, în mod nepermis, autoritatea de lucru judecat care este atașată hotărârilor judecătorești definitive.

De altfel, această invocare a excepției de neconstituționalitate este un mijloc procesual de apărare care profită autorului care o invocă și este primul beneficiar al deciziei prin care se constată neconstituționalitatea unei norme legale. De aceea, în

¹²⁹ ICCJ, Completurile de 5 judecători, dec. nr. 222 din 04 decembrie 2017, www.scj.ro.

practica judiciară există o diferență între partea care a fost diligentă în a-și formula apărările necesare prin formularea excepției de neconstituționalitate și partea care a stat în pasivitate până la rămânerea definitivă a cauzei, formulând ulterior cerere de revizuire.

Revizuirea hotărârilor judecătorești penale definitive, exclusiv cu privire la latura civilă, poate fi cerută numai în fața instanței civile, potrivit Codului de procedură civilă.

Pentru revizuirea la instanța civilă trebuie să avem o hotărâre judecătorească definitivă, iar această revizuire pe latură civilă este supusă căilor de atac reglementată de Codul de procedură penală pentru hotărârea a cărei revizuire se cere. În general, latura civilă a procesului penal vizează acordarea daunelor suferite de persoana vătămată ca urmare a săvârșirii infracțiunii, și, prin urmare, este inadmisibilă cererea de revizuire care privește confiscarea unei sume de bani, deoarece confiscarea este o măsură de siguranță care nu se confundă cu latura civilă a cauzei penale¹³⁰.

Cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. a) și f) C. pr. pen. pot fi invocate ca motive de revizuire numai în favoarea persoanei condamnate sau a celei față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei.

Pentru cazul prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. a) C. pr. pen. constituie motiv de revizuire dacă, pe baza faptelor sau împrejurărilor noi, se poate dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal, iar cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d) și f) C. pr. pen. constituie motive de revizuire dacă au dus la pronunțarea unei hotărâri nelegale sau netemeinice.

În asemenea situații se verifică, cu ocazia admiterii în principiu, potrivit art. 459 alin. (3) lit. e) C. pr. pen. dacă faptele și mijloacele de probă în baza cărora este formulată cererea conduc în mod evident, la stabilirea existenței unor temeuri legale ce permit revizuirea. În acest sens, Înalta Curte a arătat printr-o decizie¹³¹ că raportat la textele legale menționate, revizuirea se formulează împotriva unei hotărâri care a

¹³⁰ ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 2168 din 22 octombrie 2015, www.scj.ro.

¹³¹ ICCJ, s. pen., dec. nr. 61 din 27 februarie 2020, www.scj.ro.

dobândit autoritate de lucru judecat, în temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanță la soluționarea cauzei, descoperite după judecată și care pot dovedi netemeinicia hotărârii a cărei revizuire se cere, ceea ce presupune pronunțarea unei soluții diametral opuse celei criticate ca fiind rezultatul unei erori judiciare, aceasta fiind ipoteza a cărei incidență trebuie verificată în cauză.

Examinând actele și lucrările dosarului, contrar aprecierilor apărării revizuentului asupra considerentelor sentinței penale atacate, Înalta Curte constată că, în mod corect, prima instanță a analizat și a considerat că nu sunt îndeplinite condițiile pentru admiterea în principiu a cererii de revizuire, reținând în principal că „motivele învederate de revizuentul condamnat nu conduc, în mod evident, la stabilirea existenței unor temeiuri legale ce permit revizuirea, respectiv nu atrag incidența dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. a) C. pr. pen., nefiind îndeplinite exigențele acestuia, sub cele trei condiționări, în sensul că faptele sau împrejurările invocate trebuie să fie noi, complet necunoscute instanțelor care au soluționat pe fond cauza, acestea să fie apte să conducă singure sau prin coroborarea cu alte probe la dovedirea netemeinicii hotărârii și să fie cerute exclusiv în favoarea persoanei condamnate”.

În acest sens, observând conținutul declarațiilor depuse în susținerea cererii de revizuire, Înalta Curte constată că lipsește caracterul de noutate al împrejurărilor prin care apelantul revizuent condamnat A. urmărește schimbarea stării de fapt reținută în sarcina sa, în special al celor relatate de către C. (care susține că bunurile remise proveneau de la el, fiind un gest frumos din partea sa în calitate de prieten al unui fost coleg de-al lui F.), în contextul în care acesta reiterează, pe această cale, aspectele declarate în cursul cercetării judecătorești, cu ocazia audierii sale în calitate de martor de către instanța care a soluționat fondul acțiunii penale. Așadar, la o astfel de apărare, prin care se tinde la înlăturarea oricărei legături a apelantului revizuent cu remiterea de bunuri către ofițerul de poliție judiciară F., apelantul revizuent a recurs și în cursul soluționării fondului cauzei, finalizate cu condamnarea sa pentru infracțiunea de dare de mită; or, reținându-se prin prisma vastului material probator administrat în cauză, în esență, că inculpatul A. a intervenit pe lângă martorul denunțator F., prin intermediari și, ulterior, în mod direct, pentru ca acesta să nu efectueze actele premergătoare

începerii urmăririi penale în dosarul de urmărire penală care îl viza, precum și pentru a da o soluție de neîncepere a urmăririi penale în cauză, promițându-i acestuia o funcție în cadrul D.G.I.P.I. și sprijin în activitatea profesională în viitor, înseamnă că s-a constatat că apărările inculpatului, deci inclusiv cea referitoare la remiterea bunurilor în discuție, sunt lipsite de suport.

2.2. Dovedirea unor cazuri de revizuire

Potrivit art. 454 alin. (1) și (2) C. pr. pen., situațiile care constituie cazurile de revizuire prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d) se dovedesc prin hotărâre judecătorească definitivă prin care instanța s-a pronunțat asupra fondului cauzei, constatând existența falsului sau existența faptelor și săvârșirea lor de respectivele persoane. În cazurile în care dovada nu poate fi făcută, potrivit alin. (1), datorită existenței unei cauze care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, proba cazurilor de revizuire prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d) se poate face în procedura de revizuire, prin orice mijloc de probă.

Astfel, în primul alineat, singura dovadă este hotărârea judecătorească definitivă, iar pentru situațiile în care nu poate fi făcută această dovadă prin hotărâre judecătorească definitivă, datorită unor cauze ce împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, proba se poate face prin procedura de revizuire prin orice mijloace.

Astfel, și Înalta Curte, printr-o decizie¹³², a arătat că doar într-o singură situație instanța de revizuire poate să procedeze la examinarea înscrisului invocat a fi fals, respectiv în ipoteza descrisă la alin. (2) al art. 454 C. pr. pen. Însă, în speță, condamnatul nu a declanșat procedura prevăzută de lege (formularea unei plângeri penale) pentru ca organul judiciar să constate existența unei cauze care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale și pentru a deveni astfel *admisibilă dovedirea cazului de revizuire* chiar în fața instanței competente să judece calea extraordinară de atac, ci s-a adresat direct acestei din urmă instanțe.

¹³² ICCJ, s. pen., dec. nr. 249 din 30 iunie 2017, www.scj.ro.

Tot în acest sens, printr-o altă decizie¹³³, Înalta Curte a observat că apelantul revizuent solicită a se proceda la o nouă coroborare a probatoriului, apreciind că există contradicții în administrarea acestuia, deși în apel au fost analizate motivele referitoare la efectuarea urmăririi penale, precum și cele care privesc înregistrările ambientale transcrise în rapoartele efectuate de către martorul B., soluția fiind pronunțată, de altfel, în baza declarațiilor date de acest martor pe tot parcursul procesului penal, care s-au coroborat cu celelalte probe administrate.

De asemenea, referitor la susținerile apelantului revizuent cu privire la preținsele infracțiuni săvârșite de procurorul F., Înalta Curte apreciază că, în mod corect, prima instanță a reținut că în calea extraordinară de atac a revizuirii nu se poate analiza legalitatea actelor de urmărire penală.

Având în vedere că se invocă formal săvârșirea unor infracțiuni, iar presupusele fapte nu au făcut obiectul unei cercetări penale care să se finalizeze prin pronunțarea unei hotărâri definitive și nici nu au fost prezentate alte mijloace de probă, Înalta Curte constată că nu sunt îndeplinite exigențele prevăzute de art. 454 C. pr. pen.

Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate

Considerații generale

Potrivit expunerii de motive a Codului de procedură penală, această nouă cale extraordinară de atac de retractare, a fost introdusă în scopul asigurării compatibilității legislației române cu standardele impuse de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

La reglementarea acestei instituții s-a avut în vedere faptul că prezentarea la proces a inculpatului are o importanță deosebită atât din punctul de vedere al dreptului acestuia de a fi audiat, cât și al necesității de a verifica exactitatea afirmațiilor sale și de a le confrunța cu declarațiile persoanei vătămate, cât și cu cele ale martorilor.

¹³³ ICCJ, s. pen., dec. nr. 291 din 2 decembrie 2021, www.scj.ro.

De asemenea, *dreptul de a compărea în persoană* nu este necesar numai pentru respectarea dreptului la apărare, ci conferă, totodată, posibilitatea instanței, pe de o parte, de a-și forma o impresie nemijlocită cu privire la acuzat, iar, pe de altă parte, de a asculta declarațiile pe care acesta intenționează să le facă.

Astfel, deși procedurile desfășurate în absența acuzatului nu sunt în sine incompatibile cu art. 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, persoanei judecate în lipsă care a fost condamnată definitiv trebuie să-i fie garantat dreptul ca, ulterior condamnării, o instanță să statueze din nou, după audierea acesteia, asupra temeiniciei acuzației în fapt și în drept, dacă rezultă că persoana nu a renunțat, în mod neechivoc, la dreptul său de a fi prezentă în instanță și de a se apăra sau dacă nu se sustrage judecății.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut un drept la redeschiderea procedurilor numai în cazurile în care judecata în lipsă *nu este consecința renunțării voluntare din partea acuzatului* la dreptul de a fi prezent în instanță pentru a-și face apărările.

În acest sens, în Codul de procedură penală s-a prevăzut posibilitatea persoanei condamnate definitiv, care a fost judecată în lipsă, de a solicita redeschiderea procesului penal.

Este considerată *persoană judecată în lipsă* inculpatul care, la judecată, nu a avut cunoștință de proces, sau care deși a avut cunoștință de proces în orice mod, *a lipsit în mod justificat* de la judecarea cauzei.

Condițiile de redeschidere a procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate

Potrivit art. 466 alin. (1) C. pr. pen., persoana condamnată definitiv care a fost judecată în lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal în termen de o lună din ziua în care a luat cunoștință, prin orice notificare oficială, că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa.

Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală prin Decizia nr. 22/2015¹³⁴ a stabilit că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 466 alin. (1) C. pr. pen., *obiectul cererii de redeschidere a procesului penal* în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate îl reprezintă numai *hotărârile penale definitive* prin care s-a dispus condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, indiferent dacă judecata în primă instanță sau în calea ordinară de atac este consecința rejudecării cauzei ca urmare a admiterii contestației în anulare ori revizuirii.

Este considerată judecată în lipsă persoana condamnată care nu a fost citată la proces și nu a luat cunoștință în niciun alt mod oficial despre acesta, respectiv, deși a avut cunoștință de proces, a lipsit în mod justificat de la judecarea cauzei și nu a putut încunoștința instanța. Nu se consideră judecată în lipsă persoana condamnată care și-a desemnat un apărător ales ori un mandatar, dacă aceștia s-au prezentat oricând în cursul procesului, și nici persoana care, după comunicarea, potrivit legii, a sentinței de condamnare, nu a declarat apel, a renunțat la declararea lui ori și-a retras apelul [art. 466 alin. (2) C. pr. pen.].

Față de dispozițiile alin. (2) din art. 466 s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, iar Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 823/2019¹³⁵, examinând excepția de neconstituționalitate, a constatat că dispozițiile art. 466 alin. (2) fraza întâi, teza întâi C. pr. pen. împiedică redeschiderea procesului penal în cazul în care persoana condamnată a fost citată la proces sau a luat cunoștință în alt mod oficial despre acesta. Or, în speță, instanța de judecată a admis cererea de redeschidere a procesului penal, reținând că persoana condamnată a fost judecată în lipsă, deoarece nu a fost citată la proces și nu a luat cunoștință în niciun alt mod oficial despre acesta.

Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 466 alin. (2) fraza întâi, teza întâi C. pr. pen. este inadmisibilă, întrucât nu există o legătură cu soluționarea cauzei, în sensul prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992.

¹³⁴ Publicată în M. Of. nr. 486 din 02 iulie 2015.

¹³⁵ Publicată în M. Of. nr. 219 din 18 martie 2020.

Din perspectiva analizei art. 466 alin. (2) C. pr. pen., redeschiderea procesului penal este admisibilă doar în două situații:

- persoana în cauză nu a fost citată și nu a luat cunoștință în niciun alt mod oficial despre proces;

- persoana în cauză, a avut cunoștință de proces, dar a lipsit în mod justificat de la judecarea cauzei și nu a putut încunoștința instanța.

Considerăm că aceste condiții stricte, limitative, prevăzute de dispoziția procesual penală trebuie să fie îndeplinită cumulativ, pentru a se asigura accesul la o nouă judecată, numai în situații excepționale și nu atunci când condamnatul s-a sustras de la judecată, ori nu a fost interesat de propria situație juridică¹³⁶.

Legiuitorul a arătat că în fraza a II-a a alin. (2) din art. 466 C. pr. pen. că nu se considerată judecată în lipsă persoana condamnată care și-a desemnat un apărător ales, dacă acesta s-a prezentat oricând în cursul procesului, întrucât inculpatul cunoștea despre proces. Sintagma „*nu a fost citat la proces*” nu poate fi interpretată nici în sensul că s-ar afla în această ipoteză care nu a luat personal la cunoștință despre citarea legal efectuată, întrucât o asemenea abordare ar echivala cu limitarea posibilităților de legală citare doar la înmânarea citației personal celui citat. Reglementarea procesual penală permite în mod explicit ca înmânarea citației să se facă altor persoane potrivit art. 261 C. pr. pen., cu care acesta locuiește, în ipoteza în care citația nu se poate înmâna personal celui citat, fie să se afișeze în locurile și în formele expres prevăzute de lege. Astfel, în aceste situații, din punct de vedere procedural, persoana este considerată că a luat cunoștință de citarea legal efectuată.

Așa cum s-a arătat într-o decizie a unei curți de apel¹³⁷, *termenul* prevăzut de art. 466 alin. (1) C. pr. pen., în care condamnatul poate solicita redeschiderea procesului penal este un termen procedural imperativ, calculat din ziua în care a luat cunoștință, prin orice notificare oficială că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa.

¹³⁶ C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 346 din 14 martie 2018, www.lege5.ro.

¹³⁷ C. Ap. Bacău, s. pen. și pentru cauze cu minori și de familie, dec. nr. 1385 din 28 noiembrie 2018, www.lege5.ro.

Constituie, printre altele, moment de început (*dies a qua*) al termenului de exercitare al acestei căi extraordinare de atac, data înmânării unui exemplar al mandatului de executare a pedepsei închisorii [art. 557 alin. (1) C. pr. pen.].

Ori, așa cum a motivat și prima instanță, în raport de acest moment și data formulării cererii de redeschiderea procesului penal, rezultă cu claritate că cererea a fost făcută cu depășirea termenului prevăzut de art. 466 alin. (1) C. pr. pen., astfel că soluția primei instanțe este legală.

Apoi, o altă condiție pentru exercitarea acestei căi de atac este și aceea ca inculpatul să fi fost judecat în lipsă.

În conformitate cu dispozițiile art. 466 alin. (2) C. pr. pen., este considerată judecată în lipsă persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni, printre altele, atunci când inculpatul nu a fost citată personal la proces și nu a luat cunoștință în niciun alt mod despre aceasta.

Primul caz prevăzut de art. 466 alin. (2) teza I C. pr. pen., impune pentru reținerea judecării în lipsă îndeplinirea a două condiții cumulative:

a) citarea inculpatului la judecarea cauzei penale care a ajuns la cunoștința acestuia;

b) existența unei notificări oficiale despre procesul penal derulat împotriva sa; în realitate, esențial în această ipoteză este ca existența procesului penal să nu fi ajuns la cunoștința inculpatului în niciun mod oficial.

În cazul în care inculpatul a primit personal citația ori a fost citat telefonic sau prin orice mijloc de comunicare la distanță care i-a permis să afle direct de conținutul chemării autorităților judiciare, se prezumă că acesta a avut cunoștință de proces și, pe cale de consecință, absența sa de la judecată îi este imputabilă.

Pentru persoana condamnată definitiv judecată în lipsă față de care un stat străin a dispus extrădarea sau predarea în baza mandatului european de arestare, termenul de o lună curge de la data la care, după aducerea în țară, i-a fost comunicată hotărârea de condamnare [art. 466 alin. (3) C. pr. pen.].

Termenul de o lună de zile prevăzut atât în art. 466 alin. (1), cât și în alin. (3) C. pr. pen., este un termen de decădere calculat potrivit art. 269 alin. (1) și (3) C. pr. pen.

și începe să curgă din ziua comunicării oficiale că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa.

Procesul penal nu poate fi redeschis în cazul în care persoana condamnată a solicitat să fie judecată în lipsă.

Dispozițiile alineatelor precedente se aplică în mod corespunzător persoanei față de care s-a pronunțat o hotărâre de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.

Cererea de redeschidere a procesului penal

Potrivit art. 467 C. pr. pen., cererea de redeschidere a procesului penal poate fi formulată de către persoana judecată în lipsă și se adresează instanței care a judecat cauza în primă instanță.

Așa cum se precizează în dispoziția legală, persoana judecată în lipsă este singura titulară a aceste căi de atac extraordinare.

Competentă este prima instanță, întrucât dispozițiile procesual penale au caracter procedural, sunt de strictă interpretare și de imediată aplicare și din acest motiv trebuie să se considere că numai instanța care a judecat cauza în primă instanță este competentă să soluționeze cererea de redeschidere a procesului penal. Pentru a nu se da o altă interpretare ce ar contraveni principiului activității legii procesual penale în vigoare la momentul efectuării actului, chiar dacă la data introducerii cererii, din cauza modificărilor de ordin legislativ intervenite, acea instanță nu mai are competența de a judeca fondul cauzei în primă instanță, este competentă tot instanța care a judecat în primă instanță¹³⁸.

Cu privire la competența instanței de a soluționa redeschiderea procesului penal, Înalta Curte¹³⁹ a constatat că pentru stabilirea instanței căreia îi revine competența

¹³⁸ C. Ap. Târgu Mureș, s. pen. și pentru cauze cu minori și de familie, dec. nr. 8 din 24 martie 2017, www.lege5.ro.

¹³⁹ ICCJ, Completul de 9 judecători, înch. nr. 263 din 10 iulie 2020, www.scj.ro.

materială de soluționare a sesizării formulate de petentul condamnat A. este esențială calificarea juridică a căii de atac în raport de motivul invocat și scopul urmărit.

Analizând conținutul cererii introductive, se observă că petentul condamnat a solicitat punerea sa în libertate din pedeapsa în a cărei executare se află pe motiv că a fost judecat în lipsă, motivele fiind reiterate la interpelarea instanței de la termenul din data de 09 iunie 2020, când condamnatul a pretins în esență, că, fiind judecat în lipsă, a fost privat de posibilitatea de a se apăra în raport de acuzația ce i-a fost adusă, acesta susținând că este nevinovat.

Ca atare, în mod corect, Judecătoria Sectorului 4 București a considerat că cererea petentului reprezintă o cerere de rejudecare a cauzei, iar nu o contestație la executare, astfel cum a fost indicat eronat în sesizarea petentului, revenind instanțelor de judecată obligația de a califica calea de atac în sensul în care să asigure acestuia posibilitatea analizării efective a susținerilor sale în cadrul unei căi de atac adecvate.

Or, singură cale de atac care permite evaluarea motivelor expuse în sesizare este calea extraordinară de atac a redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate, reglementată de art. 466-469 C. pr. pen.

Relativ la instanța competentă material să soluționeze această cale extraordinară de atac de retractare, art. 467 alin. (1) C. pr. pen., statuează explicit în sensul că o astfel de cerere se adresează instanței care a judecat cauza în primă instanță.

Când persoana judecată în lipsă este privată de libertate, cererea poate fi depusă la administrația locului de deținere, care o va trimite de îndată instanței competente.

Pentru aceste situații, termenul de o lună se i-a în considerație de la data depunerii la administrația locului de deținere, așa cum prevede art. 270 alin. (1) C. pr. pen.

Cererea se formulează în scris și trebuie motivată cu privire la îndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 466.

Cererea poate fi însoțită de copii de pe înscrisurile de care persoana judecată în lipsă înțelege a se folosi în proces, certificate pentru conformitate cu originalul. Când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele vor fi însoțite de traducere.

În cazul în care cererea nu îndeplinește condițiile prevăzute la art. 467 alin. (3) și 4 C. pr. pen., instanța pune în vedere celui ce a formulat cererea să o completeze până la primul termen de judecată sau, după caz, într-un termen scurt, stabilit de instanță.

Judecata cererii de redeschidere a procesului penal

Măsurile premergătoare privind judecarea cererii de redeschidere a procesului penal sunt prevăzute în dispozițiile art. 468 C. pr. pen. și anume:

- la primirea cererii de redeschidere a procesului penal, se fixează termen pentru examinarea admisibilității în principiu, președintele dispunând atașarea dosarului cauzei, precum și citarea părților și a subiecților procesuali principali interesați;

- când persoana care a solicitat redeschiderea procesului penal este privată de libertate, chiar într-o altă cauză, președintele dispune încunoștințarea acesteia despre termen și ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu, iar persoana privată de libertate este adusă la judecată.

Fiind o cale extraordinară de atac, la termenul fixat pentru examinarea admisibilității în principiu, completul de judecată, potrivit art. 469 C. pr. pen., ascultând concluziile procurorului, ale părților și ale subiecților procesuali principali, examinează dacă:

- a) cererea a fost formulată în termen și de către o persoană dintre cele prevăzute la art. 466;

- b) au fost invocate temeiuri legale pentru redeschiderea procesului penal;

- c) motivele în baza cărora este formulată cererea nu au fost prezentate într-o cerere anterioară de redeschidere a procesului penal, care a fost judecată definitiv.

Cererea se examinează de urgență, iar în cazul în care persoana condamnată se află în executarea pedepsei cu închisoarea aplicate în cauza a cărei rejudecare se cere, instanța poate suspenda motivat, în tot sau în parte, executarea hotărârii și poate dispune respectarea de către condamnat a uneia dintre obligațiile prevăzute la art. 215

alin. (1) și (2). Dacă executarea pedepsei cu închisoarea nu a început, instanța poate dispune respectarea de către condamnat a uneia dintre obligațiile prevăzute la art. 215 alin. (1) și (2).

Cu privire la suspendarea executării pedepsei, aceasta nu se poate face decât în situațiile în care se admite și în principiu cererea de redeschidere a procesului penal și nu înainte de admitere, iar dacă nu s-a început executarea pedepsei cu închisoarea, instanța poate dispune obligațiile controlului judiciar prevăzute de art. 215 alin. (1) și (2) C. pr. pen.

Dacă instanța constată neîndeplinirea condițiilor prevăzute la art. 466, dispune prin sentință *respingerea cererii de redeschidere a procesului penal*. Hotărârea prin care este respinsă cererea de redeschidere a procesului penal este supusă aceleiași căi de atac ca și hotărârea pronunțată în lipsa persoanei condamnate [art. 469 alin. (4) și (6) C. pr. pen.].

Dacă instanța constată îndeplinirea condițiilor privind că cererea a fost formulată în termen și de către persoana condamnată definitiv, judecată în lipsă, au fost invocate temeiurile legale pentru redeschiderea procesului penal, precum și motivele în baza cărora este formulată cererea, dispune prin încheiere *admiterea cererii de redeschidere a procesului penal*. Încheierea prin care este admisă cererea de redeschidere a procesului penal poate fi atacată odată cu fondul.

Admiterea cererii de redeschidere a procesului penal atrage desființarea de drept a hotărârii pronunțate în lipsa persoanei condamnate.

Și această cale extraordinară de atac are un efect extensiv, în sensul că instanța redeschide procesul penal prin extindere și cu privire la părțile care nu au formulat cerere, putând hotărî și în privința lor, fără să le poată crea acestora o situație mai grea.

Având în vedere că această cale extraordinară de atac se aplică persoanelor condamnate, persoanelor față de care s-a pronunțat o hotărâre de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei, dacă este cazul, odată cu admiterea cererii de redeschidere a procesului penal, instanța, din oficiu sau la cererea procurorului, poate dispune luarea față de inculpat a uneia dintre măsurile preventive prevăzute la

art. 202 alin. (4) lit. b)-e). Dispozițiile titlului V al părții generale se aplică în mod corespunzător.

Rejudecarea cauzei

Admiterea cererii de redeschidere a procesului penal și desființarea de drept a hotărârii pronunțate în lipsa persoanei condamnate, potrivit deciziei nr. 13/2007¹⁴⁰ a Înalte Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii a stabilit că în urma admiterii cererii de redeschidere a procesului penal pentru persoanele condamnate judecate în lipsă, cauza se reia din faza judecării în primă instanță.

Dispozițiile procesual penale prevăzute la art. 469, cât și această decizie nr. 13/2017 au fost supuse examenului de constituționalitate în sensul că acestea sunt neconstituționale în măsura în care, după admiterea cererii de redeschidere a procesului penal, dosarul nu se poate repartiza judecătorului de cameră preliminară, ci doar instanței de judecată, excluzând reluarea judecării din faza camerei preliminare.

Prin Decizia nr. 590/2019¹⁴¹, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și constatat că dispozițiile art. 469 alin. (3) C. pr. pen., în interpretarea dată prin Decizia nr. 13 din 3 iulie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, în ceea ce privește faza procesuală de la care se reia procesul penal, sunt neconstituționale.

Pentru pronunța această soluție, Curtea Constituțională a reținut că prevederile art. 469 alin. (3) C. pr. pen., în interpretarea dată prin Decizia nr. 13 din 3 iulie 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, încalcă dispozițiile art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (3) și ale art. 24 din Constituție și pe cele ale art. 6 din Convenție.

Mai mult, Curtea a arătat că prevederile art. 469 alin. (3) C. pr. pen., în interpretarea dată prin Decizia nr. 13 din 3 iulie 2017 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, creează discriminare între persoanele judecate în lipsă, în privința

¹⁴⁰ Publicată în M. Of. nr. 735 din 13 septembrie 2017.

¹⁴¹ Publicată în M. Of. nr. 1019 din 18 decembrie 2019.

căroră se dispune redeschiderea procesului penal, conform art. 469 C. pr. pen., dar care nu au fost legal citate și, prin urmare, nu au avut posibilitatea de a participa la procedura camerei preliminare, și cele care participă la toate etapele procesului penal.

În acest sens, Curtea reține că cele două categorii de persoane anterior menționate se află în situații similare, însă doar persoanele din cea de-a doua categorie au posibilitatea de a contesta competența și legalitatea sesizării instanței, precum și legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, conform art. 342 C. pr. pen.

Sub aspectul asigurării egalității în drepturi, Curtea Constituțională a reținut, prin Decizia nr. 512 din 18 noiembrie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.246 din 23 decembrie 2004, că discriminarea este rezultatul unui tratament juridic diferit aplicabil aceleiași categorii de subiecte de drept sau unor situații care nu se deosebesc în mod obiectiv și rezonabil. De asemenea, printr-o jurisprudență constantă, spre exemplu, prin Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 16 martie 1994, Decizia nr. 540 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 841 din 24 octombrie 2016, par. 21, Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 324 din 5 mai 2017, par. 22, și Decizia nr. 18 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 312 din 2 mai 2017, par. 22, instanța de contencios constituțional a statuat că principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice. Totodată, prin Decizia nr. 270 din 23 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 420 din 12 iunie 2015, par. 25, Curtea a constatat că o deosebire de tratament juridic este discriminatorie atunci când nu este justificată în mod obiectiv și rezonabil, aceasta însemnând că nu urmărește un scop

legitim sau nu păstrează un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și obiectivul avut în vedere.

Or, prin raportare la jurisprudența anterior invocată, nu există criterii obiective și raționale care să justifice diferența de tratament juridic dintre categoriile de justițiabili analizate, în privința asigurării dreptului de a fi prezent în etapa procedurii camerei preliminare și de a invoca excepții, conform art. 342 C. pr. pen.

Redeschiderea procesului penal, pentru persoanele judecate în lipsă duce la pronunțarea unei *sentințe a primei instanțe* care poate fi atacată pe calea ordinară a apelului în care poate fi criticată și încheierea prin care a fost cererea de redeschidere a procesului penal.

8.3. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroi, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrioiu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 9.

Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare

9.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este făcută o analiză a dispozițiilor privind asigurarea unei practici judiciare unitare

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

9.2. Conținut

Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare

Secțiunea I. Recursul în interesul legii

1. Considerații generale

Recursul în interesul legii este o instituție veche în dreptul procesual penal român și a fost instituit pentru a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești.

Acesta se aplică numai hotărârilor judecătorești definitive care au dobândit autoritate de lucru judecat, nu dăunează și profită părților care au fost judecate prin hotărârile judecătorești examinate, motivele se întemeiază pe greșita aplicare a legii

care este variată, având ca scop aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești.

Potrivit dispozițiilor constituționale și anume art. 126 alin. (3), Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.

În actualul Cod de procedură penală, recursul în interesul legii este reglementat în dispozițiile art. 471-474¹ C. pr. pen., având foarte puține modificări față de reglementarea anterioară.

Prin această instituție, așa cum se arată și în expunerea de motive a Codului de procedură penală, s-au instituit unele reglementări care detaliază procedura de soluționare a recursului în interesul legii, referitoare la desemnarea judecătorilor raportori, la instituirea obligativității consultării jurisprudenței și a doctrinei relevante în cauză, la solicitarea opiniei unor specialiști în materie, la întocmirea raportului și a proiectului soluției ce se propune a fi dată în recursul în interesul legii, la comunicarea în timp util a raportului către judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție precum și la obligativitatea motivării deciziei într-un termen scurt, de 30 zile de la data pronunțării.

Obiectul judecății recursului în interesul legii îl constituie numai chestiunile de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești și numai în cazul hotărârilor judecătorești definitive. Nu are importanță momentul la care acestea au devenit definitive, însă aceste hotărâri supuse examinării trebuie să provină din hotărâri ale instanțelor judecătorești și nu a altor organe cu atribuții jurisdicționale.

Așa cum arată și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 165/2014¹⁴² instituția recursului în interesul legii are rolul asigurării unei practici unitare la nivelul tuturor instanțelor naționale, oferind chestiunilor de drept care au fost soluționate diferit de către instanțe, asigurând o interpretare și o aplicare uniformă, fără însă a modifica conținutul constitutiv al infracțiunilor, în cazul în care sunt supuse analizei instanței supreme norme penale de incriminare.

¹⁴² Publicată în M. Of. nr. 365 din 19 mai 2014.

2. Cererea de recurs în interesul legii și titularii acesteia.

Conform dispozițiilor art. 471 alin. (1) C. pr. pen. pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție sau colegiile de conducere ale curților de apel, precum și Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra chestiunilor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești.

Din analiza textului rezultă că *titular este procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție* care, fie din oficiu sau la cererea entităților menționate anterior, va sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție să se pronunțe asupra chestiunilor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești.

Legiuitorul nu a instituit un termen de introducere a cererii de recurs în interesul legii, important este ca această cerere să îndeplinească condițiile de admisibilitate și între timp legiuitorul să nu fi modificat dispozițiile ce impun interpretarea diferită de către instanțele judecătorești.

Cererea trebuie să cuprindă soluțiile diferite date problemei de drept și motivarea acestora, jurisprudența Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Europene a Drepturilor Omului sau, după caz, a Curții de Justiție a Uniunii Europene, opiniile exprimate în doctrină relevante în domeniu, precum și soluția ce se propune a fi pronunțată în recursul în interesul legii.

În afara soluțiilor diferite dată problemei de drept și motivarea acesteia împreună cu jurisprudența în materie, cererea de recurs în interesul legii trebuie să fie însoțită, *sub sancțiunea respingerii ca inadmisibilă*, de copii ale hotărârilor judecătorești definitive din care rezultă că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit de instanțele judecătorești [art. 471 alin. (3) C. pr. pen.].

3. Procedura de judecare a recursului în interesul legii

Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii este constituit conform prevederilor art. 473 alin. (1) C. pr. pen. și ale art. 34 alin. (2) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Dispozițiile art. 473 alin. (1) C. pr. pen. arată că acest complet este format din președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție sau, în lipsa acestuia, din vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, președinții de secții din cadrul acesteia, un număr de 14 judecători din secția în a cărei competență intră chestiunea de drept care a fost soluționată diferit de instanțele judecătorești, precum și câte 2 judecători din cadrul celorlalte secții. Președintele completului este președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție sau, în lipsa acestuia, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Pentru situațiile în cazul în care chestiunea de drept prezintă interes pentru două sau mai multe secții, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție stabilește secțiile din care provin judecătorii ce vor alcătui completul de judecată.

Referitor la condițiile de admisibilitate, în art. 472 C. pr. pen. se arată că recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează la cerere.

După sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele acesteia va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor din cadrul secției în a cărei competență intră chestiunea de drept care a fost soluționată diferit de instanțele judecătorești, precum și a judecătorilor din celelalte secții ce intră în alcătuirea completului prevăzut la alin. (1).

La primirea cererii, președintele completului va desemna un judecător din cadrul secției în a cărei competență intră chestiunea de drept care a fost soluționată diferit de instanțele judecătorești, pentru a întocmi un raport asupra recursului în interesul legii. În cazul în care chestiunea de drept prezintă interes pentru două sau mai multe secții,

președintele completului va desemna 3 judecători din cadrul acestor secții pentru întocmirea raportului. Raportorii nu sunt incompatibili.

În vederea întocmirii raportului, președintele completului poate solicita unor specialiști recunoscuți opinia scrisă asupra chestiunilor de drept soluționate diferit.

Raportul va cuprinde soluțiile diferite date problemei de drept și argumentele pe care se fundamentează, jurisprudența relevantă a Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Europene a Drepturilor Omului, a Curții de Justiție a Uniunii Europene și opinia specialiștilor consultați, dacă este cazul, precum și doctrina în materie. Totodată, judecătorul sau, după caz, judecătorii raportori vor întocmi și vor motiva proiectul soluției ce se propune a fi dată recursului în interesul legii.

Ședința completului se convoacă de președintele acestuia, cu cel puțin 20 de zile înainte de desfășurarea acesteia. Odată cu convocarea, fiecare judecător va primi o copie a raportului și a soluției propuse.

La ședință participă toți judecătorii completului. Dacă există motive obiective, aceștia vor fi înlocuiți, cu respectarea regulilor prevăzute la art. 473 alin. (3) C. pr. pen.

Recursul în interesul legii se susține în fața completului, după caz, de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau de procurorul desemnat de acesta, de judecătorul desemnat de colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv al curții de apel, ori de Avocatul Poporului sau de un reprezentant al acestuia.

Recursul în interesul legii se judecă în cel mult 3 luni de la data sesizării instanței, iar soluția se adoptă cu cel puțin două treimi din numărul judecătorilor completului. Nu se admit abțineri de la vot.

La ședința de judecată participă și un magistrat asistent al Înaltei Curți potrivit dispozițiilor art. 35 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție care face referiri cu privire la obiectul recursului în interesul legii promovat de procurorul general și tot acesta arată că la dosar sunt depuse raportul asupra recursului în interesul legii, punctele de vedere formulate Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul instanței supreme, eventuale puncte de vedere al unor specialiști consultați din cadrul

unor facultăți de drept ale universităților din țară și uneori pot exista și puncte de vedere formulate de magistrații care fac parte din completul pentru soluționarea recursului în interesul legii.

După prezentarea referatului de către magistrat asistent, președintele completului de judecată, dacă constată că nu sunt chestiuni prealabile de invocat, solicită procurorului care reprezintă Procurorul general al Parchetului să susțină punctul de vedere cu privire la admisibilitatea recursului în interesul legii. După susținerea acestuia, constatând că nu sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului, președintele declară dezbaterile închise, iar completul de judecată reține dosarul în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

Astfel, completul pentru soluționarea recursului în interesul legii deliberează asupra problemei de drept care a generat practica neunitară, examinează cauza jurisprudențial, avându-se în vedere atât jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, jurisprudența Curții Constituționale, opinia specialiștilor consultați, cât și raportul asupra recursului în interesul legii întocmit de către judecătorul-raportor.

Înalta Curte, examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorul raportor și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, verifică regularitatea investiției în raport cu prevederile art. 471 alin. (1) C. pr. pen., care enumeră categoria subiecților de drept ce pot promova recursul în interesul legii, verifică jurisprudența atașată actului de sesizare care relevă soluționarea, în mod diferit, prin hotărâri judecătorești definitive, a problemei de drept care face obiectul judecății, se constată îndeplinită și cea de a doua condiție de admisibilitate prevăzută de art. 471 alin. (3) și art. 472 C. pr. pen.

După analiza dezlegării problemei de drept sesizate, completul Înaltei Curți în baza dispozițiilor art. 473 și art. 474 C. pr. pen., poate admite sau respinge recursul în interesul legii formulat de Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Cu privire la conținutul hotărârii și efectele acesteia, potrivit art. 474 C. pr. pen., se arată că asupra cererii de recurs în interesul legii completul Înaltei Curți de Casație și Justiție se pronunță prin *decizie*.

Decizia se pronunță *numai în interesul legii și nu are efecte asupra hotărârilor judecătorești examinate* și nici cu privire la situația părților din acele procese.

Decizia se motivează în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare și se publică în cel mult 15 zile de la motivare în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezlegarea dată problemelor de drept judecate este *obligatorie pentru instanțe* de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Trebuie să arătăm faptul că deciziile pronunțate de Înalta Curte într-un recurs în interesul legii operează numai pentru viitor și nu au efect asupra hotărârilor definitive pronunțate până la luarea acestei decizii. În acest sens s-a pronunțat și Înalta Curte de Casație și Justiție, printr-o decizie¹⁴³, în care s-a arătat că se impune a fi avut în vedere că Decizia nr. 4/2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în *recurs în interesul legii* [prin care s-a statuat că fapta de a folosi, în cadrul autorității contractante, printr-o acțiune a autorului, documente ori declarații inexacte, ce a avut ca rezultat obținerea, pe nedrept, de fonduri din bugetul Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei, precum și de fonduri din bugetul național întrunește elementele constitutive ale infracțiunii unice prevăzute de art. 18 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, indiferent dacă legea penală mai favorabilă este legea veche sau legea nouă], este ulterioară condamnării definitive a contestatoarei, iar potrivit dispozițiilor art. 474 C. pr. pen., *deciziile pronunțate în recurs în interesul legii produc efecte pentru viitor*.

Efectele deciziei încetează potrivit art. 474¹ C. pr. pen. în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării dispoziției legale care a generat problema de drept dezlegată, cu excepția cazului în care aceasta subzistă în noua reglementare.

Pentru situațiile în care decizia subzistă și în noua reglementare putem da ca exemplu o decizie¹⁴⁴ a unei curți de apel care a arătat că prin decizia nr. 70/2007 dată de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii s-a stabilit că „Instanțele de control judiciar nu pot dispune direct în căile de atac contopirea pedepsei aplicate

¹⁴³ ICCJ, s. pen., înch. nr. 355 din 03 aprilie 2017, www.scj.ro.

¹⁴⁴ C. Ap. București, s. a II-a pen., dec. nr. 463 din 15 martie 2016, www.lege5.ro.

pentru infracțiunea care a făcut obiectul judecății cu pedepse aplicate infracțiunilor concurente, pentru care există o condamnare definitivă, în cazul în care contopirea nu a fost dispusă de către prima instanță”. Cum considerentele avute în vedere de instanța supremă sunt de actualitate, dispozițiile pe care se întemeiază nu au fost modificate deși a intrat în vigoare un nou Cod de procedură penală, decizia data în interpretarea obligatorie a instanței supreme își păstrează valabilitatea în considerarea art. 474¹ C. pr. pen..

Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

1. Considerații generale

Dispozițiile art. 267 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene prevăd că în cazul în care se ridică o chestiune referitoare la interpretarea tratatelor sau validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii, aceasta se invocă în fața unei instanțe dintr-un stat membru, această instanță poate, în cazul în care apreciază că o decizie în această privință îi este necesară pentru a pronunța o hotărâre, să ceară Curții să se pronunțe cu privire la această chestiune.

Astfel, și în dreptul intern s-a introdus instituția sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, având ca scop preîntâmpinarea apariției practicii neunitare, titulari ai cererii de sesizare fiind doar instanțele, acestea având un drept suveran de a aprecia asupra sesizării, atunci când completul sesizat constată că, la procesul deliberării, interpretarea normelor de drept constituie o dificultate.

Așa cum menționa și Curtea Constituțională într-o decizie¹⁴⁵, aceasta a reținut că sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constituie un mecanism juridic ce

¹⁴⁵ CCR, dec. nr. 636 din 17 octombrie 2017, publicată în M. Of. nr. 47 din 17 ianuarie 2018.

are ca scop unificarea practicii judiciare. Alături de recursul în interesul legii, acesta are menirea de a asigura crearea unei jurisprudențe previzibile în vederea scurtării duratei procesului penal. Spre deosebire de hotărârile pronunțate în recursul în interesul legii, hotărârile preliminare sunt pronunțate înaintea soluționării definitive a cauzelor, pentru a evita situația imposibilității producerii efectelor acestor hotărâri asupra cauzelor penale soluționate definitiv. Prin urmare, prevederile art. 475-477¹ C. pr. pen. preîntâmpină apariția unei practici neunitare în interpretarea și aplicarea legii de către instanțele judecătorești. Astfel reglementată, procedura sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept nu are valoarea unei căi de atac, *ci valoarea unui incident procedural* prin care se soluționează o problemă juridică apărută într-un proces în curs de desfășurare. De altfel, introducerea de către legiuitor a mențiunii „în cursul judecății” în cuprinsul art. 475 C. pr. pen. denotă intenția acestuia de a exclude judecătorul de drepturi și libertăți și judecătorul de cameră preliminară din sfera titularilor cererii referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile.

Intervenția Înaltei Curți de Casație și Justiție în procedura reglementată de art. 475 C. pr. pen. este legitimată doar atunci când se tinde la calificarea înțelesului uneia sau mai multor norme juridice ambigue sau complexe, al căror conținut or succesiunea în timp pot da naștere la dificultăți rezonabile de interpretare pe cale judecătorească, afectând, în final, unicitatea aplicării lor de către instanțele naționale¹⁴⁶.

2. Obiectul sesizării

Potrivit art. 475 C. pr. pen. dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de

¹⁴⁶ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 20 din 2017, publicată în M. Of. nr. 542 din 10 iulie 2017, www.scj.ro.

soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

Din analiza textului, așa cum a menționat și Înalta Curte de Casație și Justiție printr-o decizie¹⁴⁷, prin sintagma „*soluționarea pe fond a cauzei*” folosită de legiuitor în cuprinsul art. 475 C. pr. pen. pentru a desemna legătura obiectivă dintre chestiunea de drept supusă interpretării și procesul penal în curs trebuie astfel să se înțeleagă dezlegarea raportului juridic penal născut ca urmare a încălcării relațiilor sociale protegute prin norma de incriminare, inclusiv sub aspectul consecințelor de natură civilă, și nu rezolvarea unei cereri incidente invocate pe parcursul judecării cauzei în ultimă instanță.

De altfel, aceasta a fost și rațiunea avută în vedere de legiuitor care, prin art. 102 pct. 284 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, a modificat conținutul art. 475 ce reglementează condițiile de admisibilitate a sesizării formulate în vederea pronunțării de către instanța supremă a unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, introducând expresia „*pe fond*”, care lipsea din prima formă adoptată a Codului, prin reformularea textului de lege menționat urmărindu-se tocmai excluderea de la această procedură ce vizează asigurarea unei practici judiciare unitare a problemelor de drept de care nu depinde soluționarea pe fond a litigiilor penale, chestiuni ce urmează a fi supuse interpretării numai pe calea recursului în interesul legii, în situația în care sunt îndeplinite și celelalte condiții de admisibilitate reglementate de Codul de procedură penală.

Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție poate fi făcută de către un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție sau al unei curți de apel care judecă în ultimă instanță o cauză penală. Sesizarea poate fi făcută și de către tribunal care deși nu judecă în calea de atac a apelului, potrivit art. 341 alin. (7) lit. c), alin. (9) și alin. (10) C. pr. pen., în cauzele în care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale,

¹⁴⁷ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 11 din 2014, publicată în M. Of. nr. 503 din 07 iulie 2014, www.scj.ro.

judecând contestații în care cauza se judecă definitiv, poate fi formulată și o solicitare de sesizare a Înaltei Curți potrivit art. 475 C. pr. pen. De exemplu, în situațiile în care este sesizată potrivit art. 475 Înalta Curte de Casație și Justiție privind o cauză în care s-a emis ordonanța atacată prin plângere, fără a se fi dispus punerea în mișcare a acțiunii penale, nefiind posibilă legal situația prevăzută la art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C. pr. pen., în aceste condiții, nefiind îndeplinită condiția chestiunilor de drept care conduc la dezlegarea *în fond* a cauzei, ea se respinge ca inadmisibilă¹⁴⁸.

Reglementarea prevăzută la art. 475 C. pr. pen. include *îndeplinirea cumulativă* a următoarelor *condiții*:

- să existe o cauză în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicție pe rolul unui complet de judecată a Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului;

- chestiunea de drept supusă dezlegării să conducă la soluționarea în fond a cauzei respective;

- *problema de drept* nu a fost dezlegată de Înalta Curte de Casație și Justiție printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Referitor la „*chestiunile de drept*” în înțelesul pe care art. 475 C. pr. pen. îl conferă acestei sintagme, așa cum a arătat și Înalta Curte de Casație și Justiție într-o decizie¹⁴⁹, *în primul rând*, că între problema de drept a cărei lămurire se solicită (indiferent dacă ea vizează o normă de drept material sau o dispoziție de drept procesual) și soluția ce urmează a fi dată de către instanță trebuie să existe o relație de dependență, în sensul ca decizia instanței supreme să fie de natură a produce un efect concret asupra conținutului hotărârii (Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, deciziile nr. 11 din 2 iunie 2014 și nr. 19 din 15 septembrie 2014).

¹⁴⁸ A se vedea în acest sens și ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 08/2015, publicată în M. Of. nr. 386 din 3 iunie 2015, www.scj.ro.

¹⁴⁹ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 28/2015, publicată în M. Of. nr. 912 din 9 decembrie 2015, www.scj.ro.

În al doilea rând, este necesar ca sesizarea să tindă la interpretarea *in abstracto* a unor dispoziții legale determinate, iar nu la rezolvarea implicită a unor chestiuni ce țin de particularitățile fondului speței (Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 14 din 12 mai 2015).

În ipoteza aprecierii ca admisibile a unor sesizări prin care se tinde, dimpotrivă, la dezlegarea unor probleme pur teoretice ori la rezolvarea directă a unor chestiuni ce țin de situația în cauză, există riscul transformării mecanismului hotărârii prealabile fie într-o „*procedură dilatorie pentru litigii caracterizate, prin natura lor, ca fiind urgente, fie într-o procedură care va substitui mecanismul recursului în interesul legii*”.

Un alt aspect reținut de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală este acela că dispozițiile art. 2 din Protocolul nr. 7 la Convenția europeană a drepturilor omului și prevederile art. 129 din Constituția României nu sunt incidente în cauză, prin solicitarea Curții de Apel urmărindu-se, în esență, o extindere a domeniului de aplicare a acestor norme și o modificare a lor, nu o interpretare, conținutul normelor vizate de problema supusă dezlegării fiind clar, previzibil și nesusceptibil de interpretare.

După intrarea în vigoare a actualului Cod de procedură penală în februarie 2014, Înalta Curte a acceptat că pot fi supuse obiectului sesizării și hotărârile judecătorului de cameră preliminară¹⁵⁰ însă acest lucru nu s-a mai întâmplat după Decizia nr. 636/2017 a Curții Constituționale care a arătat că în cuprinsul art. 475 C. pr. pen. denotă intenția legiuitorului de a exclude judecătorul de drepturi și libertăți și judecătorul de cameră preliminară din sfera titularilor cererii referitoare la pronunțarea unei hotărâri prealabile.

Obiectul sesizării prevăzut la art. 475 C. pr. pen. se referă la chestiuni de drept a căror lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective. Însă, de exemplu, în

¹⁵⁰ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 27/2015, publicată în M. Of. nr. 919 din 11 decembrie 2015.

cazul unei strămutări, așa cum s-a pronunțat printr-o decizie¹⁵¹ Înalta Curte, prin cererea de strămutare *nu se soluționează fondul cauzei*, ci un incident procedural intervenit în cursul desfășurării judecării unei cauze, în raport cu dispozițiile art. 475 C. pr. pen. sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție este *inadmisibilă*. În consecință, se constată că mecanismul de unificare a practicii judiciare reglementat de dispozițiile art. 475 și urm. C. pr. pen. nu poate fi uzitat atât timp cât legiuitorul a limitat, prin condiția restrictivă de admisibilitate analizată, rolul unificator al instituției juridice a hotărârii prealabile numai chestiunilor de drept care conduc la dezlegarea în fond a cauzei sub aspectul statuării în privința raportului juridic dedus judecării.

Sesizarea cu o chestiune prealabilă poate fi făcută atât în situația unei căi de atac ordinare, cât și unei căi de atac extraordinare, astfel în practica Înaltei Curți, printr-o decizie privind un recurs în casație¹⁵² se arată că în dezacord cu susținerile reprezentantului Ministerului Public, Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că nu se poate constata inadmisibilitatea sesizării pe motiv că obiectul pricinii îl constituie un recurs în casație și dezlegarea chestiunii de drept nu vizează „fondul cauzei”. În primul rând, dispozițiile art. 475 C. pr. pen. nu impun o asemenea limitare. Pe de altă parte, jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție dezvoltată în materia hotărârilor prealabile a conturat posibilitatea sesizării și pentru dispoziții legale ce *vizează chestiuni procedurale, indiferent de stadiul cauzei* (deci și în recurs în casație), atunci când respectivele aspecte procedurale influențează soluția ce ar putea fi pronunțată în cauză (deciziile nr. 11/2014, nr. 2/2015, nr. 5/2015, nr. 17/2016 și nr. 21/2016 pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală).

În speță, cererea a fost apreciată ca nefondată, nefiind îndeplinită una dintre condițiile prevăzute în art. 475 C. pr. pen., respectiv aceea ca soluționarea pe fond a cauzei să depindă de dezlegarea dată chestiunilor de drept invocate.

¹⁵¹ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 23/2014, publicată în M. Of. nr. 843 din 19 noiembrie 2014.

¹⁵² ICCJ, s. pen., dec. nr. 201 din 17 mai 2017, www.scj.ro.

Cu privire la aspectele a căror lămurire a fost solicitată în prezenta cauză, se constată, fie că nu constituie o reală problemă de drept, generată de dificultăți de interpretare a normei de incriminare sau de opinii divergente exprimate în acest sens și argumentate din punct de vedere juridic (chestiunea competenței după calitatea persoanei în căile de atac), fie că nu poate face obiectul analizei în recurs în casație, așa încât nu are influență asupra soluționării pe fond a căii extraordinare de atac (problema prescripției).

3. Procedura de judecată

3.1 Procedura privind sesizarea Înaltei Curți

Potrivit art. 476 alin. (1) C. pr. pen. sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție *se face de către completul de judecată după dezbateri contradictorii*, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 475, prin *încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac*. Dacă prin încheiere se dispune sesizarea, aceasta va cuprinde motivele care susțin admisibilitatea sesizării potrivit dispozițiilor art. 475, punctul de vedere al completului de judecată și al părților. Referitor la admisibilitatea sesizării, așa cum a arătat și Înalta Curte într-o decizie¹⁵³, este condiționată, atât în cazul în care *vizează o normă de drept material*, cât și atunci când privește *o dispoziție de drept procesual*, de împrejurarea ca interpretarea dată de instanța supremă să aibă consecințe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei. Cu alte cuvinte, între problema de drept a cărei lămurire se solicită și soluția dată asupra acțiunii penale și/sau civile de către instanța pe rolul căreia se află *cauza în ultimul grad de jurisdicție* trebuie să existe o relație de dependență, în sensul ca decizia Înaltei Curți pronunțată în procedura prevăzută de art. 476 și 477 C. pr. pen. să fie de natură *a produce un efect concret asupra conținutului hotărârii din procesul principal*, cerința pertinentei fiind expresia utilității pe care rezolvarea de principiu a chestiunii de drept invocate o are în cadrul soluționării pe fond a litigiului.

¹⁵³ ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 11 din 2 iunie 2014, publicată în M. Of. nr. 503 din 7 iulie 2014.

Referitor la dreptul părților de a solicita sesizarea Înaltei Curți cu o asemenea procedură, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 485/2018¹⁵⁴, a arătat că obiectul sesizării instanței supreme cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile îl constituie chestiunile de drept de a căror lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzelor, iar titular al cererii de sesizare pentru pronunțarea unei astfel de hotărâri prealabile poate fi numai un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță. *Părțile procesului penal și persoana vătămată* pot solicita instanței de judecată să sesizeze Înalta Curte în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, *însă instanța are dreptul suveran de a aprecia asupra sesizării, nefiind obligată să motiveze respingerea ei*. Rațiunea soluției de nerecunoaștere a calității procesuale active a părților și a persoanei vătămate, în această procedură, este aceea că Înalta Curte de Casație și Justiție – chemată să pronunțe o hotărâre prealabilă pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală – nu este la dispoziția părților și a persoanei vătămate, care ar veni să o consulte, ci răspunde, în mod necesar, instanței de judecată, întrucât aceasta are nevoie de rezolvarea de principiu a respectivei chestiuni din partea instanței supreme. Pentru acest motiv, instanța în fața căreia se solicită de către părți formularea unei astfel de sesizări poate arăta că respectiva chestiune de drept nu este una susceptibilă de interpretări diferite, fără să fie obligată să dezvolte motivarea, având în vedere că va motiva acest aspect în hotărârea pe care o va pronunța.

Potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (1) C. pr. pen., sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție se face de către completul de judecată, după dezbateri contradictorii, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac și care va cuprinde motivele care susțin admisibilitatea sesizării potrivit dispozițiilor art. 475, punctul de vedere al completului de judecată și al părților.

Este aplicabilă în acest caz *teoria actului clar* sau a *actului clarificat*, teorie dezvoltată în dreptul francez, care a fost adoptată și în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene cu privire la sesizarea pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile.

¹⁵⁴ Publicată în M. Of. nr. 960 din 13 noiembrie 2018.

Potrivit acestei teorii, *instanța poate să nu formuleze o sesizare pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în cazul în care soluția chestiunii de drept poate fi desprinsă din jurisprudența anterioară sau atunci când aceasta este clară.*

Teoria actului clar (clarificat) poate sta atât la baza deciziei instanței de a nu sesiza instanța supremă pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, cât și la baza deciziilor celorlalte instanțe de a nu suspenda judecarea cauzei, dacă s-a formulat deja o sesizare pentru pronunțarea unei astfel de hotărâri, suspendare permisă de prevederile art. 476 alin. (4) C. pr. pen.

Prin încheierea prevăzută la alin. (1), cauza poate fi suspendată până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept. În cazul în care nu s-a dispus suspendarea odată cu sesizarea, iar cercetarea judecătorească este finalizată înainte ca Înalta Curte de Casație și Justiție să se pronunțe asupra sesizării, *instanța suspendă dezbaterile până la pronunțarea deciziei prevăzute la art. 477 alin. (1).* În cazul în care inculpatul se află în arest la domiciliu sau este arestat preventiv ori dacă față de acesta s-a dispus măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune, se aplică în mod corespunzător prevederile art. 208 pe toată durata suspendării (pentru aceste situații instanța este obligată să verifice măsurile preventive în cursul judecății).

După înregistrarea cauzei la Înalta Curte de Casație și Justiție, încheierea de sesizare *se publică pe pagina de internet a acestei instanțe*, iar cauzele similare, aflate pe rolul instanțelor judecătorești, *pot fi suspendate până la soluționarea sesizării.*

3.2 Procedura privind soluționarea cererii de către Înalta Curte de Casație și Justiție

După ce a fost înregistrată cauza pe rolul Înaltei Curți repartizarea acestei sesizări este făcută de președintele sau, în lipsa acestuia, de unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție ori de persoana desemnată de aceștia.

Sesizarea se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de

acesta și 8 judecători din cadrul secției respective. Președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor.

După alcătuirea completului, președintele acestuia va desemna un judecător *pentru a întocmi un raport asupra chestiunii de drept* supuse judecării. Judecătorul desemnat raportor nu devine incompatibil să facă parte din completul de judecată. Dacă chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție va transmite sesizarea președinților secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept. În acest caz, completul va fi alcătuit din președintele sau, în lipsa acestuia, din vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va prezida completul, din președinții secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept, precum și câte 5 judecători din cadrul secțiilor respective, desemnați aleatoriu de președintele completului. După alcătuirea completului, pentru întocmirea raportului, președintele completului va desemna câte un judecător din cadrul fiecărei secții. Raportorii nu sunt incompatibili să facă parte din completul de judecată.

După alcătuirea completului de judecată raportul întocmit de judecătorul-raportor va fi comunicat părților, care, *în termen de cel mult 15 zile de la comunicare*, să poată depune, în scris, prin avocat sau, după caz, prin consilier juridic, punctele lor de vedere privind chestiunea de drept supusă judecării.

Având în vedere că și la această instituție se aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 473 alin. (5)-(8) C. pr. pen. privind judecarea recursului în interesul legii, președintele completului poate solicita opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți, raportul întocmit asupra problemei de drept se fundamentează pe jurisprudența relevantă a Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Europene a Drepturilor Omului, a Curții de Justiție a Uniunii Europene, iar fiecare judecător va primi câte o copie a raportului și a soluției propuse.

Sesizarea se judecă *fără citarea părților*, în cel mult 3 luni de la data învestirii, iar soluția se adoptă cu cel puțin două treimi din numărul judecătorilor completului. Nu există posibilitatea să se admită abțineri de la vot.

3.3 Conținutul și efectele hotărârii

Potrivit art. 477 C. pr. pen. asupra sesizării, completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept *se pronunță prin decizie*, numai cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării, iar aceasta se motivează în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare și se publică în cel mult 15 zile de la motivare, în Monitorul Oficial al României, Partea I. Hotărârea privind dezlegarea dată chestiunilor de drept *este obligatorie pentru instanțe* de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial.

Referitor la obligația instanțelor de a aplica această dezlegare de drept, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 653/2019¹⁵⁵, a constatat că, potrivit normelor procesual penale ale art. 477 alin. (3), dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție în Monitorul Oficial al României, Partea I. Efectul obligatoriu pentru instanțe al dezlegării date problemelor de drept ce au format obiectul întrebării prealabile, consacrat de norma procesual penală în art. 477 alin. (3), *reprezintă o transpunere a dispozițiilor art. 126 alin. (3) din Constituție referitoare la poziția Înaltei Curți de Casație și Justiție în ierarhia sistemului judiciar și la rolul său de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești*. În acord cu art. 1 alin. (4) din Legea fundamentală, „Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale”, iar, potrivit art. 61 alin. (1) din Constituție, „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”. Raportat la aceste dispoziții constituționale, în jurisprudența sa, Curtea a statuat că prevederile legale care guvernează activitatea instanțelor judecătorești și fixează poziția lor față de lege acceptă în mod unanim că „atribuțiile judecătorului implică identificarea normei aplicabile, analiza conținutului său și o necesară adaptare a acesteia la faptele juridice pe care le-a stabilit, astfel încât

¹⁵⁵ Publicată în M. Of. nr. 32 din 17 ianuarie 2020.

legiuitorului aflat în imposibilitate de a prevedea toate situațiile juridice lasă judecătorului, investit cu puterea de a spune dreptul, o parte din inițiativă. Astfel, în activitatea de interpretare a legii, *judecătorul trebuie să realizeze un echilibru între spiritul și litera legii, între exigențele de redactare și scopul urmărit de legiuitor*, fără a avea competența de a legifera, prin substituirea autorității competente în acest domeniu” (în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 461 din 3 iulie 2009). Puterea judecătorească, prin Înalta Curte de Casație și Justiție, are rolul constituțional de a da unui text de lege anumite interpretări, în scopul aplicării unitare de către instanțele judecătorești. Acest fapt nu presupune însă că instanța supremă se poate substitui Parlamentului, unica putere legiuitoare în stat, dar implică anumite exigențe constituționale ce țin de modalitatea concretă în care se realizează interpretarea.

În privința încetării sau modificarea efectelor deciziei hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, potrivit art. 477 C. pr. pen., ele încetează în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării dispoziției legale care a generat problema de drept dezlegată, cu excepția cazului în care aceasta subzistă în noua reglementare.

9.3. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.

- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroș, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrișu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 10.

**PROCEDURI SPECIALE. Acordul de recunoaștere a vinovăției.
Contestația privind durata procesului penal. Procedura privind
tragerea la răspundere penală a persoanei juridice. Procedura în
cauzele cu infractori minori.**

10.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate procedurile speciale prevăzute în Titlul IV din Partea Specială a Codului de procedură penală, respectiv:

- Acordul de recunoaștere a vinovăției
- Contestația privind durata procesului penal
- Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice
- Procedura în cauzele cu infractori minori

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

10.2. Conținut

Acordul de recunoaștere a vinovăției

Titularii acordului de recunoaștere a vinovăției și limitele acestuia

Art. 478. - (1) În cursul urmăririi penale, după punerea în mișcare a acțiunii penale, inculpatul și procurorul pot încheia un acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției de către inculpat.

(2) Efectele acordului de recunoaștere a vinovăției sunt supuse avizului procurorului ierarhic superior.

(3) Acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi inițiat atât de către procuror, cât și de către inculpat.

(4) Limitele încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției se stabilesc prin avizul prealabil și scris al procurorului ierarhic superior.

(5) Dacă acțiunea penală s-a pus în mișcare față de mai mulți inculpați, se poate încheia un acord de recunoaștere a vinovăției distinct cu fiecare dintre aceștia, fără a fi

adusă atingere prezumției de nevinovăție a inculpaților pentru care nu s-a încheiat acord.

(6) Inculpații minori pot încheia acorduri de recunoaștere a vinovăției, cu încuviințarea reprezentantului lor legal, în condițiile prezentului capitol.

Obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției

Art. 479. - Acordul de recunoaștere a vinovăției are ca obiect recunoașterea comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și privește felul și quantumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative ori, după caz, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.

Condițiile încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției

Art. 480. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 17/11/2014 prin Decizia nr. 25/2014 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Galați - Secția penală și pentru cauze cu minori, prin Încheierea din data de 8 septembrie 2014 pronunțată în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită (M.Of. partea I nr. 935 din 22/12/2014)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de către Curtea de Apel Galați -- Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei

inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. 10 din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

În aplicarea dispozițiilor art. 480-485 din Codul de procedură penală stabilește că procurorul nu poate, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, să rețină dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 17 noiembrie 2014.

(1) Acordul de recunoaștere a vinovăției se poate încheia numai cu privire la infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 15 ani.

(2) Acordul de recunoaștere a vinovăției se încheie atunci când, din probele administrate, rezultă suficiente date cu privire la existența faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală și cu privire la vinovăția inculpatului. La încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, asistența juridică este obligatorie.

(4) Inculpatul beneficiază de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei închisorii și de reducerea cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege în cazul pedepsei amenzii. Pentru inculpații minori se va ține seama de aceste aspecte la alegerea măsurii educative; în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime.

Forma acordului de recunoaștere a vinovăției

Art. 481. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 17/11/2014 prin Decizia nr. 25/2014 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Galați - Secția penală și pentru cauze cu minori, prin Încheierea din data de 8 septembrie 2014

pronunțată în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită (M.Of. partea I nr. 935 din 22/12/2014)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de către Curtea de Apel Galați -- Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. 10 din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

În aplicarea dispozițiilor art. 480-485 din Codul de procedură penală stabilește că procurorul nu poate, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, să rețină dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 17 noiembrie 2014.

(1) Acordul de recunoaștere a vinovăției se încheie în formă scrisă.

(2) În situația în care se încheie acord de recunoaștere a vinovăției, procurorul nu mai întocmește rechizitoriu cu privire la inculpații cu care a încheiat acord.

Conținutul acordului de recunoaștere a vinovăției

Art. 482. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 17/11/2014 prin Decizia nr. 25/2014 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Galați - Secția penală și pentru cauze cu minori, prin Încheierea din data de 8 septembrie 2014 pronunțată în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită (M.Of. partea I nr. 935 din 22/12/2014)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de către Curtea de Apel Galați -- Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. 10 din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

În aplicarea dispozițiilor art. 480-485 din Codul de procedură penală stabilește că procurorul nu poate, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, să rețină dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 17 noiembrie 2014.

Acordul de recunoaștere a vinovăției cuprinde:

- a) data și locul încheierii;
- b) numele, prenumele și calitatea celor între care se încheie;

- c) date privitoare la persoana inculpatului, prevăzute la art. 107 alin. (1);
- d) descrierea faptei ce formează obiectul acordului;
- e) încadrarea juridică a faptei și pedeapsa prevăzută de lege;
- f) probele și mijloacele de probă;

g) declarația expresă a inculpatului prin care recunoaște comiterea faptei și acceptă încadrarea juridică pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală; 22/12/2022 - litera a fost declarată parțial neconstituțională prin Decizie 490/2022.

Declarat parțial neconstituțional la data de 27/10/2022 prin Decizia nr. 490/2022 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 478 alin. (1), ale art. 479 și ale art. 482 lit. g) din Codul de procedură penală (M.Of. partea I nr. 1240 din 22/12/2022)

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ - D E C I D E: -

1. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Radu Ciurea în Dosarul nr. 1.706/117/2018/a1 al Tribunalului Cluj - Secția penală și constată că dispozițiile art. 482 lit. g) din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care declarația dată de inculpat în vederea încheierii acordului de recunoaștere a vinovăției nu poate fi folosită, împotriva voinței inculpatului, ca probă în procesul penal, în scopul soluționării cauzei conform procedurii penale de drept comun.

h) felul și cuantumul, precum și forma de executare a pedepsei ori soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat;

i) semnăturile procurorului, ale inculpatului și ale avocatului.

Sesizarea instanței cu acordul de recunoaștere a vinovăției

Art. 483. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 17/11/2014 prin Decizia nr. 25/2014 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Galați - Secția penală și pentru cauze cu minori, prin Încheierea din data de 8 septembrie 2014 pronunțată în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea

chestiunii de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită (M.Of. partea I nr. 935 din 22/12/2014)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de către Curtea de Apel Galați -- Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. 10 din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

În aplicarea dispozițiilor art. 480-485 din Codul de procedură penală stabilește că procurorul nu poate, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, să rețină dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 17 noiembrie 2014.

(1) După încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond și trimite acesteia acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de dosarul de urmărire penală.

(2) În situația în care se încheie acordul numai cu privire la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpați, iar pentru celelalte fapte sau inculpați se dispune trimiterea în judecată, sesizarea instanței se face separat. Procurorul înaintează instanței numai actele de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției.

(3) În cazul în care sunt incidente dispozițiile art. 23 alin. (1), procurorul înaintează instanței acordul de recunoaștere a vinovăției însoțit de tranzacție sau de acordul de mediere.

Procedura în fața instanței

Art. 484. -

(1) Dacă acordului de recunoaștere a vinovăției îi lipsește vreuna dintre mențiunile prevăzute la art. 482 sau dacă nu au fost respectate condițiile prevăzute la art. 483, instanța dispune acoperirea omisiunilor în cel mult 5 zile și sesizează în acest sens conducătorul parchetului care a emis acordul.

(2) La termenul fixat se citează inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată. Instanța se pronunță asupra acordului de recunoaștere a vinovăției prin sentință, în ședință publică, după ascultarea procurorului, a inculpatului și avocatului acestuia, precum și, dacă sunt prezente, a celorlalte părți și a persoanei vătămate.

(3) Dispozițiile cuprinse în titlul III al părții speciale privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor prezentului capitol se aplică în mod corespunzător.

Soluțiile instanței

Art. 485. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 17/11/2014 prin Decizia nr. 25/2014 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Galați - Secția penală și pentru cauze cu minori, prin Încheierea din data de 8 septembrie 2014 pronunțată în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită (M.Of. partea I nr. 935 din 22/12/2014)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de către Curtea de Apel Galați -- Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul nr. 10.204/233/2014, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept referitoare la posibilitatea procurorului, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, de a reține în încadrarea juridică dată faptei inculpatului și dispozițiile art. 396 alin. 10 din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

În aplicarea dispozițiilor art. 480-485 din Codul de procedură penală stabilește că procurorul nu poate, în faza de urmărire penală, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, să rețină dispozițiile art. 396 alin. (10) din Codul de procedură penală, cu consecințe directe asupra reducerii limitelor de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 17 noiembrie 2014.

(1) Instanța, analizând acordul, pronunță una dintre următoarele soluții:

a) admite acordul de recunoaștere a vinovăției și pronunță soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului;

b) respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului în vederea continuării urmăririi penale, dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 480-482 cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului, care au făcut obiectul acordului, sau dacă apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nelegală sau nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 20/03/2017 prin Decizia nr. 5/2017 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție vizând interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 485 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură

penală privind respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției, în ipoteza în care consimțământul valabil exprimat de inculpat în faza de urmărire penală pentru încheierea acestuia este retras în fața instanței de judecată (M.Of. partea I nr. 375 din 19/05/2017)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință:

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 485 alin. (1) lit. b) teza I din Codul de procedură penală stabilește că:

Retragerea de către inculpat, în fața instanței de judecată, a consimțământului valabil exprimat în cursul urmăririi penale, în condițiile art. 482 lit. g) din Codul de procedură penală, nu constituie temei pentru respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, azi, 20 martie 2017.

(2) Instanța poate admite acordul de recunoaștere a vinovăției numai cu privire la unii dintre inculpați.

(3) În situația prevăzută la alin. (1) lit. b), instanța se pronunță din oficiu cu privire la starea de arest a inculpaților.

(4) Dispozițiile art. 396 alin. (9), art. 398 și art. 399 se aplică în mod corespunzător.

Soluționarea acțiunii civile

Art. 486. - (1) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință.

(2) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărârea prin care s-a

admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile.

Cuprinsul sentinței

Art. 487. - Sentința cuprinde în mod obligatoriu:

- a) mențiunile prevăzute la art. 370 alin. (4), art. 403 și 404;
- b) fapta pentru care s-a încheiat acordul de recunoaștere a vinovăției și încadrarea juridică a acesteia.

Calea de atac

Art. 488. - (1) Împotriva sentinței pronunțate potrivit art. 485 și 486, procurorul, inculpatul, celelalte părți și persoana vătămată pot declara apel, în termen de 10 zile de la comunicare.

(2) Apelul poate fi declarat în condițiile art. 409, care se aplică în mod corespunzător.

(3) La soluționarea apelului se citează părțile și persoana vătămată.

(4) Instanța de apel pronunță una dintre următoarele soluții:

a) respinge apelul, menținând hotărârea atacată, dacă apelul este tardiv sau inadmisibil ori nefondat;

b) admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost admis și pronunță o nouă hotărâre, procedând potrivit art. 485 și 486, care se aplică în mod corespunzător;

c) admite apelul, desființează sentința prin care acordul de recunoaștere a fost respins, admite acordul de recunoaștere a vinovăției, dispozițiile art. 485 alin. (1) lit. a) și art. 486 aplicându-se în mod corespunzător.

Contestația privind durata procesului penal

Introducerea contestației

Art. 4881. - (1) Dacă activitatea de urmărire penală sau de judecată nu se îndeplinește într-o durată rezonabilă, se poate face contestație, solicitându-se accelerarea procedurii.

(2) Contestația poate fi introdusă de către suspect, inculpat, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente. În cursul judecății, contestația poate fi introdusă și de către procuror.

(3) Contestația poate fi formulată după cum urmează:

a) după cel puțin un an de la începerea urmăririi penale, pentru cauzele aflate în cursul urmăririi penale;

b) după cel puțin un an de la trimiterea în judecată, pentru cauzele aflate în cursul judecății în primă instanță;

c) după cel puțin 6 luni de la sesizarea instanței cu o cale de atac, pentru cauzele aflate în căile de atac ordinare sau extraordinare.

(4) Contestația poate fi retrasă oricând până la soluționarea acesteia. Contestația nu mai poate fi reiterată în cadrul aceleiași faze procesuale în care a fost retrasă.

*) Potrivit art. 105 din Legea nr. 255/2013, dispozițiile art. 4881 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Competența de soluționare

Art. 4882. - (1) Competența de soluționare a contestației aparține după cum urmează:

a) în cauzele penale aflate în cursul urmăririi penale, judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță;

b) în cauzele penale aflate în cursul judecății sau în căile de atac, ordinare ori extraordinare, instanței ierarhic superioare celei pe rolul căreia se află cauza.

(2) Când procedura judiciară cu privire la care se formulează contestația se află pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, competența de soluționare a contestației aparține unui alt complet din cadrul aceleiași secții.

*) Potrivit art. 105 din Legea nr. 255/2013, dispozițiile art. 4882 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Conținutul contestației

Art. 4883. - Contestația se formulează în scris și va cuprinde:

a) numele, prenumele, domiciliul sau reședința persoanei fizice, respectiv denumirea și sediul persoanei juridice, precum și calitatea în cauză a persoanei fizice sau juridice care întocmește cererea;

b) numele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia și sediul profesional;

c) adresa de corespondență;

d) denumirea parchetului sau a instanței și numărul dosarului;

e) motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază contestația;

f) data și semnătura.

*) Potrivit art. 105 din Legea nr. 255/2013, dispozițiile art. 4883 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Procedura de soluționare a contestației

Art. 4884. - (1) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, în vederea soluționării contestației, dispune următoarele măsuri:

a) informarea procurorului, respectiv instanței pe rolul căreia se află cauza, cu privire la contestația formulată, cu mențiunea posibilității de a formula un punct de vedere cu privire la aceasta;

b) transmiterea în cel mult 5 zile a dosarului sau a unei copii certificate a dosarului cauzei de către procuror, respectiv de către instanța pe rolul căreia se află cauza;

c) informarea celorlalte părți din proces și, după caz, a celorlalte persoane prevăzute la art. 4881 alin. (2) cu privire la contestația formulată și la dreptul de a-și exprima punctul de vedere în termenul acordat în acest scop de judecătorul de drepturi și libertăți sau de instanță.

(2) În cazul în care suspectul sau inculpatul este privat de libertate, în cauza respectivă sau în altă cauză, informarea prevăzută la alin. (1) lit. c) se va face atât către acesta, cât și către avocatul, ales sau numit din oficiu, al acestuia.

(3) Netransmiterea punctului de vedere prevăzut la alin. (1) lit. a) și c) în termenul stabilit de instanță nu împiedică soluționarea contestației.

(4) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța soluționează contestația în cel mult 20 zile de la înregistrarea acesteia.

(5) Contestația se soluționează prin încheiere, în camera de consiliu, cu citarea părților, a subiecților procesuali principali și cu participarea procurorului. Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea contestației.

*) Potrivit art. 105 din Legea nr. 255/2013, dispozițiile art. 4884 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Soluționarea contestației

Art. 4885. - (1) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, soluționând contestația, verifică durata procedurilor pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul cauzei și a punctelor de vedere prezentate și se pronunță prin încheiere.

(2) Judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța, în aprecierea caracterului rezonabil al duratei procedurii judiciare, va lua în considerare următoarele elemente:

a) natura și obiectul cauzei;

- b) complexitatea cauzei, inclusiv prin luarea în considerare a numărului de participanți și a dificultăților de administrare a probelor;
- c) elementele de extraneitate ale cauzei;
- d) faza procesuală în care se află cauza și durata fazelor procesuale anterioare;
- e) comportamentul contestatorului în procedura judiciară analizată, inclusiv din perspectiva exercitării drepturilor sale procesuale și procedurale și din perspectiva îndeplinirii obligațiilor sale în cadrul procesului;
- f) comportamentul celorlalți participanți în cauză, inclusiv al autorităților implicate;
- g) intervenția unor modificări legislative aplicabile cauzei;
- h) alte elemente de natură să influențeze durata procedurii.

*) Potrivit art. 105 din Legea nr. 255/2013, dispozițiile art. 4885 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Soluții

Art. 4886. - (1) Când apreciază contestația ca fiind întemeiată, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța admite contestația și stabilește termenul în care procurorul să rezolve cauza potrivit art. 327, respectiv instanța de judecată să soluționeze cauza, precum și termenul în care o nouă contestație nu poate fi formulată.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 07/03/2022 prin Decizia nr. 7/2022 privind Dosarul nr. 40/1/2022 (M.Of. partea I nr. 484 din 16/05/2022)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și stabilește că:

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 4886 alin. (1) din Codul de procedură penală raportat la art. 285 din același cod și art. 154 din Codul penal, în cauzele având ca obiect contestații privind durata procesului în cazul faptelor ai căror

autori nu au fost identificați (sau identificabili), deși organele de urmărire penală au depus diligențele necesare în acest scop, se stabilesc termene în vederea finalizării urmăririi penale (ce implică și identificarea făptuitorilor) și, respectiv, în care o nouă contestație nu poate fi formulată.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 7 martie 2022.

(2) În toate cazurile, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța care soluționează contestația nu va putea da îndrumări și nici nu va putea oferi dezlegări asupra unor probleme de fapt sau de drept care să anticipeze modul de soluționare a procesului ori care să aducă atingere libertății judecătorului cauzei de a hotărî, conform legii, cu privire la soluția ce trebuie dată procesului, ori, după caz, libertății procurorului de a pronunța soluția pe care o consideră legală și temeinică.

(3) Dacă s-a constatat depășirea duratei rezonabile, o nouă contestație în aceeași cauză se va soluționa cu luarea în considerare exclusiv a motivelor ivite ulterior contestației anterioare.

(4) Abuzul de drept constând în formularea cu rea-credință a contestației se sancționează cu amendă judiciară de la 1.000 lei la 7.000 lei și la plata cheltuielilor judiciare ocazionate.

(5) Încheierea se motivează în termen de 5 zile de la pronunțare. Dosarul se restituie în ziua motivării.

(6) Hotărârea se comunică contestatorului și se transmite spre informare tuturor părților sau persoanelor dintre cele enumerate la art. 4884 alin. (1) lit. c), din dosarul cauzei, care sunt ținute să respecte termenele cuprinse în aceasta.

(7) Încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța soluționează contestația nu este supusă niciunei căi de atac.

(8) Contestația formulată cu nerespectarea termenelor prevăzute de prezentul capitol se restituie administrativ.

*) Potrivit art. 105 din Legea nr. 255/2013, dispozițiile art. 4886 din Legea nr. 135/2010, cu modificările și completările aduse prin prezenta lege, referitoare la

contestația privind durata rezonabilă a procesului penal, se aplică numai proceselor penale începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 135/2010.

Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice

Dispoziții generale

Art. 489. - (1) În cazul infracțiunilor săvârșite de persoanele juridice prevăzute la art. 135 alin. (1) din Codul penal în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice, dispozițiile prezentului cod se aplică în mod corespunzător, cu derogările și completările prevăzute în prezentul capitol.

(2) Sunt aplicabile în procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice și dispozițiile procedurii de cameră preliminară, care se aplică în mod corespunzător.

Obiectul acțiunii penale

Art. 490. - Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspunderea penală a persoanelor juridice care au săvârșit infracțiuni.

Reprezentarea persoanei juridice

Art. 491. - (1) Persoana juridică este reprezentată la îndeplinirea actelor procesuale și procedurale de reprezentantul său legal.

(2) Dacă pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe s-a pus în mișcare acțiunea penală și împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta își numește un mandatar pentru a o reprezenta.

(3) În cazul prevăzut la alin. (2), dacă persoana juridică nu și-a numit un mandatar, acesta este desemnat, după caz, de către procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanță, din rândul practicienilor în insolvență, autorizați potrivit legii. Practicienilor în insolvență astfel desemnați li se aplică, în mod corespunzător, dispozițiile art. 273 alin. (1), (2), (4) și (5).

Locul de citare a persoanei juridice

Art. 492. - (1) Persoana juridică se citează la sediul acesteia. Dacă sediul este fictiv ori persoana juridică nu mai funcționează la sediul declarat, iar noul sediu nu este cunoscut, la sediul organului judiciar se afișează o înștiințare, dispozițiile art. 259 alin. (5) aplicându-se în mod corespunzător.

(2) Dacă persoana juridică este reprezentată prin mandatar, numit în condițiile art. 491 alin. (2) și (3), citarea se face la locuința mandatarului ori la sediul practicianului în insolvență desemnat în calitatea de mandatar.

Măsurile preventive

Art. 493. - (1) Judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale, la propunerea procurorului, sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară ori instanța poate dispune, dacă există motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și numai pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal, una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice;

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 07/09/2020 prin Decizia nr. 18/2020 privind Dosarul nr. 459/1/2020 având ca obiect recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta

Curte de Casație și Justiție vizând interpretarea și aplicarea în mod unitar a dispozițiilor art. 493 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în privința procedurii de insolvență a persoanelor juridice, prevăzută de Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (în continuare Legea nr. 85/2014) (M.Of. partea I nr. 390 din 14/04/2021)

În numele legii -

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 493 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală stabilește:

Interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice nu vizează și dizolvarea, respectiv lichidarea în procedura falimentului prevăzută de Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 7 septembrie 2020.

b) interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale;

c) interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice;

d) interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar;

e) interzicerea desfășurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea.

(2) Pentru a asigura respectarea măsurilor prevăzute la alin. (1), persoana juridică poate fi obligată la depunerea unei cauțiuni constând într-o sumă de bani care nu poate fi mai mică de 10.000 lei. Cauțiunea se restituie la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, de amânare a aplicării pedepsei, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de încetare a procesului penal, pronunțate în cauză, dacă persoana juridică a respectat măsura sau măsurile preventive, precum și în cazul în care, prin hotărâre definitivă, s-a dispus achitarea persoanei juridice.

(3) Cauțiunea nu se restituie în cazul nerespectării de către persoana juridică a măsurii sau a măsurilor preventive luate, făcându-se venit la bugetul de stat la data rămânerii definitive a hotărârii pronunțate în cauză, precum și dacă s-a dispus plata din cauțiune, în ordinea următoare, a despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii.

(4) Măsurile preventive prevăzute la alin. (1) pot fi dispuse pe o perioadă de cel mult 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii în cursul urmăririi penale și a menținerii în cursul procedurii de cameră preliminară și al judecății, dacă se mențin temeiurile care au determinat luarea acestora, fiecare prelungire neputând depăși 60 de zile.

(5) În cursul urmăririi penale, măsurile preventive se dispun de judecătorul de drepturi și libertăți prin încheiere motivată dată în camera de consiliu, cu citarea persoanei juridice.

(6) Participarea procurorului este obligatorie.

(7) Împotriva încheierii se poate face contestație la judecătorul de drepturi și libertăți sau, după caz, la judecătorul de cameră preliminară ori instanța ierarhic superioară, de către persoana juridică și procuror, în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru persoana juridică lipsă.

(8) Măsurile preventive se revocă de către judecătorul de drepturi și libertăți la cererea procurorului sau a persoanei juridice, iar de către judecătorul de cameră preliminară și de către instanță și din oficiu, numai când se constată că nu mai există temeiurile care au justificat luarea sau menținerea acestora. Dispozițiile alin. (5) - (7) se aplică în mod corespunzător.

(9) Împotriva reprezentantului persoanei juridice sau a mandatarului acesteia pot fi luate măsurile prevăzute la art. 265 și art. 283 alin. (2), iar față de practicianul în insolvență, măsura prevăzută la art. 283 alin. (2).

(10) Luarea măsurilor preventive nu împiedică luarea măsurilor asigurătorii conform art. 249-256.

Măsurile asigurătorii

Art. 494. - Față de persoana juridică se pot lua măsuri asigurătorii, dispozițiile art. 249-256 și ale art. 5491 aplicându-se în mod corespunzător.

Procedura de informare

Art. 495. - (1) Procurorul, în cursul urmăririi penale, comunică organului care a autorizat înființarea persoanei juridice și organului care a înregistrat persoana juridică punerea în mișcare a acțiunii penale și trimiterea în judecată a persoanei juridice, la data dispunerii acestor măsuri, în vederea efectuării mențiunilor corespunzătoare.

(2) În cazul instituțiilor care nu sunt supuse condiției înregistrării sau autorizării pentru a dobândi personalitate juridică, informarea prevăzută la alin. (1) se face către organul care a înființat acea instituție.

(3) Organele prevăzute la alin. (1) și (2) sunt obligate să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore de la data înregistrării, în copie certificată, orice mențiune înregistrată de acestea cu privire la persoana juridică.

(4) Persoana juridică este obligată să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore, intenția de fuziune, divizare, dizolvare, reorganizare, lichidare sau reducere a capitalului social.

(5) Dispozițiile alin. (1) - (3) se aplică în mod corespunzător și în cazul luării măsurilor preventive față de persoana juridică.

(6) După rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii, instanța de executare comunică o copie de pe dispozitivul hotărârii organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum și organelor cu atribuții de control și supraveghere a persoanei juridice, în vederea efectuării mențiunilor corespunzătoare.

(7) Neîndeplinirea, de îndată sau până la împlinirea termenelor prevăzute, a obligațiilor prevăzute la alin. (3) - (5) constituie abatere judiciară și se sancționează cu amenda judiciară prevăzută la art. 283 alin. (4).

Efectele fuziunii, absorbției, divizării, reducerii capitalului social, ale dizolvării sau lichidării persoanei juridice condamnate

Art. 496. - (1) Dacă, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare a persoanei juridice și până la executarea pedepselor aplicate, intervine un caz de fuziune, absorbție, divizare, dizolvare, lichidare sau reducere a capitalului social al acesteia, autoritatea ori instituția căreia îi revine competența de a autoriza sau înregistra această operațiune este obligată să sesizeze instanța de executare cu privire la acesta și să informeze cu privire la persoana juridică creată prin fuziune, absorbție sau care a dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate.

(2) Persoana juridică rezultată prin fuziune, absorbție sau care a dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate preia obligațiile și interdicțiile persoanei juridice condamnate, dispozițiile art. 151 din Codul penal aplicându-se în mod corespunzător.

Punerea în executare a pedepsei amenzii

Art. 497. - (1) Persoana juridică condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să depună recipisa de plată integrală a amenzii la judecătorul delegat cu executarea, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

(2) Când persoana juridică condamnată se găsește în imposibilitatea de a achita integral amenda în termenul prevăzut la alin. (1), judecătorul delegat cu executarea, la cererea persoanei juridice, poate dispune eșalonarea plății amenzii pe cel mult 2 ani, în rate lunare.

(3) În cazul neîndeplinirii obligației de plată a amenzii în termenul arătat la alin. (1) sau de neplată a unei rate potrivit eșalonării, instanța de executare comunică un extras de pe acea parte din dispozitiv care privește aplicarea sau eșalonarea amenzii organelor competente, în vederea executării acesteia potrivit procedurii de executare silită a creanțelor fiscale.

Punerea în executare a pedepsei complementare a dizolvării persoanei juridice

Art. 498. - (1) Copia dispozitivului hotărârii de condamnare se comunică, la data rămânerii definitive, de către judecătorul delegat cu executarea persoanei juridice respective, precum și organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, respectiv organului care a înregistrat persoana juridică, solicitându-se totodată informarea cu privire la modul de ducere la îndeplinire a măsurii.

(2) La data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare la pedeapsa complementară a dizolvării, persoana juridică intră în lichidare.

Punerea în executare a pedepsei complementare a suspendării activității persoanei juridice

Art. 499. - O copie de pe dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat pedeapsa suspendării activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice se comunică, la data rămânerii definitive, organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum și organelor cu atribuții de control și supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare.

Punerea în executare a pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice

Art. 500. - O copie de pe dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat persoanei juridice pedeapsa închiderii unor puncte de lucru se comunică, la data rămânerii definitive, organului care a autorizat înființarea persoanei juridice și organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum și organelor cu atribuții de control și supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare.

Punerea în executare a pedepsei complementare a interzicerii persoanei juridice de a participa la procedurile de achiziții publice

Art. 501. - (1) O copie de pe dispozitivul hotărârii prin care s-a aplicat persoanei juridice pedeapsa interzicerii de a participa la procedurile de achiziții publice se comunică, la data rămânerii definitive:

a) oficiului registrului comerțului, în vederea efectuării formalităților de publicitate în registrul comerțului;

b) Ministerului Justiției, în vederea efectuării formalităților de publicitate în Registrul național al persoanelor juridice fără scop patrimonial;

c) oricărei autorități care ține evidența persoanelor juridice, în vederea efectuării formalităților de publicitate.

d) administratorului sistemului electronic de achiziții publice.

(2) O copie de pe dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat persoanei juridice pedeapsa interzicerii de a participa la procedurile de achiziții publice se comunică, la data rămânerii definitive, organului care a autorizat înființarea persoanei juridice și organului care a înregistrat persoana juridică, pentru a lua măsurile necesare.

Punerea în executare a pedepsei complementare a plasării sub supraveghere judiciară

Art. 5011. - (1) Atribuțiile mandatarului judiciar privind supravegherea activității persoanei juridice sunt cuprinse în dispozitivul hotărârii de condamnare prin care s-a aplicat pedeapsa plasării sub supraveghere judiciară.

(2) Mandatarul judiciar nu se poate substitui organelor statutare în gestionarea activităților persoanei juridice.

Punerea în executare a pedepsei complementare a afișării sau publicării hotărârii de condamnare

Art. 502. - (1) Un extras al hotărârii de condamnare care privește aplicarea pedepsei complementare a afișării hotărârii de condamnare se comunică, la data rămânerii definitive, persoanei juridice condamnate, pentru a-l afișa în forma, locul și pentru perioada stabilite de instanța de judecată.

(2) Un extras al hotărârii de condamnare care privește aplicarea pedepsei complementare a publicării hotărârii de condamnare se comunică, la data rămânerii definitive, persoanei juridice condamnate, pentru a publica hotărârea în forma stabilită de instanță, pe cheltuială proprie, prin intermediul presei scrise sau audiovizuale ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuale, desemnate de instanță.

(3) Persoana juridică condamnată înaintează instanței de executare dovada începerii executării afișării sau, după caz, dovada executării publicării hotărârii de condamnare, în termen de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dar nu mai târziu de 10 zile de la începerea executării ori, după caz, de la executarea pedepsei principale.

(4) O copie de pe hotărârea de condamnare, în întregime sau în extras al acesteia, se comunică la data rămânerii definitive organului care a autorizat înființarea persoanei juridice, organului care a înregistrat persoana juridică, organului care a înființat instituția nesupusă autorizării sau înregistrării, precum și organelor cu atribuții de control și supraveghere a persoanei juridice, pentru a lua măsurile necesare.

Supravegherea executării pedepselor complementare aplicate persoanelor juridice

Art. 503. - (1) În caz de neexecutare cu rea-credință a pedepselor complementare aplicate persoanei juridice, instanța de executare aplică dispozițiile art. 139 alin. (2) sau, după caz, art. 140 alin. (2) ori (3) din Codul penal.

(2) Sesizarea instanței se face din oficiu de către judecătorul delegat al instanței de executare, potrivit art. 499-502.

(3) Persoana juridică este citată la judecată.

(4) Participarea procurorului este obligatorie.

(5) După concluziile procurorului și ascultarea persoanei juridice condamnate, instanța se pronunță prin sentință.

Procedura în cauzele cu infractori minori

Dispoziții generale

Art. 504. - Urmărirea și judecarea infracțiunilor săvârșite de minori, precum și punerea în executare a hotărârilor privitoare la aceștia se fac potrivit procedurii obișnuite, cu completările și derogările prevăzute în prezentul capitol și în secțiunea a 8-a a cap. I din titlul V al părții generale.

(2) În cursul urmăririi penale, procedura în cauzele cu infractori minori se aplică și persoanelor care au împlinit 18 ani, până la împlinirea vârstei de 21 de ani, dacă la data dobândirii calității de suspect erau minore, atunci când organul judiciar consideră necesar, ținând seama de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate.

(3) Ori de câte ori organul judiciar nu poate stabili vârsta suspectului sau a inculpatului și există motive pentru a se considera că acesta este minor, persoana respectivă va fi prezumată a fi minor.

(4) Rezultatele examinării medicale a minorului suspect sau inculpat asupra căruia s-a dispus o măsură preventivă privativă de libertate, efectuate în locul de deținere, potrivit legii privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului, sunt avute în vedere pentru a aprecia capacitatea acestuia de a fi supus actelor sau măsurilor dispuse în cursul procesului penal.

Persoanele chemate la organul de urmărire penală

Art. 505. - (1) Când suspectul ori inculpatul este un minor care nu a împlinit 16 ani, la orice ascultare sau confruntare a minorului, organul de urmărire penală citează părinții acestuia ori, după caz, pe tutore, curator sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum și direcția generală de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea. 10/05/2018 - alineatul a fost declarat parțial neconstituțional prin Decizie 102/2018.

Declarat parțial neconstituțional la data de 06/03/2018 prin Decizia nr. 102/2018 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 505 alin. (2) din Codul de procedură penală, precum și a sintagmei "care nu a împlinit 16 ani" din cuprinsul dispozițiilor art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală (M.Of. partea I nr. 400 din 10/05/2018)

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ - D E C I D E: -

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Marius-Iulian Druțu în Dosarul nr. 22.750/245/2016/a1 al Judecătoriei Iași - Secția penală și constată că dispozițiile art. 505 alin. (2) din Codul de procedură penală, precum și sintagma "care nu a împlinit 16 ani " din cuprinsul art. 505 alin. (1) din Codul de procedură sunt neconstituționale.

(11) La efectuarea oricărui alt act de urmărire penală la care este citat suspectul sau inculpatul minor se citează părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, dacă organul judiciar consideră că prezența acestora este în interesul superior al minorului și nu este de natură să aducă atingere bunei desfășurări a procesului penal.

(12) Dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsiți ori prezența acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(13) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult potrivit alin. (12) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(14) În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (12) sau (13) încetează, citarea se va face potrivit alin. (11).

(2) Când suspectul sau inculpatul este un minor care a împlinit 16 ani, citarea persoanelor prevăzute la alin. (1) se dispune numai dacă organul de urmărire penală consideră necesar.

(3) Neprezentarea persoanelor legal citate la ascultarea sau confruntarea minorului nu împiedică efectuarea acestor acte.

Informarea suspectului sau inculpatului minor

Art. 5051. - (1) În cauzele cu suspecti sau inculpați minori, înainte de prima audiere, acestora li se aduc la cunoștință, pe lângă cele prevăzute la art. 108, și următoarele:

- a) informații cu privire la principalele etape ale procesului penal;
- b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului;
- c) dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii;
- d) dreptul de a fi însoțiți de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi;
- e) dreptul de a fi evaluați prin intermediul referatului de evaluare;
- f) dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate;
- g) măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii;

h) dreptul de a fi prezenți la judecarea cauzei;

i) dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii.

(2) Toate comunicările către suspectul sau inculpatul minor se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia.

(3) Informațiile prevăzute la art. 108, precum și cele prevăzute la alin. (1) se comunică și părinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(4) În cazul în care persoanele prevăzute la alin. (3) nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului sau ar afecta desfășurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108, precum și a celor prevăzute la alin. (1) se face către un alt adult desemnat de minor și acceptat de organul judiciar.

(5) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(6) În cazul în care circumstanțele prevăzute la alin. (4) încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

Cheltuielile de judecată

Art. 5052. - Când suspectul sau inculpatul este minor, cheltuielile generate de înregistrările audiovideo, care ar fi căzut în sarcina acestuia potrivit art. 274 sau 275, rămân în sarcina statului.

Referatul de evaluare a minorului

Art. 506. - (1) În cauzele cu inculpați minori, organele de urmărire penală pot să solicite, atunci când consideră necesar, efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărei circumscripție teritorială își are locuința minorul, potrivit legii.

(11) În cazul în care minorul este trimis în judecată, solicitarea referatului de evaluare este obligatorie, cu excepția cazului în care acest lucru ar fi contrar interesului superior al minorului.

(2) În cursul judecății, instanța poate solicita efectuarea referatului de evaluare de către serviciul de probațiune de pe lângă tribunalul în a cărei circumscripție își are locuința minorul, potrivit legii. În situația în care efectuarea referatului de evaluare nu a fost solicitată în cursul urmăririi penale, potrivit dispozițiilor alin. (1) sau (11), dispunerea efectuării referatului de către instanță este obligatorie.

(3) Abrogat(ă)

(4) Prin referatul de evaluare, serviciul de probațiune solicitat poate face propuneri motivate cu privire la măsurile educative ce pot fi luate față de minor.

(41) În cazul în care elementele care constituie baza referatului de evaluare se schimbă considerabil, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța va solicita întocmirea unui nou referat de evaluare. Solicitarea se poate face din oficiu sau în urma sesizării făcute de serviciul de probațiune, de minor ori de către părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, cu privire la schimbările intervenite.

Compunerea instanței

Art. 507. - (1) Cauzele în care inculpatul este minor se judecă potrivit regulilor de competență obișnuite de către judecători anume desemnați potrivit legii.

(2) Instanța compusă potrivit dispozițiilor alin. (1) rămâne competentă să judece potrivit dispozițiilor procedurale speciale privitoare la minori, chiar dacă între timp inculpatul a împlinit vârsta de 18 ani.

(3) Inculpatul care a săvârșit infracțiunea în timpul când era minor este judecat potrivit procedurii aplicabile în cauzele cu infractori minori, dacă la data sesizării instanței nu a împlinit 18 ani. Dacă la data sesizării instanței inculpatul împlinise vârsta de 18 ani, dar la data dobândirii calității de suspect era minor, instanța investită, reținând cauza, poate decide aplicarea procedurii pentru cauzele cu infractori minori,

atunci când consideră necesar, ținând cont de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate.

Persoanele chemate la judecarea minorilor

Art. 508. - (1) La judecarea cauzei se citează serviciul de probațiune, părinții minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(2) Persoanele arătate la alin. (1) au dreptul și îndatorirea să dea lămuriri, să formuleze cereri și să prezinte propuneri în privința măsurilor ce ar urma să fie luate.

(3) Neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică judecarea cauzei.

(4) Dacă niciuna dintre persoanele prevăzute la alin. (1) nu a putut fi găsită ori prezența acesteia ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult corespunzător care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(5) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

(6) În cazul în care circumstanțele de la alin. (4) sau (5) încetează, citarea se va face potrivit alin. (1).

Desfășurarea judecății

Art. 509. - (1) Cauzele cu inculpați minori se judecă de urgență și cu precădere.

(2) Ședința de judecată este nepublică. Cu încuviințarea instanței, la desfășurarea judecății pot asista, în afară de persoanele arătate la art. 508, și alte persoane.

(3) Când inculpatul este minor cu vârsta mai mică de 16 ani, instanța, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa, poate dispune îndepărtarea lui din ședință. În aceleași condiții pot fi îndepărtați temporar din sala de judecată și părinții ori tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

(4) La rechemarea în sală a persoanelor prevăzute la alin. (3) președintele completului le aduce la cunoștință actele esențiale efectuate în lipsa lor.

(5) Ascultarea minorului va avea loc o singură dată, iar reascultarea sa va fi admisă de judecător doar în cazuri temeinic justificate.

Inculpații minori cu majori

Art. 510. - (1) Când în aceeași cauză sunt mai mulți inculpați, dintre care unii minori și alții majori, și nu este posibilă disjungerea, judecata are loc potrivit dispozițiilor art. 507 alin. (1) și după procedura obișnuită.

(2) Cu privire la inculpații minori din aceste cauze se aplică dispozițiile referitoare la procedura în cauzele cu infractori minori.

Punerea în executare a măsurilor educative neprivative de libertate

Art. 511. - În cazul în care s-a luat față de minor vreuna dintre măsurile educative neprivative de libertate, după rămânerea definitivă a hotărârii se fixează un termen pentru când se dispune aducerea minorului, chemarea reprezentantului legal al acestuia, a reprezentantului serviciului de probațiune pentru punerea în executare a măsurii luate și a persoanelor desemnate cu supravegherea acesteia.

Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate

Art. 513. - (1) Prelungirea măsurii educative neprivative de libertate în cazul în care minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare și obligațiile impuse se dispune de instanța care a pronunțat această măsură.

(2) Înlocuirea măsurii luate inițial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă ori înlocuirea măsurii luate inițial cu o măsură educativă privativă de libertate pentru vreuna dintre cauzele prevăzute la art. 123 din Codul penal se dispune de instanța care a pronunțat această măsură.

Punerea în executare a internării într-un centru educativ

Art. 514. - (1) În cazul în care s-a luat față de minor măsura educativă a internării într-un centru educativ, punerea în executare se face prin trimiterea unei copii de pe dispozitivul hotărârii organului de poliție de la locul unde se află minorul, după rămânerea definitivă a hotărârii.

(2) Organul de poliție ia măsuri pentru internarea minorului.

(3) Cu ocazia punerii în executare a măsurii educative a internării într-un centru educativ, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința unei persoane fără învoirea acesteia, precum și în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(4) Dacă minorul față de care s-a luat măsura educativă a internării într-un centru educativ nu este găsit, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal și sesizează de îndată organele competente pentru darea în urmărire, precum și pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al procesului-verbal se înaintează centrului educativ în care se va face internarea.

(5) Copia de pe hotărâre se predă cu ocazia executării măsurii centrului educativ în care minorul este internat.

(6) Conducătorul centrului educativ comunică de îndată instanței care a dispus măsura despre efectuarea internării.

Punerea în executare a internării într-un centru de detenție

Art. 515. - (1) Măsura educativă a internării minorului într-un centru de detenție se pune în executare prin trimiterea unei copii de pe dispozitivul hotărârii prin care s-a luat această măsură organului de poliție de la locul unde se află minorul, când acesta este liber, ori comandantului locului de deținere, când acesta este arestat preventiv.

(2) Odată cu punerea în executare a măsurii educative a internării minorului într-un centru de detenție, judecătorul delegat va emite și ordinul prin care interzice minorului să părăsească țara. Dispozițiile privind întocmirea și conținutul ordinului în cazul punerii în executare a pedepsei închisorii se aplică în mod corespunzător.

(3) Dacă executarea măsurii revine organului de poliție, dispozițiile art. 514 alin. (2) - (4) se aplică în mod corespunzător.

(4) Copia de pe hotărâre se predă cu ocazia executării măsurii centrului de detenție în care minorul este internat.

(5) Conducătorul centrului de detenție comunică de îndată instanței care a dispus măsura despre efectuarea internării.

Schimbările privind măsura educativă a internării într-un centru educativ

Art. 516. - (1) Menținerea măsurii internării minorului într-un centru educativ, prelungirea ori înlocuirea acesteia cu internarea într-un centru de detenție în cazurile prevăzute la art. 125 alin. (3) din Codul penal se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune sau infracțiunea concurentă săvârșită anterior.

(2) Înlocuirea internării minorului cu măsura educativă a asistării zilnice și liberarea din centrul educativ la împlinirea vârstei de 18 ani se dispun, potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor, de către instanța în a cărei circumscripție teritorială se află centrul educativ, corespunzătoare în grad instanței de executare. Revenirea asupra înlocuirii sau liberării, în cazul în care acesta nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative ori obligațiile impuse, se dispune, din oficiu sau la sesizarea serviciului de probațiune, de instanța care a judecat cauza în primă instanță.

01/02/2014 - alineatul a fost modificat prin Lege 255/2013

(3) În cazul prevăzut la art. 125 alin. (7) din Codul penal, revenirea asupra înlocuirii se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune săvârșită de minor.

Schimbările privind măsura educativă a internării într-un centru de detenție

Art. 517. - (1) Prolungirea măsurii internării minorului în centrul de detenție în cazurile prevăzute la art. 125 alin. (3) din Codul penal se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune sau infracțiunea concurentă săvârșită anterior.

(2) Înlocuirea internării minorului cu măsura educativă a asistării zilnice, liberarea din centrul de detenție la împlinirea vârstei de 18 ani se dispun, potrivit

dispozițiilor legii privind executarea pedepselor, de instanța în a cărei circumscripție teritorială se află centrul de detenție, corespunzătoare în grad instanței de executare. Revenirea asupra înlocuirii sau liberării, în cazul în care acesta nu respectă cu recredință condițiile de executare a măsurii educative ori obligațiile impuse, se dispune, din oficiu sau la sesizarea serviciului de probațiune, de instanța care a judecat în primă instanță pe minor.

(3) În cazul prevăzut la art. 125 alin. (7) din Codul penal, revenirea asupra înlocuirii și prelungirea duratei internării se dispune de instanța căreia îi revine competența să judece noua infracțiune săvârșită de minor.

Schimbarea regimului de executare

Art. 518. - În cazurile prevăzute la art. 126 din Codul penal, continuarea executării măsurii educative privative de libertate într-un penitenciar de către persoana internată care a împlinit vârsta de 18 ani se poate dispune potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor de instanța în a cărei circumscripție teritorială se află centrul educativ sau centrul de detenție, corespunzătoare în grad instanței de executare.

Amânarea sau întreruperea executării măsurilor privative de libertate

Art. 519. - Executarea măsurii educative a internării într-un centru educativ sau a măsurii educative a internării într-un centru de detenție poate fi amânată sau întreruptă în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

Dispoziții privind apelul

Art. 520. - Dispozițiile referitoare la judecata în primă instanță în cauzele privitoare la infracțiuni săvârșite de minori se aplică în mod corespunzător și la judecata în apel.

10.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1) Acordul de recunoaștere a vinovăției:

- a. se poate încheia numai cu privire la infracțiunile pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau a închisorii de cel mult 10 ani
- b. se încheie în formă scrisă
- c. se poate încheia chiar dacă în cauză nu s-a pus în mișcare acțiunea penală

2) Contestația privind durata procesului penal:

- a. poate fi formulată după cel puțin un an de la trimiterea în judecată, pentru cauzele aflate în cursul judecății în primă instanță;
- b. poate fi formulată oricând;
- c. poate fi formulată după cel puțin un an de la sesizarea instanței cu o cale de atac, pentru cauzele aflate în căile de atac ordinare sau extraordinare.

3) Interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar:

- a. Reprezintă o măsură preventivă ce poate fi luată față de persoana juridică;
- b. Reprezintă o măsură complementară ce poate fi luată față de persoana juridică;
- c. Reprezintă o măsură asiguratorie ce poate fi luată față de persoana juridică;

4) Cauzele în care inculpatul este minor:

- a. se judecă potrivit regulilor de competență obișnuite de către judecători anume desemnați potrivit legii;
- b. sunt de competența Tribunalului, în primă instanță;
- c. nu se judecă de urgență și cu precădere.

5) Cererea de reabilitare judecătorească:

- a. se formulează de către condamnat, iar după moartea acestuia, de soț sau de rudele apropiate;
- b. se formulează întotdeauna, numai de către condamnat;
- c. poate fi formulată și de către procuror, atunci când condamnatul este minor.

10.5. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroi, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udroi (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 11.
PROCEDURI SPECIALE. Procedura dării în urmărire. Procedura reabilitării. Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri.

11.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate procedurile speciale prevăzute în Titlul IV din Partea Specială a Codului de procedură penală, respectiv:

- Procedura dării în urmărire
- Procedura reabilitării
- Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

11.2. Conținut

Procedura dării în urmărire

Darea în urmărire

Art. 521. - (1) Darea în urmărire se solicită și se dispune pentru identificarea, căutarea, localizarea și prinderea unei persoane în scopul aducerii acesteia în fața organelor judiciare ori punerii în executare a anumitor hotărâri judecătorești.

(2) Darea în urmărire se solicită și se dispune în următoarele cazuri:

a) nu s-a putut executa un mandat de arestare preventivă, un mandat de executare a unei pedepse privative de libertate, o măsură educativă privativă de libertate, măsura internării medicale sau măsura expulzării, întrucât persoana față de care s-a luat una dintre aceste măsuri nu a fost găsită;

b) persoana a evadat din starea legală de reținere sau deținere ori a fugit dintr-un centru educativ, centru de detenție sau din unitatea în care executa măsura internării medicale;

c) în vederea depistării unei persoane urmărite internațional despre care există date că se află în România.

(3) Darea în urmărire se solicită de:

a) organul de poliție care a constatat imposibilitatea executării măsurii prevăzute la alin. (2) lit. a);

b) administrația locului de deținere, centrul educativ sau unitatea medicală prevăzută la alin. (2) lit. b);

c) organul judiciar competent potrivit legii speciale, în cazul prevăzut la alin. (2) lit. c);

(4) Darea în urmărire se dispune, prin ordin, de Inspectoratul General al Poliției Române, Direcția Generală de Poliție a Municipiului București sau, după caz, de inspectoratul de poliție județean, sesizat potrivit alin. (3).

(5) Ordinul de dare în urmărire se comunică în cel mai scurt timp organelor competente să elibereze pașaportul, care au obligația să refuze eliberarea pașaportului sau, după caz, să ridice provizoriu pașaportul pe durata măsurii, precum și organelor de frontieră pentru darea în consemn.

(6) De asemenea, ordinul de dare în urmărire se comunică în copie:

a) celui în fața căruia urmează să fie adusă persoana urmărită în momentul prinderii;

b) organului judiciar competent care supraveghează activitatea de urmărire a persoanei date în urmărire.

Urmărirea

Art. 522. - (1) Ordinul de dare în urmărire se pune în executare de îndată de către structurile competente ale Ministerului Administrației și Internelor care vor desfășura, la nivel național, activități de identificare, căutare, localizare și prindere a persoanei urmărite.

(2) Instituțiile publice sunt obligate să sprijine, în condițiile legii și conform competențelor legale, organele de poliție care efectuează urmărirea unei persoane date în urmărire.

(3) Activitatea de urmărire a unei persoane arestate preventiv, desfășurată de organele de poliție, este supravegheată de procurori anume desemnați din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei circumscripție se află sediul instanței competente care a soluționat în fond propunerea de arestare preventivă. Când mandatul de arestare preventivă a fost emis într-o cauză de competența Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, supravegherea activității de urmărire revine procurorului care efectuează sau a efectuat urmărirea penală în cauză.

(4) În celelalte cazuri, activitatea de urmărire a persoanelor date în urmărire este supravegheată de procurori anume desemnați din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei circumscripție se află sediul instanței de executare ori al altei instanțe competente potrivit legii speciale.

Activitățile ce pot fi efectuate în procedura urmăririi

Art. 523. - (1) În vederea identificării, căutării, localizării și prinderii persoanelor date în urmărire pot fi efectuate, în condițiile prevăzute de lege, următoarele activități:

a) supravegherea tehnică;

b) reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor;

b1) obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului;

c) percheziția;

d) ridicarea de obiecte sau înscrisuri;

e) Abrogat(ă)

(2) Activitățile prevăzute la alin. (1) lit. a) -c) pot fi efectuate numai în baza mandatului emis de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă să judece cauza în primă instanță sau de la instanța de executare ori de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța competentă potrivit legii speciale în cazul prevăzut la art. 521 alin. (2) lit. c).

(3) Activitățile prevăzute la alin. (1) lit. d) pot fi efectuate numai cu autorizarea procurorului care supraveghează activitatea organelor de poliție care efectuează urmărirea persoanei date în urmărire.

Supravegherea tehnică, reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor, percheziția și obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului în procedura dării în urmărire

Art. 524. - (1) Supravegherea tehnică, reținerea, predarea și percheziționarea corespondenței și a obiectelor, percheziția și obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului pot fi dispuse, la cererea procurorului care supraveghează activitatea organelor de poliție care efectuează urmărirea persoanei date în urmărire de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța

competentă, dacă acesta apreciază că identificarea, căutarea, localizarea și prinderea persoanelor date în urmărire nu pot fi făcute prin alte mijloace ori ar fi mult întârziate.

(2) Dispozițiile art. 138-144, respectiv art. 147, art. 152 și art. 157-160 se aplică în mod corespunzător.

Ridicarea de obiecte sau înscrisuri în procedura dării în urmărire

Art. 525. - (1) Ridicarea de obiecte sau înscrisuri în vederea identificării, căutării, localizării și prinderii persoanelor date în urmărire poate fi dispusă de procurorul care supraveghează activitatea organelor de poliție ce efectuează urmărirea persoanei date în urmărire.

(2) Dispozițiile art. 169 și 171 se aplică în mod corespunzător.

Revocarea urmăririi

Art. 526. - (1) Urmărirea se revocă în momentul prinderii persoanei urmărite sau atunci când au dispărut temeiurile care au justificat darea în urmărire.

(2) Revocarea se dispune prin ordin de Inspectoratul General al Poliției Române, care se transmite în copie, de îndată:

a) parchetului competent care supraveghează activitatea de urmărire a persoanei date în urmărire;

b) organelor competente să elibereze pașaportul și organelor de frontieră.

(3) Procurorul care supraveghează activitatea de urmărire a persoanei date în urmărire dispune de îndată încetarea activităților de supraveghere luate conform art. 524, informând despre aceasta judecătorul de drepturi și libertăți.

Procedura reabilitării

Reabilitarea

Art. 527. - Reabilitarea are loc fie de drept, în cazurile prevăzute la art. 150 sau 165 din Codul penal, fie la cerere, acordată de instanța de judecată, în condițiile prevăzute în prezentul capitol.

Reabilitarea de drept

Art. 528. - (1) La împlinirea termenului de 3 ani prevăzut la art. 165 din Codul penal, dacă persoana condamnată nu a mai săvârșit o altă infracțiune, autoritatea care ține evidența cazierului judiciar va șterge din oficiu mențiunile privind pedeapsa aplicată condamnatului.

(2) La împlinirea termenului de 3 ani prevăzut la art. 150 din Codul penal, dacă persoana condamnată nu a mai săvârșit o altă infracțiune, organul care a autorizat înființarea persoanei juridice și organul care a înregistrat persoana juridică vor șterge din oficiu mențiunile privind pedeapsa aplicată persoanei juridice.

Reabilitarea judecătorească

Art. 529. - Competentă să se pronunțe asupra reabilitării judecătorești este fie instanța care a judecat în primă instanță cauza în care s-a pronunțat condamnarea pentru care se cere reabilitarea, fie instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție domiciliază condamnatul sau în care a avut ultimul domiciliu, dacă la data introducerii cererii domiciliază în străinătate.

*) Potrivit Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 83/2007 privind examinarea recursului în interesul legii, publicate în Monitorul Oficial nr. 780 din 21 noiembrie 2008, dispozițiile art. 494 teza I din Codul de procedură penală anterior [corespondent cu art. 529 teza I din Codul de procedură penală actual] se interpretează în sensul că: În caz de modificare a normelor de competență, cererea de reabilitare va fi soluționată de instanța competentă să judece cauza în primă instanță, potrivit legii în vigoare la momentul introducerii cererii.

Decizia Curții rămâne obligatorie pentru instanțe în condițiile în care dispozițiile legale actuale nu conțin modificări de natură să afecteze aplicabilitatea acesteia.

Cererea de reabilitare

Art. 530. - (1) Cererea de reabilitare judecătorească se formulează de către condamnat, iar după moartea acestuia, de soț sau de rudele apropiate. Soțul sau rudele apropiate pot continua procedura de reabilitare pornită anterior decesului.

(2) Reabilitarea judecătorească se dispune în cazurile și condițiile prevăzute la art. 166 și 168 din Codul penal.

(3) În cerere trebuie să se menționeze:

a) adresa condamnatului, iar când cererea este făcută de altă persoană, adresa acesteia;

b) condamnarea pentru care se cere reabilitarea și fapta pentru care a fost pronunțată acea condamnare;

c) localitățile unde condamnatul a locuit și locurile de muncă din tot intervalul de timp de la executarea pedepsei și până la introducerea cererii, iar în cazul când executarea pedepsei a fost prescrisă, de la data rămânerii definitive a hotărârii și până la introducerea cererii;

d) temeiurile cererii;

e) indicații utile pentru identificarea dosarului și orice alte date pentru soluționarea cererii.

(4) La cerere se anexează actele din care reiese că sunt îndeplinite condițiile reabilitării.

Măsurile premergătoare

Art. 531. - După fixarea termenului de soluționare a cererii de reabilitare se dispune citarea persoanei care a solicitat reabilitarea și a persoanelor a căror ascultare instanța o consideră necesară, se iau măsuri pentru aducerea dosarului în care s-a pronunțat condamnarea și se solicită copia fișei cazierului judiciar al condamnatului.

Respingerea cererii pentru neîndeplinirea condițiilor de formă și fond

Art. 532. - (1) Cererea de reabilitare se respinge pentru neîndeplinirea condițiilor de formă și fond în următoarele cazuri:

a) a fost introdusă înainte de termenul legal;

b) lipsește mențiunea prevăzută la art. 530 alin. (3) lit. a) și petiționarul nu s-a prezentat la termenul de înfățișare;

c) lipsește vreuna dintre mențiunile prevăzute la art. 530 alin. (3) lit. b) -e) și petiționarul nu a completat cererea la termenul de înfățișare și nici la termenul ce i s-a acordat în vederea completării.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1) lit. a), cererea poate fi repetată după împlinirea termenului legal, iar în cazurile prevăzute la alin. (1) lit. b) și c), oricând.

(3) În cazul prescripției executării pedepsei, nu poate depune cerere de reabilitare persoana prevăzută la art. 530 alin. (1), dacă lipsa executării este imputabilă persoanei condamnate.

(4) Cererea de reabilitare în privința căreia rezultă că nu privește o persoană condamnată determinată, precum și cererea formulată în numele unei persoane condamnate, fără mandat din partea acesteia, dat în condițiile legii, sunt inadmisibile.

Soluționarea cererii

Art. 533. - (1) La termenul fixat, în ședință nepublică, instanța ascultă persoanele citate prezente, concluziile procurorului și ale petiționarului și verifică dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru admiterea reabilitării.

(2) Dacă înainte de soluționarea cererii de reabilitare față de condamnat a fost pusă în mișcare acțiunea penală pentru altă infracțiune, examinarea cererii se suspendă până la soluționarea definitivă a acelei cauze.

Situațiile privind despăgubirile civile

Art. 534. - (1) Când condamnatul sau persoana care a făcut cererea de reabilitare dovedește că nu i-a fost cu putință să achite despăgubirile civile și cheltuielile judiciare, instanța, apreciind împrejurările, poate dispune reabilitarea sau poate să acorde un termen pentru achitarea în întregime sau în parte a sumei datorate.

(2) Termenul prevăzut la alin. (1) nu poate depăși 6 luni.

(3) În caz de obligație solidară, instanța fixează suma ce trebuie achitată, în vederea reabilitării, de condamnat sau de urmașii săi.

(4) Drepturile acordate părții civile prin hotărârea de condamnare nu se modifică prin hotărârea dată asupra reabilitării.

Contestația

Art. 535. - Sentința prin care instanța rezolvă cererea de reabilitare este supusă contestației în termen de 10 zile de la comunicare, care se soluționează de instanța ierarhic superioară. Judecarea contestației la hotărârea primei instanțe se face în ședință nepublică, cu citarea petentului. Participarea procurorului este obligatorie. Decizia instanței prin care se soluționează contestația este definitivă.

Anularea reabilitării

Art. 536. - (1) În cazul prevăzut la art. 171 din Codul penal, instanța prevăzută la art. 529 dispune anularea reabilitării, din oficiu sau la cererea procurorului.

(2) Dispozițiile art. 533 se aplică în mod corespunzător.

Mențiunile despre reabilitare

Art. 537. - După rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare sau de anulare a acesteia, instanța dispune să se facă mențiune despre aceasta pe hotărârea prin care s-a pronunțat condamnarea.

Procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri

Dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară

Art. 538. - (1) Persoana care a fost condamnată definitiv, indiferent dacă pedeapsa aplicată sau măsura educativă privativă de libertate a fost sau nu pusă în executare, are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite în cazul în care, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desființarea hotărârii de condamnare pentru

un fapt nou sau recent descoperit care dovedește că s-a produs o eroare judiciară, s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și în cazul redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, dacă după rejudecare s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare.

(3) Persoana prevăzută la alin. (1) și persoana prevăzută la alin. (2) nu vor fi îndreptățite să ceară repararea de către stat a pagubei suferite dacă, prin declarații mincinoase ori în orice alt fel, au determinat condamnarea, în afara cazurilor în care au fost obligate să procedeze astfel.

(4) Nu este îndreptățită la repararea pagubei nici persoana condamnată căreia îi este imputabilă în tot sau în parte nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut sau recent descoperit.

Dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate

Art. 539. -

Declarat parțial neconstituțional la data de 03/03/2021 prin Decizia nr. 136/2021 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală (M.Of. partea I nr. 494 din 12/05/2021)

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ - D E C I D E: -

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Cristian Marius Niță în Dosarul nr. 5.090/63/2017 al Tribunalului Dolj - Secția I civilă și constată că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) -d) din Codul de procedură penală, sau achitare este neconstituțională. 12/05/2021 - Art. 539. a fost declarat parțial neconstituțional prin Decizie 136/2021.

Hotărâri preliminare

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 16/01/2023 prin Decizia nr. 1/2023 privind examinarea sesizării formulate de Înalta Curte de Casație și

Justiție - Secția I civilă, prin Încheierea din 20 septembrie 2022, pronunțată în Dosarul nr. 5.637/105/2019 (M.Of. partea I nr. 142 din 20/02/2023)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția I civilă, în Dosarul nr. 5.637/105/2019, și, în consecință, stabilește:

În interpretarea și aplicarea prevederilor art. 539 din Codul de procedură penală, față de efectele Deciziei Curții Constituționale nr. 136 din 3 martie 2021, în ipoteza unei privări de libertate în cursul unui proces penal finalizat prin soluție definitivă de achitare, fără ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fi fost stabilită în conformitate cu Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii nr. 15 din 18 septembrie 2017, soluția de achitare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) -d) din Codul de procedură penală, este suficientă prin ea însăși pentru acordarea de despăgubiri persoanei private de libertate și, ulterior, achitate.

În acest context, "caracterul injust/nedrept al măsurilor privative de libertate", respectiv "netemeinicia acuzației în materie penală" constituie criterii autonome care dau dreptul persoanei în cauză la repararea pagubei și care extind sfera de aplicare a dispozițiilor art. 539 din Codul de procedură penală.

Obligatorie, potrivit art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 16 ianuarie 2023.

(1) Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate.

(2) Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 18/09/2017 prin Decizia nr. 15/2017 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timișoara referitor la modul de interpretare a sintagmei

"stabilirea caracterului nelegal al arestării preventive" din cuprinsul art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală (M.Of. partea I nr. 946 din 29/11/2017)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timișoara și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatat explicit prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia. Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 18 septembrie 2017.

Felul și întinderea reparației

Art. 540. - (1) La stabilirea întinderii reparației se ține seama de durata privării nelegale de libertate, precum și de consecințele produse asupra persoanei, asupra familiei celui privat de libertate ori asupra celui aflat în situația prevăzută la art. 538.

(2) Reparația constă în plata unei sume de bani sau în constituirea unei rente viagere ori în obligația ca, pe cheltuiala statului, cel reținut sau arestat nelegal să fie încredințat unui institut de asistență socială și medicală.

(3) La alegerea felului reparației și la întinderea acesteia se va ține seama de situația celui îndreptățit la repararea pagubei și de natura daunei produse.

(4) Persoanelor îndreptățite la repararea pagubei, care înainte de privarea de libertate ori de încarcerare ca urmare a punerii în executare a unei pedepse ori măsuri educative privative de libertate erau încadrate în muncă, li se calculează, la vechimea în muncă stabilită potrivit legii, și timpul cât au fost private de libertate.

(5) Reparația este în toate cazurile suportată de stat, prin Ministerul Finanțelor Publice.

Acțiunea pentru repararea pagubei

Art. 541. - (1) Acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită, potrivit art. 538 și 539, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa la data decesului.

(2) Acțiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate.

(3) Pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărei circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice.

(4) Acțiunea este scutită de taxa judiciară de timbru.

Acțiunea în regres

Art. 542. - (1) În cazul în care repararea pagubei a fost acordată potrivit art. 541, precum și în situația în care statul român a fost condamnat de către o instanță internațională pentru vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 538 și 539, acțiunea în regres pentru recuperarea sumei achitate poate fi îndreptată împotriva persoanei care, cu rea-credință sau din culpă gravă, a provocat situația generatoare de daune sau împotriva instituției la care aceasta este asigurată pentru despăgubiri în caz de prejudicii provocate în exercițiul profesiei.

(2) Statul trebuie să dovedească în cadrul acțiunii în regres, prin ordonanța procurorului sau hotărâre penală definitivă, că cel asigurat în condițiile alin. (1) a produs cu rea-credință sau din culpă gravă profesională eroarea judiciară sau privarea nelegală de libertate cauzatoare de prejudicii.

11.5. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroș, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrișu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 12.

PROCEDURI SPECIALE. Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare. Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală. Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării

12.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate procedurile speciale prevăzute în Titlul IV din Partea Specială a Codului de procedură penală, respectiv:

- Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare
- Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală
- Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

12.2. Conținut

Procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare

Constatarea dispariției dosarului sau înscrisului

Art. 543. - (1) În cazul dispariției unui dosar judiciar sau a unui înscris care aparține unui astfel de dosar, organul de urmărire penală sau președintele instanței la care se găsea dosarul ori înscrisul întocmește un proces-verbal prin care constată dispariția și arată măsurile care s-au luat pentru găsirea lui.

(2) În baza procesului-verbal, se procedează potrivit dispozițiilor prevăzute în prezentul capitol.

Obiectul procedurii speciale

Art. 544. - (1) Când dosarul sau înscrisul dispărut este reclamat de un interes justificat și nu poate fi refăcut potrivit procedurii obișnuite, procurorul prin ordonanță ori instanța de judecată prin încheiere dispune, după caz, înlocuirea sau reconstituirea dosarului sau înscrisului cu privire la care s-a constatat dispariția.

(2) Instanța se pronunță prin încheiere, fără citarea părților, în afară de cazul când instanța consideră necesară chemarea acestora.

(3) Încheierea nu este supusă niciunei căi de atac.

Competența în cazul înlocuirii sau reconstituirii

Art. 545. - (1) Înlocuirea sau reconstituirea se efectuează de organul de urmărire penală ori de instanța de judecată înaintea căreia cauza se găsește pendinte, iar în cauzele definitiv soluționate, de instanța la care dosarul se găsește în conservare.

(2) Când constatarea dispariției s-a făcut de un organ de urmărire penală sau de o instanță de judecată, altele decât cele arătate la alin. (1), organul de urmărire penală ori instanța de judecată care a constatat dispariția trimite organului de urmărire penală sau instanței de judecată competente toate materialele necesare efectuării înlocuirii ori reconstituirii înscrisului dispărut.

(3) În cazul dispariției unui dosar judiciar în cursul procedurii de cameră preliminară, înlocuirea sau reconstituirea se efectuează de instanța în cadrul căreia funcționează camera preliminară.

Înlocuirea înscrisului

Art. 546. - (1) Înlocuirea înscrisului dispărut are loc atunci când există copii oficiale de pe acel înscris. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată ia măsuri pentru obținerea copiei.

(2) Copia obținută ține locul înscrisului original până la găsirea acestuia.

(3) Persoanei sau autorității care a predat copia oficială i se eliberează o copie certificată de pe aceasta.

Reconstituirea înscrisului sau dosarului

Art. 547. - (1) Când nu există o copie oficială de pe înscrisul dispărut, se procedează la reconstituirea acestuia.

(2) Reconstituirea unui dosar se face prin reconstituirea înscrisurilor pe care le conținea.

(3) În vederea reconstituirii pot fi folosite orice mijloace de probă prevăzute de lege.

(4) Rezultatul reconstituirii se constată, după caz, prin ordonanța procurorului sau prin hotărârea instanței dată cu citarea părților, după ascultarea acestora și a procurorului.

(5) Neprezentarea părților legal citate nu împiedică judecarea cauzei.

(6) Hotărârea de reconstituire este supusă apelului.

(7) Împotriva ordonanței procurorului privind rezultatul reconstituirii orice persoană care justifică un interes legitim poate face plângere, dispozițiile art. 336-339 aplicându-se în mod corespunzător.

Procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală

Dispoziții privind asistența judiciară internațională

Art. 548. - (1) Cooperarea judiciară internațională va fi solicitată sau acordată în conformitate cu dispozițiile actelor juridice ale Uniunii Europene, tratatelor internaționale din domeniul cooperării judiciare internaționale în materie penală la care România este parte, precum și cu dispozițiile cuprinse în legea specială și în prezentul capitol, dacă în tratatele internaționale nu se prevede altfel.

(2) Actele membrilor străini detașați ai unei echipe comune de anchetă efectuate în baza și conform acordului încheiat și dispozițiilor conducătorului echipei au o valoare similară actelor efectuate de către organele de urmărire penală române.

Executarea dispozițiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească penală străină

Art. 549. - Executarea dispozițiilor civile dintr-o hotărâre judecătorească penală străină se face potrivit regulilor prevăzute pentru executarea hotărârilor civile străine.

Procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării

Art. 549¹. -

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 08/04/2019 prin Decizia nr. 10/2019 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timișoara privind interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor legale incidente în "soluționarea propunerii de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale în cazul în care s-a dispus clasarea cauzei sub aspectul săvârșirii infracțiunii de nedepunerea armei și a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă, prevăzută de art. 342 alin. (6) din Codul penal" (M.Of. partea I nr. 472 din 11/06/2019)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - În numele legii - D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timișoara.

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, art. 342 alin. (6) din Codul penal și art. 5491 din Codul de procedură penală, stabilește următoarele:

"

În cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) din Codul penal, cu privire la care s-a dispus o soluție de clasare întemeiată pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma și muniția intră sub incidența confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) din Codul penal, în procedura reglementată de art. 5491 din Codul de procedură penală, în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma și muniția la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă."

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 8 aprilie 2019.

(1) În cazul în care procurorul a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală, confirmată de judecătorul de cameră preliminară, și sesizarea judecătorului de cameră preliminară în vederea luării măsurii de siguranță a confiscării speciale sau a desființării unui înscris, ordonanța de clasare sau, după caz, ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărire penală confirmată de judecătorul de cameră preliminară, însoțită de dosarul cauzei, se înaintează instanței căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță, după expirarea termenului prevăzut la art. 339 alin. (4) ori, după caz, la art. 340 sau după pronunțarea hotărârii prin care plângerea a fost respinsă ori prin care a fost confirmată ordonanța de renunțare la urmărire penală.

(2) Judecătorul de cameră preliminară stabilește termenul de soluționare, în funcție de complexitatea și particularitățile cauzei, care nu poate fi mai scurt de 30 de zile.

(3) Pentru termenul fixat se dispune încunoștințarea procurorului și se citează persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, cărora li se comunică

o copie a ordonanței, punându-le în vedere că în termen de 20 de zile de la primirea comunicării pot depune note scrise.

(4) Judecătorul de cameră preliminară se pronunță prin încheiere, în ședință publică, după ascultarea procurorului și a persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate, dacă sunt prezente. Dispozițiile cuprinse în titlul III al părții speciale privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor prezentului articol se aplică în mod corespunzător.

(5) Judecătorul de cameră preliminară, soluționând cererea, poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge propunerea și dispune, după caz, restituirea bunului ori ridicarea măsurii asigurătorii luate în vederea confiscării;

b) admite propunerea și dispune confiscarea bunurilor ori, după caz, desființarea înscrisului.

(6) În termen de 3 zile de la comunicarea încheierii, procurorul și persoanele prevăzute la alin. (3) pot face, motivat, contestație. Contestația nemotivată este inadmisibilă.

(7) Contestația se soluționează potrivit procedurii prevăzute la alin. (4) de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate ori, când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație și Justiție, de către completul competent potrivit legii, care poate dispune una dintre următoarele soluții:

a) respinge contestația ca tardivă, inadmisibilă sau nefondată;

b) admite contestația, desființează încheierea și rejudecă propunerea potrivit alin. (5).

12.5. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.

- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroș, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrișu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 13.

EXECUTAREA HOTĂRÂRILOR PENALE

13.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate aspecte privind executarea hotărârilor penale.

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

13.2. Conținut

Hotărârile executorii

Art. 550. - (1) Hotărârile instanțelor penale devin executorii la data când au rămas definitive.

(2) Hotărârile nedefinitive sunt executorii atunci când legea dispune aceasta.

Rămânerea definitivă a hotărârii primei instanțe

Art. 551. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 12/11/2018 prin Decizia nr. 76/2018 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Bacău - Secția I civilă, în Dosarul nr. 4.343/180/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile (M.Of. partea I nr. 215 din 19/03/2019)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secția I civilă, în Dosarul nr. 4.343/180/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, stabilește că:

Legea aplicabilă dreptului la repararea pagubei de către stat ca urmare a unei hotărâri de achitare ulterioare hotărârii definitive de condamnare este cea în vigoare la momentul rămânerii definitive a hotărârii de achitare, stabilit după regulile prevăzute de art. 416-417 din Codul de procedură penală din 1968, respectiv art. 551 și 552 din Codul de procedură penală din 2010.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 12 noiembrie 2018.

Hotărârile primei instanțe rămân definitive:

1. la data pronunțării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului;
2. la data expirării termenului de apel sau de introducere a contestației:
 - a) când nu s-a declarat apel sau contestație în termen;
 - b) când apelul sau, după caz, contestația declarată a fost retrasă înăuntrul termenului;
3. la data retragerii apelului sau, după caz, a contestației, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel sau de introducere a contestației;
4. la data pronunțării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestația.

Rămânerea definitivă a hotărârii instanței de apel și a hotărârii pronunțate în calea de atac a contestației

Art. 552. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 12/11/2018 prin Decizia nr. 76/2018 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Bacău - Secția I civilă, în Dosarul nr. 4.343/180/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile (M.Of. partea I nr. 215 din 19/03/2019)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Bacău - Secția I civilă, în Dosarul nr. 4.343/180/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, stabilește că:

Legea aplicabilă dreptului la repararea pagubei de către stat ca urmare a unei hotărâri de achitare ulterioare hotărârii definitive de condamnare este cea în vigoare la momentul rămânerii definitive a hotărârii de achitare, stabilit după regulile prevăzute de art. 416-417 din Codul de procedură penală din 1968, respectiv art. 551 și 552 din Codul de procedură penală din 2010.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 12 noiembrie 2018.

(1) Hotărârea instanței de apel rămâne definitivă la data pronunțării acesteia, atunci când apelul a fost admis și procesul a luat sfârșit în fața instanței de apel.

(2) Hotărârea pronunțată în calea de atac a contestației rămâne definitivă la data pronunțării acesteia, atunci când contestația a fost admisă și procesul a luat sfârșit în fața instanței care o judecă.

Instanța de executare

Art. 553. - (1) Hotărârea instanței penale, rămasă definitivă la prima instanță de judecată sau la instanța ierarhic superioară ori la instanța de apel, se pune în executare de către prima instanță de judecată.

(2) Hotărârile pronunțate în primă instanță de către Înalta Curte de Casație și Justiție se pun în executare, după caz, de Tribunalul București sau de tribunalul militar.

(3) Când hotărârea rămâne definitivă în fața instanței de apel sau în fața instanței ierarhic superioare, aceasta trimite instanței de executare un extras din acea hotărâre, cu datele necesare punerii în executare, în ziua pronunțării hotărârii de către instanța de apel sau, după caz, de către instanța ierarhic superioară.

(4) Dispozițiile alin. (1) - (3) sunt aplicabile și în cazul hotărârilor nedefinitive, dar executorii, cu excepția celor privind măsurile de siguranță, măsurile asigurătorii și măsurile preventive, care se pun în executare, după caz, de judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau de instanța care le-a dispus.

(5) Când hotărârea instanței de apel a fost modificată prin hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție, pronunțată în recurs în casație, Înalta Curte de Casație și Justiție procedează potrivit alin. (3).

(6) În cazul pedepselor și măsurilor neprivative de libertate, judecătorul delegat cu executarea din cadrul instanței de executare poate delega unele atribuții judecătorului delegat cu executarea de la instanța corespunzătoare în grad instanței de executare în circumscripția căreia locuiește persoana aflată în executare.

Judecătorul delegat cu executarea

Art. 554. - (1) Instanța de executare delegă unul sau mai mulți dintre judecătorii săi pentru efectuarea punerii în executare.

(2) Dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării se ivește vreo nelămurire sau împiedicare la executare, judecătorul delegat cu executarea poate sesiza instanța de executare, care va proceda potrivit dispozițiilor art. 597 și 598.

Punerea în executare a pedepselor principale

Punerea în executare a pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață și a pedepsei accesorii

Art. 555. - (1) Pedeapsa închisorii și pedeapsa detențiunii pe viață se pun în executare prin emiterea mandatului de executare. Mandatul de executare se emite de judecătorul delegat cu executarea în ziua rămânerii definitive a hotărârii la instanța de fond sau, după caz, în ziua primirii extrasului prevăzut la art. 553 alin. (3), se întocmește în 3 exemplare și cuprinde: denumirea instanței de executare, data emiterii, datele privitoare la persoana condamnatului, numărul și data hotărârii care se execută și denumirea instanței care a pronunțat-o, pedeapsa pronunțată și textul de lege aplicat, pedeapsa accesorie aplicată, timpul reținerii și arestării preventive ori al arestului la domiciliu, care s-a dedus din durata pedepsei, mențiunea dacă cel condamnat este recidivist, precum și, după caz, mențiunea prevăzută la art. 404 alin. (6), ordinul de

arestare și de deținere, semnătura judecătorului delegat, precum și ștampila instanței de executare.

(2) În cazul în care cel condamnat se află în stare de libertate, odată cu emiterea mandatului de executare a pedepsei închisorii sau a pedepsei detențiunii pe viață, judecătorul delegat cu executarea emite și un ordin prin care interzice condamnatului să părăsească țara. Ordinul se întocmește în 3 exemplare și cuprinde: denumirea instanței de executare, data emiterii, datele privitoare la persoana condamnatului, pedeapsa pronunțată împotriva acestuia, numărul și data hotărârii de condamnare, denumirea instanței care a pronunțat-o, numărul mandatului de executare a pedepsei emis pe numele condamnatului, dispoziția de interzicere a părăsirii țării, semnătura judecătorului delegat, precum și ștampila instanței de executare.

Trimiterea spre executare a mandatului

Art. 556. - (1) Pentru ducerea la îndeplinire a mandatului de executare se trimit două exemplare organului de poliție de la domiciliul sau reședința condamnatului, iar în cazul în care acesta nu are domiciliul sau reședința în România, organului de poliție în raza teritorială a căruia se află instanța de executare, când condamnatul este liber, sau, după caz, când condamnatul este arestat, comandantului la locul de deținere.

(11) În situația în care mandatul de executare conține erori materiale, însă permite identificarea persoanei în vederea punerii în executare, în raport cu datele de identificare ale persoanei existente în evidențele organelor de poliție și hotărârea instanței de judecată, organul de poliție execută hotărârea, solicitând, în același timp, instanței de judecată îndreptarea erorilor materiale sesizate.

(2) Pentru aducerea la îndeplinire a ordinului de interzicere a părăsirii țării se trimite de îndată câte un exemplar organului competent să elibereze pașaportul și Inspectoratului General al Poliției de Frontieră.

(21) Mandatul de executare sau ordinul de interzicere a părăsirii țării poate fi transmis organelor competente și prin fax, poștă electronică sau prin orice mijloc în măsură să producă un document scris în condiții care să permită autorităților destinate să îi stabilească autenticitatea.

(3) În cazul în care cel condamnat se află în stare de libertate, organele de executare prevăzute la alin. (1) și (2) au obligația de a lua măsurile prevăzute de lege în vederea punerii în executare a mandatului de executare a pedepsei și a ordinului de interzicere a părăsirii țării, în ziua primirii acestora.

Executarea mandatului de executare a pedepsei și a ordinului de interzicere a părăsirii țării. Acordul instanței de părăsire a țării

Art. 557. - (1) Pe baza mandatului de executare, organul de poliție procedează la arestarea condamnatului. Celui arestat i se înmânează un exemplar al mandatului și este dus la locul de deținere cel mai apropiat, unde organul de poliție predă celălalt exemplar al mandatului de executare. În termen de cel mult 10 zile de la arestare, persoanei private de libertate i se comunică o copie de pe hotărâre.

(12) Odată cu înmânarea mandatului de executare, persoanei condamnate i se aduce la cunoștință, sub semnătură, în scris, dreptul prevăzut la art. 466 alin. (1), iar în cazul în care persoana nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

(2) În vederea punerii în executare a mandatului emis în executarea unei hotărâri definitive de condamnare, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința unei persoane fără învoirea acesteia, precum și în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(3) Dispozițiile art. 229 privind luarea măsurilor de ocrotire sunt aplicabile în mod corespunzător, obligația de încunoștințare revenind organului de poliție.

(4) Dacă persoana împotriva căreia s-a emis mandatul nu este găsită, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal și ia măsuri pentru darea în urmărire, precum și pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar de pe procesul-verbal împreună cu un exemplar al mandatului de executare se trimit instanței care a emis mandatul.

(5) Dacă persoana condamnată refuză să se supună mandatului sau încearcă să fugă, va fi constrânsă la aceasta.

(6) Când condamnatul se află în stare de deținere, un exemplar al mandatului de executare i se înmânează de către comandantul locului de deținere.

(7) Comandantul locului de deținere consemnează într-un proces-verbal data de la care condamnatul a început executarea pedepsei.

(8) O copie de pe procesul-verbal se trimite de îndată instanței de executare.

(9) Pe baza ordinului de interdicere a părăsirii țării, organele în drept refuză celui condamnat eliberarea pașaportului sau, după caz, procedează la ridicarea acestuia și iau măsuri pentru darea condamnatului în consemn la punctele de trecere a frontierei.

(10) Pe durata termenului de supraveghere, persoana supravegheată poate solicita motivat instanței de executare să încuviințeze părăsirea teritoriului României potrivit art. 85 alin. (2) lit. i) sau art. 93 alin. (2) lit. d) din Codul penal. Instanța de executare soluționează cererea în camera de consiliu, după ascultarea persoanei supravegheate și a consilierului de probațiune, prin încheiere definitivă. În cazul în care admite cererea, instanța stabilește perioada pentru care persoana supravegheată poate părăsi teritoriul României.

Încunoștințarea despre arestare în vederea executării mandatului

Art. 558. - (1) Imediat după arestarea în vederea executării mandatului, condamnatul are dreptul de a încunoștința personal sau de a solicita administrației locului de deținere să încunoștințeze un membru al familiei sale ori o altă persoană desemnată de acesta despre arestare și despre locul unde este deținut.

(2) Dacă persoana condamnată nu este cetățean român, aceasta are și dreptul de a încunoștința sau de a solicita încunoștințarea misiunii diplomatice ori oficiului consular al statului al cărui cetățean este sau, după caz, a unei organizații internaționale umanitare, dacă nu dorește să beneficieze de asistența autorităților din țara sa de origine, ori a reprezentanței organizației internaționale competente, dacă este refugiat sau, din orice alt motiv, se află sub protecția unei astfel de organizații.

Punerea în executare a amenzii penale

Art. 559. - (1) Persoana condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să depună recipisa de plată integrală a amenzii la judecătorul delegat cu executarea, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii.

(2) Când cel condamnat se află în imposibilitate de a achita integral amenda în termenul prevăzut la alin. (1), judecătorul delegat cu executarea, la cererea condamnatului, poate dispune eşalonarea plăţii amenzii pe o perioadă de cel mult 2 ani, în rate lunare.

Înlocuirea pedepsei amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii

Art. 560. - (1) Instanţa competentă să dispună înlocuirea obligaţiei de plată a amenzii neexecutate cu obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, potrivit art. 64 alin. (1) din Codul penal, este instanţa de executare.

(2) Sesizarea instanţei se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda ori de către persoana condamnată. Când dispune înlocuirea pedepsei amenzii cu prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii, instanţa va menţiona în dispozitiv două entităţi din comunitate unde urmează a se executa munca neremunerată în folosul comunităţii. Consilierul de probaţiune, pe baza evaluării iniţiale, va decide în care din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligaţia şi tipul de activitate.

(3) Obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii se pune în executare prin trimiterea unei copii de pe hotărâre serviciului de probaţiune.

Înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunităţii cu închisoarea

Art. 561. - (1) Instanţa competentă să dispună, potrivit art. 64 alin. (5) lit. a) din Codul penal, înlocuirea muncii în folosul comunităţii cu închisoarea este instanţa de executare, iar în cazul prevăzut la art. 64 alin. (5) lit. b) din Codul penal, instanţa care judecă în primă instanţă infracţiunea săvârşită înainte de executarea integrală a muncii în folosul comunităţii.

(2) Sesizarea instanţei se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda ori la sesizarea serviciului de probaţiune.

(3) Punerea în executare a hotărârii se face potrivit art. 555-557.

Interzicerea exercitării unor drepturi

Art. 562. - Pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi se pune în executare prin trimiterea de către judecătorul delegat al instanței de executare a unei copii de pe dispozitivul hotărârii, în funcție de drepturile a căror exercitare a fost interzisă, persoanei juridice de drept public sau de drept privat autorizate să supravegheze exercitarea dreptului respectiv.

Interzicerea străinului de a se afla pe teritoriul României

Art. 563. - (1) Când prin hotărârea de condamnare la pedeapsa închisorii s-a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, se face mențiune în mandatul de executare a pedepsei închisorii ca la data liberării condamnatul să fie predat organului de poliție, care va proceda la îndepărtarea sa de pe teritoriul României.

(2) Dacă pedeapsa complementară nu însoțește pedeapsa închisorii, comunicarea se face organului de poliție, imediat ce hotărârea a rămas definitivă.

(3) În vederea punerii în executare a pedepsei interzicerii străinului de a se afla pe teritoriul României, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința unei persoane fără învoirea acesteia, precum și în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(4) Dacă persoana față de care s-a luat pedeapsa complementară a interzicerii de a se afla pe teritoriul României nu este găsită, organul de poliție constată aceasta printr-un proces-verbal și ia măsuri pentru darea în urmărire, precum și pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al procesului-verbal se trimite instanței de executare.

Degradarea militară

Art. 564. - Pedeapsa degradării militare se pune în executare prin trimiterea de către judecătorul delegat cu executarea a unei copii de pe dispozitivul hotărârii comandantului unității militare în a cărei evidență este luată persoana condamnată, respectiv centrului militar județean sau zonal de la domiciliul condamnatului.

Publicarea hotărârii de condamnare

Art. 565. - Pedeapsa publicării hotărârii de condamnare se pune în executare prin trimiterea extrasului, în forma stabilită de instanță, unui cotidian local ce apare în circumscripția instanței care a pronunțat hotărârea de condamnare sau unui cotidian național, în vederea publicării, pe cheltuiala persoanei condamnate.

Punerea în executare a măsurilor de siguranță

Obligarea la tratament medical

Art. 566. - (1) Măsura de siguranță a obligării la tratament medical luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare prin comunicarea copiei de pe dispozitiv și a copiei de pe raportul de expertiză medico-legală autorității de sănătate publică din județul pe teritoriul căruia locuiește persoana față de care s-a luat această măsură. Autoritatea de sănătate publică va comunica de îndată persoanei față de care s-a luat măsura obligării la tratament medical unitatea sanitară la care urmează să efectueze tratamentul.

(2) Instanța de executare comunică persoanei față de care s-a luat măsura obligării la tratament medical că este obligată să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să i se efectueze tratamentul, atrăgându-i-se atenția că în caz de nerespectare a măsurii luate se va dispune internarea medicală.

(3) În cazul în care obligarea la tratament medical însoțește pedeapsa închisorii ori a detențiunii pe viață sau privește o persoană aflată în stare de deținere, comunicarea prevăzută la alin. (1) se face administrației locului de deținere.

Obligațiile în legătură cu tratamentul medical

Art. 567. - (1) Unitatea sanitară la care făptuitorul a fost repartizat pentru efectuarea tratamentului medical este obligată să comunice instanței:

- a) dacă persoana obligată la tratament s-a prezentat pentru a urma tratamentul;
- b) dacă persoana obligată la tratament se sustrage de la efectuarea tratamentului după prezentare;

c) dacă, din cauza înrăutățirii stării de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura obligării la tratament medical, este necesară internarea medicală;

d) dacă, datorită ameliorării stării de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura de siguranță a obligării la tratament medical, efectuarea tratamentului medical nu se mai impune.

(2) În cazul când unitatea sanitară nu se află în circumscripția instanței care a dispus executarea, comunicarea prevăzută la alin. (1) lit. b) -d) se face judecătoriei în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară.

(3) Dispozițiile alin. (1) lit. b) -d) și ale alin. (2) se aplică în mod corespunzător și în cazul prevăzut la art. 566 alin. (3).

Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical

Art. 568. - (1) Primind comunicarea, instanța de executare sau instanța prevăzută la art. 567 alin. (2) dispune internarea medicală, în situațiile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. a) și b), iar în situațiile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. c) și d) efectuarea unei expertize medico-legale cu privire la starea de sănătate a persoanei față de care este luată măsura de siguranță.

(2) În cazurile prevăzute la art. 567 alin. (1) lit. c) și d), persoana obligată la tratament medical are dreptul de a cere să fie examinată și de un medic de specialitate desemnat de aceasta, ale cărui concluzii sunt înaintate instanței prevăzute la alin. (1).

(3) Dacă persoana obligată la tratament medical refuză să se prezinte la examinare în vederea efectuării expertizei, se vor aplica dispozițiile art. 184 alin. (4).

(4) După primirea raportului de expertiză medico-legală și a concluziilor medicului de specialitate prevăzut la alin. (2), instanța, în ședință publică, ascultă concluziile procurorului, ale persoanei față de care este luată măsura de siguranță și ale avocatului acesteia, precum și ale expertului și medicului desemnat de aceasta, atunci când consideră necesar, și dispune fie încetarea măsurii obligării la tratament medical, fie internarea medicală.

(5) Dacă persoana față de care s-a luat măsura de siguranță nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu.

(6) O copie a dispozitivului hotărârii definitive a instanței prevăzute la art. 567 alin. (2) se comunică instanței de executare.

Internarea medicală

Art. 569. - (1) Măsura de siguranță a internării medicale luată printr-o hotărâre definitivă se pune în executare prin comunicarea copiei de pe dispozitiv și a unei copii de pe raportul de expertiză medico-legală autorității de sănătate publică din județul pe teritoriul căruia locuiește persoana față de care s-a luat această măsură.

(2) Judecătorul delegat cu executarea care funcționează la instanța de executare comunică judecătoriei în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară la care s-a făcut internarea data la care aceasta s-a efectuat, în vederea luării în supraveghere.

(3) După primirea comunicării, judecătorul delegat cu executarea de la judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară verifică periodic, dar nu mai târziu de 12 luni, dacă internarea medicală mai este necesară. În acest scop, judecătorul delegat cu executarea dispune efectuarea unei expertize medico-legale cu privire la starea de sănătate a persoanei față de care s-a luat măsura internării medicale și, după primirea acesteia, sesizează judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea sanitară pentru a dispune asupra menținerii, înlocuirii sau încetării măsurii.

Obligațiile în legătură cu internarea medicală

Art. 570. - (1) Autoritatea de sănătate publică este obligată să asigure internarea, încunoștințând despre aceasta instanța de executare.

(2) În cazul în care persoana față de care s-a luat măsura internării medicale refuză să se supună internării, executarea acestei măsuri se va face cu sprijinul organelor de poliție. În vederea executării măsurii internării medicale, organul de poliție poate pătrunde în domiciliul sau reședința unei persoane fără învoirea acesteia, precum și în sediul unei persoane juridice fără învoirea reprezentantului legal al acesteia.

(3) Dacă persoana față de care s-a luat măsura internării medicale nu este găsită, autoritatea de sănătate publică sesizează organele de poliție pentru darea în urmărire,

precum și pentru darea în consemn la punctele de trecere a frontierei. Un exemplar al sesizării adresate organelor de poliție se trimite instanței de executare.

(4) Unitatea sanitară la care s-a făcut internarea are obligația, în cazul în care consideră că internarea nu mai este necesară, să încunoștințeze judecătoria în a cărei circumscripție se găsește unitatea sanitară.

Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale

Art. 571. - (1) Judecătoria, după primirea încunoștințării prevăzute la art. 570 alin. (4), dispune efectuarea unei expertize medico-legale.

(2) Instanța se pronunță asupra sesizării prevăzute la art. 569 alin. (3) sau a încunoștințării prevăzute la art. 570 alin. (4), după ascultarea concluziilor procurorului, ale persoanei față de care este luată măsura internării, atunci când aducerea acesteia în fața instanței este posibilă, ale avocatului său, precum și ale expertului care a întocmit expertiza medico-legală, atunci când consideră necesar, și dispune, după caz, menținerea internării medicale, încetarea acesteia sau înlocuirea cu măsura obligării la tratament medical.

(3) Încetarea sau înlocuirea măsurii internării poate fi cerută și de persoana internată sau de procuror. În acest caz, judecătoria dispune efectuarea expertizei medico-legale. Dispozițiile art. 568 alin. (4) se aplică în mod corespunzător.

(4) Dacă persoana internată nu are avocat, i se asigură un avocat din oficiu.

(5) O copie a dispozitivului hotărârii definitive prin care s-a dispus menținerea, înlocuirea sau încetarea internării medicale se comunică instanței de executare.

Măsurile de siguranță provizorii

Art. 572. - (1) În cazul în care măsura obligării la tratament medical sau a internării medicale a fost luată în mod provizoriu în cursul urmăririi penale sau al judecății, punerea în executare se face de către judecătorul de drepturi și libertăți sau de instanța de judecată care a luat această măsură.

(2) Dispozițiile prevăzute la art. 566-571 se aplică în mod corespunzător.

Interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie ori o altă activitate

Art. 573. - (1) Măsura de siguranță a interzicerii unei funcții, profesii sau activități se pune în executare prin comunicarea unei copii de pe dispozitiv organului în drept să aducă la îndeplinire aceste măsuri și să supravegheze respectarea lor.

(2) Acest organ are îndatorirea să asigure executarea măsurii luate și să sesizeze organul de urmărire penală în caz de sustragere de la executarea măsurii de siguranță.

(3) Persoana cu privire la care s-a luat măsura prevăzută la art. 111 alin. (1) din Codul penal poate cere instanței de executare revocarea măsurii, în condițiile art. 111 alin. (2) din Codul penal.

(4) Soluționarea cererii se face cu citarea persoanei față de care este luată măsura, după ascultarea concluziilor avocatului acesteia și ale procurorului.

Executarea confiscării speciale și a confiscării extinse

Art. 574. - Măsura de siguranță a confiscării speciale sau a confiscării extinse, luată prin hotărârea instanței de judecată, se execută după cum urmează:

a) lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit legii;

b) dacă lucrurile confiscate se află în păstrarea organelor de poliție sau a altor instituții, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organului la care se află. După primirea copiei de pe dispozitiv, lucrurile confiscate se predau organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispozițiilor legii;

c) atunci când confiscarea privește sume de bani ce nu au fost consemnate la unități bancare, judecătorul delegat cu executarea trimite o copie de pe dispozitivul hotărârii organelor fiscale, în vederea executării confiscării potrivit dispozițiilor privind creanțele bugetare;

d) când s-a dispus distrugerea lucrurilor confiscate, aceasta se face în prezența judecătorului delegat cu executarea, întocmindu-se proces-verbal care se depune la dosarul cauzei.

Punerea în executare a altor dispoziții

Avertismentul

Art. 575. - (1) Executarea avertismentului are loc de îndată, în ședința în care s-a pronunțat hotărârea.

(2) Dacă avertismentul nu poate fi executat îndată după pronunțare, punerea în executare a acestuia se face la rămânerea definitivă a hotărârii, prin comunicarea unei copii de pe aceasta persoanei căreia i se aplică.

Măsurile și obligațiile impuse de instanță

Art. 576. - (1) Punerea în executare a măsurilor și obligațiilor prevăzute la art. 85 alin. (1) și (2) din Codul penal, a dispozițiilor art. 87, 93, 95, art. 101 alin. (1) și (2) și ale art. 103 din Codul penal se face prin trimiterea unei copii a dispozitivului hotărârii serviciului de probațiune competent.

(2) În cazul obligațiilor prevăzute la art. 85 alin. (2) lit. e) -j), la art. 93 alin. (2) lit. d) și la art. 101 alin. (2) lit. c) -g) din Codul penal, un extras de pe dispozitivul hotărârii se trimite organului sau autorității competente să verifice respectarea acestora.

Punerea în executare a amenzii judiciare și a cheltuielilor judiciare avansate de stat

Amenzile judiciare

Art. 577. - (1) Amenda judiciară se pune în executare de către organul judiciar care a aplicat-o.

(2) Punerea în executare se face prin trimiterea unui extras de pe acea parte din dispozitiv care privește aplicarea amenzii judiciare organului care, potrivit legii, execută amenda penală.

(3) Executarea amenzilor judiciare se face de organul arătat la alin. (2).

Cheltuielile judiciare avansate de stat

Art. 578. - (1) Dispoziția din hotărârea penală sau din ordonanța procurorului privind obligarea la plata cheltuielilor judiciare avansate de stat se pune în executare prin trimiterea unui extras de pe acea parte din dispozitiv care privește aplicarea cheltuielilor judiciare organului care, potrivit legii, execută amenda penală.

(2) În situația în care persoana obligată la plata cheltuielilor judiciare către stat nu depune recipisa de plată integrală a acestora la instanța de executare sau la unitatea de parchet, în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii sau a ordonanței procurorului, executarea cheltuielilor judiciare se face de organul arătat la alin. (1).

Punerea în executare a dispozițiilor civile din hotărâre

Restituirea lucrurilor și valorificarea celor neridicate

Art. 579. - (1) Când prin hotărârea penală s-a dispus restituirea unor lucruri care se află în păstrarea sau la dispoziția instanței de executare, restituirea se face de către judecătorul delegat cu executarea, prin remiterea acelor lucruri persoanelor în drept. În acest scop, sunt încunoștințate persoanele cărora urmează să li se restituie lucrurile.

(2) Dacă în termen de 6 luni de la primirea încunoștințării persoanele chemate nu se prezintă pentru a le primi, lucrurile trec în proprietatea statului. Judecătorul delegat cu executarea constată aceasta prin încheiere și dispune predarea lucrurilor organelor în drept a le prelua sau valorifica potrivit dispozițiilor legii.

(3) Dacă restituirea lucrurilor nu s-a putut efectua, deoarece nu se cunosc persoanele cărora ar trebui să le fie restituite și nimeni nu le-a reclamat în termen de 6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii, sunt aplicabile în mod corespunzător dispozițiile alin. (2).

(4) Când restituirea lucrurilor a fost dispusă de către procuror sau de către organul de cercetare penală, acesta procedează potrivit prevederilor alin. (1) - (3).

(5) Când prin hotărârea penală s-a dispus restituirea unor lucruri care se află în păstrarea organelor de cercetare penală, restituirea se face de către acestea, după primirea copiei de pe dispozitivul hotărârii penale prin care s-a dispus restituirea lucrurilor, procedând potrivit alin. (1).

(6) Dacă în termen de 6 luni de la primirea încunoștințării persoanele chemate nu se prezintă pentru a le primi, lucrurile trec în proprietatea statului. Organul de cercetare constată aceasta prin proces-verbal și procedează potrivit alin. (2). Dispozițiile alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

Înscrisurile declarate false

Art. 580. - (1) Dispoziția hotărârii penale care declară un înscris ca fiind fals în totul sau în parte se execută sau se pune în executare de către judecătorul delegat cu executarea.

(2) Când înscrisul declarat fals a fost anulat în totalitatea lui, se face mențiune despre aceasta pe fiecare pagină, iar în caz de anulare parțială, numai pe paginile care conțin falsul.

(3) Înscrisul declarat fals rămâne la dosarul cauzei.

(4) În cazul în care este necesar ca despre înscrisul declarat fals să se facă mențiune în scriptele unei instituții publice, i se trimite acesteia o copie a dispozitivului hotărârii.

(5) În situația în care, din orice motive, înscrisul falsificat nu se află, în original, la dosar, instanța va trimite o copie a dispozitivului hotărârii instituțiilor publice care dețin o copie a acestuia sau care dețin înregistrarea unor mențiuni cu privire la acesta.

(6) Instanța poate dispune, când constată existența unui interes legitim, eliberarea unei copii, cu mențiunile arătate la alin. (2), de pe înscrisul sub semnătură privată falsificat. În aceleași condiții, instanța poate dispune restituirea înscrisului oficial parțial falsificat.

Despăgubirile civile și cheltuielile judiciare

Art. 581. - Dispozițiile din hotărârea penală privitoare la despăgubirile civile și la cheltuielile judiciare cuvenite părților se execută potrivit legii civile.

Alte dispoziții privind executarea

Condamnarea în cazul anulării sau revocării renunțării la aplicarea pedepsei sau a amânării aplicării pedepsei

Anularea renunțării la aplicarea pedepsei

Art. 5811. - (1) Anularea renunțării la aplicarea pedepsei se dispune, din oficiu sau la sesizarea procurorului, de instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce atrage anularea.

(2) Dacă constată că sunt îndeplinite condițiile art. 82 alin. (3) din Codul penal, instanța, anulând renunțarea la aplicarea pedepsei, dispune condamnarea inculpatului pentru infracțiunea cu privire la care se renunțase la aplicarea pedepsei, stabilește pedeapsa pentru aceasta, aplicând apoi, după caz, dispozițiile cu privire la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(3) La stabilirea pedepsei pentru infracțiunea cu privire la care se anulează renunțarea la aplicarea pedepsei, instanța va avea în vedere exclusiv criteriile de individualizare și circumstanțele din cauza în care s-a pronunțat inițial soluția de renunțare la aplicarea pedepsei. Dispozițiile art. 396 alin. (10) se aplică în mod corespunzător.

Revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei

Art. 582. - (1) Asupra revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei se pronunță, din oficiu sau la sesizarea procurorului sau a consilierului de probațiune, instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage revocarea sau anularea.

(2) Dacă până la expirarea termenului prevăzut la art. 86 alin. (4) lit. c) din Codul penal persoana cu privire la care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu a respectat obligațiile civile stabilite prin hotărârea prin care s-a dispus amânarea, serviciul de probațiune competent sesizează instanța care a pronunțat în primă instanță amânarea,

în vederea revocării acesteia. Sesizarea poate fi făcută și de procuror sau de partea interesată, până la expirarea termenului de supraveghere.

(3) Dacă constată că sunt îndeplinite condițiile art. 88 sau 89 din Codul penal, instanța, anulând sau, după caz, revocând amânarea aplicării pedepsei, dispune condamnarea inculpatului și executarea pedepsei stabilite prin hotărârea de amânare, aplicând apoi, după caz, dispozițiile cu privire la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

Schimbări în executarea unor hotărâri

Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere

Art. 583. -

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 24/09/2019 prin Decizia nr. 16/2019 privind soluționarea sesizării formulate de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori în Dosarul penal nr. 2.615/101/2018, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unei chestiuni de drept (M.Of. partea I nr. 879 din 01/11/2019)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE - D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova, Secția penală și pentru cauze cu minori, în Dosarul nr. 2.615/101/2018, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "Dacă serviciul de probațiune face parte din categoria subiecților procesuali la care hotărârea atacată se referă, în sensul art. 4251 alin. (2) din Codul de procedură penală raportat la art. 34 din Codul de procedură penală, cu aplicarea art. 29 din Codul de procedură penală care definesc noțiunea de subiect procesual și respectiv de participant la procesul penal."

Stabilește că în cadrul procedurii de revocare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, prevăzută de art. 583 din Codul de procedură penală, serviciul de probațiune este un subiect procesual la care hotărârea atacată se referă, în accepțiunea art. 4251 alin. (2) teza I din Codul de procedură penală raportat la art. 34 teza finală din același cod.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 24 septembrie 2019.

(1) Asupra revocării sau anulării suspendării executării pedepsei sub supraveghere prevăzute la art. 96 sau 97 din Codul penal se pronunță, din oficiu, la sesizarea procurorului sau a consilierului de probațiune, instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea ce ar putea atrage revocarea sau anularea.

(2) Dacă, până la expirarea termenului prevăzut la art. 93 alin. (5) din Codul penal, condamnatul nu a respectat obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, serviciul de probațiune competent sesizează instanța care a pronunțat în primă instanță suspendarea, în vederea revocării acesteia. Sesizarea poate fi făcută și de procuror, de consilierul de probațiune sau de partea interesată, până la expirarea termenului de supraveghere.

Înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață

Art. 584. - (1) Înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu pedeapsa închisorii se dispune, la cererea procurorului ori a persoanei condamnate, de către instanța de executare, iar dacă persoana condamnată se află în stare de deținere, de către instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 17/09/2018 prin Decizia nr. 15/2018 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea instanței competente să soluționeze cererile formulate de condamnați în timpul executării pedepsei în situația în care, la momentul formulării acestora, persoana condamnată se află tranzitoriu în alt loc de deținere decât cel stabilit pentru executarea pedepsei, conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare (M.Of. partea I nr. 885 din 22/10/2018)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

DECIDE:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

Instanța competentă să soluționeze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deținere este reprezentat de penitenciarul stabilit inițial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 17 septembrie 2018.

(2) Hotărârea de înlocuire, rămasă definitivă, se pune în executare potrivit dispozițiilor art. 555-557.

Alte modificări de pedepse

Art. 585. -

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 17/09/2018 prin Decizia nr. 15/2018 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea instanței competente să soluționeze cererile formulate de condamnați în timpul executării pedepsei în situația în care, la momentul formulării acestora, persoana condamnată se află tranzitoriu în alt loc de deținere decât cel stabilit pentru executarea pedepsei, conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare (M.Of. partea I nr. 885 din 22/10/2018)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

DECIDE:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

Instanța competentă să soluționeze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deținere este reprezentat de penitenciarul stabilit inițial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 17 septembrie 2018.

(1) Pedeapsa pronunțată poate fi modificată, dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei se constată, pe baza unei alte hotărâri definitive, existența vreuncea dintre următoarele situații:

01/02/2014 - alineatul a fost modificat prin Lege 255/2013

a) concursul de infracțiuni;

Î.C.C.J. a admis pronunțarea unei hotărâri prealabile la data de 19/11/2015 prin Decizia nr. 29/2015 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală în Dosarul nr. 2.137/122/2014 (2.787/2015) (având ca obiect contestația formulată de Parchetul de pe lângă Tribunalul Giurgiu împotriva Sentinței penale nr. 1.062 din 27 octombrie 2014, pronunțată de Tribunalul Giurgiu - Secție penală în Dosarul nr. 2.137/122/2014) prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile referitoare la o chestiune de drept (M.Of. partea I nr. 29 din 15/01/2016)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel București - Secția a II-a penală prin Încheierea din 22 septembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 2.137/122/2014 (2.787/2015), prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile referitoare la chestiunea de drept: "dacă în aplicarea art. 585 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cazul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicate în temeiul Codului penal din 1968 pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi

cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul Codului penal din 1968 se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului în temeiul art. 5 din noul Cod penal sau se aplică legea în vigoare la momentul efectuării operațiunii de contopire".

Stabilește că în procedura de modificare a pedepsei prevăzută de art. 585 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, în cadrul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicată în temeiul Codului penal anterior pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul noului Cod penal pentru o infracțiune săvârșită sub Codul penal anterior, se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 din Codul penal.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 19 noiembrie 2015.

b) recidiva;

c) pluralitatea intermediară;

d) acte care intră în conținutul aceleiași infracțiuni.

(2) Instanța competentă să dispună asupra modificării pedepsei este instanța de executare a ultimei hotărâri sau, în cazul în care persoana condamnată se află în stare de deținere, instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

(3) Sesizarea instanței se face din oficiu, la cererea procurorului ori a celui condamnat.

(4) La primirea cererii, președintele completului de judecată dispune atașarea la dosar a înscrisurilor și luarea tuturor măsurilor necesare soluționării cauzei.

Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii

Art. 586. - (1) Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, în cazul prevăzut la art. 63 din Codul penal, se dispune de instanța de executare.

(2) Sesizarea instanței se face din oficiu sau de către organul care, potrivit legii, execută amenda.

(3) Condamnatul este citat la judecarea sesizării, iar dacă nu are avocat instanța numește unul din oficiu.

(4) Condamnatul privat de libertate va fi adus la judecată.

(5) Hotărârea de înlocuire, rămasă definitivă, se pune în executare potrivit dispozițiilor art. 555-557. În situația în care amenda a însoțit pedeapsa închisorii, se va emite un nou mandat de executare pentru pedeapsa rezultată potrivit art. 63 alin. (2) din Codul penal.

(6) Dacă persoana condamnată achită amenda pe parcursul soluționării cauzei, sesizarea va fi respinsă ca neîntemeiată.

Liberarea condiționată

Art. 587. - (1) Liberarea condiționată se dispune, la cererea sau la propunerea făcută potrivit dispozițiilor legii privind executarea pedepselor, de către judecătoria în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 17/09/2018 prin Decizia nr. 15/2018 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea instanței competente să soluționeze cererile formulate de condamnați în timpul executării pedepsei în situația în care, la momentul formulării acestora, persoana condamnată se află tranzitoriu în alt loc de deținere decât cel stabilit pentru executarea pedepsei, conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare (M.Of. partea I nr. 885 din 22/10/2018)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

Instanța competentă să soluționeze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deținere este reprezentat de penitenciarul stabilit inițial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 17 septembrie 2018.

(2) Când instanța constată că nu sunt îndeplinite condițiile pentru acordarea liberării condiționate, prin hotărârea de respingere fixează termenul după expirarea căruia propunerea sau cererea va putea fi reînnoită. Termenul nu poate fi mai mare de un an și curge de la rămânerea definitivă a hotărârii.

*) Potrivit Deciziei Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 8/2006 privind examinarea recursului în interesul legii, publicate în Monitorul Oficial nr. 475 din 01/06/2006, fixarea termenului de reînnoire în cazul respingerii cererii sau al propunerii de liberare condiționată se impune în toate cazurile în care soluția se întemeiază pe neîndeplinirea cumulativă a condițiilor cerute de textele art. 59 și următoarele din C.P. anterior [corespondent cu art. 99 și urm. din C.P. actual], inclusiv în situația în care perioada rămasă de executat până la împlinirea fracțiunii legale este mai mică sau egală cu un an. În cazul în care cererea sau propunerea de liberare condiționată se respinge pentru neîndeplinirea condiției privitoare la fracțiunea prevăzută de art. 59 și următoarele din Codul penal anterior [corespondent cu art. 99 și urm. din C.P. actual], iar perioada rămasă de executat până la împlinirea acestei fracțiuni este mai mare de un an, instanța va stabili ca cererea sau propunerea să fie reînnoită potrivit art. 450 alin. 2 din C.P.P. anterior [corespondent cu art. 587 alin. (2) din C.P.P. actual], în termen de un an de la data împlinirii fracțiunii prevăzute de art. 59 și următoarele din Codul penal anterior [corespondent cu art. 99 și urm. din Codul penal actual].

Decizia Curții rămâne obligatorie pentru instanțe în condițiile în care dispozițiile legale actuale nu conțin modificări de natură să afecteze aplicabilitatea acesteia.

(3) Hotărârea judecătorească poate fi atacată cu contestație la tribunalul în a cărei circumscripție se află locul de deținere, în termen de 3 zile de la comunicare. Contestația formulată de procuror este suspensivă de executare.

(4) O copie de pe hotărârea rămasă definitivă se comunică serviciului de probațiune competent, precum și unității de poliție în a cărei circumscripție locuiește cel eliberat.

*) Potrivit Deciziei Înaltei Curte de Casație și Justiție - Secțiile Unite - nr. 67/2007 privind examinarea recursului în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial nr. 537 din 16 iulie 2008:

- art. 59-61 din C.P. anterior [corespondent cu art. 99-106 din C.P. actual],
- art. 75-77 din Legea nr. 275/2006 [în prezent abrogată și înlocuită prin Legea nr. 254/2013, corespondente fiind art. 95-97 din legea înlocuitoare], și

- art. 450 din C.P.P. anterior [corespondent cu art. 587 din C.P.P. actual]

au fost interpretate în sensul că cererea de liberare condiționată va fi examinată de instanță, sub aspectul îndeplinirii tuturor condițiilor legale, la momentul judecării acesteia, și nu la momentul introducerii ei.

Decizia Curții rămâne obligatorie pentru instanțe în condițiile în care dispozițiile legale actuale nu conțin modificări de natură să afecteze aplicabilitatea acesteia.

Anularea și revocarea liberării condiționate

Art. 588. - (1) Asupra anulării liberării condiționate prevăzute la art. 105 alin. (1) din Codul penal se pronunță, din oficiu sau la sesizarea procurorului sau a consilierului de probațiune, instanța care judecă ori a judecat în primă instanță infracțiunea care atrage anularea.

(2) Instanța prevăzută la alin. (1) se pronunță și asupra revocării liberării condiționate, în situația prevăzută la art. 104 alin. (2) din Codul penal.

(3) Instanța prevăzută la art. 587 alin. (1) se pronunță și asupra revocării liberării condiționate, în situația prevăzută la art. 104 alin. (1) din Codul penal, la sesizarea serviciului de probațiune, precum și în cazul când instanța care l-a judecat pe condamnat pentru o altă infracțiune nu s-a pronunțat în această privință.

(4) Instanța în fața căreia hotărârea a rămas definitivă este obligată să comunice locului de deținere și serviciului de probațiune, atunci când este cazul, o copie de pe dispozitivul prin care s-a dispus revocarea liberării condiționate.

Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață

Cazurile de amânare

Art. 589. - (1) Executarea pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi amânată în următoarele cazuri:

a) când se constată, pe baza unei expertize medico-legale, că persoana condamnată suferă de o boală care nu poate fi tratată în rețeaua sanitară a Administrației Naționale a Penitenciarelor și care face imposibilă executarea imediată a pedepsei, dacă specificul bolii nu permite tratarea acesteia cu asigurarea pazei permanente în rețeaua sanitară a Ministerului Sănătății și dacă instanța apreciază că amânarea executării și lăsarea în libertate nu prezintă un pericol pentru ordinea publică. În această situație, executarea pedepsei se amână pentru o durată determinată;

b) când o condamnată este gravidă sau are un copil mai mic de un an. În aceste cazuri, executarea pedepsei se amână până la încetarea cauzei care a determinat amânarea.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1) lit. a), amânarea executării pedepsei nu poate fi dispusă dacă cel condamnat și-a provocat singur starea de boală, prin refuzul tratamentului medical, al intervenției chirurgicale, prin acțiuni de autoagresiune sau prin alte acțiuni vătămătoare, sau în situația în care se sustrage efectuării expertizei medico-legale.

(3) Cererea de amânare a executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi făcută de procuror și de condamnat.

(4) Cererea poate fi retrasă de persoana care a formulat-o.

(5) Hotărârile prin care se dispune amânarea executării pedepsei sunt executorii de la data pronunțării.

(6) În cazul în care în timpul amânării executării pedepsei pe numele condamnatului este emis un alt mandat de executare a pedepsei închisorii, acesta nu poate fi executat până la expirarea termenului de amânare stabilit de instanță sau, după caz, până la încetarea cauzei care a determinat amânarea.

(7) Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra cererii de amânare a executării pedepsei poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare.

Obligațiile condamnatului în cazul amânării executării

Art. 590. - (1) Pe durata amânării executării pedepsei, condamnatul trebuie să respecte următoarele obligații:

a) să nu depășească limita teritorială fixată decât în condițiile stabilite de instanță;

b) să ia legătura, în termenul stabilit de instanță, cu organul de poliție desemnat de aceasta în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a fi luat în evidență și a stabili mijlocul de comunicare permanentă cu organul de supraveghere, precum și să se prezinte la instanță ori de câte ori este chemat;

c) să nu își schimbe locuința fără informarea prealabilă a instanței care a dispus amânarea;

d) să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nicio categorie de arme;

e) pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a), să se prezinte de îndată la unitatea sanitară la care urmează să facă tratamentul, iar pentru cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. b), să îngrijească copilul mai mic de un an.

(2) Pe durata amânării executării pedepsei, instanța poate impune condamnatului să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

b) să nu comunice cu persoana vătămată sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;

c) să nu conducă niciun vehicul sau anumite vehicule stabilite.

Instanța competentă

Art. 591. - (1) Instanța competentă să se pronunțe asupra acordării amânării executării pedepsei este instanța de executare.

(2) În cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a), cererea de amânare a executării pedepsei se depune la judecătorul delegat cu executarea, însoțită de înscrisuri medicale. Judecătorul delegat cu executarea verifică competența instanței și dispune, după caz, prin încheiere, declinarea competenței de soluționare a cauzei sau efectuarea expertizei medico-legale. După primirea raportului de expertiză medico- legală cauza se soluționează de instanța de executare, potrivit dispozițiilor prezentului capitol.

(3) Instanța de executare comunică hotărârea prin care s-a dispus amânarea executării pedepsei, în ziua pronunțării, organului de poliție desemnat în cuprinsul hotărârii de amânare a executării pedepsei închisorii pentru a lua în evidență persoana, jandarmeriei, unității de poliție în a cărei circumscripție locuiește condamnatul, organelor competente să elibereze pașaportul, organelor de frontieră, precum și altor instituții, în vederea asigurării respectării obligațiilor impuse. Organele în drept refuză eliberarea pașaportului sau, după caz, ridică provizoriu pașaportul pe durata amânării.

(4) În caz de încălcare cu rea-credință a obligațiilor stabilite potrivit art. 590, instanța de executare revocă amânarea și dispune punerea în executare a pedepsei privative de libertate. Organul de poliție desemnat de instanță în cuprinsul hotărârii cu supravegherea celui față de care s-a dispus amânarea executării pedepsei verifică periodic respectarea obligațiilor de către condamnat și întocmește lunar un raport în acest sens către instanța de executare.

(5) În cazul în care constată încălcări ale obligațiilor stabilite potrivit art. 590, organul de poliție sesizează, de îndată, instanța de executare.

(6) Instanța de executare ține evidența amânărilor acordate și, la expirarea termenului, ia măsuri pentru emiterea mandatului de executare, iar dacă mandatul a fost emis, ia măsuri pentru aducerea lui la îndeplinire. Dacă nu s-a stabilit un termen de amânare, judecătorul delegat cu executarea al instanței de executare este obligat să

sesizeze instanța de executare în vederea verificării subzistenței temeiurilor amânării, iar când se constată că acestea au încetat, să ia măsuri pentru emiterea mandatului de executare ori pentru aducerea lui la îndeplinire.

Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață

Cazurile de întrerupere

Art. 592. - (1) Executarea pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață poate fi întreruptă în cazurile și în condițiile prevăzute la art. 589, la cererea persoanelor arătate la alin. (3) al aceluiași articol, iar în cazul prevăzut la art. 589 alin. (1) lit. a), și la cererea administrației penitenciarului.

(2) Dispozițiile art. 590 și art. 591 alin. (2) - (5) se aplică în mod corespunzător.

(3) Contestația formulată de procuror este suspensivă de executare.

Instanța competentă

Art. 593. - (1) Instanța competentă să dispună asupra întreruperii executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere, corespunzătoare în grad instanței de executare.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 17/09/2018 prin Decizia nr. 15/2018 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea instanței competente să soluționeze cererile formulate de condamnați în timpul executării pedepsei în situația în care, la momentul formulării acestora, persoana condamnată se află tranzitoriu în alt loc de deținere decât cel stabilit pentru executarea pedepsei, conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare (M.Of. partea I nr. 885 din 22/10/2018)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

Instanța competentă să soluționeze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deținere este reprezentat de penitenciarul stabilit inițial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 17 septembrie 2018.

(2) Cererea de prelungire a întreruperii anterior acordate se soluționează de instanța care a dispus întreruperea executării pedepsei.

(3) Hotărârea prin care instanța se pronunță asupra cererii de întrerupere a executării pedepsei poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare.

Evidența întreruperii executării pedepsei

Art. 594. - (1) Instanța care a dispus întreruperea executării pedepsei comunică de îndată această măsură instanței de executare, locului de deținere și organului de poliție.

(2) Instanța de executare și administrația locului de deținere țin evidența întreruperilor acordate. Dacă la expirarea termenului de întrerupere persoana condamnată la pedeapsa închisorii nu se prezintă la locul de deținere, administrația trimite de îndată o copie de pe mandatul de executare organului de poliție, în vederea executării. Pe copia mandatului de executare se menționează și cât a mai rămas de executat din durata pedepsei.

(3) Administrația locului de deținere comunică instanței de executare data la care a reînceput executarea pedepsei.

(4) Timpul cât executarea a fost întreruptă nu se socotește în executarea pedepsei.

(5) Pedepsa accesorie se execută și pe durata întreruperii executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață.

Înlăturarea sau modificarea pedepsei

Intervenirea unei legi penale noi

Art. 595. -

Pus în aplicare la data de 01/02/2014 prin Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale

TITLUL I Dispoziții generale - CAPITOLUL II Dispoziții privind situațiile tranzitorii -

Art. 23. -

(1) Cererile, contestațiile și sesizările introduse în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009, cu modificările și completările ulterioare, având ca obiect aplicarea art. 4 și 6 din această lege în cazul hotărârilor rămase definitive anterior intrării ei în vigoare, se soluționează după procedura prevăzută în prezentul articol, care se completează cu dispozițiile Codului de procedură penală.

(2) Cererile, contestațiile și sesizările privind persoanele aflate în executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate se soluționează de urgență și cu precădere de către instanța corespunzătoare în grad instanței de executare în a cărei circumscripție se află locul de deținere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de reeducare. Dispozițiile prezentului alineat se aplică și cererilor, contestațiilor și sesizărilor privind persoanele aflate în amânarea sau întreruperea executării pedepselor sau a măsurilor educative.

(3) În cazurile prevăzute la alin. (2), dacă, potrivit Codului de procedură penală, competența ar reveni mai multor instanțe de grad diferit, competența de a soluționa cauza cu privire la toate incidentele la executare privind aceeași persoană revine instanței superioare în grad.

(4) Instanța sesizată cu privire la situațiile prevăzute la alin. (2) va examina și rezolva, din oficiu, referitor la aceeași persoană, orice aspecte necesare soluționării cauzei.

(5) Comisiile constituite în baza Hotărârii Guvernului nr. 836/2013 privind constituirea și atribuțiile comisiilor de evaluare a incidenței aplicării legii penale mai favorabile în cazul persoanelor aflate în executarea pedepselor și măsurilor educative privative de libertate din perspectiva noilor reglementări penale și procesual penale sesizează instanța competentă în situațiile în care cel puțin unul dintre membrii lor apreciază că sunt aplicabile dispozițiile art. 4 sau ale art. 6 din Legea nr. 286/2009, cu modificările și completările ulterioare.

(6) În cazurile în care apreciază că executarea pedepsei urmează să înceteze în cursul lunii februarie 2014, comisiile sesizează instanța competentă potrivit prezentului articol cu cel puțin 15 zile înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură penală.

(7) Cererile, contestațiile și sesizările privind persoane aflate în stare de libertate se soluționează de către instanța de executare.

(8) În toate cazurile prevăzute la alin. (1), procedura se desfășoară fără participarea procurorului, a condamnatului, căruia i se comunică termenul de soluționare și posibilitatea de a formula concluzii scrise, și fără participarea avocatului condamnatului. Dispozitivul hotărârii se comunică procurorului și condamnatului în ziua pronunțării.

(9) Hotărârea poate fi atacată cu contestație la instanța ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare.

(10) Contestația se soluționează de un complet format dintr-un judecător, cu participarea procurorului și cu citarea condamnatului, în ședință publică.

(11) Hotărârea prin care se constată aplicabilitatea art. 4 sau a art. 6 din Codul penal și se dispune punerea în libertate a condamnatului este executorie. Contestația nu suspendă executarea și se soluționează în termen de 3 zile.

Art. 104. -

Cu excepția prezentului articol și a art. 23 alin. (5) și (6), care intră în vigoare la 30 decembrie 2013, prezenta lege intră în vigoare la data de 1 februarie 2014.

Aplicare

(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 din Codul penal. 20/12/2018 - alineatul a fost declarat parțial neconstituțional prin Decizie 651/2018.

Declarat parțial neconstituțional la data de 25/10/2018 prin Decizia nr. 651/2018 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală și ale art. 4 din Codul penal (M.Of. partea I nr. 1083 din 20/12/2018)

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ - D E C I D E: -

1. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Remus Adrian Borza în Dosarul nr. 3.514/2/2016 al Curții de Apel București - Secția I penală și de Viorel Popescu în Dosarul nr. 2.499/93/2016 al Tribunalului Ilfov - Secția penală și constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu prevede și decizia Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare ca un caz de înlăturare sau modificare a pedepsei/măsurii educative, este neconstituțională.

(2) Aplicarea dispozițiilor alin. (1) se face din oficiu sau la cererea procurorului ori a persoanei condamnate de către instanța de executare, iar dacă persoana condamnată se află în executarea pedepsei sau a unei măsuri educative, de către instanța corespunzătoare în grad în a cărei circumscripție se află locul de deținere sau, după caz, centrul educativ ori centrul de detenție.

Î.C.C.J. a admis recursul în interesul legii la data de 17/09/2018 prin Decizia nr. 15/2018 privind examinarea recursului în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind stabilirea instanței

competente să soluționeze cererile formulate de condamnați în timpul executării pedepsei în situația în care, la momentul formulării acestora, persoana condamnată se află tranzitoriu în alt loc de deținere decât cel stabilit pentru executarea pedepsei, conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare (M.Of. partea I nr. 885 din 22/10/2018)

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE -

D E C I D E:

Admite recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

Instanța competentă să soluționeze cererile formulate de persoanele condamnate în cursul executării pedepsei este instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii, indiferent dacă locul de deținere este reprezentat de penitenciarul stabilit inițial sau de penitenciarul stabilit prin transferarea definitivă ori temporară a persoanei condamnate.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 17 septembrie 2018.

Amnistia și grațierea

Art. 596. - (1) Aplicarea amnistiei și a grațierii, atunci când intervin după rămânerea definitivă a hotărârii, se face de către judecătorul delegat cu executarea de la instanța de executare, iar dacă cel condamnat se află în executarea pedepsei, de către judecătorul delegat cu executarea de la instanța corespunzătoare în a cărei circumscripție se află locul de deținere.

(2) Judecătorul se pronunță prin încheiere executorie, dată în camera de consiliu, cu participarea procurorului.

(3) Împotriva încheierii pronunțate potrivit alin. (2) se poate declara contestație de către procuror, în termen de 3 zile de la pronunțare. Contestația este suspensivă de executare.

13.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1) Hotărârile primei instanțe rămân definitive:

- a. la data pronunțării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului;
- b. la data comunicării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestația.
- c. la data comunicării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului;

2) Hotărârile pronunțate în primă instanță de către Înalta Curte de Casație și Justiție se pun în executare:

- a. după caz, de Curtea de Apel București sau de Curtea Militară de Apel București;
- b. după caz, de Tribunalul București sau de tribunalul militar;
- c. Înalta Curte de Casație și Justiție;

3) Persoana condamnată la pedeapsa amenzii este obligată să depună recipisa de plată integrală a amenzii la judecătorul delegat cu executarea

- a. în termen de 6 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii;
- b. în termen de un an de la rămânerea definitivă a hotărârii;
- c. în termen de 3 luni de la rămânerea definitivă a hotărârii;

4) Executarea avertismentului:

- a. are loc de îndată, în ședința în care s-a pronunțat hotărârea;
- b. doar la rămânerea definitivă a hotărârii, prin comunicarea unei copii de pe aceasta persoanei căreia i se aplică.
- c. nu are loc deoarece nu este o măsură care poate fi dispusă printr-o hotărâre penală.

5) Pedeapsa pronunțată poate fi modificată, dacă la punerea în executare a hotărârii sau în cursul executării pedepsei se constată, pe baza unei alte hotărâri definitive:

- a. Pluralitatea intermediară;
- b. Existența unei circumstanțe atenuante legale;
- c. Existența unei circumstanțe atenuante judiciare;

13.5. Bibliografie recomandată

- a. Buneci Bogdan, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
- b. Gheorghita Mateut, *Procedura penala. Partea speciala*, Editura Universul Juridic, București, 2022
- c. Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal. Partea Specială*, Ed. Hamangiu, București, 2022
- d. N. Volonciu, (coord.), *Codul de procedura penala comentat*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2017;
- e. Alexandru Boroi, Gina Negruț, *Drept procesual penal*. Ed. Hamangiu, București, 2017
- f. Ioan Griga, *Drept procesual penal*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
- g. M. Udrioiu (coord.), *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole*, Ed. C.H.Beck, București, 2015;
- h. N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, Ed. Hamangiu, București, 2014;
- i. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedura penala. Partea generala. Ediția a II-a*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
- j. Petre Buneci (coord.), *Noul Cod de procedură penală. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H.Beck, București, 2014

Capitolul 14.

IMPACTUL DIGITALIZĂRII ASUPRA JUSTIȚIEI PENALE

14.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate aspecte referitoare la Inteligența artificială (AI) astfel cum sunt ele prezentate în propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială (Legea privind inteligența artificială).

Durata medie de parcurgere a acestui capitol este de aproximativ 2 ore.

14.2. Conținut

Așa cum se arată în propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială (Legea privind inteligența artificială), sistemele de inteligență artificială (sistemele de IA) pot fi implementate cu ușurință în mai multe sectoare ale economiei și societății, inclusiv la nivel transfrontalier, și pot circula în întreaga Uniune. Anumite state membre au

explorat deja adoptarea unor norme naționale pentru a se asigura că inteligența artificială este sigură și că este dezvoltată și utilizată în conformitate cu obligațiile în materie de drepturi fundamentale. Normele naționale diferite pot duce la fragmentarea pieței interne și pot reduce gradul de securitate juridică pentru operatorii care dezvoltă sau utilizează sisteme de IA. Prin urmare, ar trebui să se asigure un nivel ridicat și consecvent de protecție în întreaga Uniune, iar divergențele care împiedică libera circulație a sistemelor de IA și a produselor și serviciilor conexe în cadrul pieței interne ar trebui prevenite, prin stabilirea unor obligații uniforme pentru operatori și prin garantarea protecției uniforme a motivelor imperative de interes public major și a drepturilor persoanelor în întreaga piață internă, în temeiul articolului 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE).

Inteligența artificială este o familie de tehnologii cu evoluție rapidă, care poate genera o gamă largă de beneficii economice și societale în întregul spectru de industrii și activități sociale. Prin îmbunătățirea previziunilor, optimizarea operațiunilor și a alocării resurselor, precum și prin personalizarea soluțiilor digitale disponibile pentru persoane și organizații, utilizarea inteligenței artificiale poate oferi avantaje concurențiale esențiale întreprinderilor și poate sprijini obținerea de rezultate benefice din punct de vedere social și ecologic, de exemplu în domeniul asistenței medicale, al agriculturii, al educației și formării, al gestionării infrastructurii, al energiei, al transporturilor și logisticii, al serviciilor publice, al securității, justiției, eficienței resurselor și energiei, precum și al atenuării schimbărilor climatice și al adaptării la acestea.

Prin urmare, este necesar un cadru juridic al Uniunii care să stabilească norme armonizate privind inteligența artificială pentru a încuraja dezvoltarea, utilizarea și adoptarea inteligenței artificiale pe piața internă și care să asigure, în același timp, un nivel ridicat de protecție a intereselor publice, cum ar fi sănătatea, siguranța și protecția drepturilor fundamentale, astfel cum sunt recunoscute și protejate de dreptul Uniunii. Pentru atingerea acestui obiectiv, ar trebui stabilite norme care să reglementeze introducerea pe piață și punerea în funcțiune a anumitor sisteme de IA, asigurând astfel buna funcționare a pieței interne și permițând acestor sisteme să

beneficieze de principiul liberei circulații a bunurilor și serviciilor. Prin stabilirea acestor norme, prezentul regulament sprijină obiectivul Uniunii de a se poziționa ca lider mondial în dezvoltarea unei inteligențe artificiale sigure, de încredere și etice, astfel cum a afirmat Consiliul European³³, și asigură protecția principiilor etice, astfel cum a solicitat în mod expres Parlamentul European.

Noțiunea de sistem de IA ar trebui definită în mod clar pentru a asigura securitatea juridică, oferind, în același timp, flexibilitatea necesară pentru a ține seama de evoluțiile tehnologice viitoare. Definiția ar trebui să se bazeze pe caracteristicile funcționale esențiale ale software-ului, în special pe capacitatea, pentru un anumit set de obiective definite de om, de a genera rezultate cum ar fi conținutul, previziunile, recomandările sau deciziile care influențează mediul cu care interacționează sistemul, fie că este vorba de o dimensiune fizică, fie de una digitală. Sistemele de IA pot fi proiectate pentru a funcționa cu diferite niveluri de autonomie și pot fi utilizate în mod independent sau ca o componentă a unui produs, indiferent dacă sistemul este integrat fizic în produs (încorporat) sau dacă servește funcționalității produsului fără a fi integrat în acesta (neîncorporat). Definiția sistemului de IA ar trebui să fie completată de o listă de tehnici și abordări specifice utilizate pentru dezvoltarea sa, care ar trebui să fie actualizată în lumina evoluțiilor tehnologice și ale pieței prin adoptarea de acte delegate de către Comisie pentru modificarea listei respective.

Acțiunile întreprinse de autoritățile de aplicare a legii care implică anumite utilizări ale sistemelor de IA sunt caracterizate de un grad semnificativ de dezechilibru de putere și pot duce la supravegherea, arestarea sau privarea de libertate a unei persoane fizice, precum și la alte efecte negative asupra drepturilor fundamentale garantate în Cartă. În special, în cazul în care în sistemul de IA nu se introduc date de înaltă calitate, în cazul în care acesta nu îndeplinește cerințele adecvate în ceea ce privește precizia sau robustețea sau nu este proiectat și testat în mod corespunzător înainte de a fi introdus pe piață sau pus în funcțiune în alt mod, acesta poate selecta persoanele într-un mod discriminatoriu sau incorect sau injust. În plus, exercitarea unor drepturi procedurale fundamentale importante, cum ar fi dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil, precum și dreptul la apărare și prezumția de

nevinovăție, ar putea fi împiedicată, în special, în cazul în care astfel de sisteme de IA nu sunt suficient de transparente, explicabile și documentate. Prin urmare, este oportun să se clasifice ca având un grad ridicat de risc o serie de sisteme de IA destinate a fi utilizate în contextul asigurării respectării legii, în care acuratețea, fiabilitatea și transparența sunt deosebit de importante pentru a evita efectele negative, pentru a păstra încrederea publicului și pentru a asigura asumarea răspunderii și căi de atac eficiente. Având în vedere natura activităților în cauză și riscurile aferente, aceste sisteme de IA cu grad ridicat de risc ar trebui să includă, în special, sistemele de IA destinate a fi utilizate de autoritățile de aplicare a legii pentru evaluări individuale ale riscurilor, pentru poligrafe și instrumente similare, sau pentru detectarea stării emoționale a persoanelor fizice, pentru a detecta „deepfake-urile”, pentru a evalua fiabilitatea probelor în cadrul procedurilor penale, pentru a anticipa apariția sau repetarea unei infracțiuni reale sau potențiale pe baza stabilirii profilului criminalistic al persoanelor fizice sau pentru a evalua trăsăturile și caracteristicile de personalitate sau comportamentul infracțional anterior al unor persoane fizice sau al unor grupuri, pentru stabilirea de profiluri criminalistice în cursul depistării, al investigării sau al urmăririi penale a infracțiunilor, precum și pentru analiza infracționalității în ceea ce privește persoanele fizice. Sistemele de IA destinate în mod special utilizării în proceduri administrative de către autoritățile fiscale și vamale nu ar trebui să fie considerate sisteme de IA cu grad ridicat de risc utilizate de autoritățile de aplicare a legii în scopul prevenirii, depistării, investigării și urmăririi penale a infracțiunilor.

În propunerea de regulament, în titlul II sunt reglementate practici interzise în domeniul inteligenței, după cum urmează:

1. Sunt interzise următoarele practici în domeniul inteligenței artificiale:

(a) introducerea pe piață, punerea în funcțiune sau utilizarea unui sistem de IA care utilizează tehnici subliminale fără ca persoanele să fie conștiente de acest lucru, pentru a denatura în mod semnificativ comportamentul unei persoane într-un mod care aduce sau poate aduce prejudicii fizice sau psihologice persoanei respective sau altei persoane;

(b) introducerea pe piață, punerea în funcțiune sau utilizarea unui sistem de IA care exploatează oricare dintre vulnerabilitățile unui anumit grup de persoane din cauza vârstei, a unui handicap fizic sau mental, pentru a denatura în mod semnificativ comportamentul unei persoane care aparține grupului respective într-un mod care aduce sau poate aduce prejudicii fizice sau psihologice persoanei respective sau altei persoane;

(c) introducerea pe piață, punerea în funcțiune sau utilizarea sistemelor de IA de către autoritățile publice sau în numele acestora pentru evaluarea sau clasificarea credibilității persoanelor fizice într-o anumită perioadă de timp, pe baza comportamentului lor social sau a caracteristicilor personale sau de personalitate cunoscute sau preconizate, cu un punctaj privind comportamentul social care conduce la una dintre următoarele situații sau la ambele: (i) tratamentul prejudiciabil sau nefavorabil al anumitor persoane fizice sau al unor grupuri întregi de persoane în contexte sociale care nu au legătură cu contextele în care datele au fost generate sau colectate inițial; (ii) tratamentul prejudiciabil sau nefavorabil al anumitor persoane fizice sau al unor grupuri întregi de persoane care este nejustificat sau disproportionat în raport cu comportamentul social al acestora sau cu gravitatea acestuia;

(d) utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță „în timp real” în spații accesibile publicului în scopul asigurării respectării legii, cu excepția cazului și în măsura în care o astfel de utilizare este strict necesară pentru unul dintre următoarele obiective: (i) căutarea specifică a potențialelor victime ale infracționalității, inclusiv a copiilor dispăruți; (ii) prevenirea unei amenințări specifice, substanțiale și iminente la adresa vieții sau a siguranței fizice a persoanelor fizice sau a unui atac terorist; (iii) detectarea, localizarea, identificarea sau urmărirea penală a autorului unei infracțiuni sau a unei persoane suspectate de o infracțiune menționată la articolul 2 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului 62 și pedepsită în statul membru în cauză cu o pedeapsă sau o măsură de siguranță privativă de libertate pentru o perioadă maximă de cel puțin trei ani, astfel cum este stabilit de legislația statului membru respectiv.

2. Utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță „în timp real” în spațiile accesibile publicului în scopul asigurării respectării legii pentru oricare dintre obiectivele menționate la alineatul (1) litera (d) ține seama de următoarele elemente: (a) natura situației care determină posibila utilizare, în special gravitatea, probabilitatea și amploarea prejudiciului cauzat în absența utilizării sistemului; (b) consecințele utilizării sistemului asupra drepturilor și libertăților tuturor persoanelor vizate, în special gravitatea, probabilitatea și amploarea acestor consecințe.

În plus, utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță „în timp real” în spațiile accesibile publicului în scopul asigurării respectării legii pentru oricare dintre obiectivele menționate la alineatul (1) litera (d) respectă garanțiile și condițiile necesare și proporționale în ceea ce privește utilizarea, în special în ceea ce privește limitările temporale, geografice și personale.

3. În ceea ce privește alineatul (1) litera (d) și alineatul (2), fiecare utilizare individuală în scopul asigurării respectării legii a unui sistem de identificare biometrică la distanță „în timp real” în spațiile accesibile publicului face obiectul unei autorizări prealabile acordate de o autoritate judiciară sau de o autoritate administrativă independentă a statului membru în care urmează să aibă loc utilizarea, emisă pe baza unei cereri motivate și în conformitate cu normele detaliate de drept intern menționate la alineatul (4). Cu toate acestea, într-o situație de urgență justificată în mod corespunzător, utilizarea sistemului poate începe fără autorizație, iar autorizația poate fi solicitată numai în timpul utilizării sau ulterior. Autoritatea judiciară sau administrativă competentă acordă autorizația numai dacă este convinsă, pe baza unor dovezi obiective sau a unor indicii clare care i-au fost prezentate, că utilizarea sistemului de identificare biometrică la distanță „în timp real” în cauză este necesară și proporțională pentru realizarea unuia dintre obiectivele menționate la alineatul (1) litera (d), astfel cum au fost identificate în cerere. Atunci când ia o decizie cu privire la cerere, autoritatea judiciară sau administrativă competentă ia în considerare elementele menționate la alineatul (2).

4. Un stat membru poate decide să prevadă posibilitatea de a autoriza, integral sau parțial, utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță „în timp real” în

spațiile accesibile publicului în scopul asigurării respectării legii, în limitele și condițiile enumerate la alineatul (1) litera (d) și la alineatele (2) și (3). Statul membru respectiv stabilește în dreptul său intern normele detaliate necesare pentru solicitarea, eliberarea și exercitarea, precum și pentru supravegherea autorizațiilor menționate la alineatul (3). Normele respective specifică, de asemenea, pentru care dintre obiectivele enumerate la alineatul (1) litera (d), inclusiv pentru care dintre infracțiunile menționate la punctul (iii) din alineatul respectiv, pot fi autorizate autoritățile competente să utilizeze respectivele sisteme în scopul asigurării respectării legii.

Cu privire Obligațiile de transparență pentru anumite sisteme de IA, în Titlul IV se arată că: Furnizorii se asigură că sistemele de IA destinate să interacționeze cu persoane fizice sunt proiectate și dezvoltate astfel încât persoanele fizice să fie informate că interacționează cu un sistem de IA, cu excepția cazului în care acest lucru este evident din circumstanțele și contextul de utilizare. Această obligație nu se aplică sistemelor de IA autorizate prin lege pentru a detecta, a preveni, a investiga și a urmări penal infracțiunile, cu excepția cazului în care aceste sisteme sunt disponibile publicului pentru a denunța o infracțiune. 2. Utilizatorii unui sistem de recunoaștere a emoțiilor sau ai unui sistem biometric de clasificare informează persoanele fizice expuse la sistem cu privire la funcționarea acestuia. Această obligație nu se aplică sistemelor de IA utilizate pentru clasificarea biometrică, care sunt autorizate prin lege să detecteze, să prevină și să investigheze infracțiunile. 3. Utilizatorii unui sistem de IA care generează sau manipulează imagini, conținuturi audio sau video care seamănă în mod considerabil cu persoane, obiecte, locuri sau alte entități sau evenimente existente și care ar crea unei persoane impresia falsă că sunt autentice sau adevărate („deepfake”), trebuie să facă cunoscut faptul că respectivul conținut a fost generat sau manipulat artificial. Cu toate acestea, primul paragraf nu se aplică în cazul în care utilizarea este autorizată prin lege pentru a detecta, a preveni, a investiga și a urmări penal infracțiunile sau este necesară pentru exercitarea dreptului la libertatea de exprimare și a dreptului la libertatea artelor și științelor garantate în Carta drepturilor fundamentale a UE și sub rezerva unor garanții adecvate pentru drepturile și libertățile terților.

7.5. Bibliografie recomandată

1. Propunere de REGULAMENT AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI DE STABILIRE A UNOR NORME ARMONIZATE PRIVIND INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ (LEGEA PRIVIND INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ) ȘI DE MODIFICARE A ANUMITOR ACTE LEGISLATIVE ALE UNIUNII {SEC(2021) 167 final} - {SWD(2021) 84 final} - {SWD(2021) 85 final}
https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF

7.6. Teme de control

Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să vă prezentați punctul dvs. de vedere cu privire la modul în care pot fi implementate sistemele IA în desfășurarea procesului penal, respectiv care sunt dezavantajele sau riscurile ce le implică implementarea unor astfel de sisteme.

Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor

RĂSPUNSURI AUTOEVALUARE CAPITOLUL 1

1. C
2. A
3. C
4. A
5. C

RĂSPUNSURI AUTOEVALUARE CAPITOLUL 3

1. B
2. B
3. A
4. A

5. A

RĂSPUNSURI AUTOEVALUARE CAPITOLUL 4

1. A

2. C

3. A

4. A

5. A

RĂSPUNSURI AUTOEVALUARE CAPITOLUL 10

1. A

2. A

3. B

4. B

5. A

RĂSPUNSURI AUTOEVALUARE CAPITOLUL 13

1. B

2. A

3. A

4. A

5. A